

Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuria altera, Pars prior / Excerpta ex adversariis S. Weszprémi.

Contributors

Weszprémi, Stephano, 1723-1799.

Publication/Creation

Vienna : J.T. von Trattner, 1778.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gaeq9vhu>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

54774/B

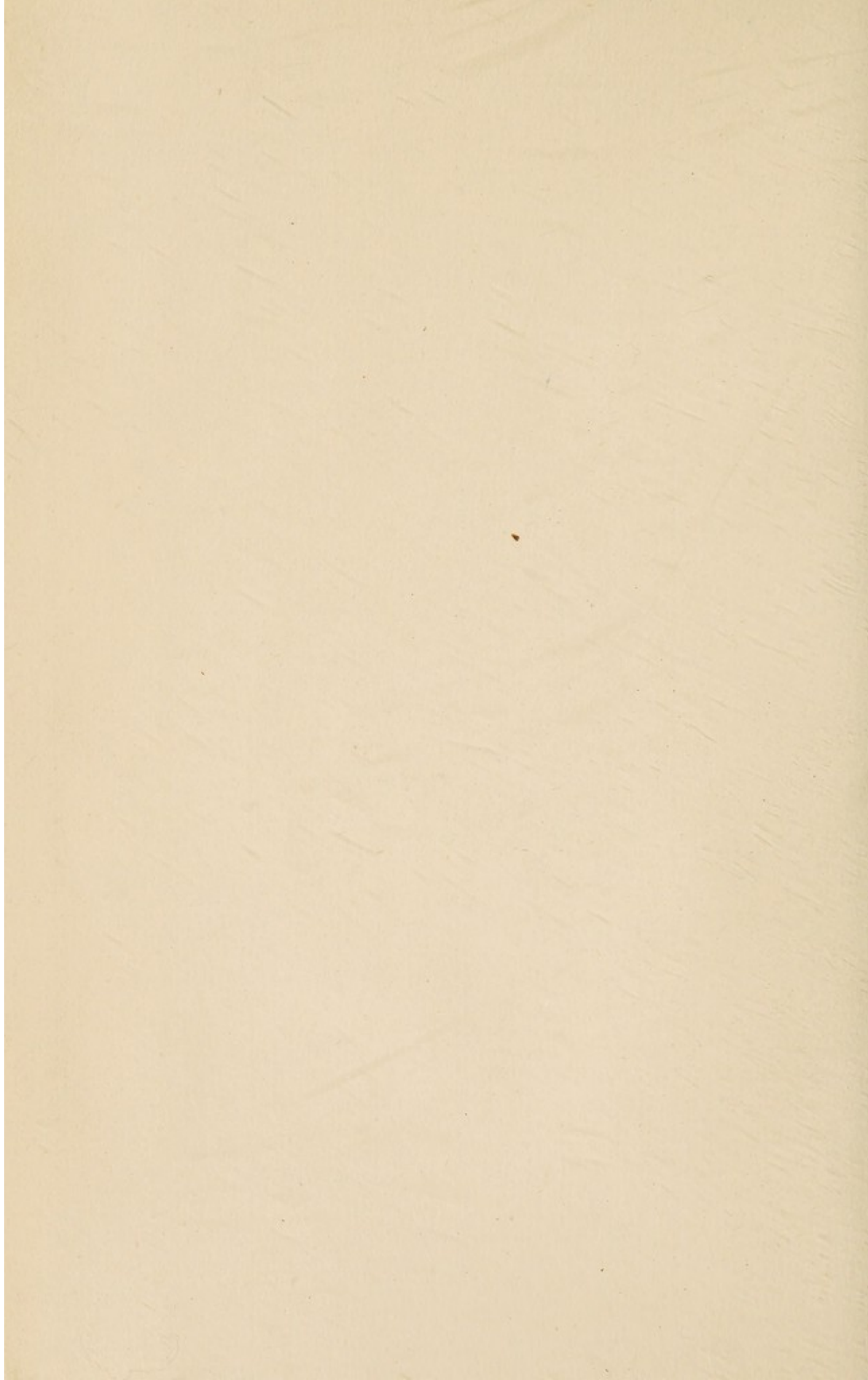
~~Galaxy~~

~~RW 3~~

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30532267>

~~LVC~~

Boog^A

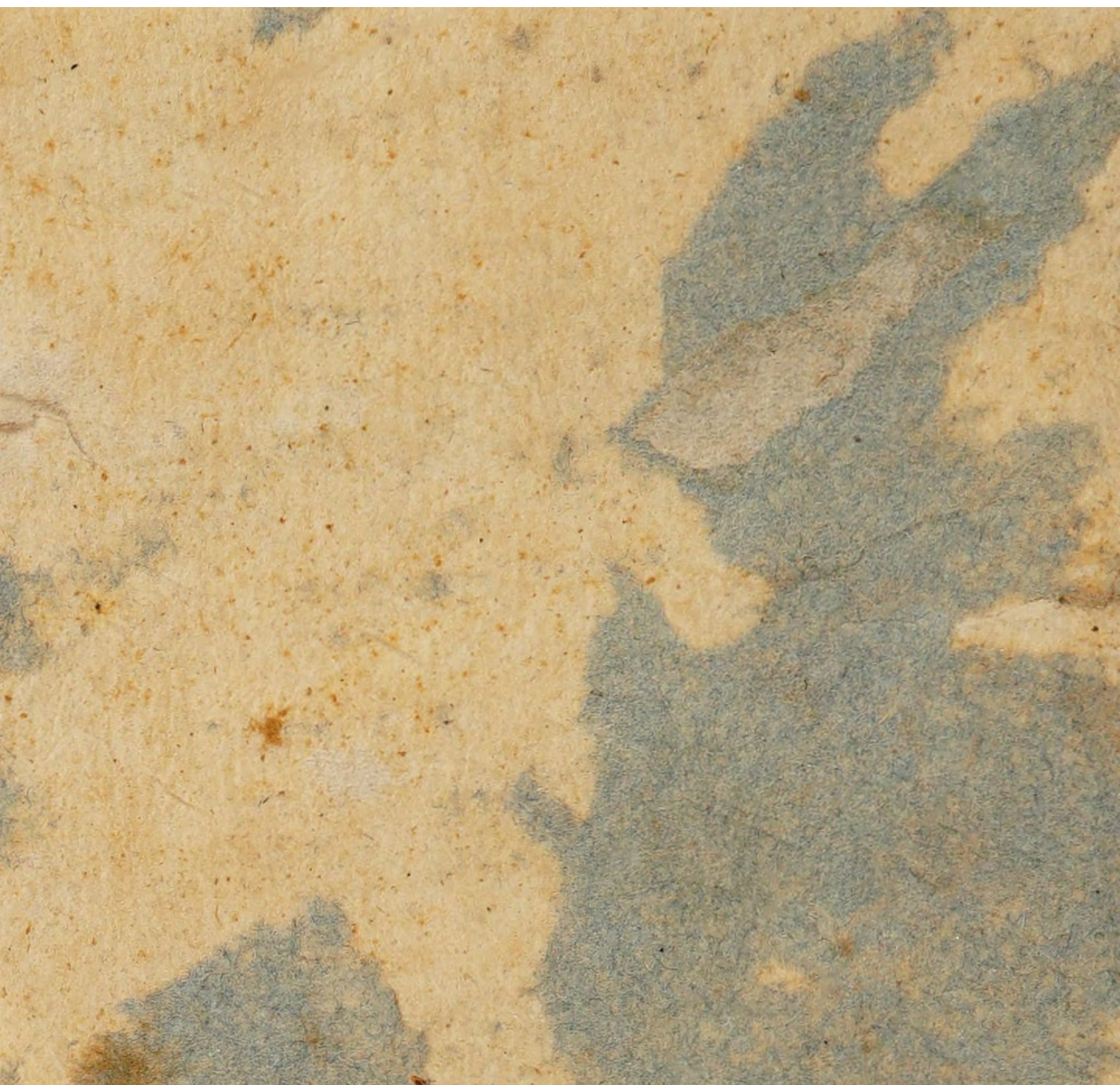
51

Guzl

Wesprémi Stephan
Succincta Medicorum
Hungariae et Transylvaniae
Geographia

Parti Prior.

Ms
11 B. 30
21506

SVCCINCTA
MEDICORVM
HVNGARIAE
ET
TRANSILVANIAE
BIOGRAPHIA.

— — — — —
CENTVRIA ALTERA.
PARS PRIOR.

EXCERPTA
EX ADVERSARIIS
STEPHANI WESZPREMI,
MED. DOCTORIS,
LIB. REGIAEQUE CIUITATIS DEBRETZEN
PHYSICI ORDINARII.

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor.
Dido VIRGIL. Aeneid. Lib. IV.

WIENNAE,
TYPIS IO. THO. NOBILIS DE TRATNERN,
CAES. REG. TYPOGR. ET BIBLIOPOLAE.

1778

STUDIOSA

W. G. R. V. M.

M. D. W. M. M.

TRAVELER

PIG RAPHIA

CRISTINA ALTEA

PARIS PRION

EXCERPTA

EX NOVARIIS

SYRTHANI WESPERIA

M. D. DOCTORIS

THE REGIARON CIVITATIS DIERRESEN

PHYSICI ORDINARI

Excipere aliquid notis ex officio ubi
Lith. virent. Aeneid. lib. iv.

WIRTHIAE

TYPE TO THE NOBLES OF TRATERN
CASE REG. HYDRO. ET SIBI

1776

Callag
BW.386
.D

ILLVSTRISSIMO VIRO
D. A N T O N I O
LIB. BAR. DE STÖRCK

AVGVSTISSIM. ROM. IMPERATOR. ET
IMPERATRIC. A CONSILIIS, ARCHIA-
TRORVM COMITI, INCL. FACVLT. ME-
DIC. VINDOBON. PRAESIDI, ET DIRE-
CTORI PERPETVO, PER VNIVERSAS DI-
TIONIS AVSTRIACAE PROVINCIAS PRO-
TO-MEDICO, NOSOCOM. PAZMANIANI
PHYSICO, SOCIETAT. FLORENT. ACA-
DEM. SCIENT. SIEN. ACADEM. PRIN-
CIP. HASS. INSTIT. BONON. ET ACA-
DEM. S. R. IMP. NATVR. CVRIO-
SOR. &c. MEMBRO.

*En, Illustrissime Liber Baro,
Fautor singulari honoris cultu pro-
sequende, Medicorum Hungariae*

ILLVSTRISSIMO VIRO
D. ANTONIO
LIB. BAR. DE STÖRCK

AVGVSTISSIM. ROM. IMPERATOR. ET
IMPERATRICE. A CONSILIS. ARCHIEP.
TROVVM COMITI. ISOL. PAGET. ME.
DIC. VI. DUBON. PRÆSIDI. ET PIRE.
GTONI TERRITVO. PER VIV. HERASIN.
THIRIS AVSTRALICAR. PROVINCIASTRO.
TO-MEDICO. NOBILISSIMO. PARMANIANI
PITSCO. SOCIETAT. MORTENT. ACA.
DEMI. SCIENT. SENS. ACADEM. URIN.
OP. PARS. INSTIT. BOLON. ET ACA.
DEM. S. R. IMP. VITAE. CIVIS.

*et Transilvaniae e monumentis et se-
pulcris suis haud sine labore et in-
dustria erutorum et in lucem hanc
protractorum chorum integrum in
Venerandum conspectum tuum ad-
duco, sisto exanimem; quorum moe-
stissimi manes benignissimum TE*

per

per uniuersas Augustae Domus Au-
striacae Prouincias auctoritate pub-
lica constitutum Proto-medicum
summum, exortum TE ex ossibus
suis ultorem, velut ancile quoddam
coelo delapsum, gemebunda voce
supplices, me interprete, veneran-
tur,

*tur, orantque, effice, ut infelici
fato pressi ex perpetuis eripiantur
tenebris, et in vitam reuocati e
munifica tua beniuolentia immorta-
litate nominis apud posteros con-
sequantur. Habebit ita profecto
uniuersa Patria nostra, sed in pri-
mis*

*mis Medicorum et tota litteraria
res publica Hungariae, quod gratiae
mentis beneficiorumque memoris cul-
tu ac pietate in TE semper depraec-
dicet: quod dum TE facturum fir-
miter confido, me totum studiaque
mea amoris et fauoris paterno com-*

men-

mendatissima esse volo. Dab. De-
bretzini ad d. III. Eid. Augusti, An.
MDCCLXXVI.

ILLVSTRISSIMI
NOMINIS TVI

Cultor deuinctissimus,
STEPHANVS WESZPREMI,
Med. Doct. et Lib. Reg. Ciuit.
Debretzen. Physic. ordin.

SUCCINCTA MEDICORUM
HUNGARIAE ET TRANSILVANIAE
BIOGRAPHIA.
ARTICVLVS I.

ABARIS. Abaridem hunc Seutho patre factum, ab Herodoto Lib. IV. Diodoro Siculo Lib. II. Strabone Lib. VII. Pausania, Suida, Apollonio, Iamblichio, Eusebio, et infinitis aliis antiquioris non minus quam sequioris aevi scriptoribus concelebratum Scytham, Bonfinius Decad. I. Lib. I. edit. Belian. pag. II. *Czvittinger* in Specim. Histor. Litt. Hung. *Otrokofius* in Origin. Hung. *Belius* in Prodromo Hung. antiq. Lib. I. Sect. I. *P. Bodius* in Athenis Hungar. in artic. Viris Nationis nostrae eruditis adnumerant; eumque quod *Georgius Matthiae*, Cel. Göttingens. Professor Medic. in *Conspectu Historiae Medicorum chronologico*

pag. 4. in Medicorum numerum referat, e re nostra esse duximus velut antiquissimum gentis nostrae Philosophum et Medicum heic loci paucis dumtaxat commemorare verbis. Quanta de aetate illius inter eruditos sit disceptatio, praeter alios id ex *Baylii Dictionar. Historico-critico* licet in Artic. potissimum cognoscere, scilicet aliis eum ad Phalaridis tyranni, aliis Solonis, aut Pythagorae, vel Cyri, aliorumque tempora relictibus: subductis tamen omnibus chronologorum rationibus, vero quam simillimum nobis videtur, seculum a mundo condito XXXIII. vix superauisse. Dicitur celebratissimum hunc aetatis suae vatem philosophum aureo iaculo ab Apolline, cuius sacris operabatur, donatum, totum circum cursitauisse orbem hominum commodis diuina arte sua consulturus, & dum dirae pestifera famesque vniuersam fere misere affligeret terram, ab Hyperboreis Scythis popularibus suis expeditum, Athenas se contulisse ad consulendum, in auertendo malo hoc, Oraculum. In ea regione inter Graecos diu multumque diuersatum, futuros terrae motus et tempestates praedixisse, grandines cohibuisse, procellas compescuisse, pestem fugasse, hominum moribus inuigilasse, Scholiastes Aristophanis, Iamblichus, Porphyrius, Harpocracion, Clemens Alexandrinus, Apollonius, Gregor. Nazianzenus, alii referunt: immo aegros sibi obuios, praemissis pro more incantationibus, teste Platone in Dialogo Charmidis pag. 465. edit. Francof. an. 1602. in fol. consolatum fuisse, eorum ani-

animos corpusque curauisse : Hinc sane illud factum fuisse suspicamur, dum splendidissimam aedem sacram, Pausania teste Lib. III. Lacedaemone excitaret, illam ideo Κόρης σωτήρας virginis Proserpinae salutiferae honoribus consecrauisse. Qui plura de nostro hoc Philosopho et Medico scire desiderat, M. Car. Gottfrid. Zapfium in Dissertat. de Abaride, Lips. an. 1706. in 4. edit. consulat, sed maiori forte cum accuratatione breuibus de hoc differuit Bruckerus in Historia sua Critica Philosoph. German. Tom. I. pag. 212 — 216. Scripta Abaridis, si quae ab eo profecta umquam exstiterint, ex Suida recenset Fabricius Biblioth. Graec. Volum. IX. pag. 653. *De Scythicis oraculis; de Hebri fluminis nuptiis; de Theogonia; de Expiationibus, S. Lustrationibus; de Apollinis aduentu;* quae tamen omnia intercidisse constans est omnium Rei litterariae scriptorum traditio.

ARTICVLVS II.

AITAI (ANDREAS') Celebris hic Daciae Medicus in vico satis frequenti, Közép-Ajta, sedibus Siculicalibus adscripto, a quo denominationem sortitus, patre Andrea Szabó, ciue si non gentis splendore nobilissimo, vitae tamen integritate claro, prognatus est anno superioris seculi septuagesimo secundo: quum puerilis illius aetas primis litterarum elementis domi satis imbuta videretur, ad publicos, qui in gymnasio Udvarhelyiensi docebant, praeceptores missus est, inde in Collegium N. Enyediense trans-

4 BIOGRAPHIA MEDICORVM.

latus, tamdiu hac musarum sede in elegantioribus litteris satis, & ita quidem, ut laudem mereretur, imbutus eruditusque est, quoad anno 1713. qui Enyediensibus Musis, ut notum est, fuit maxime fatalis, in iter se daret academicum: Illustris. Comitum Iosephi & Alexandri Telekiorum adiutus liberalitate, Halam Magdeb. primum se contulit, ea quidem mente, ut medendi arti totum se traderet; eo hic alacriori gradu in optimis litterarum studiis, Medico necessariis, progressus est, quo maiori beneficiorum regionum praesidio munitus fuerat, & dum mox huiati Medicorum ordini suos in arte medica obtulisset profectus, summae in Medicina dignitatis ritu sollempni cepit insignia, biennio elapso inde Berolinum recto commigravit itinere, heic loci in stipendio, quod studiosorum gente Transilvanorum ad Musas Viadrinas ab Annia Via aduentantium usibus destinatum erat, egregie confirmando plurimum desudauerat: anno postero inde in Germaniam denuo excurrit, tandem in Batauiam delatus, Ruyschianae potissimum industriae miracula contemplaturus in operibus artis, quibus fabricam totam corporum animalium reclusam curiosus artifex hic monstrare solebat. Quia vero sciret, quem medicares processum Britannis debeat, in eorum insulam religiosissimum naturae et artis sacrarium penetrandum duxerat, nulliusque non morae illic & in eruditissima Gallia exigendae sibi abunde constare rationem existimauit. Ex oris his peregrinis, per celebriores Germaniae urbes ad

patrios lares regressus, in aula Illustriss. Comitiss Iosephi Teleki primum substitit, & mox ad opem medicam ferendam undique rogatus, expectationem, quam in animis ciuium suorum concitauerat, non implevit modo florentibus in annis, sed crescente in dies fama et tota vita ad exactae aetatis terminum usque sustinuit. Anno 1733. sexagenario annis duobus maior in praedio, quod iure dotis possederat, Szász-Nàdosino, haud procul a castro Küküllö-vàr remoto, vitae et laborum satur placide exspirauit. Matrimonium, quod cum lectissima virgine Susanna, Viri praenobilis Georgii Czégei Vass, senioris, filia iniuerat, felix quidem et concors, sed non nisi unica filia itidem Susanna foecundum fuisse accepimus, et hanc hodieum superstitem Spectatissimo et Nobilissimo Viro, Petro Domokos de Alsó-Csernàton sedis siculicalis Marosienfis Vice-Iudici Regio elocatam probe nouimus.

O P E R A.

Differt. medica theoretica. *de Medicinae et Doctrinae moralis nexu.* praes. Mich. Alberti, a quo in calce operis prolixè laudatus. Ienae an. 1714. in 4. plag. 7. Magnificis S. R. I. Comitibus, Michaëli, Iosepho, Paulo, & Alexandro Teleki de Szék inscripta. Auctorem Franciscus Pàriz Pàpai. Medicus, ita adfatus est:

*Egregium proponis opus, tantoque labore
Dignum, quo Medicis Moralia dogmata sistis,*

*Haec non Hippocrates, non Celsus, nec Paracelsus
 Haëtenus exposuit: cum Praefide, primus haberis,
 Veram qui variis medicinam Moribus offers,
 Inter utrumque simul quae sit connexio monstras,
 Gratulor hinc merito, studio quoque iam bene coepto
 Praemia polliceor, summis decorata trophaeis.*

ARTICVLVS III.

ALBRICH (Ioannes) Doctor hic Medicinae, Coronensis Transiluanus est, ibi natus, ibi educatus, eruditusque est; posteaquam apud externos, Hallenses in primis Friderico Hoffmanno praecipuo duce animum solida eruditione medica rite excoluisset, impetrata summus in arte salutari honores petendi licentia, gradu Doctoris in Medicina Trajecti ad Rhenum condecoratus est. Cumque in medicina facienda curandisque aegrotis scientiam suam, publice satis superque probauisset, peste annis 1718. et 1719. crudelem in modum in Transilvania grassante, ab Excelsi regii Principatus Gubernio Director sanitatis constitutus est, et mox a patriae vrbis ciuibus in senatum quoque adlectus. Demonstratis variis studii et experientiae medicae speciminibus ab Imperiali Nat. Curiosor. Societate ad d. 25. Iun. an. 1740. ordinis sui Collega ficto Chryssippi III. nomine honoris gratia declaratus est, vt ex laudatae eiusdem S. R. I. Academiae Historia a Büchnero concinnata pag. 508. edocti fuimus. Virum hunc Daciae nostrae eruditum an. 1750. vitam cum morte

commutauisse Academiae Caesareae sociorum demortuorum Catalogus in Volum. Actor. Physico-Medior. X. exhibitus, testis est.

O P E R A.

- (1.) Diss. inaug. med. *De Haemorrhagiis in genere*. Traject. ad Rhen. an. 1709. in 4.
- (2.) *Observationes de Peste Barcensi, praesertim Coronae saeuiter an. 1718. et 1719. in Transilvania grassante*. Duplex hic est Tractatus, alter Germanico alter vero Latino conscriptus idiomate: prior hoc insignitus est titulo: *Kurzer Historischer Bericht von der in Cronstadt grassirenden Seuche An. 1718. 1719. Doctore Albrichio notante*. In Fol. plag. 3. Posterior vero: *Historia Medica Pestis Coronensis An. 1718. et 1719*. In fol. plag. 2½ Vtrumque, quod tenemus, MStum Cibinio a Cel. Transilvaniae Medico regio, D. Adamo Chenot transmissum ex originali exscriptum est: illud in Annalibus physico-medice Vratislav. Tentam VI. pag. 1816. Illustris Medicus Sam. Köleserius in compendio exhibitum, tecto auctoris Albrichii nomine, suo vero praefixo, communicauit olim cum publico. Mirari non desino, quum maxima hujuscemodi Observationum de Peste, teterrimo illo morbo apud nos frequenti, captarum laboremus inopia, utilissimum hocce reipublicae medicae in Patria instrumentum,

dicam thesaurum, in tenebris debere delitescere. (*)

Epi-

(*) Facta *Pestis* huius *Barcensis* mentione, e re nostra esse duximus, vt *Pestis* quoque *Kartzagienfis* et *Madarasiensis* in maiori Hungariae Cumania anno 1739. fauientis originem, infectionis occasionem, signa et symptomata, tempus durationis, et methodum medendi ex ipsis Stephani Terbots, Cumaniae Capitanei Litteris responsoriis ad huiusmodi Sanitatis Commissionem e medio infectorum grege exaratis exscribamus in compendio, eo quidem, quo scriptae sunt, sermone vernaculo, vt praeter morem gentis in teterrimo morbo hoc obseruari solitum, loquendi quoque formulae nobis familiares quibusuis innotescant:

a) De *Origine et occasione infectionis*. Tekintetes Administrator Podhrátzky György Uram parantsolatyára, Kapitány Uram a' N. Kunsági Districtusnak három Affessorával és Notariussával a *Kartzagi Birkat* a' Lineáig kihivatta, kik *de origine* semmi bizonyost nem tudtak mondani, hanem gyanúságok vólt a' Pontistákra, kik a' Ima—5tam. Dec, 1738. nálók vóltak, azok között fok betegek, kik közzül négyen megis hóltak ott; ezeket magok eltemették a' Pontisták Király Ferentz Kertye mellé. Edgyiknek a' rosz temetés miatt kezei és lábai kin vóltak, mellynek tsudájára jártak a' gyermekek. kivált a' Király Ferentz gyermekei kezeit 's lábait fogdosták: melly Háznál legelőszször az *Infectio* kezdődött *circa* 25. Ianuar, Maga is Király Ferentz examináltatván, ő is azt mondta 's egyedül arra van gyanúja: neki kilentz gyermekei egymásután két Hét alatt meghóltak a' Felesége sokara a' gugábói meggyógyult, magának még semmi bajja nem vólt. Azután szomszéd atya-fiai kezdetek halni, ismét harmadik szomszédgya, kik közzülis öten 's hatan kettesévelis naponként két Hét alatt meghóltak a' déli részen. A' harmadik Háiban levő már *infectus* gazdának Aggod Istvánnak leánya vólt férjénél Karats Iakabnál a' város északi részén, ez atyához atya-fiai temetésekre 's betegek nézésére naponként eljárván, Karats gyermekeivel és tselédivel meghólt, így az atya-fiakon és szomszédokon el-hatalmozott. *Madarasról* Lehi Ger-

(3.) *Epistolae ad b. Schultziium exratae duae* exstant in Numophylacio Schultziano Part. I. pag. 324. seq. quod Agnethler noster edidit Hal. Magd. an 1746. 4. Vtraque an 1740.

A 5

Coro-

Gergely, étszaka szökött a' szoros tilalom ellen Karczagra, mikor már Kartzag-ujj-szálássa be volt zárólva, ott valami négy Vég gyóltfot elárulván, azután Kartzagon izolgált fiát, ki Gugában fekvő volt, Madarafa etzszaka maga házához vitte; két-nap-mulva két fia meghólt, azután másík nap ismét kettő: ezeknek apol-gatására s' temetésére menvén a' Lehi Gergely leánya mind férjestül, ki Szabó Balás fia volt, harmadnap-mulva meghólt, második napon Szabó Balás iffiu legény fiais- Kapitány Uram ezeket megtudván, mind a' két házbelieket a' Helységbül kiküldötte a' Lazaretumba, de a' kimenés után ugyan tsak kívül is meghóltak, és a' kik azon Testek körül atya-fiak és fzoyszédok forgódtak, *inficialtatván* a' *Contagio* elborította, ugy hogy némelleyen négy oráig sem betegeskedtek, hanem hideg-leléssel s' fő-fájással, forrófággal hirtetlen meghóltak, már most tizenhatan, 17ten és 20an 's többben is egy nap meghalnak. A Tur-kevi gulyás-bojtár egésséges lévén, ez Kartzagon lakó beteg Annyához estve bement, más nap Annyát eltemetvén, ugyan azon nap mig a' Tur-kevi gulyához ért, meg mirigyefedett; a' gulyás, más nap észre vévén, és a' tilalomtól félvén, a' bojtárt két lovon s' szekerén a' Kartzagi határba visszavitte, ki mihelyt a' Karczagi Gulyához ért, meghólt. A' Pestisben meghólt gyermeknek ruháját a' más gyermekre adták, azis más nap meghólt, és azon darab ruhából az első gyermekén kívül három gyermek hólt ki. A' Kiss-ujj-szállási *infectus* emberekis megvallották, hogy éjtszaka szöktek be Karczagra attyok-fiaihoz. kik közzül más nap edy-nek voltak temetésén, azon nap ejtzszakáján haza mentenek, gyermekeik oda haza *inficialtattak*. Kapitány Uram őket a' szőlös-kertben lévő Kunnyókba küldötte; a' hol tizenhat közzül nem maradott megtöbb hatnál, ezek hözül kettő maradt *infectio* nélkül, négye ki-gyógyúlt s'át.

(b) *Signa iusectionis et symptomata varia sunt*: Nyilallás, melly némelleyen két nap is van, testnek
hir-

Coronae in Transilvania scripta est: in priore harum de fatali generi sui Samuelis de Drauth, Med. Doct. et Nat. Curios. Chryssippi II. morte, quod in fornicatae camerae domus suae
rui-

hirtetlen való elesése, de leginkább hirtelen való nagy nyilallás, mindgyárt érzették a' mirigyét, némely *infectusok* pedig nagy fő-fájással s'üzédelgéssel vagynak: fájlallyák hón-allyokat, mellyeket, torkokat, ágyékjokat horgas-inokat s'át, némelleyeknek a' karján, másoknak a' lábán adgyaki magát, melly fájdalom és annak *duratioja* nem edgy-féle; némelleyekben látható s'tapasztalható; guga esik csak fennnjártokban kevés fájdalommal, 3. 4. nap vagy edgy hét múlva, ezek elhadgyák: noha fokban ezek közzülis azután lábokról levéttetnek: mások hirtelen lábaikról leesvén, 3. 4. 5. napig is ágyas betegek, és többire halálosok; némelleyek edgy hólnapig is keserves fájdalommal vífelik, főt némelleyek két hólnaptól fogva is: ezek közzül igen kevesfen halnak meg. Sokakat legelföben hányás, ükrendés erőttet forrófággal s'hidegleléssel, az-után üti-ki magát a' gugatorkában, kinek hón-allyában, kinek ágyékában, horgas-inaiban, lába-hajláfában. A guga is fokféle, némelley nagy mintegy Vese, némely hosszú, kemény, veres, hosszú puha fehér, veres és szederjes, némely mintegy fél-tyuk-tojás nagyobbakis, némely mint egymakk, golyóbis s'át, nagyob részént veres és tüzes. Sokan pokol-varral adgyák ki magokat, néha a' gugával edgyütt, néha a' nélkül; fokon nátha-szeplő is van, de már azok közzül kevés gyógyul meg, némelleyen 30. 40. pokol-var-is van, ki fehér, ki fekete; ki nagy, ki igen kitsiny. A' kik pokol-varafok hóltak meg, igen gugáfokis voltak.

(c) *De Duratione, ea est varia.* Némely két hétig, háromig, edgy-hólnapig is elvifzi: de igen tsak elvalik 4. 5. napra. *Circa moribundos varia symptomata:* ki tsendessen nyugszik, ki nagy hánykódással, ki félellemmel, rettegéssel, szív-szorulással, ki tsak hordoztattya magát, ki az emberhez sem szól, ha erőttetik is; fok ismet halálíg befzéli, fokban az ágyon kezekkel motoráznak, mintha valamit keresnének. Az illyeken nagy részént halálok felé halál-ház üti kimagát; fokban fájdalmakat sem érzik,
még

ruina sepeliretur, acerbe queritur; suas de Peste Barcensi in Transilvania an. 1718. et 1719. Coronae potissimum saeuiter grassante Observationes medicas, mineram auri Treftienfem Transilvanicam; numismata quaedam aurea, argentea, aerea; nec non terram bo-
larem

még is 4. 5. vagy 6. óra alatt meghalnak p. o, forró-hideg-leléssel. Semmi *atafra*, *diætara*, *temperamentumra* még eddig, ugy látszik, tekintet nem volt, 50. 60. 70. 80. esztendős embereket is vitt-el. Süttő Miklós is *circiter* 110. esztendős, ki már ez-e. Iótt három Pestist ért, edgyikben sem volt Gugája, noha köztök eleget forgott, most belé esvén, három nap allatt meghólt. Mértékletes életü embereket, és a' kik jó erőben vagynak, még hirtelebbs halállal viszi el, mint a' kik finlödésben voltak:

(d) *Medicina*. A' Karczagi *Notarius* tfak Terjéket vett bé kétfzer egy-egy póhár borban *optato cum successu* A, Gugát Doktor Arbesser Uram fejer flastrommal ragasztotta; ki paraszt-orvossággal élt, fült veres-hagymátszappannal s' mézzel öszve keverve, azzal érlelték, s' fakadása után szitatták. N. Commissarius Balla György Uram othon nem lévén, cselédgyeinek megírta, hoyg magokat minden *conuersatiótól* mindnyájan örizzék, még csak innya való vizért is ollyankor küldött a' felesége, mikor már mások éppen a' kutra nem mentek, mind eddig még is maradtak épségben: edgy szolgája ment volt a' szomszédba, hir nélkül, a' hol mindgyárt minden teste leforrázódott, az Afzszony orvosolta ofztán meg. Szent-György-nap után Balla Uram haza ment Karczagra, de a' mértékletes életet szorgalmatosan követi, senkivel még csak beszélgetésre sem áll; Nemis volt az *infectionak* eleibe való állásnak jobb módgya annál sem Karczagon sem Váfár-helyen, a' mint szava hihető betfületes emberek mondották. A' Gugát fokban csak vesztében hadgyák, ugy is némelyik ki fakad; sok ujj-szappanból, mézből, lisztből tfinált Kovátszal, némellyek csak nyúl-börrel is raggattyák, s' érlelik, fokban kivágják s' vágattyák, melyekből embert vesztő irtóztató bűdös kelevény jö
ki

larẽm Persicam febrifugam, Tentzug dictam, Sandaraca Graecorum scatentem, dono benevole offert: in altera gratias agit pro exmisso sibi ab Augusta Academia Diplomate, et aureum Lysimachi numum cum aliis non nullis diuersi moduli, illo potissimum aureo X. solidos minores pendenti, quod *Iustitia* et *Concordia* gerit inscriptionem, grato donat animo.

ki s' azután meg gyógyul. Most Verben sem himlöben nintfenek; a' kik tavaly vér-hasban vóltanak is, némellyek *inficialtattak*. némellyik meg is hólt: a' kik a' más Pestisben pestisefek vóltak, és akkor edgy vesényi Gugából meg gyógyultak, most bele esvén ki meg gyógyul, ki meghal: ezen *infectionak* is elein a' ki a' Gugából meggyógyúlt; ismét reájok esett és ki meghólt, ki meg gyógyúlt. Rühesek is a' kik vóltak, vóltak ugyan csak *infectusok* s'át.

Haec ipsa pestis fastis Civitatis nostrae publicis testibus, quae 40. fere hominum millia numerat, octo millia septingentos et amplius in urbe nostra acerbo meruit funere: October mensis fuit omnium dirissimus, ut ter mille quadringentos nonaginta tres e medio sustulerit, e quorum numero centum sexaginta quatuor fuere, qui solo decimo nono laudati mensis die flebilem in modum enecti sunt.

ARTICVLVS IV.

ANACHARSIS. Nomadicorum Scytharum errabundorum genere, Spargapite abauo, Lyeo auo, et Gnuro patre, primoribus gentis prognatus; olympiade XLVII. vel notante Otrokocfio in Originibus Hungar. Part. I. pag. 49.
et

et 150. circa annum ante natum Christum 584. ad Graecorum leges, mores, et optimam reip. formam cognoscendas, sub Eucrate principe, Sofiorate teste, procellosum Euxinum tranfuectus, Athenas, regio forte iussu missus, commigravit, in disciplinam et familiaritatem Solonis, viri Graecorum sapientissimi, perspecta prius ejus indole, admissus, quantum sub illius manu-ductione in scientiarum, et exercendarum in primis virtutum studio profecerit, docent missis aliis Laërtius Lib. I. Suidas in Artic. Strabo Lib. VII. Clemens Alexandrinus Stromat. Lib. I. ut concliata sibi nobilissimorum quorumvis viro- rum amicitia, jus quoque ciuitatis Theoxeno re- ferente raro sane exemplo, teste quoque Lucia- no in Scytha Oper. Tom. I. edit. Reitzian. pag. 868. ab Atheniensibus obtinuerit. Sic omni sapientia practica et ciuili Graecanica, cuius mater erat originis, facile imbutus, reliquit Athe- nas; et, maiore orbis parte peragrata, colle- ctisque ita vbiuis gentium indefesso Studio eru- ditionis et sapientiae thesauris, in patriam spe forte capeffendi imperii habenas, sed malo suo, remeauit; nam dum peregrino ritu a Graecis accepto, a quo populares abhorrent, mystica sacra, in densis licet siluis, quo se absconderat, celebrare animaduertetur, a Saulio rege, quem fratrem illius fuisse Herodotus memoriae prodi- dit, sagitta confossus est; et sic Scytha iste phi- losophus, ingenii elegantia, animi virtute, & masculo dicendi genere clarissimus, longiore vita dignior, misere periit. Quantam Medi-
ci-

cinae quoque cognitionem fuerit adeptus, ex Plutarcho potissimum in Symposio Sept. Sapient. Tom. II. edit. Francof. an. 1599. licet colligere, ubi de Scytharum diaeta et Medicina liberaliter differuisse, immo artem eam docuisse quoque legimus. Quae de *Scytharum Legibus*, et de his quae apud Graecos legitima ac sollemnia sunt; ad frugaliorem ac Viliorem victum, itemque de re bellica ad octingentos versus scripsisse meminit Laërtius Lib. I. pag. 65. ea temporum iniquitate intercidiisse cum aliis testatur Fabritius Biblioth. Graec. Vol. I. Epistolam ad Craesum datam idem recitat Laërtius pag. 68. una cum pluribus egregie dictis in Anacharside, Cicero vero Litteras ad Annonem scriptas e Graeco sermone in Latium verfas Lib. V. Tuscul. Quaestion. exhibet; reliquas Epistolas Lubinus Basil. an. 1660. publicavit, quas tamen vulgus eruditorum non nisi supposititias esse non sine ratione credit. Effigiem ex Gemma antiqua egregie adumbratam dedit Wetstenius in edit Laërtii an. 1698. in 4. a se procurata, visitur ea etiam in Gronov. Graecar antiquit. Tom. I. tab. 35. Quae praeter laudatos superius antiquos scriptores, vel Cicero in Tuscul. Quaestion. vel Valerius Maximus, Lib. VII. aut Maximus Tyrius, Dissertat. XV. et alii de Anacharside commemorarunt, ea omnia in unam Disputationem de Anacharside inscriptam, et Upsaliae an. 1710. 4. habitam. Cellius congeffit. Stanleius vero, sed in primis Bruckerus in Historia critica Philosophiae Tom. I Lib. II. cap. XI. §. 5. illa cum delectu, in compendium egregie redacta, exhibuit.

ARTICVLVS V.

ATZEL(GABRIEL)Pater Thomas Atzél sedato-
 infauſto nouennali tumultu Rakocziانو ex Hun-
 garia in Tranſilvaniam commigrauit, ibi primum
 in Fodinis Kolofienſibus eruti Salis Perceptor,
 poſtea ſummi armorum in Principatu Tranſil-
 uaniae Praefecti Commitis de Steiuille (*) in do-
 minio Deuenſi adminiſtator conſtitutus eſt: hoc
 munere functus Elifabetham, Filiam Danielis Dîo-
 ſzegi thori dum ſociam adſciuit, ex illius fae-
 cunditate Fûzeſini in Comitatu interioris Szol-
 nok d. 13. Nov. an. 1711. genitus eſt hic Ga-
 briel, qui poſteaquam Claudiopoli primum ani-
 mi cultum arripuiſſet, vt ſapientiae quoque ſtu-
 dia hauriret, ad altiores Germaniae ſcholas ſe
 contulit, anno 1732. ad d. 22. Iul. Rectore
 Chriſtiano Godofr. Hoffmanno, Iur. Profes. in
 ciuium Vniuerſitatis Reg. Francofurt. cenſum ad-
 ſcri-

(*) Illuſtriſſimi Commitis huius a *Steiuille* memoriam
 apud nos quoque ſempiternam conſeruauit *Samuel*
Köleſérius, Debrecinenſis, Medicus in Tranſilvania
 famigeratiſſimus in ea potiſſimum Inſcriptione, quam in
 Viam Rubrae Turris prope Cibinium e Tranſilvania in
 Valachiam juffu publico adornauit:

STA VIATOR
 Vbi Natura ſtare iubet
 et
 Virtus aeternae Urbis ſtetit.
 Hic
 Sub Auspiciis
 CAROLI SEXTI
 IMPERATORIS CAESARIS
 vere Auguſti,
 Subacta breui bello ſed forti animo

scriptus est, heic loci et Halae Saxonum quinque et amplius annos expleuit, Medicinam quoque reliquis Studiis suis adjecit: domi suae anno 1737. redditus, non nisi rem familiarem in praedio suo Füzefino, quod jure auitico acceperat, tractare coeperat, sed amicorum expugnatus precibus prodiit in publicum, et anno 1742. ex-

EVGENIO
CAESARIS VICARIO, DVCE
Ripensi Dacia.

Vt mediae mutuis commerciis jungeretur Alpestris:
effractis rupibus,
praecipitiis in planum ductis,
alpibus ponte iunctis;
XI. horarum
Via vehicularis aperta est.

Opus egit
STEPHANVS Comes a STEINVILLE,
peregit

Damianus Hugo S. R. I. Comes a Virmond, t,
Legati et Praefides Caesaris,
Architecto, Friderico Suantio.

Quid prouidentia Augusti
pro Salute publica
per fidele Ministerium possit?
gratae posteritati perenne Monumentum!

Iam

Vade prospere,
et memineris:

Virtuti CAROLI inuiam nullam esse
Viam

quae, dum Alpes euiscerat et flumina domat
bellum sistit, populosque montibus nudatos,
imperio froenat, obsequio felices.

VIA CAROLINA haec est.

Ex voto, posuit SENATV DACICO a Secretis S. K. D. K. Legitur haec in Galleria quoque di Minerua Riperta Albrizzii, Venet. anno 1724. 8. pag. 15, cui praemissa est Michaelis Schendo Med. Doct. Historico-physico-topographica Valachiae Austriacae subterraneae Descriptio, facta Albae Carolinae anno 1720.

xercendae arti semet accinxit (*) et tantam in medendo subsecuturis XX. annis consecutus nominis celebritatem vt plurimi Nobiles, Magnates illius operam in tuenda sua sanitate certatim expeterent; et biennio saltim ante mortem passus est se induci, aegre tamen, vt in Comitatu quoque interioris Szolnak ordinarii Phisici Spartam intraret: enectus est pleuritide Dé-

B

fini

(*) Hallenses Musas relicturus Noster, in Litteris testimonialibus, Vniuersitatis Sigillo et Ern. Lud. Schultze Actuarii manu ad d. 31. Maji anno 1737. signatis, quas tenemus, non nisi Candidatus Medicinae adpellatur, nec sollenni ritu impetratos Doctoris Medicinae honores in patriam reportauisse, ciuium quoque suorum aperto constat testimonio: plures quippe inuenti sunt numero, nomini eorum et honori parcendum est, qui ob angustam rem suam domesticam nullos titulos, multa plerumque pecunia venales, ab Ordine Medicorum mercarentur: at aetate nostra, sedente felicibus auspiciis ad clauum reipublicae Hungaricae Magna Maria Theresia, lege cautum est publica, ne quisquam in posterum, in reditu ab oris exterorum, artem salutarem intra regni pmoeria exercere audeat, nisi seueriorem Medicorum, auctoritate regia constitutorum, censuram ostenso Diplomate Vniuersitatis rite prius sustinuerit. Qui haec scribit, fuit omnium primus, cui ita licuit esse felici, vt huic Exc. Consilii Regii Locumten. Posoniensis iussui, ad d. 3. Aug. anno 1756. per vniuersum regnum publicato, vltro paruerit: tale est obtentum super instituto seueriori illo Examine testimonium: *Benignissima Sacratissimae Caesareo Regiae Majestatis Resolutione mediante, vt per me infrascriptum a modo in posterum omnes Aduenae tam Medici quam Chirurghi artem et professionem suam in Regno Hungariae exercere cupientes examinentur, ac de peracto ipsorum examine Litterae testimoniales praestentur: cui benignissimae Resolutioni humillime morem gerens tenore praesentium ego infrascriptus AA. LL. Philos. et Medicinae Doctor, nec non Sacr. Caes. Regiae Majestatis in rebus Sanitatis publicis Consiliarius, et Aulae Medicus, fidem Lecturis facio indubiam, Exper-*
tiffi

fini die 16. Apr. an. 1762. completis vitae suae semper caelibis annis 50. mensib. 5. dieb. 3. Mortuo Thoma, Patre, Mater Gabrielis viduitatis molestias tolerare nescia, se vitae thori- que sociam Med. Doctori, Francisco P. Pápai juniore, obtulit, ex quo effoetae mulieris coniugio nullos postea prodiisse liberos nouimus.

AR-

tissimum Praestantissimumque Virum Dominum St. W. ex comitatu W. oriundum, Hungarum Helv. Confess. in Academia Ultrajectina die 15. Iul. anno. 1756. vt Doctorale Diploma testatur, in Doctorem Medicinae promotum sub hodierno infrascripto Dato per duas horas continuo examinasse, et varias tam ad Theoriam quam ad praxin pertinentes Quaestiones proposuisse, quas clare soluit, oppositiones bene explicuit, solidamque Medicinae peritiam probauit, in quorum fidem ac testimonium has Litteras testimoniales manu propria subscriptas, et consueto Sigillo meo munitas dedi Posonii ex Museo meo die 28. Apr. 1757.

L. S. Josephus Carolus Perbegg de Thaaelfeldt m. s.

Dum in Academia Viadrina Regia Andreas Paris Pápai Francisci filius, ad d. 15. Octobr. anno 1732. doctorali inuestiretur purpura; eum *De Vero et necessario Medicorum arcano* differentem hoc Gabr. Atzél profecutus est hexasticho:

*Aurea terrigenis tunc esse Bahusius inquit,
Aurum si pereat secla futura bonis.
Aurea tu medicis dum nomina ficta refellis
Auri, promittis secula jure probis.
Clare igitur Doctor, te cingant aurea semper
In patriae gremio Dona cupita, precor.*

ARTICULUS VI.

BACHMEGYEI (*Stephanus Paullus*)

In Lib. Regiaque Ciuitate Trenchiniensi nobilibus parentibus ortus est, educationem et uberiores ingenii culturam in patrio solo, Pofonii, Rosnauiae, Eperjesini nactus, apud Vittebergenses sed in primis Ienenses altioribus scientiis excultus est. Obeundis publicis muniis idoneus redditus dum primum in Incl. Comitatu Gömöriensi prouincialis Physici officium per quinquennium gessisset, an. 1720. Ill. Lib. Barone a Petrasch, Legionis desultoriorum militum Scönbornianae tandem Khevenhillerianae Colonello consultore Spartam ordinarii Physici castrensis intrauit, quam dum in Hungaria mox in Transilvania cum laude octennii spatio administrasset, eminentissimi purpurati Principis Emerici e Comitibus Csáky personae et aulae Medici munere per biennium defunctus est, nouissime vero omnium Ven. Archicapituli Strigoniensis et complurium Sacri ordinis Societatum Tyrnauiae constitutarum egit medicum ad supremum usque vitae suae diem, quem in annum 1735, incidisse ex Litteris I. Georg Henrici Kramerii M. D. d. 24. Iun. Bruxellis Vratislaviam ad Trewium datis, et in Commercio litter. Norico anno 1735. hebd. 33. pag. 258. publicatis fuimus edocti, qui eum ibidem egregium Medicum, Philosophum et Mathematicum appellat. Omnino Mathesi sublimiori, sed in primis veri nominis Alchemia plurimum fuisse delectatum, norunt optime, qui eruditissimi Viri memori-

am hodiedum reholunt, et hoc plane nobile studii genus est, quod ei infelici vltimum peperit exitium, nam dum ignem forte fortuna incautius tractaret chemicum, disruptis ignis vehementia vasis vitreis, ita laesus in media facie, vt superveniente excitatis vulneribus gangraena, vitam hanc mortalium fato suo relinquere coactus fuerit miseram.

O P E R A.

1.) *Observationes de morbo Csömör Hungariae endemio*, intertextae Dissertationi medicae Ioan. Milleteri Lugd. Bat. anno 1717. 4. editae, quae iterata Lausan. anno 1760. legitur inter Disputationes Hallerianas ad Morborum Histor. et curat. facient. Tom. VII. part. II. num. 260.

2) *Observationes Annalibus physico-medicis Vratislaviensibus intersertae:*

Obervat. 1.) *De efficacia aquae calcis vivae in grauitate et dolore lumborum pedumque.*
Tentam. VIII. pag. 468.

Obs. 2.) *De exorta per decoctum Mercurii sublimati cum aqua, externe applicatum, saluatione.*
Ibid. pag. 469.

Obs. 3.) *De Vuis intra plicas et mucidam saburram ventriculi, spatio nouem septimanarum haerentibus, et inde orta febre quartana grauioribus stipata symptomatibus.* Ibid. pag. 593.

Obs. 4.) *De situ vinearum, in quibus generosissimum vinum crescere consuevit Tokajianum.*

Tentam. IX. pag. 330. Vero simile non videtur auctori nostro, quae de vino Tokajiano in anno. 1717. mens. Octobr. Clas. III. art. I. §. I. ab anonymo relata sunt. Sed Bachmegyeiana quoque dicta in dubium postea vocavit Clar. Samuel Dombi in Dissertat, physico-chemico-medica de Vino Tokajienfi edit. Ultraj. ano 1758. in 4. crescere posse vina suavisissima in plagisquoque septentrionalibus obversis adferens pag. 18.

Obs. 5.) *De constitutione aëris Rosnauiensis in superiore Hungaria epidemica, anno 1720. mense Ianuar. observata, et morbis inde pendentibus vna cum adhibita eorundem curatione.*

Obs. 6.) *De procellosa quadam mensis Iulii an. 1720. oborta tempestate cum pluviis vehementioribus et continuis fulguribus tonitruumque murmuribus coniuncta Tentam. XIII. pag. 68.*

Obs. 7.) *De Fulmine, quod anno eodem, die 8. Aug. Rosnauiae decedit eiusque miris phaenomenis, et effectibus. Ibid. pag. 201.*

Obs. 8.) *De morbis, anni 1720. et 1721. Rosnauiae in superiore Hungaria occurrentibus. Tentamine XV. pag. 39.*

3.) *In Commercio Litterario Norico anno 1733. hebdom. XIV. pag. 108. exstat:*

Observatio de statu epidemico Tyrnauensi anni 1733. catarrhis in primis et febribus anginas et pleuritides mentientibus.

4.) *Otia Bachmegyeiana, documenta veritatis fidei Romano-Catholicae forma Colloquii familiaris inter Lu-*

zheranum et Catholicum exhibentia, Scriptum hoc Theologici argumenti polemicum, SS. ac indiuiduae Trinitati dedicatum, sumtibus Rev. Fráncisci Barbaesi, Abbatis B. M. V. de S. Abraham, Canonici Magno-Varadiensis, et Incl. Tab. Reg. judic. Praelati, prodiit Tyrnauiae anno 1733. in 8. alph. 2. pl. 6. in quo Auctor perpetrati sacri sui facinoris rationes prolixè satis exponit, quibus adductus maluerit, spretis Aug. Confess. addictorum ritibus, in gremium Ecclesiae Romano-Catholicae transire, in eo percupiat foueri, atque etiam emori exemplum relicturus Fratri suo potissimum *Ioanni Bachmegyeio* qui *Podagram iuxta genuinam optimamque artis methodum curandam* docuit, edito Erfordiae anno 1726. in 4. plag. 3 $\frac{1}{4}$ Dissertatione medica honoribus fratris Stephani, a nobis laudati inscripta.

ARTICULUS VII.

BAUSNER (*Sebastianus.*) Antiquissimae est originis Bausnerorum in Transilvania familia, hodiedum multis nominibus florentissima, cui suos debet natales Sebastianus quoque Bausner, AA. LL. Magister, et Med. Doctor, quem Coronae vitam degisse, ibidem medicinam quoque factitasse accepimus. Scripsit is *Tractatum de Peste ejusque curatione*, (*) editum Cibinii

(*) Ex huiusmodi auctorum, qui saeuienti Pesti interfuerunt, scriptis deberet teterrimi morbi huius, qui acu-

niI anno 1550. in 8. et Ioanni Schirmero, Iudici et Senatui Coronensi nuncupatum. Euoluto integre fere seculo vixit in ea Saxonum Provincia alter quoque *Baufnerus*, Vir medica sci-

B 4

en-

acutorum princeps est et culmen, adaequata cum tempore a nobis erui historia, et vera tandem, si modo ars nostra eo posset pertingere rite adornari therapia. Fulcra quidem sunt, quae *Ioan Vitus Balsaratus*, Med. Doctor Hungarus, de Remediis Pestis prophylactici publicauit anno 1564. 8. *David Spilenberger*, Leutschouiensium Poliater, de praeseruatiuis et curatiuis pestis remediis, Teutonico sermone. Leutschov. anno 1612. in. 4. *Matth. Tzanaki* Georgii Rákóczii Principis Archiater, anno 1634. 8. *Thom. Iordanus* Pestis Phoenomena. Francof. anno 1576, 8. *Ioan. Iessenius* Consilium aduersus Pestem. Giefsae anno 1614. 12. *Paullus Malus*, Rector Modrensis, Tractatum, de Peste, anno seD Libera nos a MaLo. *Ioan Weber* Amuletum Pestis, vernaculo sermone, Bartfae anno 1645. 12. *Anonymus quidam*, Vtilissimam cautelam tempore Pestis, in vsu Excelsi Gubernii regii Hungarici expensis Incl. Camerae Hungar. Poson. edit. Tyrnav. anno 1680. 4. *Sam. Köleséri* Scrutinium Pestis Daciçae et curam. Cibir. anno 1707. in 12. Idem monita antiloimica. Claudiop. anno. 1719. 12. Recus. Hungarice ibid, auno 1738. 12. *Ioan. Otto Moller* Consilium medicum de curanda Peste anno 1710, quod *Dan. Perlitzi* in idioma Hungaricnm transfudit. Budae anno 1740. 4. *Laurent. Stocker* Scutum Pestis Hungaricae annorum 1709. et 1710. Vien. anno 1711. 8. *David Madai Richteri* Tractatum de Peste Germanice scriptum anno 1710. Hungarice reddidit Halae Magdeb. 1739. 8. *Ioan. Milletes* de Cura Pestis Germanico sermone Leutschov. anno 1739. 4. *Dan. Fischer* Consilium Pestilentiae. Lipsf. anno 1740. 8. *Georg. Nagy.*, Iaurinensis, Dissertat. de Peste Ien. anno 1740. 4. *Car. Wilh. Sailer* de natura et cura Pestis, Hungarico idiomate. Sempron. absque mentione anni in 8. *Valent. Seredi* dissert. de Peste. Vien. anno 1762. 8. *Georg. Buzinkai*, et *David Gömöri*, ille Debrecinensium, hic Iaurinensium Physicus, vterque anno 1739. lingua vernacula suos de curanda Peste, hic Iaurinensibus, ille Debrecinensibus typis vulgauerunt: at nemo horum Patriae Medicorum

entia inclutus, Martini, Aug. Confess. Ministri Filius, qui *Bartholomaei* nomen anno 1629. in sacro Baptismatis fonte accepit. Postea quum domi forisque, inter Batauos potissimum, animum litteris optume excoluisset, creatus quoque est

sum, vt scripta testantur, suam curandae Luis pestiferae methodum captis a se, in modum Diemberbroeckii, obseruationibus superstruxit, eamque illis firmavit, quandoquidem nulla iis grassantis contagionis tempore cum infectis familiaris intercessit conuersatio; Si Vnum excipias *Paullum Spindlerum*, Pofoniensem, cum scholiaste suo *Raygero*, in Centuria Obseruationum Medicinalium pag. 67. Seqq. Obseruata in Peste Pofoniensi anno 1644. et alterum, *Adamum Chenot*, regium in Transilvania Physicum, ab Anton. de Hain in Ratione med. Tom. XIV. et in Comment. Lips. de Reb. in Scient. nat. et med. gest. Tom. XVI. laudatum, qui *Tractatum de Peste*, cui interfuit, anno 1766. in 8. typis edidit Vindobonensibus: nisi eaquoque hic addideris, quae *Antonius Loigk*, Medicus castrensis Caesareus, et in Regno Hungariae vniversae militiae Physicus, de Io. *Christophoro Ausfeld* Szegediensi; *Laurentio Stockero*, Rudensi; *Minzenvieder*, Quinque Ecclesiensi; *Stehrio* Transiluanienfi; et de *Seipso*, tamquam Medicis Loimicis intersperfit in *Historia Pestis*, quae ab Anno 1708. ad 1713. Transiluaniam, Hungariam etc. de populabatur edita Styrae anno 1716. in 8. alph. I. plag. 8. in cuius exordio catalogus adtextus est Medicinae Doctorum ex eo contagio in Hungaria defunctorum, quales fuere: *Gollasch*, *Neipers*, *Schnitzenbaum*, *Mair*, *Kunioth*, *Moritz*, *Schober*, alii. Vtinam quantocius eaquoque nobis Publice legere liceret, quae *Christianus Paecken*, Hungarus Rosnauiensis, cui Patria locum negauit, nunc in Aula Russorum Imperatricis Medicus de Peste in Prouincia Smolenskia haud ita pridem oborta, quo peculiari Augustae mandato fuerat exmissus, ex propriis collegit obseruationibus: ita laeto ad stuporem euentu illam se experientissimus Nationis nostrae Medicus compeccuisse perhibet in Litteris Petropoli die 12. Dec. st. vet. anno 1775. humanissima ad me exaratis, vt nullus locus fuerit, in quo malum hoc eruperit, in quo plures vna vel duabus domibus deuastrauerit.

est nouissime Eccles. Aug. Confess. in Transilvania sequentium Supperattendens anno. 1679. ita referenté Cl. Martino Schmeizelio in dissert. Epistol. de statu Ecclesiarum Lutheran. in Transilu. Ien. anno 1722. in 4. edit. Cap. V. pag. 87. Anno 1682. Kal. Iul. viuentium numero exemptum esse idem celebris ibidem adserit Patriae Historicus. *Filium homonymum*, quem a morte superstitem reliquerat, *Lotionem manuum Disquisitione historica ad factum Pontii Pilati recensitam*. Vitteb. anno 1689. in 4. Eruditorum examini subiecisse legimus.

OPERA BARTHOLOMAEI.

- 1.) Disputat. *De Cordis humani actionibus*. Lugd. Batav. anno 1654. in 4.
- 2.) *Exercitationum Methaphysicarum Quinta, quae est tertia de Methaphysicae definitione*. Lugd. Bat. anno 1654. in 4.
- 3.) *De consensu partium corporis humani, in quibus ea omnia, quae ad quamque actionem quoquo modo in homine concurrunt, recensentur, actionum modus et consensus ratio explicatur, et uniuersa hominis oeconomia traditur. libri III.* Amstelod. anno 1656. 8. Plag. 12. c. fig. aen. De libro hoc, Adriani Heerebord, Philosoph. in Academia Lugd. Bataua Professoris, tale in eodem Libro exstat iudicium, *Eruditissime Bausnere! quos mihi legendos exhibuisti de consensu partium humani corporis Libros tres a te adornatos, et confectos, eos summa animi voluptate legi, deprehendi in iis singularem ingenii tui in-*

dustriam et doctrinam in re Medica tuam non vulgarem. Equidem omnino auctor sum, vt quam primum luci exponas publicae praeclarum hunc eruditionis tuae foetum etc. cum adjecta sequenti superscriptione: Probitate, eruditione praestantissimo Viro, Bartholomaeo Bausnero, Theologiae Philosophiae et Medicinae peritissimo.

ARTICULUS VIII.

BERETZK vel BRICCIUS de *Viz-akna* (*Georgius.*) Honestis vitae suae interusurium auspiciatus est natalibus, Patrem quippe indeptus est virum generosum non minus sanguine, quam bellicis stratagematibus exercitatissimum Georgium Beretzk sub serenissimo Transilvaniae Principe Michaele Apafio I. insigni cum laude stipendia merentem, Matrem vero Catharinam Sibai Feminam virtutibus sexui suo congruis egregie dotatam. Integris moribus imbuendus, et litterarum humanitate erudiendus prouida parentum cura mature Ill. Collegio Reformat. Academico Enyediensi traditus, mox Studioforum togatorum Albo inseritur, et sub doctissimorum illius temporis Professorum manuductione, Martino Dési, fido sacrarum litterarum interprete in Theologicis, et Francisco P. Pápai celeberrimo litteratore et Med. Doct. in philosophicis, philologicis, historicis immo et Medicis, ita excolitur, vt Excellentiss. Comes Georgius Bánfi de Lossontz, Regni Transilvaniae Gubernator dignum iudicavit, quem augendorum studiorum gratia anni 1693. mense-

se Augusto in exteras oras liberali prius adiutum munificentia dimitteret, Francofurti ad Oderam Lugd. Batauorum, Ultraiecti, Franequerae addiscendo studio medico proprius animum adplicuit, et anno 1695. 25. Sept. per Cl. Petrum Latane in Doctorem medicinae Franequerae promoueretur. Omnibus quae medicum ornare poterant necessariis dotibus instructus, labente anno 1698. Patriae incolumis redditus, feliciter praxin medicam Claudiopoli auspicatus est, hoc loco lectissimam virginem Iuditham, nobilissimi Viri Georgii Soproni filiam felici matrimonii foedere sibi adiunxit, quae eum quatuor postea liberorum patrem fecerat, horum non nisi duo a morte superstites Alexander et Clara vixerunt. Municipalis iuris patrii cognitione id quoque meruit, vt anno 1703. d. 18. Febr. in ordinem Senatorium adlegeretur, et mox Iudicis regii munus in ciuitate ei deferretur an. 1712. an. vero 1715. Iudex primarius omnium suffragiis proclamaretur, postremis decem vitae suae annis Conuentus B. V. M. de Kolos-Monostra Requisitor fuit. Variis expeditionibus bellicis implicitus multa perpeffus est, non modo Rei monetariae a seditioso Principe Claudiopoli praefectus, sed etiam in exercitu tumultuantium Proto-medici castrensis munere defunctus, et poëta sui temporis in Dacia fuit longe felicissimus (*)

Len-

(*) Facilitatem in pangendo Latino non minus quam Hungarico carmine pluribus demonstratum dedit Specimi-

Lenta tabe exhaustus, anno 1720. mense Aug.
quum aetas eius ad quinquaginta duorum anno-
rum

ciminibus, vnicam dumtaxat medici argumenti hic ad
ferre liceat Elegiam vernaculo sermone de magna *Arte-
ria Aorta* cum suis ramis per vniuersum corpus huma-
num diffusis, hunc in modum solis hexametris expres-
sam:

*A' nagy Aortának elsőbb Ága, mely ki jö tölle,
A' Szívet abrónfal nagy Szépen meg-koronázza,
Osztan két részekre hasad törökje ez Ernek,
Edgyik lefelé tart, a' Trachea fellyül, a' másik
Két ágat kibotsátt, ezeket hív d subclaviáknak,
Ísmét ezek kettőt botsátnak a' nyak tsigulyára
Mellyet megfúrván mind ketten tartnak az Agyra.
Ez két Erek kívül lépvén a' Mely üregébül,
Axillaresnek hívjad, ne subclaviáknak
Itt mivel a' válnak 's karnak inai közé folynak.
A' két Carotis úgyan ez tökéből omol ki.
Melly a' nyeldeklön a' Főkaponyára megyen ki.
A' lemenő Török van kötve az Oesophagushoz,
Melly által menvén darabonként a' diaphragmán
Sok dib 's dab ágait a' Haspotrokra botsáttya,
A' Coeliaca köszönti az ágyék első gerentzet,
Az hová szolgálnak csemetéi ez Elet-érnek,
Onnan ő nekiek adatott nevezettel-is élnek
Gastrica jobb és bal gastro-epiploica-is itt van.
Cystica 's Hepatica kettő, edgy a' Splenica Lépen,
A' Mesenterica 's intercostalis ezen-kül.
Ez lemenő Török tovább menvén az Agyékon,
Két nagy Agra ki hasad, nevezd őket Iliacosnak.
Innen az Arteria sacra megyen ezen nevü csontra,
Az Iliacusokat két két Ag megvékonyította,
Mellyekből kimenő részeket láss a' Lábaiddan
A' Venák rendel ezeken feküjznek a' Testben.*

Ex adducto hoc Specimine oppidoliquet linguam Hun-
garicam tractando Medicinae quoque studio esse quam
maxime accomodatam, vt id pluribus libris vernaculo
sermone vulgatis pridem iam euictum est: omnes ta-
men sermonis Hurgarici elegantia et puritate vt no-
bis videtur, superare censendus est Köleférius noster,
Medicus Transilvaniae editis scriptis plurimis notis-
simus, qui morbos humani corporis in Fastis Transilua-
niae annis 1723. et sequentibus ad Leges artis reuoca-
uit. Quia eiusmodi Kalendaria pridem disparuerunt,
com-

rum fastigium adscendisset, mortalium numero exemptus est. Vitae curriculum typis Claudiacis

commentationem de morbis chronicis anno 1728. publicatam vnice referam: A' hirtelen fogó nyavalyák után, mellyek a' Doktoroknak siető orvafláfokat kívánnyák, vagy a' természet által-is gyakran gyógyúlhatók, lássunk már a' hosszvas finlő betegfégekről, mellyekben az orvos Doktorok valóban megkívántatnak.

- I.) A' finlő betegfégek esnek többnyire a' belfő részeknek és a' nedveségek ki takararodáfára rendeltetett utaknak megduguláfoktól, és ha azoknak kitakarítáfok meggátoltatik, igen megvesznek 's tisztátalanok lesznek a' nedveségek, honnan Béli-bűszhűdtég, Vér-rothadás (*Scorbutus*) melly fok nyavalyákat szűl, Viz-kórfág, arena, fulladozás, negyed napi hideg 's a't. származnak, főt az olyan rút megrothadáfok fene-fekéllyeket-is okoznak: 's addig kell azért bánni az illy nyavalyákkal, míg ez és az orvosság között *proportio* van, 's idejében, itt a' lanadó természet munkájára azt hijjába bizván.
- II.) A' finlő betegféget kell hát orvosolni az által a' mozdulás által, melly az Elet és az egészség sizerző oka, a' melly sizerint a' Testben lévő minden öblös részekben, tüvekben, és erekben a' vér és a' nedveségek szabadon folyanak, vízfsza folyanak, és a' szemetek kitakarítáfsanak, a' testből.
- III.) Minthogy pedig a' finlő nyavalyák a' megrekedéstől (*Obstructio*) származnak, azt kell mindenféle megszabadítani, és a' nyálos meg veszett nedveségeket magok uttyokon kitakarítani; melly tsak ugy lehet, ha az folyhatóvá és mozgóvá tétethetik. Ez-is ám a' fővebb dolog a' finlödés orvosláfában! legjobb itt a' Bánya ferödő, favanyú-viz, orvosságos viz, holmi jó fűvekre forró vizet töltvén, főzés nélkül való öfzve öntése a' materialéknak 's szereknek, jó főt vizek, enyhittük, jól készült feredök, és mind azok, mellyek öfzlató orvosságok, és ki nyitó erejűek: főt míg a' meg feneklett *materia* fel nem ázik 's higul; minden purgáló, vizelleten tisztító, izzasztó, sűrű nyálat öfzlató 's egyéb efféle orvosláfok veszedésmefek.
- IV.) Ha pedig a' nyavalya kezdetin valamit indítani kell, a' merre kívánkozik, ott kell illendőkép-

cis impressum exhibet Charta funebris, parietibus templi cathedralis, quod in platea Far-
kas

takarítani: és ugyanakkor ha mit mozdítani illendő, ahoz kell látni. De mikor a' nyavalya nagy erejében van, békét kell hagyni; hasonlólag mikor a' természet nagy megindulása 's motusa miatt nyavalyabéli erőltetések, belfő részek megfefebsülései, dagadási, vagy sugorodási következnek, nem kell azt orvofsággal gyujtani, mert gonofz szorulást, 's egyéb veszedelmet szül: akkor inkább várakozni kell, vagy csak keveset munkálódni, és a' néki bufuit mozdulást letsendesíteni, és az erős szomjuságokat enyhíteni: ekkor akár mi bufult nyavalyákban jó a' higitó materiák (*diluentia*) mértékletesség, nedvesítők, tsendeszen izzasztók, szomjuságot enyhítő tisztált falitromos Italok.

V.) A' hirtelen fogó nyavalyákhoz mindgyárt kezdetiben kell látni, a' mint errőlirtunk vala az elmúlt esztendőben, itt-is a' megfeneklett vagy eláradott nedvesféget ki mozdítván, avagy elofzlatván, a' megfzorultakat meg nyitván, a' rágó és égetüket megmérfékelvén, és a' megveszett *materiaikat* megjobbítván; egyebekben és a' sinlőkben a' sebes és gyors mozdulásnak és a' hirtelen szorongattatásoknak szüntetések után kell lenni, a' mint kívántatik, és ha a' *materia* készült a' ki folyásra, azt ki tisztítani, mert már akkor könnyü vele bánni.

VI.) A' nedveségek kitakarításában meg kell mindenkor tartani, hogy ilendő uttyokon legyenek azok, úgy mint: az enyves, nyálos 's nyúlós nedveségeket, mint a' nedves Hurutban, afzszonyi némely nyavalyákban és egyebekben van; jó engedelmes purgatioval: a' böv fáros nedveségeket a' viz-kórságban, és a' megveszett rút fárga színűekben, vagy a' vizelleten, vagy alól gyenge purgálóval kell ki tisztítani: ártalmasok itt az izzasztók. A' Hypochondriakusokban, kikben fok nyereség, szavanyusággal elegyes fekete fáros nedveségek vagynak, a' gyomor szorulása, máj és lép meg dugulása miatt a' Szél az agy velőt háborgatván, szomorúak, félelmefek, gondolkodók, gyanakodók 's a't. ez nyavalyát a' vizelleten és iz, zasztóval hijjában próbállyák; hanem ahoz illendő Laxativummal kel élni. A' böv fekete-fárral elegyített nedveségetis, melly a' harag miatt gyül nem jó iz-zasztóval, vagy fellyül hánytatóval; hanem alól gyengén purgálóval kell ki takarítani; mert itt az iz-

zafz-

kas nuncupata fitum est, adpenfa, hoc orna-
ta est titulo: *Forum Lamenti, in quo Georgius*
Bric-

zafztók, a' gonosz hévfég miatt a' belfő - rész öfzve
vónulván, refzketegféget okoznak. Továbbá mikor
a' bélben gyült Seprölékek igen el-áradtak, vefze-
delmes akkor azokádtató, és Izzafztó: ha pedig a'
kitakarodásra való favós, vékony, rágó nedvesféget
alól purgállják; az is vefzedelmes.

VII.) Mikor pedig a' természet valamely nedvesféget
a' maga rendes uttyán megindított, azt nem kell edgy
ideig meg-állatni, gátolni avagy visszta verni: mert
nagy vefzedelmet hoz fok betegségben afféle szorító,
vissza-verő, vagy hivesztő; mint a' Köszvényben, rüh-
ben, himlőben, otbántzban, has-menésben, régi fekélyek-
ben, enyves folytogató náthában 's a't. A' has-menésben
ugyan tapafztalhatni, hogy elégféges folyása után
vér-hás nekövetkezzék, kivált igen nedves és heves
időben.

VIII.) Utollyára ha a' betegség jeleiből bizonyofon
megesmérhetni, hogy jóra vagy rofzra válik-el a' do-
log, nem kell ott femmi orvoslás. A' jól orvoslónak
pedig, ki e' Tractátska nélkül nem szükölködik, tud-
ni 's vizgálni kell mind az ember életét, egéfségét,
teste állapotját, nyavalyáinak okait 's a't. és ugy
tehet valami itéletet a' beteg állapotjáról, és ugy ta-
lálhattya fel az orvoslás jó módgyát-is.

Eddig a' finlö betegség orvoslása módjáról rövideden.
De minthogy azok-is hasonló gyenge természetűek,
mint a' Kisdedek, Vének, dologtalanok, az igen ta-
nuló, afzfzonyi rend, akarmi betegesek, és fok bú-
val 's gondal élők 's a't. a' mértékletes eledelekben
és gyenge orvoslásokban keressenek inkább egéfséget
mint az erőfsekben. Mind ezek azon légyenek, hogy
a' gyenge gyomrot a' jólemézfztésre elkézfzithessék,
hogy így a' vér szabados jó mozgáfát követhesse.
Azt fegítik; ha ök bővebben alufznak; étel előtt a'
testet mértékletes gyakorlással, sétálással, vagy éne-
keldegeléfsel 's a't. ujjityák, és nem fokot esznek.
Igen árt ezeknek az etzetes ugy a' kemény, szelet
fzerző, fós és édes eledelek, mint az ejtszaki-fzél-
is, és mindenben a' mértékletlenség. Az igen tanú-
lók étel közben ne elmélkedjenek, ofztán sétállya-
nak; mert a' vefztég-ülés árt, kivált ha étel után
mindgyárt igen tanulnak, durva eledelekkel élnek,
és ha keveset alufznak. A' véneknek árt a' tejes,
fajt,

*Briccius Vizaknai, Medicinae Doctor Practicus, Conuentus B. M. V. de Kolos-monoftra alter Re-
quisitor, Lib. Regiaeque Ciuitatis Claudiopolitanae
abhinc quinque retro annis Iudex primarius, et,
dum viueret, Senator lugendus exponitur.*

O P E R A.

- 1.) Disput. med. praef. Petro Latane. *De
Peripneumonia.* Franeq. anno 1695. 4. pl. 3.
2.) Differt. in aug. med. sine praef. sub Re-
ctore

fajt, fok hús étel, kivált bőv vacsóra, savanyú ita-
lok, és szoritók 's a't. jóka' gyümölsből készültek,
héjas, kerti vetemények, hal némüek, 's mellyek ke-
vés nedvességet adnak, ér-vágás, mint a' testet-is va-
kargatás által ujjitni 's melegben lenni. Sállya, Méh-
fü Czitrom-héj, és Fa-héj, Kávè helyett a' vénék-
nek finum. A' jól emészttést igen segítik a' fű-
szer-fzámofok; reggel kávè vagy veronika, mo-
sott-fàlya, méh-fü ànis vagy kömény-mag jó
féle fenyő-mag Kávè helyett: a' herba-thee ebéd-
után négy órával: ezeket mind nád-mézzel, vagy tisztált
mézzel, vagy édes gyökérrel vagy a' köz-rend aszfuszilvá-
val készitheti; főt ezeknek seprejekre hideg vizet töltvén,
idő-közben, ihattya a' gyenge természetü hidegen:
Szomjufágtól Bor helyett-is mint egy főt vizet, a' most
elhatalmazott Torha avagy rofz nedvesség lefolyá-
ban-is (*Rheuma*) melly láb-dagadást hoz, azon ita-
lok hafznofok főt viz helyett-is méz nélkül hidegen.
Továbbà ködös, dögös nehéz időben éhomra nem len-
ne jó valami fű-szer-fzámot rãogotni, vagy reggeli ital-
kával (dohánnyal, tabakkal) élni 's a't. ugy a' Há-
zat örömmel, fenyő-maggal, tömjénnel, szurokkal fűs-
tölni kivált éjjelre hafznos. Ismét a' Kisededeken most
uralkodó Hurutokban-is ama meleg italok (*Infusiok*)
édesen jók, a' fűstölések, savanyuk eltávoztatása,
confectek 's a't. Fő-orvoslás a' Hurut vagy nãtha le-
folyás ellen a' gyakor orra kifuvása. Bõltsen tselek-
szik hát az anyák, kik kitfinnyeiket az órnak ki-
fuvására szoktatták, mert a' nedvesség oda szokván
elfogódik, a' torokról, mellyről kivált éjjelre 'néz-
ve 's a't. Bizony fok emberek azért betegesek, hogy
ugy nem szokván felhorkantják 's letsepegnek 's a't.

ctore Ioan. van der Wayen. *De colica Passione* Franeq. anno. 1695. 4. plag. 2.

- 3.) *Diarium Rerum sui temporis MSCtum.* In hoc non modo peregrinationis suae ad exteros susceptae fata, sed detestandi in primis intestini dissidii nouennalis Historiam fidelissime contexuit, plerisque enim tumultuantium Belli Ducum consultationibus, rebusque gestis interfuit: vnde procliuè est colligere, quantum haec illis foenerarentur lucem, quae de temporum illorum infelicitate saepius ad nau-seam usque relata sunt, si typorum beneficio, vt meruerunt, publicarentur.

ARTICULUS IX.

BRANCHE. De hoc seculi XV. Doctore Medicinae id vnice posteritatis memoriae traditum accepimus, quod fuerit Aulae Medicus Petri Várdai, Archiepiscopi Colocensis, qui a Matthia Coruino, Rege, ob linguae audaciam, teste Bonfinio Decad. IV. Lib. VI. in carceres Aruenses detrusus, et non nisi post Sexennium a Ioanne regio Principe liberatus est. Dum notissimus ille Hercules Hungaricus, Paulus Kinisus grauiore insultu apoplectico tentaretur; nostrum hunc Medicinae Doctorem Petrus, Archipraesul indicatus, ad mitigandam morbi ferociam, Temesuariam exmisit: ita haec idem Archi-Mysta Colocensis in suis ad Abbatem Petrouaradiensem anno 1492. exaratis refert litteris, quarum initium dumtaxat et finem

ob chartarum angustiam licebit hic adponere: *Venerabili Domino Vincentio de Pyslatiis Gubernatori Abbatiae Petri-Varadini, et sanctissimi Domini nostri Cubiculario, amico nostro dilecto Petrus Archiepiscopus Colocensis. Venerabilis Amice noster dilecte. Pro inquisitione Turcorum, quos nobis Reginalis Majestas aufugisse scripsit, omnem diligentiam adhibebimus, statim enim omnibus nostris Castellanis strictissime etc.* Posteaquam multis verbis acerbe questus est homines suos ad visitandam Dioecesin exmissos, ad oppidum Kamenecz, iussu Abbatis ignominia adfectos, immo crudeliter ad modum hostium barbarorum fuisse verbis verberibusque male mulctatos, hunc in modum claudit Epistolam: *De vinis autem ceterisque, quae scribitis nobis, expectamus reditum Doctoris Branche, quem ad Paullum Kinisium curandum rogati misimus, qui quam primum redierit, curabimus in primis honori sanctissimi Domini nostri in omnibus respondere, et etiam Vestrae Humanitati, dum modo operam Vestram, sicut saepe scribitis, nobis cum effectu ad esse sentiamus fore non ingratos.* Ex Zatha, Castello S. Paulli MCDXCII. Litterae hae ex Sylloge Epistolarum Miscetarum Petri Várdai, Archi-Episcopi, depromptae sunt, quam S. Székely de Doba, emeritus Incl. Legionis Eszterhazianae Centurio Eperiesini adferuat.

ARTICULUS X.

BUCHHOLTZ (*Georgius*) Cibinio Saaro-
fienſis, patre huius nominis ciue et negotiatore
prouido, matre autem honeſta Iuditha Mülle-
rin, 1. Maji anno 1643. in hanc mundi lu-
cem editus, eo progreſſus eſt diligentia et præ-
ceptorum induſtria in Schola patria, vt ado-
leſcens admodum Vittebergam ad audiendum
Calouium et Deutſchmannum ſeſe contulerit, in-
de redux idoneus repertus, ut anno. 1665-
Olaſzini Collegae munia ſuſciperet, mox ta-
men ad continuanda ſtudia, Spartae, quam vl-
tro nactus erat, honeſte valedicendo, Schem-
nitzium tranſiuit, ibi præſide M. Caſp. Schö-
nio de Theologiae principio diſputando me-
ruit, qui inter collegas Scholae anno 1669.
reciperetur. Hinc anno ſequenti ad Recto-
ratum Scholae Dopſchenſis translatus, et mox
inualeſcente eiudem in docendo, dicendo,
ſcribendoue habilitate, Georgio-Montani in Re-
ctorem ſuum anno 1671. delegerunt, quo offi-
cio ad duram vſque captiuitatem Lublouienſem
anno 1675. perpeſſam, maxima cum commen-
datione defunctus eſt, mox in exilium actum
vitae integritas, ad Batis-faluenſem eccleſiam
in Verbi Dei Miniſtrum anno 1682. reduxit,
quam quinquennio docuit, tandem anno 1688.
pulum Keſmarkinum in ſinum ſuum recepit,
vbi ſacra ad an. 1705. vſque cum induſtria
adminiſtrauit, quo ſtationem hanc cum paro-
chia Lomnicenſi permutauit, conſtitutusque

est Fraternit. XXIV. Regalium Senior: hoc loco anno 1724. die 28. Ian. vitam finiuit major octuagenario, per totum vitae decursum adeo prospera fruitus valetudine, si sola senectutis excipias incommoda, vt ne dentium quidem dolores vnquam sensisse perhibeatur. Adeo celebris fuit calligraphus, vt in ipsa quoque aetate prouectiore orationem Dominicam in chartula instar denarii argentei nitidis characteribus describere scite potuerit, in oratione ligata magnas quaesuit delicias, in vtraque Musica vocali et instrumentali excelluit, in indagandis Naturae mysteriis plurimum impendit operae, dum potissimum durissima quoque hyeme non vice simplice pro iniquitate illorum temporum in Montibus Carpativis absque igne, ne fumo proderetur, morari cogeretur. Duxit Noster hic in matrimonium filiam *Christiani ab Hortis, Elisabetham*, viduam *Nicolai Lehotzky*, quae ei anno 1688. die 3. Nov. peperit filium cognominem *Georgium Buchholtzium* iuniorem, virum commercio cum eruditis habito notissimum, et indefessum rerum naturalium collectorem, nostra quoque commemoratione hic ob id dignissimum. Qui absolutis in patria studiis inferioribus, ad Academiam Gryphiswaldensem commigravit, vnde redux anno 1721. ludo litterario Nagy-Palugyensi praeesse cepit; post mortem vero *Georgii Bohuss* anno 1723. die 14. Apr. in officio Rectoris Kesmarkiensis huic successit, et dum decantatissimi suo tempore scholarum nomen indipisceretur, anno 1737. die 3.

Aug.

Aug. vitam posuit. Excellens fuit conquisitor et indagator rerum petrificatarum, mineralium, et aliarum curiositatum, quae in montibus, fluminibus in Hungaria passim absconditae reperiuntur. Musaeum numismatibus omnis generis instructissimum, quod possedit, vna cum reliqua amplissima et pretiosissima rerum naturalium suppellectili ab haerede Filio Paulo Buchholtzio partim extraneis, partim Casparo Kubinyo viro Patriae Nobilissimo, pecunia divenditum est. Verbo duntaxat iuuabit forte meminisse, posteros Buchholtzii Senioris, vtpote Filium quoque natu minorem, Iacobum, et huius Filium Georgium, etsi essent arti mechanicae dediti acicularii, homines litteris minus tincti, singulari quodam instinctu in studium historiae naturalis propendisse, quod certo eoque publico euinci potest documento. (*)

C 3

OPE-

(*) Augustissimum gloriosae reminiscentiae Roman. Imperatorem, Franciscum I. quem hoc studii genere plurimum delectatum fuisse probe nouimus, Iacobum et Georgium Buchholtzios, insigni numorum aureorum pondere liberalissime donasse, ex viris fide dignis intelleximus, dum diligentissimi hi rerum naturalium collectores, varios lapillos, mineras omnis generis, et quaeuis naturae pretiosa, in montibus Carpaticis, et vniuerso Hungariae et Transilvaniae ambitu collecta, Serenissimo illi Historiae naturalis cultorum Principi anno 1754. obtulissent. Placet Litteras liberi commeatus Buchholtziis munifici hujus Studiorum, Altoris iussu impertitas hoc loco repetere: *Cum praesentium Exhibitores Iacobus Iohannes, et Georgius Buchholtz, ciues in Kesmark, et Matthias Fabritius ex Monte S. Georgii, Hungariam et Transiluaniam versus, ad naturalia et pretiosa quaedam pro seruitio Sacrae Caesareae Majestatis quaerenda se*

O P E R A.

- 1.) *Suspiria quaedam per Georgium Buchholtz, in Kesmark Germanorum & Slauorum diaconum concinnata ab an. 1688. vsque ad annum 1705. quae tempore pestis an. 1710. grassantis versibus Latinis expressa sunt. Prostant in scriniis haeredum varia Carminum genera, quibus Eum inter poetas sui temporis non postremum occupauisse subsellium facile euincitur.*
- 2.) *Diarium Buchholtzianum innumeris rerum in primis naturalium obseruationibus refertum, quod Eperjessini doctis Székelyianis teritur manibus. In Chronico hoc sui temporis Mscpto primas pro instituti nostri ratione occupat partes *Iter in Montes Carpaticos*, quod ille anno 1664. Naturae mysteria indagaturus, suscepit, fuse descripsit, et haud ita pridem Vir admodum Rev. ac eruditissimus Samuel ab Hortis in Ephemeridibus Vindobonensibus cum publico communicauit, et idem in Partic. vj. an. 1774. contra Daniele Fischerum clare euicit Balsami Carpatici s. Hun-*

se conferre in commissis habeant, Eisque altefata Caesarea Majestas Dominus noster clementissimus tutum et securum iter obtingere cupiat. Hinc omnes et singulos benevole clementerque requirit, vt praedictos Iacobum et Iohannem Georgium Buchholtz, et Matthiam Fabritium, ubique tuto ire sinant, et nec vlla ipsos molestia, impedimento vel injuria afficiant, aut a quoquam affici permittant, quin potius iter hoc eorum tam eundo, quam redeundo necessariis medijs iuvent. In cuius rei fidem praesentes hae Litterae Sigilli Caesarei impressione munitae sunt. Viennae die 1. Aug. anno 1752. Ex Cancelaria suae S. C. M. Intima,

Hungarici ex Libano inuentionis gloriam non Christiano Auguftini ab Hortis, fed Georgio Buchholtzio confultori deberi, quippe qui Cafpari Donati, Balsamum Carpaticum f. Hungaricum e Ligno curuo f. frutice Carpatica, pino pumilatunc deftillantis, opera primus omnium an. 1664. poft Christiani ab Hortis an. 1650. defuncti mortem Balsamum Hungaricum ex Libano, arbore Carpatica Limbaum, deftillari iuffit: adeoque Oleum f. Balsamus Hungaricus, f. Carpaticus ex Ligno curuo deftillari folitus diuerfus eft ab Oleo f. Balsamo Hungarico f. Carpatico Libani, diuerfosque prorfus agnofcit inuentionis et deftillationis auctores; quia illud repetitis vicibus publicatum, vt alibi monui, paffim legitur, heic loci nos Balsamum Libani Hungaricum infra adfcribemus, prout dictum diarium Mfcptum bona fide nobis fuppeditauit. (*) Verum vt id ingenue fatear, tantam effe Medicorum noftrorum in

C 4

hac

(*) *Ex Mfceto Buchholtziano de Oleo Libani f. Limbae exfcripta ita leguntur: Materia, ex qua Oleum Libani f. Limbae ad modum Balsami Hungarici deftillatur, eft arbor procera, et craffa, fructifera, femper virens, folia maiora ligno tortuofa habens, in Carpato infra lignum curuum crefcens, et quidem talis craffitiei, vt boni afferes, latitudine fere vlnae vnus polonicae ex ea fieri poffint. Lignum hoc intrinsecus album, non valde durum, fuavis tamen odoris, et durable, quod putredine non tam facile confumitur, neque tineis aut aliis vermibus, vel infectis arroditur: proinde mensae et lectuli ex huius generis afferibus fabricati diu durant, cistae itidem eius-*

hac re haesitationem, ut quid credere oporteat, ipse nesciam. Id omnibus est quam notissimum, Oleum Libani s. Limbae ab ho-

ejusmodi vestes bene conservant, easque a blattis aliisque vermibus praeservant, theca libraria e ligno tali exstructa tineas arcet, ut libri indemnes consistant. Arbor haec profert strobilos, seu glandes crassiores et rotundiores veluti abies, intra quos nuces parvae ad instar pisorum procreantur, habentes in se nucleos nimis sapidos. In quouis autem strobilo nuces circiter 30. 40. 50. 60. vel ultra reperiuntur, quae esui sunt delicatissimae, praesertim calculo laborantibus conducibiles maxime. Qui nuces has comedit, vrina ejus sicuti viola olet, similiter oleo vtens habet vrinam ad tertium fere diem suave olentem. Arbor haec fere nullibi quam in Carpato, et montibus Alpes dictis, Germaniam ab Italia separantibus, invenitur: abhinc in Italia arbor cum fructu bene nota est, habetque maiores nuces atque in Carpato, quod fieri potest propter maiorem loci caliditatem. Sciendum etiam nuces illae apud nos in Carpato non nisi sedula cum aduersione, custodia ac diligentia conseruari et acquiri possunt, quia aviditate avium in momento depascuntur, et in nihilum redduntur. Oleum Libani, Germanice Limbaum-Oel, suave, dulce, ac subtilissimum, anno 1676. in monte Carpato factum inventum, veluti iam superius pag. 100. et 101. mentio facta est; duplicem etiam habet usum, internum scilicet et externum. Usus ejus 1. internus, nam et vespere 8. aut. 10 guttulae olei in Vino sumtae et exhaustae, vel etiam sublimato, siue aqua vitae.

- 1.) Nimiam hominis internam inflammationem sedat languores cordis, uti et deliquium animi arcet.
- 2.) Idem oleum praefatum in Vino, vel aqua vitae epotum morbos graues et inueteratos curat.
- 3.) Pariter in vino aut aqua vitae sumtum rupturas internas antiquorum hominum sanat, prae primis paruulorum puerorum, modo in lacte materno, aut alio, duae vel tres guttulae de mane et vespere sumantur.
- 4.) Contra laterum punctiones et dorsi dolores bibitum, cum in dorsali nimis homo turbatur et dolore afficitur, prodest, stomachumque debilem confortat.

hominibus plebeis hodiernum quoque prae-
parari, atque Oleo Terebinthinae adultera-
tum fraudulenter, cum primis inter peregrini-

C 5 nos,

5.) Dolores intestinorum 7. vel 9. guttis bibitum, aqua vitae comixtis, certo sedantur, et sic colica tollitur.

6.) Arenam et calculum hoc modo frangit, discutit, et dispellit, si quis hominum calculo laborat, die prima utatur prius purgatione, tandem sequente die curationi suae sex insumat horas continuas, statim hora quinta incipiendo et quidem taliter, ut hora curationis suae prima - - - - -

- 1.) epotet in optima aqua vitae olei hujus guttas Nro 12.
- 2.) Hora sub sequente accipiat guttas - - Nro 10.
- 3.) Hora sumat guttas - - - - - Nro 8.
- 4.) Hora ebibat guttas - - - - - Nro 6.
- 5.) Quinta hora epotet guttas - - c - - Nro 4.
- 6.) Sexta hora utatur guttis - - - - - Nro 3.

Potest etiam Patiens intra hujusmodi curationem aliquantulum subtilioris cibi vel iusculi sumere, prae primis cum sit debilis naturae, ubi eidem ab hora 5ta usque iunam impossibile foret ieiunare Continuatis iam praescriptis sex horis tandem quotidie mane et vespere utatur aliquot guttulis, atque sic calculus iuvante Deo dissoluetur.

II. Externus vsus Olei Libani. Oleum hocce prodest

- 1.) Contra vertiginem capitis hoc modo: inunge ab utraque parte bene tempora iturus cubitum, et sedabitur vertigo.
- 2.) Contra difficilem auditum auriumque tinnitum, guttulas tres vel 4. immitte in aures, iuuabit.
- 3.) Siquis ex maioribus aut minoribus habuerit rupturam, eam Oleo hocce quotidie ter inungat, medebitur, praepimis paruulis.
- 4.) Si quis ignem sacrum (Roth-Lauff) habuerit, locum illum oleo aqua vitae mixto mane et vespere bene inungat, dolor sedabitur, sanguisque inflatione congestus dispelletur, alique inuncti tolluntur.
- 5.) Contra putredinem dentium, accipe duas aut tres gallas, e quibus atramentum fit, has in mortario contere, postea in aqua pura coque, atque sic iusculo illo os et gingivam bene elue, tandem aliquot olei hujus guttas linguae superaffunde, linguaquo in ore
cir-

nos, diuendi: genuinum autem Balsamum Hungaricum Christiani ab Hortis vix ac ne vix quidem reperiri; adferitur vulgo Balsamum Hungaricum fruticis Carpaticae destillari debere absque igne mediantibus radiis solaribus, Oleum autem Limbae lege ordinaria per vim ignis extrahi. Hodie rusticos sine discrimine ramos tam ex arbore quam ex frutice carpatica sumere, cacabo imponere, atque sic oleum Limbae ope ignis extrahere, experientia teste, nemo dubitat. Non desunt viri, qui adlerant rectam ac genuinam Balsamum Hungaricum absque igne siue ex arbore ipsa siue ex frutice eius extrahendi methodum cum morte Christiani ab Hortis et cum Mscptis eius interisse. Interim spes est fore, vt de his non nihil solidius et prolixius ex Viris eruditis olim intelligamus.

- 3.) *Colossum Memorialem, dum Dominus Michäel Okolicsány de Eadem, et in Kis-Palugya, Comitatus Liptouiensis Iudex Appellationum, Causarum vtriusque fori Aduocatus, et ad Exc. Commission. Pestliensem delegatus Commissarius, Iliaco tri-*

circum agitata oleo gingiua inungetur, reddeturque pura.

6.) *Si torsiones in intestinis senseris, vmbilicum Oleo hocce bene inunge, statim dolores mitigabuntur, et colica repellatur.*

7.) *Si fractiones lumborum, doloresque renum habueris, primo locum illum siue lumbos linteo ad ignem aut calidam fornacem bene fricabis, tandemque Oleo, aqua vitae mixto inunges, statim dolores cessabunt, rectusque incedes. Vltimo obseruandum vt oleum ligni curui, sic hoc quoque ne cito amarescat, sed in suauitate sua conseruetur, proinde in locis opacis et frigidioribus, siccis tamen et non humidis est recondendum.*

trimestri vexatus morbo, clymactericum 63. aetat. ingressus annum, die 23. Octob. Saluatori suam animam redderet, aCerbIs In eXeQVIIs postreMo honorI DICat Georgius Buchholtz. Leutschov. typis Brewerianis anno 1721. in fol. plag. 3. ()* Junior hic est Buchholtzius, vt et reliqua, quae iam sequuntur, opera eundem agnoscunt auctorem.

- 4.) *Adorea posthuma viuientis post funera virtutis in perennaturae memoriae Monumentum, dum Ioannes Christophorus Kheberitsch de et in Hofzszeret, Incl. Comitatus Liptouiensis Iudex Appellationum etc. die 27. Oct. aetat. anno 59. terrae in crypta Nagy-Palugyensi conderetur, anno quo VLVLa abIes naMqVe rVet CeDrVs, ex obseruantia posuit Georgius Buchholtz. Leutschov. ex officina Breweriana anno 1726. in fol. plag. 2.*

5.)

(*) Michaël hic Okolicfány diuersus est ab eo Michaële, huius nominis, qui Querelam in tragicum casum Sigismundi Tluk, violenta morte intra portam arcis Dunawitz per Urbanko Schwartz 29. Iun. anno 1625. peremti, Cassouiae anno 1626. edidit: ast Fratre Paulo, in interpretandis patriae legibus Iuris-consultus haudquaquam inferior, quem Historiae Diplomaticae de statu Religionis in Hungaria (Halberstadii) anno 1710. in fol. editae auctorem fuisse non sine ratione suspicatur *Dan. Eberh. Baringius in Clauē Diplomatica edition. Hanov. anno 1754. in 4. pag. 82. 83.* Quid tamen hac in re credendum sit, ipsa saltim laudati auctoris verba ab aliis dijudicanda et definienda hic recitabo: *Hanc Historiam Diplomaticam L. B. de Birendorff maximam partem composuisse et Dn. de Huldenberg Halberstadii typis exscribi curasse, doctus quidam Vir me certiore fecit, Hungarus vero quidam doctus Dominum Okolicfany auctorem existimari asseruit.*

5.) *Memoriam superstitem virtutum, dum acerbo funere Michaël Goldberger, Lib. Regiaeque Ciuitatis Kesmarkiensis Senator, dextro latere apoplexia die 19. Iul. tactus, aetat. anno 57. efferretur, obseruantiae testandae causa recoluit Georgius Buchholtz. Bregae typis Godofredi Trampii anno 1728. in fol. plag. I.*

6.) *Admirandorum Antrorum Deminsaluenfium in Comitatu Liptouiensi existentium ad leges Mathematicas facta Delineatio, adiecta Icone edita a M. Belio in Prodomo Hungar. nov. Lib. III. cap. VIII. pag. 151.*

7.) *Obseruationes partim Medicae, partim philosophicae rerum naturalium, Annalibus physico-mediciis Vratislaviensibus intertextae:*

Obierv. I.) *De morbis epidemiis Kesmarkiensibus anno 1722. et aliis quibusdam anni eiusdem obseruationibus indiuidualibus, quarum praeicipuae tales sunt Tentam. XXIII. pag. 47. seq. Mense Ianuario in vico Király Lubele Russicam annos 110. natam sanam viuere: anginas inter pueros, inter adultos vero catarrrhum suffocatiuum fuisse grassatum. In Februario febres acutas fuisse frequentissimas, peculiari rusticorum cura propulsatas; apes coeli serenitate ex aluearibus damno suo prouocatas; die 19. alaudarum cantum in campis promiscue auditum. Martii die 6. hirundines, et 7. ciconias aduolasse, et mox subsecuturo festo paschatis aquas gelu crassissimo vbique coaluisse. In Aprili febres acutas continuasse cum singulari capitis et pedum dolore. Majo frigoris intensitatem ingentia vegetabilibus intulisse*

se damna. In Junio aestum immodicum superuenisse, vehementioribus dentium doloribus homines diuexatos, pisces in aquis emortuos. In Julio tempus instabile, multi rabie correpti, fruges a rubigine tactae, apes nulla emisisse examina. In Augusto acutas febres, messem fere nullam, mures plures in campis absque caudis visos, vnum granum frumenti in culmis cerealibus 25. ex se solo emissis dedisse grana 1521. Medio Septembri omnia in hortis et agris frigore adusta. In Octobre dyspnoeam, raucedinem, cephalalgiam, haemoptoen grassatam. In Nov. insolitam niuium copiam decidisse breui euanidam. In Dec. terram multa niue bis de nouo tectam, et in vico Lubele Ruslicum annorum 115. obiisse, nullis toto vitae decursu morbis tentatum, qui non nisi solo infuso radicis Gentianae cum spiritu vini parato pro potu utebatur.

- Observa. 2.) *De Globulis sphaericis, margaritas ex asse mentientibus, in vesica bouis urinaria inuentis Tentam XXV pag. 303.*
- Observ. 3.) *De terrae motu anno 1724. d. 29. Ian. in Comitatu Scepusiensi obseruato. Tentam. XXVII. pag. 75.*
- Observ. 4.) *De Venere, denso halone anno eodem, mense Martio, obducta, falso pro cometa habita. Ibid pag. 286.*
- Observ. 5.) *Anno eodem mens. Apr. de aduentu hirundinum, et mox subita earundem disparitione Tentam. XXVIII. pag. 408.*
- Observ. 6.) *De cadauere mulieris tabe enectae, manu carnificis, igni cremato, quod illa Vampy*

pyrismi esset suspecta. Ibidem pag. 635. (*)
 Observ. 7.) *De ictu fulminis obstupefaciente et
 vrente; et procella arbores radice tenuis evel-
 lente. De scrofa catulos caninos et porcellos
 pariente.* Tentam. XXIX. pag. 173.
 Observ. 8.) *De visa anno 1724. mense Octobr.
 sole lucente, Venere,* Tentam. XXX.

Ob-

(*) Cadavera mortuorum, Wampyrismi labe infectorum, ut ab indocta plebe credabatur, praeter vicinas nobis prouincias, in nostra quoque Hungaria, effossa et igni subinde cremata passim in eruditorum scriptis legimus; magna in primis animorum contentione res haec inter Medicos et philosophos ad nauseam usque agitata est circa annum labentis seculi tricesimum secundum, dum quaedam de Hungariae Wampyris cum strepitu publicarentur historiologiae, ut id ex Commercio praepriis Litterario Norico anni 1732. cum euumeratione Scriptorum, de Wampirismo seu masticatione mortuorum typis publicatorum, vberius cuique legenti innotescere poterit. Morbum hunc deprauatae imaginationis post tot tantosque Viros, immortalis *Swietenius* in Tractatu de Wampyris Vien. anno 1755. edito egregie admodum recentissime explicuit, effecitque id salubri dato consilio, ut is auctoritate publica regia ex animis indoctorum hominum, vana illa opinione imbutorum, excuteretur adeo feliciter, ut eiusmodi nugarum vix amplius intra patriae limites audiatur. Eruditissimus quidem *Cabnet*, ut id saltim adjicere liceat, in Historia Wampyrorum anno 1745. primum publicata, Wampyros in Hungaria, Polonia, Silesia et Moravia non nisi a 60. inde annis inualuisse adserit, at de Hungaris, quibus vernaculo sermone *Lidertz* vocatur, contrarium sane edoceri potest, quod cum insigni animi dolore facimus, ex Clar. *Petri Melii Iuhasz*, V. D. Ministri Debrecinensis, *Dialogis*, Christo, S. Petro, S. Paulo, et Papa collocutoribus, Debr. cini anno 1570. in 8. plag. 8. editis. Talem Venerandum Antistitem nostrum formasse Quaestionem lego cum subnexa ad eam Respon- sione, utramque et loquendi et scribendi ratione aeui illius vsitata expressam: *P. Vagyon azert Lidercz, meg- testesult ürdög, ki vétkezic az embereckel parasztnaul?*
 CH.

Observ. 9.) *Relatio de itinere an. 1724. medio m. Julio in montes Carpativos instituto. Tentam. XXXI. pag. 49.*

Obs. 10.) *De nubibus, iridis colore imbutis, et niubus in Junio deciduis. Tentam XXXII. pag. 615.*

Ob-

CH. A Satan lelki alat, teste ninczen, soha ő élő testet szaporodo természetet fel nem vehet, soha ördögtül nem fogathatnac az azzonoc, mert nincz arra valo teste, bele buik az emberbe, baromba de ackor mikor én engedem: Azert a' Satan czac a' buia és paraszna természetöieket gerieszti az ő tüzes nilaiual a' parasznasägra, tetteti mintha valami Szemelliel buijalkodnanac de czac czalar-kodic. 2. Cor. 12. Eph. 6. A' Lidercz azert isten ostora, buijasagnac büntetésse, a' vérnec és buijasagnac megindulása az emberbe, az szaporodo magnac traduxnac megaradása, nem ördöggel való koslatas, hanem ördög által istentöl való büntetés buijasägra indeto gonoz ke-vansägoc által kit meg gyógyethäcz büntel, imatsäggal, az az igaz penitentiaual, hittel Christus erdemevel, orvos-säggal, Eruágással purgatioccal. Quam de Incubo quoque fouerit vulgus hominum ea aetate opinionem, in Quaestione sequente laudatus auctor ita persequitur: P. Boszorkän vagion azert ki meg nyomia az embert? CH. Az hitetlen fiakban hatalmas az ördög ackor mikor én akarom, giötri nyomia czufollia az hitel-
neket. De az Boszorkän-is betegség az eltetö ereken, vérnek megalassa, és az eltetö Spiritusnak, vérböl lett meleg szelletnek az füben való megrekedese az enyues és nialas nedveségtöl az embernek szivebe a' vér, a' lehellet a' tudoben megszorul. Ördögi hitlenség azt hinniy hogy ejjel járó baba nyom meg, noha ugy tecczik, mintha meg nyomtanak, mert a' nedveséget nyomnac és nehé-
zitic meg embernek tüdöet és szivet. Quid his rectius et explicatius, a quoquam dici potuit, ut imperitiores auditores, adductis rationibus conuicti, credere desisterent, morbos hos a malis genis, sagis, strigibusque suscitari posse, non nisi nimia majorum credulitate ad sese propagatos. Sed pudeat homines subsequen-
tis seculi victuros, si opinionem hanc de Vampyris, sagis strigibusque feliciter aevo nostro explosam in mortali-um perniciem defendere audebunt, immo ipsius generis humani manes nostros pudebit, cujus aures haec olim ferre poterunt.

- Obs. 11.) *De ingenti aquarum mense Iunio anno 1724. e montibus Carpativis facta eluivione: et nivibus 5. et 6. Aug. anno eodem cadentibus, cum subsequenti inaudita frigoris intensitate: de coruorum multitudine messorum comitante: de diuersis fulminis effectibus et aquarum insigni in Comitatu Liptouivensi eluivie. Tentam. XXXIII. pag. 175. 181. 216. 302. seq.*
- Obs. 12.) *De solis et Lunae halonibus; et putatio montis Carpativi carbunculo. Tent. XXXV. pag. 81.*
- Obs. 13.) *De Salmonum captura in Hungaria superiore: de caecitate ex usu vini medicati oborta: de innoxio et noxio thermarum Rauschenbergerianarum usu; de singulari fulminis ictu: et de iudicio per aquam, cui mulieres, quibus siccitas anni 1726. adscribebatur, in scepusio immersae, subiectae sunt. Tentam. XXXVI. pag. 583. 618. 704. 707.*
- Obs. 14.) *De Virgis iridis: de itinere in montes Carpativos anno 1726. mense Iunio suscepto: de ventis in vertice montis continuo impetuosis, in valle vero silentibus: de niuibus in Augusto cadentibus: de diuite aurifodina in Iaraba, anagram. Arabia. Tentam. XXXVII. pag. 98. 101. 209. 238. Plures huiusmodi observationes videantur in Tentamine ultimo et Miscellaneis medico-physico-mathematicis Büchneri.*
- 8.) *Opera Mscpta, quae filius Paullus hodie dum tenet, et Diarium in primis vastissimae molis monstrant fuisse Civem aetate sua reipublicae*

cae litterariae in Hungaria vtiliffimum. Vtinam pro ea, qua est in bonas litteras propensione, venerandi genitoris sui lucubrationes non fineret optimus ille Vir in tenebris amplius delitescere.

ARTICULUS. XI.

CRAMER (*Paullus*) Casparum Cramerum, celebrem antiquioris aevi ludum litterarium Leutschouienfem fingulari moderatorum et discipulorum cum adplausu rexiffe, et de muneris hujus vitaeque humanae statione, ita summo iubente Imperatore, anno 1581. decessiffe testis est Epistola inuitatoria Mscta laudatae Ciuitatis, interprete M. Antonio Platnero, (*) Antistite eiusdem Ecclesiae Patriae primario, ad Albertum Hufselium Priuidiam dicto anno exarata, quae in Gymnafiologia Hungar. Rezikio-Lautfekiana Sect. I. cap. X. §. 7. opera Rev. Martini Klanitza ab interitu conseruata est. Huius filius erat Paullus Noster Cramerus, Medicus, qui posteaquam in patrio Lycaeo in studiis humanioribus et Philosophicis egregie fuisset excoltus, Vittebergam potiffimum reliquorum Studiorum fuorum sedem delegit, inde in Heluetiam

(*) Hic idem Magister Antonius Platner est, cui vna cum Valentino Carl, muneris sacri collegae *Samuel Spillenberger* Leutschouienfis, dum summis in arte medica ornaretur honoribus, LXXV- theses *de morbo Hungarico* adiectis remediorum formulis, in eruditorum pagnegyri defensas, Basileae in 4. typis Ioannis Schroëteri anno 1597. editas, nuncupauit.

tiam commigrauit et Basileae, vt Fasti Vni-
 uersitatis meminerunt publici, Decurione Ca-
 sparo Bauhino a D. Martino Chiemelicio ad
 d. 12. Iul. anno 1614. in Doctorem Medici-
 nae promotus est, et mox peritus artis Pra-
 cticus inter suos euasit.

O P E R A.

- 1.) Dissertat. inaug. med. *De Dolore Colico,*
et illius contractura. Basil. anno 1614. 4.
- 2.) *Elegia aggratulatoria, Ioannis Hagii, Iglau-*
ensis nomini dicata, quae vna cum Sebastiani
 Türck, Leutschouiensis Pannonii, Melchio-
 ris Schnell, Olaszienfis Scepusii et aliorum
 ciuium Academicorum Carminibus typo Vit-
 tebergenfi anno 1606. in 4. expressa est,
 dum ille nouis Magisterii honoribus ab An-
 drea Ursino, Philosoph. et V. I. D. Cal.
 Nov, ornaretur; adscribi hic illa ex inte-
 gro meruit:

*Carmina me poscis, tibi porrigo crimina: idemne,
 Carmina nam mea sunt crimina, Iane tibi?
 Nomen habes clarum, cognomen clarius, ipsum
 Praenomen clara te quoque luce beat.
 Nil nisi clara notant tua nomina, Nomina? vita
 Est clarissima, mens candida, clarus honor.
 O Vtinam canerem victuris carmina chartis
 Digna, hodie ferrem nomen ad astra tuum.
 Ast inuita Minerua mihi, sudante cerebro,
 Carmina pauca fluunt, carmina nulla fluunt.
 Gratulor interea tibi nomina clara, sed audi,
 An qui clarus eras, carmine clarus eris?*

AR-

ARTICVLVS. XII.

DIMIEN (*Paullus*) natus **Claudiopoli** an. 1655; inde factum est, vt a patria hac Ciuitate **Kolofuarii** quoque nomen vsurparet: Patria telure egressus peregrinationem litterariam inter varios populos instituit; in oris **Belgicis** nouissime confedit, gradum **Doctoris** in **Medicina** **Lugd. Batav.** anno. 1689. capeffluit, ibi diu inter **Protestantes** ita dictos, augendorum studiorum causa diuersatus est, et a reditu domi postea in multis capitibus **Vnitariorum** opiniones **Remonstrantium** placitis attemperauit per totos illos **XXX.** annos, quibus docendo **Gymnasio** et **Ecclesiae** **Vnitariorum** **Claudiopolitanae** vt **Theologiae** **Professor** simul et **Plebanus** cum insigni suorum laude praefuit. Quum anno 1716. et **Templum** cum **Paroecia** et **Schola** fato infelici **Vnitariis** eriperetur, multum in conseruando coetu suo sacro domi forisque extra **Patriae** limites defudauit. Eum in **Articulo** de futura carnis resurrectione multum titubasse, immo eam prorsus non credidisse dum scribit **Cel. Petrus Bodius** in **Athenis** **Hungar.** in **Artic.** pag. 145. non nisi vanum fuisse maleferiati vulgi rumorem, fidei suae consortes palam vniuersi adferunt. Vix vllum superest dubium multos virtutis et doctrinae **Theologicae**, nec non exercitae, artis **Medicae** aequos eum nactum fuisse aestimatores. **Domi** suae die 4. **Ian.** anno 1720. dum annum aetatis sexagesimum quintum expleuisset vita

defunctus est nullis relictis haeredibus. Epitaphium Lapidis sepulcrali incisum in Coemeterio Claudiapolitano tale visitur:

*Vixi, mortuus at iaceo :tu disce, viator,
 Viuere : si nosti viuere, disce mori.
 Intrepidus Leo sis, serpente oculatior esto, (*)
 Te Proceres etiam laudis honore colant.
 Quid iuuat? omnis mutatur fortuna, ut arundo,
 Dura liuor quoque post fata quiescit atrox.
 Sis Nerone prior sit nixa superbia pennis,
 Arma virumque canas, quid iuuat? ecce nihil.
 Viuas lustra decem tria, tamquam ego, vita rotatur,
 Ergo scias, quid sit viuere, quidue mori.
 Quis fuerim, quaeris, Dimjén cognomen auorum,
 Praeclarum, Paulli sed mihi nomen erat.
 Vrbs genuit famosa Kolosvár, nomen, honorem,
 Ipsa dedit, sedes ipsa quietis erit.
 Collegii Rector puro defonte docebam
 Annis ter denis verba sacrata Deo.
 Et Medicus fueram arte, quaterque maritus, at heres
 Iam nullus charis ex genitis superest.
 Vrbes Europae vidi ter, et oscula Regi
 Praebueram, nunc sum mortis in imperio.*

Ec-

(*) Quod esset Medicus noster de Nobili natus stemmate Hungarico, adluditur ad eius Insigne gentilitium, quod habet Leonem pede altero priori nudum enses tenentem cum Serpente scipioni implicato.

*Ecclesiae plebanus per duo lustra fidelis,
Laetus eo Christi Iudicis ante thronum. (*)*

O P E R A.

- 1.) Disput. inaug. med. *De Generatione, augmentatione et Decretione Microcosmi.* Lugd. Batav. anno 1689. in 4.
- 2.) *Catechesis Religionis Christianae Secundum Vnitarios.* Liber hic MStus, nec unquam typorum beneficio vulgatus, Symbolici instar hodie colitur, in Scholis omnibus publice docetur, et a studiosa iuuentute sedulo memoriae imprimi iubetur; illius prima quaestio et ad eam Responso haec est: Q. *Quis tibi est Christianus?* Resp. *Omnis, qui in Christum Credit, et secundum eius doctrinam vivit Matth. VII.*

D 3

21.

(*) Collegium Vnitariorum Claudiacum aliosquoque nonnullos suos Professores e choro Medicorum adoptauisse certis nobis innotuit documentis: *Thomas Borfos Ozdiensis*, Phil. et Med, Doctor, Patauii anno 1636, creatus, per quinquennium Scholae moderatus est; *Michaël Dálnoki* adulto medio seculo superiori et Medicus, et Lector, et Parochus fuit; *Ioannis Gezanouii* Medici, et Lectoris Sociniani, an. 1737. mortui, Epitaphium metricum in coemeterio Claudiaco Publice legitur; *Benedictus vero Tegző Arkosi*, anno 1660. denatus, in Gymnasio Vnitariorum Hidvegiensi Scholas docuit; *Stephanus Takács Kolosvári* et Medicus clinicus fuit Claudiopoli et Pharmacopola. *Franciscus Barra*, desertis castris et sumpto Louanii Doctoris Medici titulo, factus est strenuus Aesculapii sectator; *Litterati* vero quidam, patria *Heuixinus* laudata vrbe egressus, apud Torockouienses Medicinae simul et Chirurgiae exercendae se dedit; Mitto *Andream Petsium*, de hoc grege natum, infra in Articulo suo describendum; qui hic desiderantur alias commemorandi.

21. 22. 23. 24. 25. 26. *Iac. I. 25. et II. 140*
 17. 20. *tales enim cognominati sunt primum An-*
tiochiae Discipuli Christiani. Act. XI. 26.

ARTICVLVS XIII.

ENYEDI (*Samuel*) Ab oppido natali ita denominatus, posteaquam liberalium artium rudimenta domi feliciter jecisset, sacrarumque litterarum et rerum naturalium cognitione animum imbuisset, arti asclepiadeae totum se dicare decreuerat, primaque eius mox fundamenta in Vniuersitate Franequerana, in quam anno 1651. ita Academiae fastis referentibus, cuius fuit admissus, non sine summis in arte hac haurienda successibus felici posuit omine, biennio namque elapso Ultrajectinum, vbi prius substiterat, transmigravit, vt honorum in Medicina summorum capeffendorum candidatum se sifteret, exantlato consueto itaque examine Dissertationem inauguralem medicam de Ictero, publico exposuit Examini, et Doctor Medicinae anno 1653. sollemni more renunciatus est. Domum reuersus tulit anno postero 1654. laborum praemium, in florenti enim aeuo illo Helv. Confess. addictorum Collegio Magno-Varadino Professoris publici munus obtinuit, quam spartam egregie docendo ornauit ad annum vsque 1660. quo arcem Turca deditioe caperet, et Musas ibidem degentes in exsilium pelleret: hac temporum iniquitate de Statione hac decedere iussus, Husztinum in aulam Francisci Rhédei se recepit,
 ibi

ibique tamdiu commoratus, quoad anno 1664. ad docendam philosophiam a Sereniss. Transilvaniae Principe, Michaële Apafi. I. in Gymnasium, quod hodiedum ad Viam Anniam egregie floret, Bethlenianum mitteretur: in quo munere dum Studiosae Iuventutis commoda vndique pro virili promouisset, ad Cathedram in Ecclesia Alvintziensi exornandam anno 1669. auocatus est, ibidem anno 1671. viuentium numero suorumque amplexibus exemptus est. (*) Lam-

D 4

pe

(*) Ennyedio huic nostro in obeundo munere professorio Principis Transilvaniae iussu anno 1666. collega adjunctus est *Ioannes Nadányius*, celebris ille *Flori Hungarici* auctor, quem rei Botanicae fuisse callentissimum monstrant Operum Antonii Mizaldi de Hortorum cultura scriptorum in linguam vernaculam Hungaricam facta ab eo accurata translatio, Claudiopoli anno 1669, in 4. alph. 3. typis Mich. Veresegyházi Szentyel, publicata sub titulo: *Kerti dolgoknak leírása, négy Könyvekben rendesen befoglaltatott, mellyek között az első a' Kerteknek gondviselését, ékesítését és sok rendbéli titkait mutattya meg: a' második az óltásnak mesteriségét adgya előnkben: a' harmadik kerti holmiknek orvos hasznait rendre írja ki: a' negyedik a' kerti holmiknek, parajoknak gyökereknek gyümölcsöknek, szőlőknek, Bornak, és hufnak gyönyörűséges állapotban megtartásoknak módgyát fejtegeti's a' t.* Liber hic bonae frugis, qui iam hodie non promiscue obuius reperitur, Annæ Bornemisza honoribus nuncupatus est, cur serenissima haec Transilvaniae Principissa utilitati ciuium consultura, typorum beneficio publicari eum voluerit, ita ibidem rationes exponuntur: *Kert ékeségére's holmi betegeskedések ellen való jobb könyvet ennél Magyar-országban nem nyomtattathattak volna: mivel az mi Országunkban orvos Doktorok's Patikák nem igen vadnak: id est, in ornandis hortis, et curandis plerisque morbis nullus liber hoc utilior in Hungaria edi poterat, siquidem et pharmacopoliorum et Medicorum insigni laboremus in Regno nostro inopia.*

pe in Histor. eccles. Hungar. et Transilvaniae. pag. 638. in Catalogo professorum Illustr. Collegii M. Varadiensis nomen Nostri exhibet. (*)

O P E R A.

- 1.) Differt. theolog. praes. Gisb. Voetio. *De Visione Dei per Essentiam.* Vltraj. an. 1651. 4.
- 2.) Dissert. med. praes. Henr. Regio. *Medicatio duorum aegrorum aneurismate et gangraena laborantium.* Vltraj. anno 1651. 4. plag. I. 3.)

(*) Catalogum hunc Professorum Magno-Varadiensium mendosum edidisse Lampeium e MSto *Pauli Ember*, quod teneo, aperte constare potest: posteaquam enim Clarissimus hic Historiae illius ecclesiasticae Auctor Sacerdotes S. Ladislai et Monachos sedibus suis ex arce Varadina Antonii Nikazo, vel, ut aliud habet MStum, Nyakazo, arcis Capitanei opera, anno 1557. dimotos fuisse et sic Magno-Varadinum Sacrorum reformationem admisisse testimoniis fide dignis nixus edocuisset, *Gregorium Sasvári* nominat primum Varadinensium existisse Professore, in Vita Stephani Szegedi a Matthaeo Scaritza concinnata ad an. 1566. commemoratum, cui *Petrus Károli* successit, qui in Rudere rediit. Franc. P. Pápai Disputationi Alba-Iuliacensi anno 1568, inter fuisse scribitur. *David Sigism. Kassouiensis* anno 1577. ex Heluetiis redux, R. Sch. Var. constitutus, et post laudabilem eius gubernationem ad Praesides Regni Transilvan. translatus. *Ioannes Ióo* aliter *Bonifacius*, hic disputavit gloriose in frequenti procerum R. Hungar. conuentu Varadini cum celebri Iesuita St. Aratore sub Principe Sigismundo Báthorio circa an. 1589. *Ioannes Gyulafi* an. 1597. *Dan. Szegedi* an. 1607. *Greg. Váradi* an. 1609. *St. Göntzi*, dein Superattendens. *Paul. Kis-Marjai*. *Nicol. Kecskeméti* an. 1638, *Mich. Albenfis*. *St. Benjamin Szilágyi*. *Mich. Toufaeus Székelyhidi* S. S. Theol. Doct. an. 1651. Iac.

- 3.) Diiput. theolog, praes. Kloppenburgio. *De vera Spiritus Sancti Deitate.* Franeq. anno 1652. 4.
- 4.) Dissert. inaug. med. *De Ictero.* Traj. ad Rhen. anno 1653. 4.

D 5

4.)

Iac. N. Harfányi, relicta patria factus est Confiliarius Electoris Brandenburgici *Io. Tölczeki. St. Baka Szathmári. And. Sylvanus Tarpai. Sam. Enyedi* Med. Doctor. *St. Komáromi. Sam. Köleséri. Georg. Martonfalvi S. S. Th. Doct. Io. Püspöki.* Pars Iuuentutis scholasticae, quae in arcis defensione contra hostilem Turcorum impetum, praesidiariorum militum vices viriliter sustinisset, gloriosam pro Deo et Patria oppetiit mortem pars vero residua, a clade superstes, *Georg. Martonfalvium*, Professore famigeratissimum, in Athenaeum Debrecinense presso secuta est pede, quae Scholam illam, perantiquam, hoc nomine auctam, multo postea reddidit frequentiore. Instrumentum Legis vtriusque tam veteris quam nouae, Hungarico sermone versum, quod expugnationis tempore nondum Varadiensium typhothetarum reliquerat prelum, quam perfide gens Turcorum barbara, fidem datam seruare nescia, ingenti sanctoris reipublicae damno dissipauerit, et typographi partem maiorem destruxerit, *Rev. Petrus Bodius* in *Historia Bibliorum Hungar.* pag. 152. 153. edit. Cibi. anno 1748. in 8. pluribus verbis queritur. Facta hac Bodiani nominis mentione, miror Viri huius eruditissimi notitiam effugisse illam vniuersi S. Codicis translationem Hungaricam, quam *Ladislaum Bathori*, Ord. S. Paulli I. Eremitae sacerdotem, ex illustri Bathoriorum familia ortum, circa an. 1456. omnium primum adornasse refert *Ignatius Pongracz* in *Triumpho Paulli* pag. 51. et 65. edit. Pofon. anno: 1752. in fol. Sed oportebat profecto hominem hunc loquaculum, eaque ob causam auctoritate publica damnatum, aut tamen singulari interim eruditione conspicuum, Translationem hanc Paullinam Bibliorum Hungaricam, si manserit illa in MScto, in cuius litterariis hodie hae-reat scriniis, aut vbi gentium typorum beneficio publicata fuerit, verbo dumtaxat indicare, nam *Rev. Georgius Kaldi*, doctissimus temporis sui Iesuita, in praefatione Bibliorum vernacula lingua Viennae anno 1625. editorum, neminem ante se vmquam in Ecclesia Romano-Catholica pio hoc defunctum esse munere aperte gloriatur.

- 5.) *Ioannis Amos Comenii Praecepta Morum, institutioni puerorum accomodata, ligato sermone expressit, quae toties in vsus Scholarum Transiluanico-Hungaricarum typis repetita sunt.*
- 6.) *Adloquium ad Illustrissimam Principem, Susannam Lorandfi, Celsiss. Principis Georgii Rákóczii viduam, cui de meliore nota commendat Francisci Borsati, Papensis, in Gymnasio academico Varadiensi S. Poëseos Collaboratoris Metamorphosin, filio defuncto Sigismundo Rakoczio ideomate Latino et Hungarico scriptam. Edita est Varadini apud Abrah. Kertész Szencinum an. 1656. 4. plag. 4.*

ARTICVLVS XIV.

ERDELYI, aliter ab Transilvania (*Iohannes.*) Monachus hic professus, in Chartusia Archiducatus Austriae Maurthacana primum sacris operabatur, ex statione hac in Monasterium Scépusiense Ioanni Baptistae sacrum de Lapide Refugii nuncupatum, cuius fata exhibet M. Bellius in Prodro-mo Hungar. nov. pag. 118. temporibus Matthiae Coruini Regis translocatus, et Coenobiarcha constitutus est: sed qui dum Fratres pauperes praeter instituti rationes Studiosius ditare vellet, facerrimo aureae Artis Alchemisticae Studio corruptus, non prius destitit vario ignis genere ex lege artis regnum minerale torquere, quam omnes Coenobii facultates decoqueret: quamobrem id a sui ordinis homini-

minibus commeruit, vt circa an. 1484. chry-
sopoeus hicce Magister ab officio Prioris clau-
strali demoueretur, (*) Haec ejusdem Ordinis
Chartusiani Auctor in Annalibus Priorum Mo-
nasterii de Lapide Refugii Manuscriptis ineunte
Seculo XVI. talibus verbis explicat: *Priori
Patri Gabrieli de Riuulo - Dominarum successit D.
Iohannes de Transilvania, Monachus Professus in
Maurtacho, qui per Alchimiam et quintam essenti-
am cousunsit omnem substantiam, conflauit aurum, et
dissipauit argentum, depauperauit domum valde, et
patrimonium Iesu Christi et S. Iohannis Baptistae ina-
niter expendit, ob quam rationem ab officio Priora-
tus depositus est.* vide Annales hos a Car. Wag-
nero in Analect. Scepus. Publicatos, Part. II.
pag. 77.

AR-

(*) *In Corpore Iuris Canonici edit. Paris. anno 1618. pag.
878. Extrauagant. commun. Lib. V. tit. 6. de Crimine
falsi, Alchimia ex constitutione Iohannis XXII. Pon-
tificis summi, sub graui poenarum, pecuniarum puta,
carcerum et infamiae, interminatione seuere prohibe-
tur: ita vero de Clericis edictali constitutione ibidem
sancitum est: et si Clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra
praedictas poenas priuentur beneficiis, et prorsus red-
dantur inhabiles ad habenda. Erasmus vero Rotteroda-
mus Oper. Tom. I. edit. Lugd. Bat. anno 1703. pag. 754.
in Colloquiis, capitale esse comminiscitur, si quis Alcu-
misticam absque Principis permisso exercent. Vtinam
capitale in republica crimen! tot ita tantaque tristia no-
bis non essent obuia subinde exempla hominum, qui
fraude Adeptorum veteratorie decepti, in summam prae-
cipitati sunt paupertatem: elegantem huiusmodi
nugatorum dolum inter recentiores, missis aliis, stri-
ctim exposuerunt Marchis d' Argens Lettres Cabbalisti-
ques Tom. I. epist. IX. edit. Hag. Comit. anno 1737.
et Auctor Caprices d' imagination epist. V. et XVI.
edit Amstel. anno 1742. in 8.*

ARTICVLVS XV.

FONTANA (*Franciscus*) Virum hunc gente sine dubio Italum, primum Regis Matthiae Coruini Medicum existisse ex Pactis sponfalitiis inter Ioannem Coruinum, Filium, Regium Principem, et Blancam Domini Ioannis Galeaz Ducis Mediolanensis Filium an. 1487. die 25. Novembr. stabilitis addidimus, ad quae conficienda Rex iste gloriosissimus Archiatrum hunc suum Mediolanum oratorem exmisit; ita enim inter praesentes in Instrumento hocce litterario, liberali manu nobis suppeditato, subscriptus legitur: *Domino Francisco Fontana, Artium et Medicinae Doctore praefati (Matthiae Coruini) serenissimi Domini Regis Hungariae Oratore.* Sed de Francisco hoc Fontana, Brixienfi, viro callidissimo, cuius adminiculo commodaque opera saepe alias quoque in Italia vsus est Rex Coruinius, plura videri poterunt apud Bonfinium, editum a Belio, Decad. IV. Libr. VII. pag. 653. et Libr. VIII. pag. 657. 661. (*)

AR-

(*) Qui fuerint Medici, qui regis Matthiae Coruini aetatem ornarint, Cl. Paul. Wallaszki in Tentam. Hist. litter. sub Matthia Coruino pag. 40. aperte profitetur adhibito licet improbo labore, se non plures erudere potuisse, quam *Iulium Aemilium*, Regis archiatrum, a Bonfinio et Celte laudatum, *Christophorum Galium* et *Bartholomaeum Montagna* a Iano Pannonio in Elegiis suis commemoratos: nos haud ita pridem in Ephemeridibus eruditis Vindobonensibus nonnullos his adjecimus, nunc vero eorum nomina, quae Litterae et diplomata nobis conseruarunt adhibito diligentiori scrutinio, ad numerum decimum quartum, immo ampli-

plius, jam extendemus. Quartus in ordine locus *Francisco Fontana*, primario Regis Medico, hoc ipso Articulo notato, in praesentiarum adūgnabitur, quem deinde *Galeotus Martius* Regi ab Epistolis, indiuulsusque comes, et Bibliothecae Budensis praefectus, excipiat, quem Medicinam quoque exercuisse, ipse de se in Libro de promiscua Doctrina cap. XV. pag. 140. testis est locupletissimus. *Ioannem Tichtelium* Professorerem artis Medicae Viennensem capta vrbe, et Regis, sed in primis Reginae Beatricis fuisse Medicum inferius, in Articulo ex suo ipsius Diario MScto edocebimus. *Episcopum Casertanum*, in aula Coruiniana diuersatum fuisse legimus inter Epistolas Matthiae Coruini, Caschouiae an. 1743. in 8. edit. Epist. XXXVII. quem ipse Rex Socero suo Ferdinando, Siciliae Regi, de meliore nota commendat, eo quod *in restituenda sua sanitate diligentem satis scite nauauerit operam, virum probum, et arte sua medica, quam professus est, peritum et expertum nominando.* *Michaëlem Váradi* ord. S. Paul. I. Eremitae sacerdotem in patria ciuitate, a qua nomen accepit, Magno Varadiensi, Matthia regnante, circa an. 1481. non modo populo a concionibus sacris, sed Medicae Artis quoque fuisse callentissimum refert Andr. Eggerer in *Fragmine Panis* Libr. I. cap. XXX. pag. 251. *Nicolaum de Dacia* Hungarum, Astronomicae et Medicae artis notitia imbutum, circa an. 1464. floruisse docet *Fabritius* Bibliothecae Med. et inf. aetat Lib. XIII. pag. 329. ex *Iac. Quetif*. Tom. I. pag. 827. Loco decimo *Philippus Valor nominandus* est, dum scilicet Rex *Marfilium Ficinum* *Nicolao Bathoreo*, Episcopo *Vacziense*, *Francisco Bandino*, voluntatis suae interpretibus, *Florentia Budam* ad se inuitaret, vt ex ipsius ore dogmata *Platonis* imbibere, prosperaeque valetudinis et longaeuitatis vitae praecepta percipere posset, et hoc *Philosophus* et *Medicus* ille, corporis imbecillitate impeditus, facere nequiret, *Philippum* hunc *Valorem*, discipulum, medica Scientia, Astrologica in primis, inclitum in *Panoniā* cum *Libello De Vita valida et longa coelitus comparanda*, an. 1489. *Matthiae* nuncupato, expediuit; ast ita infelicitate artem suam medicam in Aula Regia exercuit, vt dum vitam ita prosperam serenissimo huic Principi a fideribus decretam esse ex mente praeceptoris sui audacter adfereret, quam olim *Pythagoras*, *Democritus*, vel *Apolonius Tyanaeus* consecuti sunt, anno ab aduentu in has oras postero, Rex forti tactus apoplexia interierit. *Ioannes Stock* AA. LL. Magister, et Med. Doctor, Praepositus *Vetero-Budensis* primum, deinde

Capituli Scepusiensis Praepositus, fide diplomatum alibi iam a nobis commemoratorum Sigismundi, Alberti Regum, et Elisabethae Reginae viduae Archiater fuit, id ille apud Matthiam an. 1458. effecisse dicitur, ut dictae huius Praepositurae priuilegium nouis ornaretur tabulis a Pio II. Pontifice confirmandum. Quam Dioecesanam Synodum regnante Matthia an. 1460. Scepusium conuocauit, illius conditi canones leguntur apud Peterium Concil. R. Hung. Part. I. pag. 202. Doctor Branche quod fuerit aulae Medicus Petri Várdai, Pontificis Colochensis, qui a Matthia Coruino oblinguae procacitatem, teste Bonfinio, in carceres Aruenses detrusus est, demonstratum dedimus in artic. ex Sylloge Epistolarum laudati Archi-praefulis MSctarum Székelyiana. *Ioannes Erdélyi aliter a Transilvania*, Chartusianus Monachus, Claustrum ad Lapidem Refugii in Scepusio coenobiarcha, quantus fuerit Coruini nostri aetate Alchimista, monuimus loco suo ex annalibus Monasterii dicti Lapidis Refugii, a Wagnero in Analect. Scepus Part. II. primum publicatis. *Martinus*, Art. Mag. et Med. Doctor, Theologiae Professor, Ecclesiae B. M. V. Budensis Plebanus, et Apostolicae Sedis protonotarius ob id potissimum in Voce commemorandus erit, quod dum Matthias Coruinus, deuicta an. 1485. Vindobona, victor cum coniuge Regina Beatrice ovans Urbem ingrederetur, integram Studiorum Vniuersitatem, habita in aede sacra S. Stephani oratione panegyrica, propensae beneuolae Regis voluntati suppliciter deuouerit. Quid de medica *Iani Pannonii* scientia sentiendum sit, vberius disquirendi locus hoc ipso libello infra nobis dabitur. Matthias hic, qui arma et litteras felici miscuit coniugio, et in togae sagique proceres liberalissimus exstitit, quanti pretii Medicos, artemque medicam aestimauerit, solo Ludouici a Leonibus, Bononiensis Practici constare poterit exemplo, ab hoc enim ille vnam dumtaxat Olei cuiuspiam descriptionem mille numis aureis Hungaricis, ducatos vulgo adpellamus, redemerat teste Diemerbroeckio in Tractatu de Peste edito Vltraj. an. 1685. in fol. Lib. I. cap. XI. §. vj. Sed subiungendus quoque est his e choro Medicorum Coruiniarum *Magister Sebastianus*, cuius *Scheda ad Regem Gloriosum de morte Fulkonis de sua Hegi alla Baksa ad metam — cum suis, In Frigidi Fonte* (locus olim Conuentus sacri, altero ab oppido Wefzprém lapide distitus, Hideg-Kút hodie vocatur) *ipsa vigilia sancti Iohannis Baptistae Anno Domini 1477. exarata*, et quatuor paruis sigillis caerae albae impressis munita, prostat inter Istrumenta Litteraria

Familiae Kazayanae, liberali manu viri eruditi Sam. Kazay de Ztrecze, artis pharmaceuticae in Vrbe nostra dexterrimi, nobiscum communicata. Aliae eiusdem nobilissimae Familiae Litterae commemorantur, circa Signatum superius annum, piper nigrum iusta quantitate cum aceto militibus in exercitu Coruiniano fugandarum febrium intermittentium causa fuisse euentu satis prospero promiscue exhibitum ex singulari Regis indultu: quam febres curandi methodum ne hodie inter nos apud plebem prorsus exoleuisse subinde obseruamus; ast temerario rudis agyrtae consilio porrectum in simili casu tale piper quid effecerit, tristi docuit experimento Illustr. van Swieten Comment. Tom. II. pag. 31.

ARTICVLVS XVI.

GERARDVS, celebris trium Hungariae Regum, Belae IV. (*) Stephan. V. et Ladislai IV. fuit Seculo XIII. Medicus, quem a Ladislao in praemium restitutae sanitatis amissae de Castro Regio Zagrabiensi, villa quapiam Ternaua, tribus horae quadrantibus ab vrbe, distita, quae hodie Episcoporum Iuri subiacet, anno, 1272. liberalissime donatum fuisse Litterae dictae Donationales testantur, in Tabulario Ven.
Ca-

(*) A Bela hoc IV. Rege Hungariae, singularis prorsus quaedam Smaragdi proprietates casu detecta est, quam rem Iohannis Vitalis de Furno Cardinalis Presbyteri SS. Siluestr. et Martini in Montibus, verbis, quam meis exponere praestat. Ita vero ille in suo *pro conseruanda sanitate, tuendaque prospera valetudine, ad totius corporis humani morbos et aegritudines, salutarium remediolorum curationum que Libro*, Moguntiae an. 1531. in fol. apud Iuonem Scheffer impresso, cap. CCXCVIII. pag. 147. *Expertum est temporibus nostris quod rex Hungariae nomine Bela (IV.) in coitu cum vxore sua Smaragdum in digito habuit, qui propter coitum in tres partes fractus fuit, ex quo patet, quod is Lapis castitatem castos que diligit.*

Capituli repositae, vna cum Mandato ad Banum Dionysium, qui anno 1274. ad dignitatem Palatini in Hungaria sublimatus est, peragendae statutionis gratia exmisso. Vtrumque litterarium hoc Instrumentum, in vsus Gerardi Medici iussu regio publicatum, legere poterit, cui Fastos Capituli, quod Protocollum adpellamus, pag. 5. inspicere licet; eodem hoc ipso Libro pag. 6. prostant eiusdem Bani Dionysii quoque responsoariae ad Regem Litterae, rebus *Gerardi* *Faudentissimae*. Ast factum est temporis iniuria, vt ex Villae huius possessione, in qua per alterum quoque totius Sclauoniae Banum Henricum confirmaretur, Regius noster hic excideret Medicus: iterat itaque Rex benignissimus Mandatum, vt Ternaua Archiatro restitatur, et ne a quopiam in posterum vlla de caussa turberetur, seuerè sub poenae interminatione interdicat. In Litteris his IX. April. anno 1275. Signatis, quibus indicatus Ven. Capituli Liber num. 829. gloriatur, laudat effuse *Gerardum* Rex ob singularem medendi dexteritatem, quod non modo labefactatam et vacillantem sanitatem suam promptis remediis restaurauerit, sed Patri quoque Stephano, immo et Auo Belae IV. (*) diligentem suam

(*) Reliquorum quoque priscorum Hungariae Regum, qui fuerint Medici, recenset hic eorum nomina, quae partim ex instrumentis litterariis fide dignis iam demonstrata sunt, non nulla in posterum cum vitarum descriptione illustranda venient:

suam tum in secunda tum in aduersa valetudine
tuenda locarit operam, grauissimo illos morbo
non

Seculo XI. Colomanni Regis Medicus, *Draco* nomine
uoatus est.

Seculo XII. Stephani IIII. *Thomas* adpellatus.

Seculo XIII. Belae IV. Stephani V. et Ladislai IV.
Regum Archiater, *Gerardus* nominatus.

— Ducis Ladislai, filii Stephani V. Doctor *Muti-*
nus dictus.

Seculo XIV. Caroli Roberti Physicus, *Iacobus a Pla-*
centia; Chirurgus vero, qui stilo aeui illius Ci-
rolicus dictus est, fuit *Magister Perectoldus*, et
Benedictus ab Italia.

— Ludouici I. Regis Medicus nuncupatus est *Iaco-*
bus a Placentia, et *Magister Franciscus*, nec non
circa an. 1366. *Ladislaus Demendy*.

— Sigismundi Physicus, *Ioannes Hunnelbergensis*, et
Ioan Stock, nec non *Simon Clostein*, Doctor Me-
dicinae in Academia Sundenfi Budae, qui concilio
Constantiensi interfuit. item circa an. 1419.
Ladislaus Demendy, simul Praepositus Colocensis,
et dein Episcopus Nitriensis.

Seculo XV. Alberti Regis, et Elifabetae viduae Re-
ginae Doctor medicus, *Ioannes Stock*.

— Matthiae Coruini Archiatri vocati sunt: *Iulius*
Aemilius, *Franciscus Fontana* et *Ioannes Tichtel*.

Seculo XVI. Wladislai II. *Ioannes Manardus*.

— Ludouici II. *Ioannes Manardus* et *Georgius Wirth*.

— Ioannis de Zapolya Archiater *Adrianus* vocatus.

Qui vero hic adhuc desiderantur, excussis archi-
uis, codicibus, et aliis antiquitatum monumentis,
supleant illi, qui litterariis his eruditorum de-
lectantur minutiis. Nos Nostra damus!

non vice simplice eximendo. (*) Duos Gerardum a morte reliquisse Liberos, Iohannem scilicet et Nicolaum, filios, illis regiis edocemus Litteris, Budae in Vigilia omnium Sanctorum anno 1313. datis, quas super Ternava prope Ecclesiam B. V. Mariae de Oporouch, quam Petrus Cantor et Nicolaus Canonici nomine Episcopi a dictis *Gerardi Medici filiis* numerato pretio coëmerant,
S.

(*) Gerardo hoc priores aetate Regios Medicos praeter *Draconem*, *Colomanni Physicum*, et Regis *Stephani IV. Thomam* cognominatum, nullos in hunc usque diem inuenimus; hic vero quam detestando facinore suum ciuiumque Hungarorum, nomen foedauerit, pudet vulgo hominum palam facere; itaque sermone solis doctis familiari dumtaxat, *Nicetae Acominati Choniatae*, *Scriptoris Byzantini synchroni*, *Annal. Libr. IV. cap. I. pag. 67. edit. Venet. an. 1729. referam: οἱ τῶν Οὐννων ἀντικαθήμενοι τῷ Στεφάνῳ τὰς πρώτας τῶν ἐλπίδων ἐκρίζουντες βλάβας καὶ ἀποτέμνοντες, τὸ ἐκ περιόδων τε ἐκείνων καὶ κύκλων μακρῶν ἀντιπράττειν ἀπολιπόντες, καὶ ἑαυτὸς πραγμάτων ἀλλοτριούντες, ἔγνωσαν ἐκποδῶν ποιησαδαὶ δόλω τὸν ἀπεχθὴ Στέφανον. Διὰ ταῦτα τὴν φαρμακοποισίαν ἐπηνεκότες, ὡς πρόσχειρον ζωῆς κατευνάσσειαν, περιεσχόποσεν τὸν τὴν θανατηφόρον κύλικα τῷ Στεφάνῳ τοῖς δακτύλοις ὀχῆσοντα. Ὡς δ' εὖρον ὑποδρησῆναι τὴν τῷ Στεφάνῳ Θωμᾶν λεγόμενον, ἔβησαν τὸν μισθόν. Οὕτω δ' ἦν οὐξύτατος ἐκεῖνος καὶ δεινότατος ἀνθρώπος καταλύσαι ζωὴν, καὶ σώματος διαθεῖσαι Ψυχὴν, ποτηρῶ κέρδει χεῖρα ὑποσχῶν, ὡς καὶ ὀκοθεν προσεφευρεῖν ἑτέραν μέθοδον, δι' ἧς εἰς ἄδελφόν τάχιον καταχθῆσεται Στέφανος. Αἰμέλει καὶ ἐν τῷ ἐξαιματίσσει τὴν φλέβα τῷ Στεφάνῳ, ἐγχείσεται φαρμάκῳ τὸ ἐπίθεμα τῆς τομῆς· τὸ δὲ ὄλω περιχυθὲν τῷ σώματι καὶ διαδραμὸν, καὶ τοῖς καιριωτέροις ἐνσκήψαν μέρεσιν, ἀπάγει τὴν ζῆν τὸν ἀνθρώπον εἰς. καὶ ἦν ὁ νεκρὸς αὐτὸς ὑβρίζομενος, καὶ ὅστις ἄμοιρος.*

S. Augustinus Gazottus. Episcopus Zagra-
bientis, a Carolo I. Roberto Hungariae Rege
impetrauerat.

ARTICVLVS XVII.

GÖMÖRI (*Dauid*) Anno labentis Seculi octa-
uo Rosnauiæ Incl. Comitatus Gömöriensis ciui-
tate montana optimis Parentibus *Dauid* Gomöri
et Catharina Wachsmannia in hanc mundi lucem
editus est: Patre biennio post peste enecto bo-
nae spei mox Adolefcentulum Mater prouida domi
primum mox Csetnekinî fideliter iis inbuendum
curauit praeceptis, quae fundamenta disciplina-
rum et vitae felicitatis adpellari debent, inde anno
1720. Kaesmarkinum in Gymnasium ad audien-
dum Georgium Bucholtzium, quadriennio elapso
Sempronium ad Deccardum, et tandem Pofoni-
um ad Beerium, celebres Scholarum Rectores au-
scultandos institutionis gratia exmisit. Ita po-
steaquam in his musarum sedibus ea optumo con-
silio praemitteret, quae ex philosophia, mathe-
si, historia, et rerum naturalium scientia Medi-
cinam et adtinent et ornant, salutari arti sese ad-
dixit, redux dum factus esset Caseoforum; heic
enim loci Celeb. Medicinae Doctore, incliti
Comitatus Scepusiensis nec non Lib. Regiaeque
Ciuitatis Physico ordinario, Daniele Fischero
biennii spatio priuato vsus manu ductore et prae-
ceptore, eoque fidelissimo, in vniuersa medici-
na laetos citosque fecit progressus, et mox in
Academia Ienensi, quam anno 1731. augendae
scientiae causa semi-medicus adierat, clarissi-

morum Virorum Ioannis Aldolphi Wedelii, H. Frider. Teichmeyeri. Sim. Paul. Hilscheri, et Hambergeri Scholas sedulo frequentauit in omnibus illis scientiis, quae Medicum perfectum faciunt ornantque. Totius itaque Medicinae ambitum quam sollertissime emensus, anno 1733. die 26. Octobr. medici Doctoris honores, quos iam meruerat, ab Academia Ienenſi petebat, accipiebatque Differtatione ideo de Peripneumonia ab ipſo conſcripta, edita, deſenſaque. Quum itaque mox ad ciues ſuos, quos ante biennium reliquerat, feliciter rediret, eorum ſe totum vtilitatibus dicauit; in patria ciuitate vix Medicinam facere inceperat, tantum annuo ſpatio conſequebatur exiſtimationis et auctoritatis, vt amicorum aliorumque luculentorum hominum precibus adductus, Iaurinum tranſmigrare conſtituerit; hoc non modo Loco et Comitatu cognomine, ſed circumjacentiquoque, qua late patet, cis Danubium regione a XL. annis integris et amplius ita ſollenter praxin clinicam hodieſum, quantum prouectior aetas et viſus imbecillitas patitur, excercet, vt excellentia eius in medendo merita et cognofcantur et aeſtimentur in ipſa quoque ſplendidiffima Principis Eſzterhazy aula, aliorumque Magnatum et Nobilium familiis. Sereniſſima Hungariae Regina, fideliffima omnium ſubditorum ſuorum Mater, Magna *Maria Thereſia* tanti iudicauit indefeſſum hoc Noſtri ciuibus ſuis artis peritia bene merendi ſtudium, vt inauſpicato feliciffimi regiminis ſui exordio Eum in verorum Regni Hungariae Nobilium numerum, datis priuilegiorum tabulis, in Comitibus

anno 1741. Pofonii celebratis, benigniffime referre dignata fit. Quia vero artem, vt hoc faltem addere liceat prae reliquis Medicinae partibus, Chemiam a puerili fere aetate vehementer amaret, feruore numquam interrupto aut imminuto, et sumptibus priuati hominis fortunam facile superantibus colere nondum definit, immo Artis aureae Alchemifticae dulcedine delibutus, (*) adfcitis in focietatem non infimi fubfelli Viris pecuniofis fumtus impendentibus, in

E 3

ipfa

(*) Sublimioribus ftudiis his Noftum admodum delectari, vt ex vngue leonem, ex bis geminis Litteris, ad Amicum hujatem datis, licet cognofcere, quarum priores ad d. 7. Aug. an. 1769. fcriptae funt: *Hermeticae Chemiae ftudio te delectari ex litteris tuis cognofco, cujus cognitione fimplicium decompositiones, depurationes partium, et depuratorum conjunctiones atque fixationes mire exaltant vim medicamentorum. Ego analyfin Vitrioli fufcepi elaborandam, e cujus corpore* Ω \circ \circ et \ominus *in metallum virgineum redegi, quo mediante* ☿ *ab omni Ictero depuratus coagulatur in forma butyri, quod mihi* ☿ *dicitur depuratus et animatus. Hic* \odot *tanta auiditate foluit et abforbet, vt feruentiffima* ∇ *niues. Hoc compositum leni calore digeftum coagulat* ☿ *ium in corpus friabile, plus minus amalgamabile. Cui fi millies affudero* ∇ *fimplicem, optimo colore* \odot *reo superficialiter tinctum effe obferuo. Hinc patet fine vlla fui corporis imminutione, quia effectus innumerabiles edit, trium hoc fubiectum effe totum* ☿ *et* ♁ *et* \ominus . *Sal et* ♁ *ex effectibus patet fine folutione* \ominus *is.* ♁ *non tingit, attamen retinet figuram niue candidiorem* ☿ *ius. Iste* ☿ *ius* \odot *ro iunctus* Δ *commiffus eft a duobus menfibus, hucusquenigerrimam oftendit figuram diurnitate corporis, fi poft diuerfos colores albedo accefferit, fpero fore, vt votis refpondeat effectus. Hunc laborem*
viam

ipsa Hermetis Trismegisti, auriferi Patris, intimā sacraria iam iam penetrare summo studio ad-

la-

viam siccam appellant Philosophi. Vtinam Rev. M. M. P. videret, experiretur manipulationem, vpotē qui noctes diesque impendens in elaborationem Lapidis philosophici — Ez a' Tiszteletes férjfiu sokat olvasott és sokat is tud a' természetbeli dolgok felől mondani, de azoknak corruptióját, és regeneratióját a' ki nem érti, az Istent meg nem esmérheti a' teremtettt állatokból. Rom. I. 12, és így soha perfectiora nem mehet. Igaz az, hogy subjectum Lapidis philosophici est ☿, siue Vacca illa est, cujus agitatedum Lac, butyrum dat; sed hoc subiectum remotum est, proximum autem est ille Ω, Δ eo ∇eus, ⊖ino ☿eo ☿ialis, per quem in ∇ generantur metalla: sed tamen philosophus non intendit metalla generare, sed indeterminate corpus Ωle regeneratum, et ab omni mutabili elemento separatum, quod Essentiam vocant philosophi (Essentiae enim sunt aeternae et immutabiles rerum omnium) quae omnium regnorum et coelestium et globi Δ∇ei est generator, corruptor et regenerator in elementaris creaturis, ideo primaterialis illa ∇coelum et ∇m constituens, ex qua mediante Ωu omnia separata sunt per Verbum Ωle, quod penes creaturas in creatione mansit, et est Ens agens in omnibus. Hoc Verbum iam cognouerunt Sapientes ante incarnationem Verbi, in specie Plato, qui 300. annis antea vixit, et qui teste M. Petro Lombardo in Margarita sua pretiosa nouella c. vj. atque D. Augustino in Summa Confessionum Euaugeelii Ioannis cap. I. a v. 1. ad 5tum inclusivē a Platone relicta verba stricte Ioannes Euangelista et Apostolus retinuit. Vnde haec cognitio? Est hic Ω, quem intelligere intendit Pápai, Salomonis vapor c. 7. quidam, et diuinæ potentiae et sincera omnipotentis effluentia. Vnde non immerito, Zvelffero referente, numismati in praesentia S. C. M. Ferd. III. ex ☿io in ⊙m conuerso adscripta fuisse ex parte vna: Diuina metamorphosis exhibita Pragae 15. Ian. an. 1648. ex altera parte: Raris haec ut hominibus nota est res, ita raro in lucem prodit. Laudetur Deus in aeternum, qui partem infinitae suae scientiae abjectissimis suis creaturis communicat. Huius scientiae auctor fuit Nobilis Richthausen, qui ab Imperatore Baronis titulo insignitus, Dominus de Chaos adpellatus est. Dab. Iaurini ad d. 20. Dec. an. 1775.

laborat. (*) Ante annos nouem supra triginta, seculi currentis scilicet tricesimo septimo, matrimonium cum lectissima virgine Iohannis Halvachs et Susannae Schneideriae vnica quae erat filia herede Maria Susanna inierat, ex qua coniuge suauissima decem Liberos, praeter duas Natas hodiedum Filios quatuor, Ioannem, Stephanum, Iosephum et *Davidem* natu maximum, Patri vt cognominem ita non degenerem et nostra hic commemoratione dignissimum, superstites susceperat; hic *Disertatione inaugurali de Indole Aëris Hungarici* scripta et publicata in ordinem Medicorum Vindobonae anno 1765. adscitus est. Is vbi per triennii moram in Comitatu Simeghienfi Physici prouincialis munus sustinuisset; domum reuersus, hodie apud Pofonienses Medici clinici officio rite defungitur.

E 4

OPE-

(*) Plures Hermeticae doctrinae sectatores superioribus abhinc aliquot retro annis in orisquoque Hungaricis re-
 pertos fuisse, eosque in quamdam veluti societatem
 coaluisse palam innotuit ex Edicto publica auctoritate
 hac fini anno 1768. per vniuersum Regnum nostrum pro-
 mulgato: artem illam ab Holbergio, homine comico,
 in Arabico suo Puluere, nigro depictam colore, prae-
 ter alios Bielefeldiusquoque Statisticorum Volum. II.
 vbi artes et scientias reipublicae vtilis noxiasque enu-
 merat, ne nomine tenus quidem ferendam merito ju-
 dicat: recte sane Io. Frideric. Buddeus quaerit in Dis-
 sertatione sua Halae Magdeb. an. 1702. in 4. edita, *An*
Alchimistae essent in republica tolerandi? Ergone ita-
 que artem hanc tam pretiosam auriferam, a tot tantis-
 que Viris in eminenti loco constitutis, eruditione que con-
 spicuis exercitam non nisi fumos vendere, et foecun-
 darum mentium deliramenta dixeris?

O P E R A.

- 1.) Differt. Philosoph. pro consequendo Magistri Philos. titulo praef. Ioan. Andr. Segnero. *De Syllogismo, mathematica noua methodo conscripta. Ienae anno 1732. 4.*
- 2.) Differt. inaug. med. praef. Joan. Adolpho Wedelio. *De Peripneumonia. Ienae anno 1733. 4.*
- 3.) *A' Pestisről való orvosi Tanátslás, a' mellyben kiki okos értelmének és az orvosi tudománynak fundamentumának út mutatása szerént magának mind az egészséges testnek mególtalmazásában, mind pedig a' dögleletes nyavalyában önnön maga Orvosa lehet. Iaurini anno 1739. 8. plag. 8. Tractatus isthic de curanda Peste patrio sermone concinnatus Nomini Illusttiff. Comitis Ioannis Palffy ab Erdöd, Iudicis Curiae Regiae nuncupatus est.*
- 4.) *Praxis Medica vsui Apothecae manualis pharmaceuticae accommodata. Absque anno et loco editionis in fol. plag. I. Quid de priuata hac morbos medendi ratione, dum medicamenta, ab ipsis Medicinae Doctoribus parari solita, plenis Cistis, in varios loculos dispositis, vulgo hominum, signato pretio, venum exponuntur, sentiendum sit, pridem monuerunt cordatiores Medici, nil adtinet quidquam hic amplius iam dicere.*
- 5.) *De Symbolica Macrocosmi et Microcosmi consideratione Tractatus problematicus, vbi ostenditur idem esse Superius secundum Hermetem, quod Inferius; et Inferius, quod Superius. Sed ab Ente necessario est incipiendum, et subsistendum in aeterni-*

tate contingentium, synoptice igitur hic agitur (I.) *De Ente necessario* (II.) *De Mundo contingenter necessario ante mundum nostrum.* (III.) *De Iudicio Mundi illius, in quo mundus noster productus est.* (IV.) *De Regno Spirituali* (V.) *De Regno astrali, eorumdemque effectibus.* (VI.) *De globo terraqueo.* (VII.) *De Homine, eiusdemque analogia cum Mundo.* (VIII) *De Terrae motu naturali et praeternaturali.* Adjecta sunt appendicis loco duo capita (I.) *De Mundo subterraneo* (2.) *De spiritu mundi.* Manuscriptum opus hoc, quod phyliris 40. et amplius absolvitur tempore terrae motus Comariensis elucubratum, latet in scriniis Auctoris. (*)

6.) *Chaos confusum occultae Naturae distinguibile, problematicè definitum, de Ente triuno necessario, contingentibus necessariis, Spiritualibus, et systemate astrali, et globi terraquei mundum praesentem constituyente, vndique trium ex Ratione et Revelatione depromptum per Davidem Gömöri, Med.*

E 5

et

(*) Duplo maiori, quam hoc est, Volumine scripsit etiam Tractatum Physico-theologicum Rev. Paulus Komáromi, in vico Szemere prope Iaurinum Verbi diuini praeco nuper disertissimus, dum fatali illo, quod an. 1764. accidit, terrae motu Iaurinum et Comaromium, vrbes ad Danubium locatae fatis celebres, mirum in modum concuterentur. Opere hoc MScto in partes III. diuiso Motus terrae ex tribus primariis causis, aëre, aqua, et terra, inuicem sumtis, erudite fatis explicatur methodo a nemine unquam antea tentata. Quia vero non modo physica sed historica quoque tantae ruinae in vasto hoc volumine cum vrbiū illarum descriptione genuina legatur expositio, maximopere optandum, vt defaetissimi ingenii foetus hic in litterariam lucem prodeat.

et Philosoph. Doctorem, Hermeticae scientiae ad-
dictum, anno, ab incarnato Verbo, 1775. Labo-
rem hunc annorum XX. hoc adiecto claudit
Auctor epilogo: Iam hic annum agens LXV.
subsistendum esse ab hoc opere decreui, nisi
supplementi loco diuina luce motus non nulla
addere et distinctius proponere aetas iufferit; in-
terim perpende L. B. hoc Chaos confusum di-
stinguibile distincte in diuinitate triunitatem, in
regno spiritali tres angelos; in astrali regno
Lucem, solem, et lunam; in arte tria prin-
cipia, \ominus \oplus \otimes ; in globo $\nabla\nabla$ eo regnum ani-
male, vegetabile, et minerale; ex ∇ et Ω en-
tia contingentia producta, ex vno in tria di-
uisa, et tria in vnum redacta.

7.) *Repetitio et supplementum operis de Chaote con-*
fuso distinguibili adnexum, siue Reformatio rerum
omnium historice hactenus cognitarum catholice di-
stincta. Opus hoc MScriptum testamento haere-
dibus relictum, et Filio Stephano, Aescula-
pui sectatori inscriptum, his verbis conclu-
dit: Haec sunt, quae. S. 149. promiseram reue-
lata, Tibi clarius paucis verbis et experimentis
theoriam ostendere vel ideo non possum, quia Si-
gilli Hermetis violatoribus grauis poena a diuino
numine imposta est, vel morbi vel mortis, vel
aeternae salutis iactura. Breuibus tamen adaperui
vere dignis tam materiam quam solutionem, mor-
tem et vitam regeneratione aeternam. Lucem a te-
nebris, solem ab umbra separata inuenies: discrim-
men inter spiritum, animam et corpus distinctum,
in diuinitate et principiis Lapidis theosophice et
physice agnosces. Nouum coelum et nouam ter-
ram

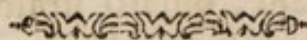
ram cum suis elementis per iudicium Ignis producta conspices — si limato iudicio, deuoto animo perlustraueris contenta huius Libri — Ex Lapide Christum naturaliter agnoscere, et ex Christo Lapidem Theosophice discere, summa est sapientia!

(8.) *A' Bodajki Ferdö oruosi Viznek eredetéről, és azzal való hasznos Eléséről rövid Ertelem.* Libellus hic singularis de Thermarum in vico non ignobili Comitatus Albenfis Bodajk scaturientium origine, examine et vsu salutari, vernaculo sermone anno 1770. elaboratus, ni mors Illustriss. Lib. Bar. Lufinszky, Colonelli, interuenisset, iam fuisset typis exscriptus. Non vacat reliqua, quae a foecundo acutissimi Viri huius Theosophi ingenio profecta sunt, in nostras has tabulas referre Opera. (*)

AR-

(*) Qui apud Iaurinenses Medici partes unquam obisset, *Paulo Fuichichio* vetustiore nondum quemquam reperimus, is seculo XVI. ad exitum vergente tale Petro Heresinczy, Episcopo Iaurinensi, Lapidi incisum posuit epitaphium, quod olim in Ecclesia loci cathedrali descriptum Inscriptionum mearum Breuiario puer inserueram, et postea *Laurentius Károlyi*, Episcopus Scardonensis, in *Speculo Iaurinensis Ecclesiae* pag. 17. edit. Iaurin. an. 1747. in fol. publicauit:

Reuerendissimo D. D. Petro Heresinczy, Episc. Iaurin. et Com. perpetuo. S. C. Regg. M. summo per Hung, Cancellario, et Confil. Paulus Fuichich, Phil. et Medic. Doct. Patrono meritissimo P. Obiit Pragae X. Iun. MDXC.

ARTICULUS XVIII.

HAMBACH (*Ioannes*) Florentissima fuit per longam annorum seriem in Ducatu Iuliacensi nobilissima *Hambachiorum* familia, a castro palatinali *Hambach* adpellata, quoad superiori seculo factorum iniquitate solum vertere cogeretur. Ioannes quoque *Hambach* per id tempus Hungariam ingressus eam diui Imperat. et Regis Hungariae Ferdinandi munificentiam erga se expertus est, vt priuilegiorum nobilitarium Regni Hungariae tabulis liberalissime donaretur. Hunc patrem exosculatus est iunior Noster Ioannes de *Hambach* an. 1682. in hanc mundi lucem Eperiesini editus, ibidem in bonis moribus et artibus educatus, augendorum studiorum causa in exterarum nationum Academias proficisci constituit apud animum, liberali Medicinae Doctoris et Lib. Baronis ab Hellenbach adiutus munificentia, primum quoque Francofurtum ad Viadrum concessit, inde Berolinum digressus, mox Vittebergam commigrauit; heic loci ita feliciter coepta studia medica, quibus se totum mancipauerat, fidelissimis praeceptoribus persecutus est, vt an. 1710. praeside Ioan. Henrico Heuchero, Regis Archiatro, publice disputando Licentiam ad exercendam artem Apollineam capefferit, eo quidem cum insigni auditorum suorum adplausu, vt celsissimus Princeps Polonus iunior Wisnyavitzky, qui panegyrim hanc sollemnem academicam sua cohonestauit praesentia, ad curam sanitatis Parentum tuendam, oblato honesto annuo stipendio, in Poloniam inuitarit: at fidem fautoribus do-

domi datam liberaturus maluit in Hungariam ad suos relictos redire penates, et hic futuram fortunarum suarum sedem figere. Id labentibus annis nominis celebritate indeptus est, vt Incl. Comitatus Saarosienfis prouincialem suum denominaret Phisicum, quo munere XL. annis integris laudabiliter defunctus, Eperjessini viuere desiit an. 1759. aetatis suae LXXVII. Dum frequenter in vicinam Poloniam a plerisque regni primoribus inuitatus fuisset subinde excursiones, et felicissimam vndiquaque exercuisset praxin clinicam, hac permotus medendi dexteritate Poloniarum Rexquoque Augustus II. suum dixit archiatrum, et honorifico Eum Diplomate regio, pretioso Torque stipato, benignissime inaugura- uit. Quod vero in exordio labentis seculi, vix decurrente prima annorum decade, lues pestifera Saarosienfes, Zemplinienfes, Bereghienfes et Vnguarienfes affligeret, eoque ipso malo mox anno 1739. et 1740. in iisdem prouinciis re- crudescente, solus fere *Hambacherus* esset, qui collapsos infectorum animos intrepide manu me- dica solaretur, ob id sane *Zablerus* in Memoria Medicor. Thorunens. grata ciuibus in omne ae- uum duratura concelebrauit memoria *ψ. 705. seq.*

*Floret adhuc magnis Medicis Fragopolis alma,
Hambachero felix, cui ciuica multa parata est
Quercus ob ereptos ciues, latamque salutem.*

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. praes. Ioan. Henrico Heuchero. *De Chirurgo insonte*, Vitteb. an. 1710. in 4. plag. 7.

2.)

2.) *Hydrologia, seu Historia regni aquosi in qua ad imitationem regni animalis, mineralis et vegetabilis, penitior non modo foteriarum sed omnis generis aquarum theoria ad amussim hydrostaticam, traditur.* (*) Editionem mors optumi Maece-
natis, Archipraefulis, Comitum Francisci Bar-
kóczi, interuertit, qui illam typis Tyrnau-
ensibus procurandam iusserat.

3.)

(*) Qui de Aquis Hungariae, et in primis foterriis scri-
pserunt, operae pretium nos facturos existimauimus
eorum hic offere lectoribus catalogum: *Georg. Wern-
her* Hypomnematum de admirandis Hungariae Aquis.
Basil. an. 1549. in fol. reliquae editiones vid. in
Artic. *Steph. Csiba* Dissert. Historico-physica de ad-
mirandis Hungariae aquis. Tyrnav. 1713. 12. *Tra-
ianus Beneschouinus* Thermarum Trenchiniensium lau-
des elegiaco cecinit carmine. Trenchin. an. 1642. 8.
Andr. Herman Commentariolus Historico-medico-
physicus de thermis Trenchiniensibus. Lips. 1726. 4.
plag. 8. *Thom. Jordanus* quoque multum disseruit de
Thermis Trenchiniensibus in Commentariolo de aquis
medicatis Moraviae. Olomuc. an. 1580. 4. Francof. an.
1586. 4. *Paul. Adami Pannon.* Hydrographia Comitatus
Trenchinensis. Vien. an. 1765. 8. plag. 6. *Ierem. Scholtz*
Descriptio thermarum Woliffensium ad Sempornium,
quae ignis beneficio calefiunt. Csepreg. an. 1631. 8.
Andr. Conrad Kurtzer Unterricht von den Wirkun-
gen und nützlich. Gebrauche des Wolfffer Bades
bey der Königl. Freystadt Oedenburg. Sempron.
an. 1772. 8. *Andr. Loew* Succincta descriptio duo-
rum Hungariae medicatorum fontium, quorum al-
ter penes lacum Pifonium in Sempromiensi Comita-
tu ad pagum Wolffs, alter in Castriferrei comitatu
penes Pinkafeld enascitur, Legitur in Append. Act.
Nat. Curios. Vol. IV. pag. 1. seqq. *Paul. Spindler*
obseruatio de acidulis Pinkafeldanis existat in Cen-
tura sua Obseruation. medicinal. pag. 17. *Ignat.
Wetsch* Examen chemico-medicum aquae acidulae
Pinkenfeldensis. Vindob. an. 1763. 8. plag. 2. c.
fig. aen. 1. *Laurent. Stocker* Thermographia Buden-
sis, s. Scrutinium physico-medicum aquarum me-
dica-

3.) *Lomnius Rediuius*. In opere hoc MScto, tribus tomis absoluto, praxim suam clinicam, adiunctis ad quemlibet morbum propriis observationibus, et haud obuiis euporistis, popularibus consulturus, concinne descriptam exhibuit. Quam benigne de his medicis Nostri conatibus senserit Ill. L. Baro van Swieten, ex litteris ad eum Vindobona 22. Apr. an. 1758. datis, quas lego, licet cognoscere.

SA-

dicarum Budae scaturientium. Vien. an. 1721. 4. repetita Budae an. 1729. 4. plag. 18. *Carol. Otto Moller* Sklenensium thermarum et Vihnensium historico-physico-medica descriptio, inserta prodromo Hungariae Belli Libr. III. cap. V. *Io. Ad. Furlani* Examen physico-medicum de Thermis Rakosiensibus. Sempron. an. 1738. plag. 8. *Ioan. Lischouini* Scrutinium physico-medicum aquarum Stubnensium. Tyrnav. an. 1748. 4. Plag. 8. *Ioan. Ad. Rayman* Specimen generale examinis acidularum in Comitatu Saaroßiensis scaturientium, proffat in Nov. Act. Nat. Cur. Tom. III. observ. LII. I. *Ioan. Torkos* Schediasma de thermis Pöstheniensibus. Pofon. an. 1745. 8. plag. 4. *Idem* de thermis Almasiensibus. ibid. an. 1746. 8. plag. 5. *Dan. Fischer* Descriptio fontis foetidi, vulgo Sulphurei Leibizensium. Legitur in Annalib. Physico-medic. Vratislav. Supplement. IV. pag. 103. seq. *Idem* Descriptio Acidularum Nagy-Szalokiensium, cum collatione cum reliquis acidulis comitatus Scepusiensis. ibid. pag. 120. seq. *Georg. Buchholtz* Rauschenbacianarum thermarum noxio et innoxio usu. Insert. Annalib. Physico-medic. Vratislav. Tentam. XXXVI. pag. 618. seq. *Dav. Wipacher* De thermis Ribariensibus. an. 1768. 8. plag. 6. *Sam. Dombi* Relatio de mineralibus Comitatus Borsodiensis aquis. Vindob. an. 1766. 4. plag. 3. *Petricius* de Rusbachensibus et Leuckouiensibus thermis in Scepusio. *Brownius, Tollius, Brüchmannus* in suis itinerariis, *Caryophili* Dissert. epistol. et alii passim multa de Hungariae aquis commentati sunt. *Ioannes Lazar* quoque, Comes, cecinit laudes acidulae Löuetensis in Oper. Poëtic. Claudiop. an. 1765. 8. pag. 156. seq. Nouissime praeter alios *Luc. Wagner*

SAMVEL HAMBACH, laudati Habacheri filius, ex matre, Samuelis Breueri, celebris typographi Leutschouiensis filia, Laurentii nepte, quae octuagenaria maior Eperiesini haud ita pridem viuere desit, susceptus, in patriis scholis humaniores edidicit litteras, et mox academicis studiis maturus factus, cognitionis ambitum amplificaturus, ex parentum consilio in exteras oras excurrit, vbi Mathesin et
Phi-

ner Dissert medico-chemica" de Aquis medicatis magni Principatus Transilvaniae. Vien. an. 1773. 8. pl. 6. *H. I. Nep. Crantz* Analyses thermarum Herçulanarum Daciae Traiani, celebriorumque Hungariae. Vien. an. 1773. 8. plag. 6. Celebratissimus hlc Vindobonensium Medicinae Professor reliquas quoque Hungariae aquas medicatas, publicis consulturus vsibus, ex lege artis examinare iam iam constituit, vnde non vana spes adfulget fore, vt Illustrissimi *Swietenii* effatum illud verissimum fuisse dignoscatur, quod in Eius Epistola ad d. 22. Febr. an. 1770. ad me data legere meminerim: *Nullus dubito, quin illos fontes, quos magnis sumtibus aduehentos procul curamus, possideamus ipsi. Aquas Spadanæ et Selteranas ex Hungaria allatas vidi ipse etc.* Plures sunt Viri patriae eruditi, quorum instituta cum salutaribus Hungariae Aquis tentamina, Prelo destinata in scriniis coguntur delitescere: *I. Ioan. Torkos Sen.* Descriptio acidularum Incl. Comitatus Zolienfis, et nonnullarum aliarum iunctim quadragenarum in IV. classes dispositarum, vid. in artic. *Ioan. Torkos Junior.* Thermarum Sklenensium et Vihnensium, vt et acidularum Bukouiensium, Szdanyensium, et Ebedeczensium, singularum in Comitatu Barsiensi scaturientium descriptio. *Steph. Hathvani* Thermae Varadienses, Examini physico-medico subjectae; de illarum vsu salutari, simul cum obseruationibus medicis, nec non de Sale medio in iis contento. Salutem *Thermarum harum Varadiensium* vsum iam ipsis quoque Romanis in Dacia hac nostra olim degentibus cognitum fuisse docuit ex *Grutero Franc. Maria Bonada* in *Anthologia* sua, edita Romae an. 1751. in 4. vol. II. clas. I. Monum

philosophiam rationalem egregio nexu cum arte Hippocratica coniunxit, et tandem an. 1742. die 9. Maii Halae Magdeburgicae honores et priuilegia Doctoris medici sollempni

num. LXVII. vbi pag. 119. haec leguntur:

In Transilvania ad Waradinum in Thermis.
Grut. XXXIX. 8.

Dat. tibi. MARMOREO. CAESAM. DE. MONTE.
DIANam.
REGINA. VNDARVM. NYMPHA. DECVS.
NEMOrum.
voTO. DAMNASTI. PERFECTA. QVEM. PRECE.
BASSVS.
MOENI. TE. PRORTER. MOENIA. GER-
MISARAE.

Cuperus in *Harpocr.* pag. 233. sic supplet Lapid. cujus hic est sensus: *Bassus, quem prece perfecta damnasti voto, tibi, Nympha, Regina vndarum, dat dedicat Dianam, eius videlicet simulacrum. In fine legendum censet Gruterus pro MOENI. TE. MOENITAE. seu munitae. Sed praecipuam, vt hoc saltem addere liceat, meretur Medicorum patriae nostri aevi attentionem, fatalis ille Hungariae Regibus, Fons examinandus, de quo Philippus Camerarius Horarum subcisivarum Centur. III. pag. 50. 51. sequentia retulit in Litteras: Simile portentum apparere scribitur in loco, quo olim Traianus Imperator debellaturus Deeebalum Regem, pontem super Danubium construxit, cujus fragmenta hodie adhuc exstant cum Inscriptione: TRAIANI NERVAE FILII CAESARIS VERE PONTIFICIS. Ibi haud longe fons scaturit, qui S. Crucis vulgo dicitur, et magnis miraculis claret. Quoties enim Rex aliquis Hungariae vel moritur, vel periculum aliquod subire cogitur, aqua fontis in cruorem vertitur, ad multos hominum languores, quibus medetur, haud inutilis. Quod accolis longe lateque patet, et longa experientia comprobatum est, sicut Cuspinianus observauit. Haec ea, qua emta sunt, vendiquoque a nobis fide noverit Lector beneuolus. Sed fons hic multo aequiorem laudatorem nactus est*

Nico-

ni ritu consecutus est. In Hungariam triennio elapso regressus, praxim clinicam in patria ciuitate auspicatus est, paullo post in Comitatum Gömöriensem inuitatus, prouincialis Physici spartam intrauit, eam tamdiu indefessa exornauit industria, quoad Respublica XIII. oppidorum in Scepusio Polonica, quae iam XVI. oppidorum Iuris est Austriaci, ciuium salutis et valetudinis priuatim ac publice curandae praesidem constitueret. Traditam sibi hanc prouinciam in hunc usque diem cum laude a pluribus retro annis administrare serio intelleximus; nec ab ea se ququam modo auelli patitur, licet magistratus
Incl.

Nicolaum Olahum, Metropolitam Strigoniensem in Hungaria sua editionis Kollarianae pag. 76. verba auctoris non piget in has schedas referre: Non procul a Severino, arce infra Trajani pontem, fons dicitur scaturiens, quem accolae S. Crucis nominant; cujus aquam, multis accepti conferre corporis languoribus, nihil immundi intra se continere, mortuorum animalium cadauera, experiendi gratia eo projecta, paullo post eiecisse: faces, nescio quas, ardentes noctu isthic videri. Has ob res etiam Turcis fontem in magna esse veneratione. Haec ego olim audivi a servis Barnabae Belay, Bani ejusdem loci, penes quos fides rerum habeatur. Lectu digna sunt, quae Io. Benedictus Grundel de Acidulls Rojtschenfibus retulit in sua Rojtschocrene Vien. an. 1685. in 8. In hoc enim Libro revelat, qua ratione suas acidulas examinaverit, late et fufe recensitis omnibus processibus, quod desideratur in omnibus fere hydrographis, qui hactenus aquas salubres oppido varias descripserunt, viam vero et methodum, qua sunt in examine istarum vsi, reticuerunt: quantum vero Marcus della Fratta, Montalbanus Marchio, dell' Aquì minerali d' Hungaria, Venet. an. 1687. 4. edit. praestiterit, nostram non multum moratur attentionem. Claudat agmen Car. Anton. Woita Examen Physico-medicum Thermarum Sklenensium. Vien. an. 1753. in 4.

Incl. Comitatus Saaroſſienſis quoque in locum defuncti Phyſici ſui, Raymanni, Anno 1771. litteris publicis teſtibus, ſufficere adlaboraverit.

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. Praes. Ioan. Gottlob Krügero. *De Theoriae Phyſicae tubulorum capillarum ad corpus humanum applicatione.* Hae Magdeb. an. 1742. in 4. plag. 6. c. tab. aen. j. Honoribus nuncupata eſt Illuſtriſs. Comitum Thomae Szirmay de Szirma Beſſenyö et Cſernek, ſuppremi in Comitatu Saaroſſienſi Comitum etc. quem Gallico ſermone panegyrico in praefixo prooemio adfatus eſt.
- 2.) *Notitia indolis et uſus medici Scaturiginum Ruſchbacenſium recenſente Samuele Hambach, Phil. et Med. D. vt et Prov. XVI. opp. Reg: Dominorumque Lublo et Podolin Phis. ordin.* In eo eſt eruditiffimus auctor, vt luci publicae Meſtium hoc exponatur, in quo aquas ſoterias nova, eaque prorfus ſingulari methodo, examinare docuit, et dicta ſua obſervationibus ab experientia petitis egregie firmavit.

ARTICULUS XIX.

HERCZEGH (Ioannes.) In Lib. Regiaque hac Ciuitate Debrecinenſi Patre Andrea Herczegh, viro Nobili, patriae vrbiſ ſenatore in hanc mundi lucem Kal. Februar. an. 1678. progenitus eſt. Iactis in patrio Lycaeo primis litterarum fundamentis, anno ſaeculi praeterlapſi

nonagesimo secundo die 15. April. Studioforum togarotum coetui adgregatus est: Id feruore et singulari studio effecit, vt variis, litterarum in primis, quae ab humanitate dicuntur, locupletatus doctrinae thesauris, celebres Musarum, quae Francofurti ad Viadrum morantur, sedes adire potuerit, Franequerae Frisiorum praeprimis, quam in ipso labentis seculi exordio intrauerat, ampliandorum studiorum suorum sedem delegit, heic loci philosophicis, mathematicis, physicisque, sed Medicis potissimum adeo sollerter incubuit studiis, vt in salutari arte hac, dum faeces Academicos Guilielmus Coetier teneret, summosquoque die 13. Sept. an. 1703. experientissimo Petro Latane, Med. Doct. conferente, indipsiceretur honores et titulos. Reuocatus domum ab Urbis patriae Primoribus, die 7. Maji an. 1704. scholarum curatores officium docendae Philosophiae eidem tradiderunt, cui etiam sed nimis breuiter, nouennii saltim spatio ita praefuit, vt spartam sibi datam exornaret optime. Collegium Doctorem sedulum, et doctum, aegroti Medicum peritum et felicem, discentes autem praeceptorem dilectum ingenuumque diu lugebant. Ex vxore Susanna Sárándi, Danielis Sárándi, senatoris ciuici filia, quam, mense Apr. an. 1713. mortuus, viduam reliquerat, plures suscepit liberos, Ioannem in primis, Virum postea ordinis senatorii consultissimum, commemoratione nostra hic dignissimum, qui ad d. 13. Apr. an. 1767. inter nos viuere desiit. Meminit Nostri Paullusquoque Ember, Debrecinensis Sacrorum Antistes, in Historia Eccles.

Hungar.

Hungar. a Lampe Ultraj. an. 1718. in 4. edit.
pag. 634. (*)

O P E R A.

- 1.) Differt. philosophico-med. inaug. *De Lapide Herculeo, eiusque virtutibus in haemorrhagia narium* Franeq. an. 1703. in 4. plag. 5½.
- 2.) *Pestis per Regnum Hungariae an. 1709, et 1710. grassantis cura.*
- 3.) *Lineamenta Philosophiae rationalis in usum tironum elaborata.* Codices hi manserunt manu exarati.
- 4.) *In Honore Posthumo, quem magno Nomini Cl. Martini T. Szilágyi, Proffessoris per XXX. annos famigeratissimi, Fautores, Gymnistaе, Amici, Discipuli, prid. Non. Ian. detulerunt, Debrecini per Georg. Vincze an. 1700. in 4. plag. 7. impressis, ita mortem praeceptoris sui luget Ioannes Herczeg, de Debr. S. D. C.*

*Cum trijugis iam Phoebus equis, et Delia bigis
Pestiferis, luxisset agris, moriendo minantis,
Coelestis, poenamque Patris portaret in urnis;
Annonis tunc Mysta suis ditatur in altis
Sylvanis, aliisque diu laetare disertis
Eximiis ditata choris studiosa Iuventus.*

ARTICU-

(* Exhibet Auctor l. c. Catalogum Professorum Ill. Collegii Helv. Confess. addictorum Debrecinensis, sed quia is ibi mancus est, nos hic integre contextum dabimus: Ioan. Lascovius, an. 1577. Fabianus Pifo

ARTICULUS XX.

HVNYADI (*Franciscus*) a patria ita cognominatus, insignibus doctrinae subsidiis in Transilvania praemunitus iter in Belgicas oras suscepit, nobiliores Angliae et Galliae Scholas perlustravit, et nouissime in Italiam penetrauit, ibi praecipuam sedem Gymnasium Patauinum sibi delegit, et quia Medicinam philosophiae amico simul iniunxisset connubio, in sollemni academiae panegyri Doctorum Medicinae laurea coronatus est: posteaquam vero peregrinum illud solum cum patrio denuo commutasset, ita celeriter medendi promptitudiae inclaruit, vt apud Stephanum Bathorium, nuper Transilvaniae Principem, nunc Poloniarum Regem, splendidum Archiatri locum occuparet, et illo mox an. 1586. e viuis sublato, eandem apud Sigismundum quoque Bathorium

fium

Piso Bolliensis, an. 1579. Ioan. Taraczk Debretzeni, an. 1588. Emer. Sz. Ujjfalvi. an. 1596. Steph. Deitzi, an. 1599. Steph. Debreczeni. an. 1609. Mich. Eszeki, an. 1610. St. Nyilas Melotai, an. 1610. Paul. Kis-Marjai Matthaeus Ketskemeti, an. 1629. Steph. Medgyesi. an. 1634. Steph. Mányoki et Stephan. Szokolyai, an. 1648. Paul. Csiba Téjfalvi, Georg. Csipkés Komáromi, S. S. Theol. D. an. 1651. Steph. Budaeus, AA. LL. M. Sam. Lippoi. Georg. Martonfalvi. S. S. Th. D. an. 1661. Steph. K. Dioszegi. S. S. Th. D. Ioan. Pellionis Debreczeni. Laur. Ujj-Laskoi. Mart. Tönkö Szilágyi, an. 1669. Paul. Lisznyai, an. 1677. Georg. Vecsei, an. 1692. Ioan. Csörgö Kotfi, an. 1694. Stephan. Király Debreczeni, Med. Doct. an. 1700. Stephan. Hufzti, Med. Doct. an. 1700. Mich. Vári, Phil. Doct. et LL. AA. M. an. 1701. Ioan. Herczeg Debreczeni, Med. Doct. et Georg. S. Ketskemeti, an. 1704. Steph. Szödi, et Ioan. V. Dállyai, an. 1712. Paul. P,

rium electum Transilvaniae Principem rite sustineret dignitatem, cui in toto principatus sui regimine tam arcto fidei adhaesit vinculo, vt ne exfulantem quidem vacillantis ingenii Principem ad extremos vsque vitae dies vniquam deseruerit. Virum exstitisse varia eaque solida eruditione et liberaliori in primis ingenio clarissimum docent egregia facta et scite dicta quam plurima; vnum, quod notatu dignissimum existimauit, adduxit Rev. P. Bodius in Athen. Hungaric. in artic. pag. 113.

O P E R A.

1,) *Epigrammation Francisci Hunniadini, Transilvani*, in Opus Hieronymi Mercurialis de *Morbis Puerorum*; quod Ioan. Groscesius P. et Med.

F 4

D.

P. Csengeri, 1715. Martin. Szilágyi, et Mich. H. Komáromi, an. 1718. Steph. Tönkö Szilágyi, an. 1723. Ioan. Sáska Tabajdi, an. 1725. Georg. Maróthi an. 1738. Sam. Szilágyi, an. 1742. Steph. P. Szathmári, an. 1747. Steph. Hathvani, Med. Doct. an. 1749. Ioan. Varjas, (+) an. 1751. Nicol. Sinai, an. 1760.

(+) Bella in republica litteraria inuentio lectum Varjasianum hoc nomen, vt id saltem adiicere liceat, reddidit nouissime omnium inter patriae ciues eruditos quam celebratissimum, multis enim nominibus laudatus Professor iste *Elegiam veri nominis, post tot secula ab inuentis Elegis primam, et ipsam Hungaricam*, stanno Debrecinensi ante biennium publicauit, in qua praeter vnam litteram vocalem *e* absque reliquarum mixtura per totum Carmen nullam aliam adhibuit. Propria haec et admiranda Linguae nostrae laus est, et nulli forte orbis vniuersi nationi familiare vt, qua, praeter Hungaricam, vna eademque adhibita in omnibus syllabis vocali, sermonem de rebus variis opinione longiorem instituere liceat.

D. ex illius ore exscepit, et senatui Posnani-
 ensi an. 1583. Patauii inscriptam, Venet.
 an. 1588. in 4. edidit. Carminis elegancia
 suavit, vt illud ex toto hic repetatur :

*Ecqua poli regio, trifidi quis angulus orbis,
 Quodue latus terrae laudum est immune tuarum,
 Mercurii foecunde nepos? Iam gloria testes
 Deserit occasus, alioque renascitur orbe,
 Te Rhodani, Rhenique cohors, te Sarmatis arctos,
 Te Scytha, te Mysus, Dacique Getaeque loquuntur,
 Certatimque tuum praescribere pagina nomen
 Ardet, et ingenii monimenta propagat in aeuum,
 Felix sorte tua, et gratis tam diues alumnis.
 En series operum tota circumsonat arcto.
 Te procerum coetus omnis, te purpura, te omnis
 Bibliotheca petit. Vultu tibi fauit amico
 Bellipotens populi pastor, tibi panditur omnis
 Regia; seu Natis, seu tu nascentibus almam
 Addis opem, te nascentes natique salutem
 Rite vocant, te aetas omnis, te sexus vterque,
 Conditioque colit, puer hinc iuuenis que medelam
 Grandaeuus, quo viuatur, habet, quo germinat infans,
 Tu Regum sceptris aulisque infesta venena
 Arte fugans, mensis innoxia pocula misces.
 Absistunt trepidae mortes, inuitaque Clotho
 Fila trahit, Lachesisque dolet sua pensa reuolui,
 Sponte sua saeuae priuigna venena nouercae
 Ebibit, impune inuisos non ulla clientes
 Fraus perimit, pascuntque suos aconita colonos:
 O hominum vitae, o communi Nate saluti,
 Non sic clara suum iactauit Pisa Tonantem,
 Illustresque suos Rhodos aurea sole colossos,
 Talis*

*Talis Apollinea prostratus gymnade Python
 Poena renascentum exutus vitaque soloque,
 Matris onus pulsavit humum, sic Herculis Hydra,
 Hydra ferae Iunonis honos, face, cuspide, clava
 Concidit, et matrem maculavit sanguine Lernam.
 Ergo beata Viris Posnania, sancta senatu,
 Excipe phoebei tam nobile munus alumni,
 Te geminae decorant claves insignia clara,
 Panditur iis via virtutum, nunc tertia clavis,
 Qua vitae referatur iter, quae secla recludit,
 Accessit. Gaudete patres, queis dulcia curae
 Pignora, vos opus hoc pueri crescente juuenta
 Nocturna versate manu, versate diurna,
 Vestra salus agitur primaeuo in limine vitae,
 Hinc senium, hinc sericea vos sperate nepotes.*

Patauii an. 1683.

- 2.) *Votium Francisci Hunniadini Transilvani*, in editionem Operis *Hieronimi Mercurialis De Venenis et morbis venenosis*, quod ex illius ore exscripsit Alb. Scheligius, et Stephano Bathorio Regi Poloniae dedicatum edidit Vened. an. 1588. in 4. Carminis suauitas prodit insignem nostri in fingendis versibus facilitatem:

*Parue Liber, gelidos mundi visure Triones,
 Illa tot heroum genitrix, tot honoribus aucta
 Aula adeunda tibi est, Scythiaeque superba
 trophaeis,*

*Hic vbi bella ducum cupido perlegeris ore
 Edomitum Tanaim, et fractae Maeotidos, arcus
 Diuitiis confise tuis, audacter adito*

Diuini penetrale Ducis, prosternere supplex,

*Atque Vnctum venerare Dei, genibusque volutus
Debita magnanimo defiges oscula Regi.*

Ille licet nunquam curarum pondere liber,

Te tamen aspecto discussa nube parumper

Liberior, paulumque suus, te fronte serena

Excipiet, magni diuina oracula Vatis,

Magna decent magnos, tu nempe potentibus herbis

Nigra venena fugas, vitamque in secula differs,

Ille venenatos ferro et face conficit hostes.

Macte bonis annis, Rex inuictissime, rerum

Certa salus, atavis soboles non degener Hunnis,

Quo nascente fluunt anni meliore metallo,

Quo nascente redit viuus color vrbibus aegris,

Quo nascente audent canae procedere leges,

Inuenies virtute viam, tua numina Ganges,

Et septem gemini formident hostia Nili.

Tu vero lux Arctoae clarissima gentis,

O Iuuenis, tibi quid tanta dabit indole dignum

Posteritas? quali pensabit munera lucro?

Vltra Pyramides, annosaque Mausolea

Duret honos, nec te premat inuida nube vetustas.

Patauii an. 1583.

- 3.) *Versus lugubres posthumis Stephani Regis Poloniarum honoribus nuncupati, et Cracouiensibus typis an. 1588. publicati: placet laboriosum Distichon, quo defuncti heri sui annum, aetatem, regnum, mensem, diem et diei partem obitus expressit Noster hunc in modum, hic adscribere:*

VIX noVies seX bIs qVINos reX VIDerat annos,
BIs fenI bIs fena haVsIt noX anXIa MensIs. (*)

ARTICU-

(*) Quandoquidem Versuum horum lugubrium exemplaria omnia fere iam interciderint, et nonnisi aliqua

qua eorum fragmenta apud Wolfgangum Bethlenium Historiarum Transilvanicarum Lib. IX. pag. 396. seqq. edition. Keresdin. an. 1687. in fol. nobis e naufragio conseruata sint, ex Libro hoc Bethlenii omnium certe rarissimo, quia, exceptis solis tribus quatuorve exemplis, feruente adhuc Typothetarum opera, nequam Turca diripuit, solam Hufztii nostri *Monodiam ad Tumulum Diui Stephani Regis* decantatam in chartam hanc inscribam, quem excellentissimus iste Historicus Lib. cit. pag. 646. ob plures ejusmodi iucundos ingenii foetus Insignis sui temporis Pœtæ nomine cohonestat:

*Quo fessum queremoniis
Declinem caput? Hei qui-
bus
Me me luctibus obruam?
Hei dolor dolor!*

*Cur nos deseris, O pater!
Irritata tot hostium
Inter tela minantium?
Hei dolor dolor!*

*Vita mors mihi dulcior,
Curarum quies horrida,
Supremum propera diem,
Hei breues rosae!*

*Cessant iustitia fora,
Legum conticuit tenor,
Europae cecidit nitor.
Hei breues rosae!*

*Supremum occidit, occidit
Vitae vera salus meae,
Nostri gloria seculi.
Hei dolor, dolor!*

*Aeterna vice temporum
Durus sic rotat ordo res,
Diuum sic agit arbiter.
Hei dolor dolor!*

*Vt rosae, vt breue lilium,
Quae ver educat herbidum,
Vt Sol irrubuit grauis.
Hei breues rosae!*

*Nunc tellus violaribus
Ridet versicoloribus,
Nunc bruma riget horrida.
Hei breues rosae!*

*Moerent languidulum decus,
Marcent viuudulum caput,
Et matrem repetunt hu-
mum.
Hei dolor dolor!*

*Vt sol auricomum caput
Nunc perlucidus aperit,
Nunc injurius operit.
Hei dolor dolor!*

*☉ Lux, O animae meae!
Iucundum Iubar! Hei mi
Tempestatibus in mediis.
Hei breues rosae!*

*Bustum, qua licet, o Pater!
Iustis verto doloribus,
Herbis suaue virentibus.
Hei breues rosae!*

Inter Elogia vero Regis eiusdem, vt, neglecto reliquo carminum genere, hoc arte fabrefactum Nro. I. adiciam saltim Elogium:

Dacia,

*Dacia, Musa, Fides, Gradive, Polonia, Roma,
Funde, resoluē, riga, proiice, sterne, seca,
Planctus, ora, genas, galeam, diadema, capillos,
Corde, elegis, fletu, vertice, fronte, manu.*

Naenias lugubres Elegiaco Carmine Hungarico, ab archiatro hoc scriptas, et ad tumulum Regis defuncti decantatas, eruditissimus Patriae Civis, *Daniel Cornides*, in ditissimo promptuario suo litterario adferuat; ob sermonis vernaculi ligati nitorem daturi olim popularibus nostris aliquod illarum specimen.

ARTICULUS XXI.

HUSZTI (*Stephanus*) Hungarus, oppido Comitatus Maramarosiensis Hufzt, vnde nomen sortitus, honestissimis parentibus, Stephano K. Szabo, (*) et Catharina Vass, natus est an. 1671. iactis pietatis et primae Latinitatis in triuio fundamentis, an. 1682. missus est in Scholam Debrecinam, vbi Martini Szilàgyi et Paulli Lifznyai Profef-

(*) Patris Medici Nostri Soror germana, Elisabetha K. Szabo de Debreczen, genuit Samuelem N. Szobozslai patricium Debreczinensem, qui praeside Philippo Matthaei Med. Doct. et Profef. *Discursum Medicum Inauguralem de Paralyfi*, publicae Doctorum censurae ad d. 12. Mart. subiecit, Franequeranis typis anno 1671. in 4. plag. 3. expressum: inscripsit eum auctor Nicolao M. Apáti de eadem, vrbis Debreczinae cui dignissimo, et Scribae experientissimo, nec non genitrici suae, Elisabethae K. Szabo de Debreczen, parentibus suis fidelissimis, et peregrinationum suarum per Germaniam, Belgium et Angliam institutarum adiutoribus munificentissimis. *Samuel Viski de Marmaros*, Szobozslai mascule disputanti in honorem, egregium adiecit epigramma, cuius distichon vltimo loco relatum, tale est:

Doctus avus, celebris genitor, genitrix tua casta:

Quomodo tu possis filius esse rudis?

Professorum ductu quatuor annorum in tetuallo studiorum ac litterarum notitiam hausit egregiam, totidem annis Claudiopoli Transiluanorum sub auspiciis et manuductione Stephani Pataki et Sam. Némethi, Professorum Collegii Reformati, in studiis philosophicis et theologicis semet exercuit. Solidiori sic instructus doctrina ex parentum et amicorum consilio primum quoque Francofurtum ad Viadrum commigravit, ibi Medicinam et physicam experimentalem Bernhardum Albinum, Nicolaum vero Noël physiologiam et praxim medicam tractantes audiuit. Anno 1692. profectus est in Academiam Franequeranam, hic Professore Latane, Institutiones Kaldschmidii praelegentem, auscultauit, brutorum, hominumque cadauera dissectantem admiratus est. Anno 1693. Lugduni Batav. Carolum Drelincourtium, Physiologiam docentem; Paullum Herrmannum Rerum naturalium et plantarum naturam et vires euoluentem; Iac. le Mort, chemicis laboribus vacantem; Burcherum de Volder physicam explicantem audiuit. Eodem anno in Angliam transfretauit, Londini societatis regiae pharmaceuticae Laboratorium, cui Staphorst celebris chemicus tunc dirigendo praefuit, visitauit: Oxonii sollempnitatibus academicis et disputationibus interfuit, inde anno. 1694. reuersus, Lipsicas musas inuisit; Andream ibi Petermannum in chirurgicis, anatomicis, chemicis operationibus, et praxi medica; Riinum in botanicis, anatomicis et materia medica; Ortlobium vero in demonstrationibus cadaueris humani occupatum sedulo frequentauit. Ad Hallensium Musarum emporium

porium anno eodem digressus, prae reliquis artis antistitibus Fridericum Hoffmannum praeceptorem delegit; illius Collegiis tam physico-mechanico-curiosis, quam chemico experimentalis et practico, in quo signa et causae morborum, succincta medendi methodus cum cautelis practicis tradebantur, diligentissime interfuit. His studiis feliciter ad finem perductis, laudato Frid. Hoffmanno brabeuta, ad dignitatem Doctoris Medicinae ad d. 25. Aug. an. 1695. euectus est. Hoc condecoratus axiomate, posteaquam ad patrios reuertisset penates, et non contemnenda cognitae et exercitae artis suae palam ederet specimina, celsissimus Transilvaniae Princeps Michaël Apafi II. Ebesfaluam in Aulam suam euocauit, et dilectissimae conjugis suae, Principis et Comitissae Catharinae Bethlen sanitatis tuendae curam concredidit. (*) Dum in administrato feliciter munere hoc insignem sibi peperisset laudem, ita suadente temporum vicissitudine, ad exornandam
in

(*) Tenemus eas Principis Apafi II. Litteras, manu et sigillo proprio die 14. Oct. an. 1699. Viennae munitas, posteaquam scilicet is in eam ciuitatem accitus amplissimis iuribus suis renunciaret, in quibus archiatro suo Hufztio, habito in decursu, ut verba sunt, iam aliquot annorum praestitorum seruitiorum, non absimiliter in posterum quoque praestandorum ratione, Fundum quempiam civilem in oppido Comitatus Maramarosensis Szigethano gratiose dat confertque ab omnibus taxis seruitiisque ciuilibus immunem vna cum haeredibus et posteritatibus vtriusque sexus vniuersis possidendum. Ita illae incipiunt: *Nos Princeps Michiël Apafi Memoriae commendamus tenore praesentium significantes etc. etc. Datum Viennae Austriae die decima quarta Octobris An. Dni. Millejimo sexcentesimo nonagesimo nono.*

in Athenaeo Debrecinensi cathedram philosophicam an. 1700. auocatus est, et simul Ciuitatis Physicus ordinarius, constituto annuo salario, declaratus est, in quo munere bis gemino, quod industriae et laborum fuit incitamentum, per plures annos summa cum omnium adprobatione versatus est.

O P E R A.

- 1.) Dissert. physiologica I. praes. Burch de Volder. *De Hominis automato, seu corpore animali, in quo praecipuae oeconomiae animalis functiones ex artificiosissima ejus structura, nil ad eas conferente mente humana, per causas et effecta breuiter deducuntur.* Lugd. Batav. an. 1693. 4.
- 2.) Dissert. physiologica II. praes. eod. Volder. *de natura mentis, eiusque functionum: tum earum, quae nullum plane commercium habent cum corpore, tum quae ex Coniunctione mentis cum corpore resultant, id est, quae corpus et mentem requirunt.* Lugd. Batav. an. 1693. in 4.
- 3.) Dissert. physiologic. III. et IV. praes. eod. Volder. *In quibus existentia Dei et existentia Nostri, seu e stupenda mentis corporisque nostri fabrica, functionumque vtriusque natura metaphysice adstruitur, et deducitur.* Ibidem anno eodem. Omnes simul explent plagg. 8½ in 4.
- 4.) Dissert. med. praes. Petermanno. *De Subiecto sanitatis, et eius diuisione in Elementa.* Lips. an. 1694. 4. plag. 2.

5.) Dif-

- 5.) Differt. Physica experimentalis, pro Grad. Doct. in Philosoph. *De Corporibus, illorumque Principiis et affectionibus.* Halae Magdeb. an. 1695. 4. plag. 3.
- 6.) Disput. inaug. med. praes. Frid. Hoffmanno. *De prudenti medicamentorum applicatione in tempore.* Halae Magdeb. an. 1695. 4. plag. 3.
- 7.) *Keresztyéni jószágos cselekedetekkel tellyes Paraditsom Kertetske.* Est notissimus Ioannis Arndtii Liber precatorius, *Paradies Gärtlein* inscriptus, qui ex Germanica in vernaculam linguam translatus, et Sereniff. Principis Michaëlis Apafi vxori, Catharinae Bethlen, cuius personae egit Medicum, oblatus: huius sumtibus prodiit Claudiopoli an. 1698. in 12. alph. 1.
- 8.) *Stephani Huszti, Medicinae Doctoris, et Physici Liberae Regiaeque Ciuitatis Debretzen ordinarii Oratio inauguralis exhibens speciem, requisita veri ac legitimi Medici Philosophi, dicta Debrecini in Auditorio, cum ordinarius Philosophiae Professor introduceretur die 14. Maji. An. 1700. Debrecini per Georg. Vintze in 4. plag. 2½.*
- 9.) *Pauculae et generalissimae Positiones philosophicae diuina fauente gratia, praeside Stephano Huszti, Med. Doctore, et Philosophiae professore, Lib. Reg. Ciuit. Debretz. Physico ordinario. Et defendente Michaële Bárány de Debretzen. S. D. C. et Eloquentiae Praeceptore, publicae disquisitioni Dominorum philiatrorum submissae die 9. Dec. MDCCI. Debrecini per Georg. Vintze an. MDCC. in 4. plag. 2½.*

10.) Eg-

- 10.) Égre kézen fogva vezető Kalauz. Melly szent Atyáknak és a böltféségnek régi szeretőinek Regulájának velejét foglallya magában. Debretz. 1705.
 12. Est aureus Cardinalis Ioan. Bona Libellus, quem Manuductionem ad coelum nominavit.

ARTICULUS XXII.

IESZENI aliter *Ieszentzky*, vel *Iessenius* a *Iessen* (*Ioannes*.) Ieszen in Comitatu Turoczienfi vicus est amplissimus, qui quia montibus circumfusus fraxinum in primis alit, inde non modo vico nomen, sed eius quoque possessoribus gentilitia tribuit Insignia, fraxinum enim gerunt, qui Slauico ideomate Ieszen, et inde perantiqua quoque haec stirps Ieszenszky dicitur. (*) Ex tabulario comitatus Turocziensis eruit M. Belius in Notit.

(*) Perantiquam esse hanc Iesseniorum familiam Insignia Nobilitatis Hungaricae a Ferdinando I. Imp. renouata, et sigillo Regis hujus pendenti d. 7. Maii an. 1563. Oeniponte roborata, manibusque Archiepiscopi Strigon. Nic. Olahi, et Franc. Forgách, Episcopi Varadiensis, signata edocent clarissime: vitandae prolixitatis gratia non nisi ea inde nunc excerpimus, quae illustrandae rei nostrae inferuire videbuntur: „ Nos Ferdinandus Dei gratia Imp. „ semper Augustus ac Hungariae Rex etc. Vobis „ fidelibus nostris, Danieli, Melchiori, Simoni, „ Laurentio, Balthasari, Casparo, Petro, Nicolao, „ et Georgio, filiis Nobilis quondam Stephani Jeszenszky de Nagy Jeszen, ac alteri Stephano, filio Nobilis quondam Georgii scilicet Jeszenszky de eadem Nagy-Jeszen, salutem etc. Mores praecedentium nostrorum imitantes cum intelligamus „ Maiores vestros praesertim Comitem Michaëlem „ Megye,

Notit. Hungar. Tom. II. pag 312. annis 1558: 1559. 1563. et 1564. Vice - comitem in eodem Comitatu fuisse Danielelem Ieszenszky, Georgium vero annis 1575. 1582. 1586. eodem defunctum esse munere. Ex praeclara hac et optu-
morum virorum faecunda familia, hodieum
apud

„ Megye, Regi Belae IV, filio Andreae Regis, tan-
dem Stéphano filio Belae, nec non Ladislao Kun-
„ Lázlo dicto, filio eiusdem Stephani, sereniss-
„ Regibus in defessae fidelitatis famulatum domi fo-
„ risque praestitisse, dudum antea iam in veros re-
„ gni Nobiles receptos, tandem etiam avum Nico-
„ laum, officium Vice-Comitis in Comitatu Turo-
„ czienfi multis annis gessisse, patrem vero vestrum
„ Stephanum a XL. annis officio Judicis Nobilium
„ periculosissimis temporibus functum esse, imo vos-
„ quoque contra Turcos et alios rebelles semper
„ fuisse promptos et alacres inuentos, praecipue te
„ Danielelem, qui officium Vice-Comitis nuncquoque
„ geris, et Cameram nostram Hungaricam fideliter
„ administras. Nolentes itaque hanc maiorum ve-
„ strorum vestramque fidelitatem irremunerabilem,
„ haec antiqua Nobilitatis vestrae Insignia distur-
„ biorum temporibus abalienata denuo Vobis et po-
„ steris haeredibusque vtriusque sexus vniversis
„ conferenda duximus: Scutum scilicet fusci colo-
„ ris, in cuius ima parte tres continentur colles,
„ quorum medio Fraxinus arbor frondens est inser-
„ ta, prouti vero insistit vrsus niger aperto ore et
„ lingua excita hians; et reliqua, quae hic sequun-
„ tur, in principio Litterarum harum pictoris manu
„ lucide depicta scite admodum in adnexo epigram-
„ mate expressit *Frid. Taubmannus* in *Schediasm. Pöet.*
innov. Vitteb. an. 1610. pag. 816. dum *Jessenii* No-
stri Arma Nobilitatis celebrat:

*Fraxinus ad coelos e monte triuertice surgit,
E quibus hastatis figitur vrsa volis.
Vrsa refert hostem: serpentem Fraxinus odit,
Candida sit virtus, si vel in hoste furat.
Coelitus illa tamen vires arcessit: et hoc est,
Quod cito per nubes desuper hasta ruat.
Prisca haec Ieszenszky sunt Arma. Amissa retraxit
Postmodo Ferdinandi Caesaris autographum.*

apud nos florente, suam olim duxit originem Balthasar Ieszenfzky, Turocziensis comitatus Iudex Nobilium, qui faeuienti in patriam Turcarum bello, tutiora quaesiturus, Vratislauriam concessit, ibique hoc patre et Martha Schillera Ioannem Nostrum an. 1566. die 27. Dec. desperato tridui partu primo genitum in lucem editum scribit M. Andreas Calagius, addictissimus Ieszenfzkyanae familiae cultor in Annal. illustr. viror. et feminar. Francof. an. 1609. edit. pag. 363. Licet itaque natiuitatis loco Iesfenius Vratislauriensis, gente tamen Hungarus est, vt Lindenius, Langius, Goelicke, Matthiae, et plures docuerunt contra Vernsdorfferum, Koenigium, Pantke, Stollium, Kestnerum et alios id genus homines. Omnium optime rem hanc Caspar Cunradus Iessenio amicissimus in Profopogr. Melica Millenar. I. pag. 815. edit Francof. an. 1615. sequenti explicuit epigrammate, dum is caesareo-regius iam esset archiater:

*Panno satu patrum, Breslaur natus in vrbe,
Regius archiater, Pannonos inter ouo. At ex
folius ipsius Iessenii scriptis eum natione Hun-
garum fuisse facile euincitur. (*) Posteaquam No-
ster*

(*) *In Iudicio de Sanguine V. S. dimisso aperte se Equitem Hungarum adpellat, dum id Georgio Turzoni ita familiari stilo inscribit: Ill. ac Magnifico D. D. Georg. Turzoni de Bethlehemfalua, Comiti Arvensi, etc. veteris familiaritatis reuocandae et beniuolentiae nouae conciliandae studio offert, donatque Doctor Iesfenius, Eq. Vngarus. In Epistola ad Petrum Reuai, Comitem Turocziensem, et S. Hungar. Coronae custodem Vienna Austriae Non. Apr. an. 1612. data, Angu-*

ster in ludo Vratislaviense prima studiorum posuisset rudimenta, ex Patris consilio Lipsiam commigravit, et ibi medica studia G. Waltero duce auspicatus est, Romae continuavit, et Patavini sub Hieronymo ab Aquapendente finiuit: inde an: 1592. ex Italia redux factus, Vratisla-

singulari se cum Jesseniis, in agro Turocziensi degentibus, necessitudinis conjunctum esse vinculo commemorat, legitur illa in Commentar. de S. Coronae Hung. ortu etc. edit. an. 1613. 4. pag. 99. His consona sunt, quae in descriptione quoque coronationis Matthiae regis leguntur. In *Renunciatione vero Legationis Bohemicae*, ad Comitiam Hungaricam obitae, scribit pag. 33. Velle se, tamquam *patricium ungarum*, regem praesentem Ferdinandum, Pofonii recens coronatum, pervenerari. pag. 34. se Regi huic a *Proceribus regni Hungar. a genere commendatum*, promptissima illi sua polliceri officia, nec *dissimilem se Majorum suorum futurum*, qui pro Ferdinando in potiundo Regno Hung. ad vulnera et carceres usque, litteris regiis testibus, depugnarunt: Regi Matthiae per quinquennium fidum et utile se praestitisse ministerium. pag. 35. *Hungaros in Comitibus congregatos suos esse socios.* pag. 37. *Danielem Jeszenszky, Turocziensem, fratrem suum germanum esse*, et ob id libenter eum carceris quoque molestias tulisse. pag. 41. *Comprehensus Pofonii, dum Viennam ducetur, se ad primum Nobilitatis Hungar. privilegium provocasse, nisi citatum prius et convictum apprehendi nequaquam potuisse, nec extra patriae limites se iudicari debere, quippe se stemmatis et nominis Jessenii esse, habere se cum fratre laudato in auito pago Jeszen paternam portionem, praestareque ibi onera quaevis imposita, adeoque iura Regni quaelibet se obtinere, se aliquamdiu in Hungaria educatum, et hoc nomine a Palatinis praedecessoribus amatum, arcanorum consiliorum participem factum, Regi Matthiae II. commendatum, in ministrorum aulae numerum receptum.* pag. 50. *Se Nobilem Hungarum esse.* In Epistola comitiali pag. 1. *Hungarorum gentilem esse.* In Litteris ordinum Bohemiae ad Hungaros in Comitibus Pofonienibus congregatos *Hungarorum consanguineum nominari etc.*

tislaviae substitit, et ibi praxim medicam aliquamdiu exercuit, quoad Vittebergam euocaretur; in ea academia per nouennium Professoris Medicinae munia gessit, et, teste Andr. Sennerto in Athen. Vitteberg. Libr. I. cap. VI. pag. 71. dignitate quoque Rectoris Magnifici an. 1597. mactatus est, fuitque simul Illustriss. Saxoniae Ducum Medicus ad d. 24. vsque Augusti an. 1602. quo ad Sacratiss. Caesareae Maiestatis intercessionem Illustriss. Saxoniae Elector e statione hac Eum cum gratia dimisit; vt ipse in Program. tractatui de Generat. et vitae humanae periodis praefixo loquitur: itaque non Maximiliani II. Imperat. vt perperam Boerner in Memoria Professor. Medic. Vitteb. Specim. I. pag. 11. voluit, sed in Aulam Rudolphi II. euocatus est, (*) huius et Mathiae Regum curam

(*) M. Andr. Calagius, poëta Caes. coron. idem probat in *Buccina Melpomenes*, Vratislav. Anno Salvatoris 1608. in 4. typis Baumannii edita, qua nuptiis Esaiae Jezzensky de Magna Jessen, cum Magdalena Benckia celebratis, panegyrim occinuit: posteaquam scilicet antiquissimam Jezzenszkyorum in Hungaria gentem ab vltima illius origine per annorum seriem nominum tenus enarrasset, ita post Balthasarem Jezzeni, patrem, ad laudandum canendo digreditur filium, Joannem, Nostrum:

*E Ramis, quibus ille viget, mira arte medendi,
Corporibusque sua carptim ratione secandis,
Clarus Jbannes, Witebergae nuper, et alta
Saxonis, aestates aliquot, nunc Caesaris aula
Rudolphi: ac demum pacis Laurentius arte
Florentes: etc. etc. Exhibentur hic in auersa
primae paginae parte, antiquissimae gentis Jezzens-
kyanae*

curam gessit archiater fere per integrum septenium, et constitutus est nouissime Collegii Carolini Pragensis Rector, tandem circa an. 1618: referente Cunrado Theatr. Symobol. centur. VII. pag. 310. academiae Cancellarius, sed mox infelicibus fatibus inuoluendus, nam anno eodem Frederici Palatini partes tuiturus, ab Ordine Bohemorum Euangel. legatus ad Comitata Hungarica mittendus, in arce Pragensi d. 18. Iun. decernitur, et vicesimo sexto dicti mensis die tuto Pofonium, Litteris fiduciariis instructus, ingreditur, et mox, quod soluta iam essent comitia, expositis coram Palatino legationis suae capitibus, tertio Iul. die, militum globo circumdatus, auctoritate publica comprehenditur, et in arce per bidui moram detentus, Viennam deportatus, in tetrum carcerem supra portam Baileriam turritam 60. gradibus altam, in quo Venceslaum Caesarem olim misere latuisse ferunt, mox includendus, vnde non nisi post diuturnam XXII. hebdomadarum moram aegre libertati redditus, die scilicet D. Nicolao peruigili, quo mors Impera-

kyanae Insignia, ligno incisa, cui dictus Calagius talia subiecit:

Dentibus infrendis colles super, Vrse, quid hostis?

Virtutem minime, viribus use, domas.

Ista suum quoque robur habet, quod ab arbore pendet

Fraxinea, armata nube, suaque manu.

Victis quibus, tu, das Victrici frondis honorem;

Fersque triumphantis triste, subacte, jugum.

Parta ea Majorum virtute videlicet, Arma,

Gens Jessenska sua nobiliora facit.

M. Andr. Calag. Vrat. Cal. Maj.
1608.

peratricis diuulgaretur, non est veritus praesenti Cauffarum capitalium Praefecto sensum harum litterarum C. M. M. M. M. carceris parieti die obitus Archiducis Maximiliani adscriptarum, coelesti doctus themate, hunc in modum interpretari; *Caesar Matthias Morietur Mense Martio*. Ita posteaquam nihil amplius contra, Domum Augustam se umquam quoquam modo attentaturum, data fidei dextera, sancte policeretur, relictisque in vrbe duobus nationis Bohemicae Viris nobilibus tamquam obsidibus, et impetratis regiis liberi commeatus Litteris, tertio Ianuar. anni sequentis die saluus et incolumis recto itinere Pragam reuertitur. Ast post acceptam Bohemorum cladem, subactumque eorum a Caesareanis regnum, anno 1621. 21. Iun. aetat. 55. Pragae ita lacrimabundo supplicio ob id affectus est, quod verbum Caesari nuper datum violasse crederetur, vt lingua prius viuo excissa, tandem ceruix gladio percussa, reliquum vero corpus in quatuor partes diuulsum, et ante portam patibuli quadriuiam, caput vero turri, quam ad pontem vocant, (*) adpensum legatur in *Theatr. Europ. Tom. I. ad an. 1621. pag. 17. et 484.* vbi imaginem effictam quis est, qui sine animi horrore intueatur? reliquas Effigies partim aeri partim Ligno incisas diligenter collegit Moehfenius

(*) Sed caput hoc, quod sublimi palo diu infixum haeserat, anno 1631. post victoriam Gustavi Adolphi Lipsiensem, et occupatam Pragam, Honorifice ab Amicis Sepulero conditum scribitur in *Histor. Pers. Boh. 1. c.*

senius in Iconib. celebr. Medicor. Part. II. pag. 68. recentissime eam egregie ad umbratam exhibuit Celeberr. Aduct. Voigtius in Effigiibus Viror. erudit. Bohem. part. I. pag. 35. Videatur Caroliquoque Caraffa Comment. de sacr. German. Restaur. part. I. pagg. 117. 118. 122. seq. Animi constantiam laudat auctor Pers. Boh. cap. 74. pag. 261 — 265. et 390. edit. Germ. an. 1650. M. Iac. Iacobaei, testis autoptes in Idea Mutat. Boh. Euang. Eccl. pag. 37. seq. Trenchin, an. 1625. benignius de Iessenii factis sentit Conringiusquoque de Scriptor. med. pag. 208. Lottichius in Comment. Rer. German. Tom. I. Lib. 8. cap. 5. pag. 238. P. Embler in Histor. eccl. Hung. pag. 359. Fortunae volubilitatem consideraturus Frider. Taubmannus tale capite diminuto Iessenio perenne consecrauit monumentum :

Fortuna vitrea est :

*Quid sortis splendore tumes, homo? vitrea fors est,
Summus vbi nitor est, summa ruina prope est.
Bulla minuta natat tuto, dum crescit in vtrem,
Dum vult iam fieri maxima, rupta perit.*

Cl: Matthias Belius in Notit. Hungar. Tom. II. pag. 337. cur ambigit, *Iessenius hic ornamentone potius, an dedecori gentis Hungaræ natus credi debeat?*

OPERA.

I.) *Zoroaster. Noua, breuis, veraque de Vniuerso Philosophia.* Vitteb. an. 1593. in 8. plag. 9.
Frider-

Friderico Wilh. Duci Saxoniae et Vinariae oblatas.

- 2.) *Anatomiae Pragensis an. 1600. ab se sollemniter administratae historia.* Vitteb. an. 1601: 8. Plag. 20. Inscripta Regi Bohemiae eiusque regni ordinibus. praefixae Imagini, ligno incisae, haec subiecit Iac. Typotius:
*Hoc decus, haec facies, Iesseni, digna beato,
 Quod iam nulla manus pinxerit, ingenio.
 Nam capis ingenuas omnes feliciter artes,
 Sub medica quamuis arte latere velit.* Pagina operis huius 60. haec de Septo scroti Iesseni: *Inter utrumque testem diaphragma quoddam est, veluti septum, seu membrana quaedam tenuis, extensa, quae testes, ne se inuicem collidant, separat.* Cur itaque Ruysius septum in scroto a se primum detectum fuisse gloriatur?
- 3.) *Tractatus de Ossibus.* Vitteb. an. 1601. 8. plag. 5. Ill. Principi Ursino de Rosis, Bohemiae proceri dedicatus.
- 4.) *Institutiones Chirurgicae, quibus vniuersa manu medendi ratio ostenditur.* Vitteb. an. 1601. 8. Plag. 14. Rudolpho II. Imperat. oblatae. Reper. German. Norimb. an. 1674. in 4.
- 5.) *Aemilii Campolongi Patauini Semeiotice, seu noua cognoscendi morbos methodus, ad analyseos Capiuaccianae normam expressa.* Nunc primum per Ioannem Iessenium a Iessen recte discentium et docentium et medentium vsibus publicata. Vitteb. an. 1601. 8.
- 6.) *Aduersus Pestem consilium cum eiusdem de Mithridatio et Theriaca disputatione.* Huic adnexi Du-

rastantis et Curtii quidam Libelli medici. Gies-
fae an. 1614. in 12.

- 7.) *Libellus de anima et corpore vniuersali*. Pragae
an. 1605.
- 8.) *Iudicium de sanguine V. S. dimisso*. Pragae an.
1618. 4. plag. 2. Illustr. Comitis Aruensis,
Georgii Turzonis, honoribus nuncupat. No-
tis et castigationibus suis recudendum dedit
Iac. Pancrat. Bruno. Norimb. an. 1668. in 12.
- 9.) *Speculum vrinarium*. In calce prioris opuscu-
li promissum.
- 10.) *Sermo de legibus et moribus Studiosorum*.
- 11.) *Oratio de Martino Biermanno*. Vitteb. an.
1695.
- 12.) *Oratio de vita et morte Tychonis de Brahe*.
Pragae an. 1601. 4. inserta quoque Miscella-
neis obseruation. Tom. I. pag. 623. seq.
- 13.) *Regis Vngariae, Matthiae II. Coronatio*,
an. 1608. Pofonii celebrata, cum breui Re-
rum Pannonicarum chronologia, Ioanne Iesse-
nio a Iessen, Regio Medico, descriptore, Vi-
ennae Austriae primum edita, at nunc aucto-
ris venia emendatius recusa Hamburgi, sum-
tu Frobeniano an. 1609. et versa German.
Argent. an. 1610. in 4.
- 14.) *Progenies Augusta diuorum Imperatorum Fer-
dinandi I. et Maximiliani II.* Francof. an. 1613.
in 8.
- 15.) *Obseruatio chirurgica Romae in Iuuenula ca-
pta*, cui primo et difficili partu matrix pro-
lapsa, forcipe candente absque vitae dispen-
dio procisa. Apud Schenckium Obseruat. Me-
dicinal.

dicinal. Tom. II. Lib. IV. observ. 303.
plures alibi leguntur.

16.) *Vesalii Examen observationum anatomicarum Fallopii in publicum reduxit.* Hanov. an. 1610. in 8. Item Galeocti Martii Libros II. De Homine interiore, eiusque partibus cum G. Merulae annotationibus.

17.) *Historica relatio de rustico Bohemo cultriuorace* Hamburg. an. 1628. in 8. recus. ibid. an. 1655. 8.

18.) *Disputationes variae:*

a.) *De morbis tota substantia naturae nostrae contrariis.* Resp. St. Mylio Geranodensi, Vitteb. an. 1596. die 16. Apr.

b.) *De Morbi, quem aër tota substantia noxius peragit, praeservatione et curatione.* Resp. Dan. Sennerto, Vratislaviens. Kal. Sept. 1596.

c.) *De morbis, quos venena intra corpus sumtu cognita et occulta qualitate efficiunt.* Resp. Iac. Praetorio, Liuono. d. 8. Sept. 1596.

d.) *De Morbis, quos venena extrinsecus morsu ictuque illata committunt.* Resp. Esaia Kober, Vratisl. d. 15. Sept. 1596.

e.) *De Morbis partium similarium.* Resp. Io. Armbruster, Waldorffio, Vitteb. d. 24. Sept. an. eod.

f.) *De Mitridatio et Theriaca.* Resp. St. Marcello, Austr. prid. Non. Aug. 1598. dedicata ab auctore Senatui Lipsiensi.

g.) *Vni-*

- g.) *Vniuersalis Corporis humani contemplatio*. Resp. Phil. Tuschcherer, Cotbus. d, 20. Oct. 1598.
- h.) *Denorum paradoxorum physico-medicorum disceptatio*. Resp. M. Io. Kegler. an. 1599.
- i.) *De generationis et Vitae humanae periodis Tractatus duo*, in sollenni disputatione 3. Sept. M. Io. Plachetio, Marcomano defendendi. Vitteb. an. 1602. 4. plag. 4. Equiti Friderico a Salhausen Swadae Domino dedicati.
- k.) Progr. *De Medicinae ortu et progressu, nec non praeclaris Medicis*, in sollenni panegyri sex Candidatorum doctorali. Vitteb. an. 1600.
- l.) *De vniuersitatis perfectione Lib. II*. Vitteb. an. 1601. d. 6. Mart. ad disputand. propositi. Resp. Balthas. Gombos, Miskolczino-Hungaro, et Nationis Hungaricae Seniore: dedicati Spect. ac Magnifico Casparo Kornis de Ruzka, Principis Transilv. Consiliario.
19. *Legationis in Regiis Vngarorum Comitibus proximi nomine Euangelicorum Regni Bohemiae ordinum a Doct. Iessenio obitae Renunciatio*, ad illustres, generosos et amplissimos Dominos Directores. Praegae excudit Paullus Sessius an. 1619. in 4. plag. 6½. Praefationi adtextae sunt in primis paginis *Instrumenta Legationis, Tabulae puta fiduciariae, et Litterae ad Incl. Regni Hungariae Ordines*. Subnexa est in fine *Ad Vngaros Iessenii Epistola Comitialis, exhibita Statibus Posonii*

Posonii mense Decembr. An. Chr. CIOIO CIX.
Germanos praesidiis non excludendos. Pragae an.
 eod. in 4. plag. 1.

- 20.) *Commentarius super Acta Apostolica et Meditationes in Passionem Dominicam.* Opera haec in carcere Viennensi nocturnis lucubrationibus absoluisse ipse testis est in Legationis suae Renunciatione pag. 59. Vtrum edita umquam, non constat.
- 21.) *Itinerarium Hungarico-Austriaco-Morauico-Bohemico-Saxonicum.* Vitteb. an. 1695.

ARTICVLVS XXIII.

KERTZI (*Paullus*) Med. Doctor, inter ciues Coronenses in Transilvania Saeculo XVI. vitam degit, ibi praximquoque clinicam ad vltimos vitae dies exercuit: eum *Iacobus Bongarsius Aurelianensis*, Henrici IV. regis Galliarum ad Principes Germaniae olim Legatus, in editione Francofurtana Scriptorum Rerum Hungaricarum an. 1600. in fol. a se adornata pag. 619. *Medicum eruditum, virum humanitate, doctrinaque, et quod ante omnia, vera pietate insignem* exstitisse commemorat, quippe qui Viro illi excellenti, in Daciae oris diuersanti, non modo ludentis et varie sese explicantis in Transilvania frequentia naturae miracula ostentabat, sed antiquitatum quoque Romanarum obuias passim reliquias, collectas a se, humanissime obtulit peregrino describendas, quarum seriem videre licet l. c. pag. 627. seq. Dignum est commemoratione, dum is in theologorum pascua occasione quapiam incautius

tius pirrupisset, arum abfuit, quin in praesens vitae incurreret periculum: anno scilicet labente 1585. quum Daniel Reipchius quidam, Brasso- uienfis diaconus, suam ex suggestu sacro promul- garet opinionem, *natum mundi seruatorem vbique locorum secundum humanam naturam esse praesentem, per immensitatem corpus Christi, vt loqui voluit, diuinitati exaequatum infinitum esse, et vbique diffu- sum*, Tito vero Bognero, I. V. D. et loci theomyta, reliquisque theologicae classis viris diuersum sentientibus, Kertzius noster prae aliis magna animi contentione aduersarium refutaturus, eam ex nouaturientis theosophistae verbis elicere annisus est sententiam, disputandi feruore abreptus, quae coetui in aede sacra praesenti a blasphemiae nota haud quaquam libera, adeoque Deo in- iuria esse videretur: audita insulsa tali, consulto hic a nobis subticenda, Kertzii Ratiocinatione, ita exacerbati sunt auditorum in ea panegyri ani- mi, vt nisi Reipchii interposita fuisset auctoritas arreptis lapidibus miserandum in modum poene obrueretur a ferocienti populo examinandus. Ne malum hoc forte latius serperet, Lucam Vngle- rum Superattendentem, Synodum hoc fine Birt- halbinum conuocasse, ibi Reipchium erroris con- uictum, et ad meliorem frugem adductum fuisse, atque turbas has ita tempestiue sedatas, ex Ha- nero pag. 305. seq. Schmeizelius de Statu Eccl. Luth. in Transilv. pag. 63. pluribus verbis retulit. Sed factum *Matthiae Fronii*, ICTi et Se- natoris Coronensis, minime fuit laudabile, quod crambem hanc male olidam a morte *Kertzii* de- nuo recoxerit, et litem hanc, ne triobolo qui- dem

dem dignam, ita suam fecerit, vt integro tractatu, typis vulgato, quem *Anti-Kertzium* adpellauit, tanta virulentia pleno persecutus fuerit, vt Nostrum, dicta prius sanguinaria in eius caput sententia, aeternis addicere cruciatibus nequaquam dubitarit. De his Cel. Petr. Bodius quoque in Athenis Hungar. in artic. pag. 139. sequ. consulendus est.

ARTICVLVS XXIV.

KOMAROMI (*Ioannes Petrus*) In Lib. Regiaque Sempronienſium vrbe Noſter Ioannes Petrus Komaromius XIV. Kalend. Februar. anno ſeculi proximi nonageſimo altero (*) ex nobili Komaromiorum gente ſuam duxit originem: quum in puero matura ingenii praefantia et amor litterarum ſingularis obſeruaretur, prouida parentum
cura

(*) Exſtat hodie in medio foro Lib. Regiaeque Ciuitatis Giſienſis Domus, Inſcriptione medica, anno hoc 1692. indicato, talibus Hippocratis verbis notata in frontiſpicio: *Vita breuis, ars longa, occaſio praeceps, experimentum fallax, iudicium difficile etc.*

16 (I. B.) 92.

Iacobum Binnium, aedium dominum, intelligendum eſſe, facti ciuitatis publici, fidi monuerunt interpretes, qui dictae vrbiſ Medicum hoc tempore ſe gerebat. E filiorum huius tergeminarum numero Ioannes, chirurgiae magiſterium, immo etiam ſenatoriſ ordinis dignitatem adeptus, patris in anatomia verſatiſſimi, exemplo excitatus, impetrauit cadauer de infelici ligno poſtridie lictoris manu ſuſpenſum ſibi a magiſtratu ciuico Skeleton fabricae corporis huma-
ni

cura factum est, vt eius in patrio Lycaeo animus Latinarum Graecarumque litterarum iusta cognitione imbueretur, et mox adolescens admodum in Academiam Argentoratensem amplificandorum studiorum gratia exmitteretur; ibi dum in Botanica, Anatomia, et reliquis medicae artis partibus egregios fecisset progressus, Basileam recto commigravit itinere, in perantiqua hac Rauracorum vniuersitate, explorata prius eius doctrina, summos ab amplissimo Medicorum ordine consecutus est ad d. VII. Iun. an. 1715. honores et priuilegia. Quibus ita pro merito cohonestatus, et in patriam ciuitatem regressus, artem adeo felici inter ciues suos auspicio coepit facere, vt prouinciam ordinarii physici ciuici obtineret exornandam lauto decoratam stipendio; a patriis his laribus Iaurinum post bienium auocatus medicinam tanto ardenti-

US

ni adaptandi gratia reddi, quod ille in aedes suas deportatum, et totum gelu rigidum in cadum, aqua tepida plenum, fovendum imposuisset, mox cum aduocatis reliquis artis suae magistris sociis, anatomico adparatu instructis, sedentem erecta ceruice in media aqua latronem inuenit: quem interrogatum dum collo et capite potissimum sibi dolere ex eo intelligeret, cado exentum cibo potuque refecit, et ita vitae de nouo incolumem reddidit, fidissimumque subsecuturo tempore chirurgus in taberna sua administranda illum nactus est pluribus annis famulum. Recitatam hanc historiolum, medicis observationibus inferendam, ex fida testium hodieum superstitum relatione haustam, veram esse Viri eruditissimi, Liberae Regiaeque Ciuitatis Ginsiensis et Incl. Comitatus Castri-ferrei Physici ordinarii Laudatissimi, D. Francisci Kereszturi, Komaronii No ri generi, Litterae, ad d. 2. Maii anni labentis 1776. ad me humanissime datae, nuntiarunt.

us vtiliusque tractauit clinicam, quanto iam paratior a naturae cognitione fuerat; heic loci dum medendi prouinciam satis occupatam per nouennium fere et amplius cum fructu sustinuiſſet, in Lib. Regiamque Ginſienſem ciuitatem a magiſtrato euocatus tranſiuit ad exornandam in ea vrbe et mox in Comitatu quoque Caſtri - ferrei Phyſici ordinarii prouinciam: quem geminum hunc locum tam inſigni cum laude ad vitae huius finem, qui XV. Apr. an. 1761. contigit, tenuiſſe perhibetur, vt ab omnibus aegris, qui ſemel ad eius fidem et curam ſe contulerunt, eo quod hos non officio tantum et arte medici iuaret, ſed integritate etiam et comitate amplecteretur, et aeſtimaretur plurimi et amaretur maxime. Virum non modo medicarum rerumque naturalium, ſed ſacrarumquoque litterarum cognitione apprime tinctum ſacra in primis poëſi (*) plurimum delectatum

(*) Integrum *Hymnorum Sacrorum* varii generis *Volumen* proſtat in ſcriniis haeredum: ſpeciminis loco incipiam anteriores duos tresue cantilenaſe verſiculos recitare: quam tunc compoſuiſſe dicitur, dum primus inſultus apoplecticus paralyſin totius ſiniſtri lateris ſatis moleſtam pertinacemque poſt ſe relinqueret: vnde certo liceat colligere, qua Medicus noſter in Deum ſuum vſus fuerit fiducia, certe non fucata:

1) *Erhöre Herr mich Kranken flehen
Aus meiner tieffen Herzens-Noth,
Laß meine Wehmuth vor dich gehen,
O groſſer Gott! Gott Zebaoth!
Hilff meinen übergroſſen Schmerzen,
Ich bitte dich von ganzen Herzen,
Und beige vor dir meine Knie,
Schau meine Thränen netzen ſie.*

2) *Mein*

ctatum fuisse intelleximus. Matrimonium ita nactus est foecundum, quod cum nobili virgine Maria Catharina Artneria Sempronii inierat, vt liberos nascentes septemdecim numerare potuerit, a morte vnum filium, Paullum, eumque strenuum postea Martis alumnum, et quinque filias superstites honestissimis Viris elocatas. Vir incomparabilis Ioan. Christophorus Burgstaller, Iudex et consul Pofoniensis, Insigne nobilitatis Nostri cupro incisum publicauit in Mantissa Insignium Nobil. Familiar. Regni Hungar. num. IX. (*)

OPE-

2) *Mein ganzer Leib ist gebrechen
Und Wehrmuth-bitter ist mein Brod,
Gott ist mein Artzt, so muss ich sprechen,
Allein mit einem sanften Tod,
Er wird mich meiner Last entbinden,
Die schwere Noth wird Ruhe finden,
Er endet meinen Lebens Lauff,
Und schliesset mir den Himmel auf.*

3) *Ich lebe zwar doch ist mein Leben
Nur wie ein Schatten an der Wand,
Will ich mich legen oder heben,
So bebet bey mir Fuss und Hand,
Die Speisen kan mein schwacher Magen
Nicht wie zuvor mit Lust ertragen;
Die Zunge redet jedoch schwer,
Und stamlet in der Rede sehr. etc.*

(*) Comaromiorum gens haec quum in amplissimos diffusa sit ramos in Hungaria, alijs definiendum committimus, cuius? an huius, potissimum sit prosapiae Ioannes ille Komáromi, qui exulantis Comitum Emerici Tökölyi lateribus, cuius indiuisus fuit conscribendarum epistolarum magister, ita firmiter sese aglutinauit, vt non nisi mors turbatoris pacis publicae eum inde auulserit, et in patriam e Turcorum dominio redire coegerit famosissimo aequae seditionum auctori Francisco Rákoczio eadem, quae vitrico, serui-

O P E R A.

- I.) Differt: physico-medica inaug: *De Vino Hungarico Soproniensi*. Basil. an. 1715. 4. plag. 5. Matthiae Trimmel vrbis Sempronienfis Consul; Wilhelmi Artneri, Iudicis, et reliquorum Collegii Senatorii Seniorum honoribus nuncupata. Lepidum carmen est, quod Theod. Zvingerus, Med. Pract. Prof. et Reip. Basil. archiater, operi ad calcem adiecit:

*Quaeritur, an vini Comaromus calleat vsum
Hungarici, cuius dulcia dona refert.*

*In dubio res est; si vires callet ab vfu,
Vti iudicio desinet ille suo.*

*Sin vires certus non confirmauerit vsus,
Frustra de Vino differet ille bono.*

*Prompta tamen ratio est, ab Apolline doctus Iacchi
Exornat patrii munera laude sua.*

Errores in Dissertatione hac ab auctore commissos amice emendasse Cl. M. Belium in erudita Vinearum et Vini Sempronienfis descriptione, inserta Prodromo Hungar. nov. et antiq. pag.

163.

seruitia praestiturus: ab hoc mox ille perbenigne exceptus, et in Comitatu Saaroſſienſi praedio Cſetſalvenſi liberaliter donatus, an. 1710. peste correptus interiit. Ob id ſaltim hominem hunc a nobis in iſtam tabellam relatum; quod *Diarium factorum actae vitae*, in Collectione Manuſcriptorum Szekelyiana in hunc vsque diem ab interitu adſeruatam, reliquerit; ex quo, qui Hiſtoriae patriae amantiſſimi ſunt, temerarios duum virum horum factioſorum auſus et iniqua conſilia fideliter conſignata, magna ex parte haurire poterunt.

163. et 197. probe nouimus, prouti rei huius Frider. Brückmannus quoque meminit Epist. itiner. 97. Centur. I. in qua nobiliora Hungariae vina ordine alphabetico enumerasse legimus. Mirari interim neutiquam desino, quod *Vinum Tokajinum* omnium fere mortalium confessione reliquarum totius Europae prouinciarum vinis praestantia anteferendum, nemo umquam ciuium nostrorum in hanc vsque diem lege artis, vt meruerat et debebat, quantum quidem scire licet, rite examinauerit, et vsum physico-medicum nos edocuerit. Publicauit quidem Vir Clariss. D. Samuel Dombi, Borlodiensis, Dissertationem de Vino Tokajensi, Vltraj. an. 1758. in 4. typis edit. sed non nisi inauguralis illa est, et exercitatio saltem academica; et ante eum Ioannes Matolai, Vetusoliensis Disquisitionem physico medicam de Vini Tokajensis cultura, indole, praestantia et qualitatibus, insertam Appendici *Actor. Nat. curiosor. Volum. VII.* Vir quidem eruditus, at non Medicus fuit, et vt ipse in fine opusculi fatetur, fugitiuo calamo, et sine cura illam conscripsit: nec peregrinos hoc defungi volumus officio, prouti Celeb. Fridericum quoque Hoffmannum, vt alios minutos taceam auctores a Brückmanno l. c. excitatos, aliquod specimen rei huius in operibus suis promulgasse conspicimus; sed ciues patriae integro eruditionis adparatu instructos ad hoc inuitamus optatum opus perficiendum, quibus optuma suppetit opportunitas materiem hanc pro dignitate liquoris nobilissimi, oeconomicè

nomice, physice, chemice, et medice ad lancem rite expendere. *Fontes Hungariae medicatos* plures nostrum singularibus libellis descripserunt; *Oleum s. Balsamum Hungariae Carpaticum* Augustini ab Hortis et Georg Buchholtzius, senior, enarrarunt; *Antra Deminfalvensia* Georg. Buchholtzius, junior; *Belényensisia* in Comitatu Bihariensi ad Funaczam Alexius Nedeczky; *Carpatica Draconum*, Ioan. Paterfonius; *Montes Carpaticos* David Frölichius, Sam. ab Hortis; *Natrum Hungariae*, Gabr. Pázmándi; *Gramen Mannae Hungaricum* Ladisl. Bruz; *Indolem aëris Hungarici* Dan. Gömöri; *Aërem, aquam et loca Pofoniensia, Sal minerale alcalicum natium Pannonicum, et ex eo parata remedia*, I. Ioan. Torkos; *Natium Sal Catharticum* Andreas Herman; *Aurum Vegetabile Hungariae*, Daniel Perlitzius; *Mineras* Ioan. Fridwalszky; *Natragulyam Hungar.* Carol. Reyger, et M. Belius; *Terram Medicinalem Tokajensem*, Dan. Fischerus; *Varios Naturae thesauros in Hungaria* I. Andr. Scopoli, Comes Marsilius, Ignat Born, Felix Petantzius, alii alia; cur in decantatissimum, o populares dulcissimi! ac vere diuinum liquorem Hungariae profecto nectareum, et plus quam Nepenthis elogio dignum, folius naturae beneficio in montibus Tokajino vicinis parari solitum, curatius inquirere amplius negligemus? nam nec hic in censum ea venire possunt, quae Petrus Ioenichius commentatus est in *Dissertatione de Vineis Hungariae* edita Thorunii an. 1761. in 4.

2.) *Tractatus chemico-medicus de fonte salubri in pago Tatzmansdorff, Tarcsa Hungaris dicto, prope Sclaning, Pinkafeldae vicino, in Comitatu Caflri-ferrei scaturiente.* Prelum Typothetarum videre non potuisse dolendum est. Acidularum harum Paulus Spindlerus noster meminit in *Centur. Obferuation. medicinal. IX. et XXI. pag. 18. et 38.* cuius contenta Car. Rayger, aequae, vt prior, Pofoniensis Medicus in adnexo fcholio egregie explicat, Fridericus vero Loewius hypochondriacis et nephreticis propria edoctus experientia optime conuenire adferit, in *Differtatione duorum medicatorum Hungariae fontium Appendici Aëtior. Nat. Curios. Vol. IV. inſcripta.* Ea, quae Ignat. Wetschius in *Differt. ſua de Fonte* hoc Vindobonae an. 1763. in medium protulit, haud quaquam nos morantur. Noſter Komaromius aqua hac ſotera in cura Melancholiae ita proſpero uſus eſt cum emolumento, vt homines malo hoc tentatos vtriuſque ſexus, etiam e remotiſſimis ſubinde locis ad ſe deductos pauciſſimis praeterea adiunctis remediis, priſtinae ſanitati feliciffime reſtituerit: aetate vero hac noſtra uſus ita euasit popularis, vt ipſam quoque Auſtriacae dominationis metropolin clauſis lagenis adportata, ſic in *Diario Vindobonenſi* ſubinde repeti legimus, publice in foro, vili poſito pretio, emtoribus aegris opem ab ea ſperantibus, vertente quouis anno diuenditur.

ARTICVLVS XXV.

KYR (*Paullus*) Ioannes Honterus Coronensis posteaquam Cracouiae et mox Basileae poëseos, Eloquentiae, Matheseos, Astronomiae, Geographiae, Historiae, Theologiaeque studio animum imbuisset, in patriam ciuitatem reuersus, Varronis et Euangelistae Dacici nomen adeptus, non modo ludum litterarium aperuit, in quo omnes artes et scientiae publice traderentur, sed officinam quoque instruxit typographicam, in qua libri bonae frugis in vsus publicos omnium primo in oris Transiluanicis adolescente saeculo XVI. procuderentur. In hac Schola Medicus noster *Kyrius* docendae philosophiae, et vt videtur, Medicinae quoque, primorum vrbis auctoritate admotus est; in eo typographeo edidit anno 1551. in 8. plag. 9. duplicem argumenti medici libellum, discipulis suis antea ad calamum dictatum, et hoc insignitum titulo:

SANITATIS STVDIVM

ad Imitationem Aphorismorum compositum.

Item:

Alimentorum vires breuiter et ordine
alphabetico positaе.

Autore Paulo Kyr, Medico.

Impressum in Inclyta Transyluaniae Corona.

M. D. XLI.

Iuuentutis Studiosae Coronensi Liber inscriptus est, in quo auctor sectae

H 4

Medico-

Medicorum Galenicæ addictissimus, ita scribendi rationes exponit: *Quum a Deo insitum sit rueri vitam et sanitatem, et a medicis clarissimis, sanctisque Viris semper obseruatum fuerit, non conuenit quemque nescire eam partem, vt etiam Galenus docet, quæ ad valetudinem tuendam pertinet. Non autem voluptatem, sed necessitatem spectamus, videlicet ne corpus in morbos ac vitia delabatur, vitæque functiones impediatur. Nam aliqui aegrotant, non ob proprium corporis statum, sed propter vitiosam victus rationem, dum aut in desidia vitam agunt, aut nimium laborant, aut in ciborum qualitate quantitateue peccant, aut exercitium aliquod noxi-um exercent, aut in somni modo, aut Veneris immodico vsu falluntur, aut etiam aegritudine animi curisque parum necessariis se macerant, vnde nonnulli in morbum quempiam gravem incidunt, a quo tota vita sese explicare nequeunt. Qui ergo victus ratione vti volunt, necesse est, vt Res non naturales et alimentorum vires agnoscant, et sese ad eas accommodare studeant, de quibus hic breuiter tractatum est. Verum ea ab egregiis authoribus, magisque Galeno selegimus, quibus studiosæ Iuuentuti Coronensi prodesse studui, quod si consecutus sum etc. Pergite igitur studiosissimi Iuvenes, veterem recipere diaetam, et ad euitandos morbos salubria praecepta excerpere, quo mens sana sit in corpore sano. Quia Liber iste ita relictus est rarus, vt vix amplius conspici, nedum haberi possit, ex singulo capite speciminis loco singulos saltim promam aphorismos:*

- I.) *Aër calidior et siccior emendatur, si humidiores et frigidiores domos praeparabimus, pauimenta earum*

rum adſidue aſpergentes aqua roſacea, vel aqua pura tantum cum aceto: vel cum ſtabello facto ventulo, tum vt ex Euripo aliquo auras inſpiret machinantes. Praeterea ſternere locum frondibus ſalicis, vitis, floribus frigidis, vt violarum, roſarum; fructibus, vt pomis citrinis, aurantiis, limoniis, mire competit; et ab igne ſolisque calore prohibere expedit. Praeſtat etiam locum a pauciſſimis adiri; incredibiliter enim multitudo aërem inſicit.

2.) De Cibo et potu. Ferulorum numerus binarium non facile excedat, poſt hoc in comedendo tempus prolongare non licet. Conſuetudo in cibi aſſumptione, et in vniuerſa victus ratione ſeruanda eſt, nam inſueta moleſtare ſolent.

3.) De Motu et quiete. Exercitium commode admiſtratum ad ſanitatē tuendam multas vtilitates adfert; nam calorem augmentat, cuius beneficio membra ſolida molleſcere, humida tenuari, meatusque laxiores fieri accidit; et ob ſpiritus valentiorē motum meatus expurgare excrementaque expellere neceſſe eſt. Sanitatis ſtudium ad labores impigrum eſſe ſcribit Hippocrates.

4.) De Somno et vigilia. Conſentiunt Medici, ſomni juſtam longitudinem eſſe tempus ſeptem horarum noctu: nam in die dormire nemo ex antiquis probauit, et mala ex hoc Auicenna haec fere enumerat: deſtilationes ex capite, corruptionem coloris, aggrauationem ſplenis, laxitatem neruorum, deſidiam ad res agendas, proſtratum appetitum, apoſtematum generationem, febres, et quaedam alia.

5.) De inanitione et repletionē. Pueris ad decimum quartum annum ſanguis venaſeſtione haud

detrahendus, nec senibus post septuagesimum, nisi in hac aetate constituti multi Sanguinis fuerint viresque robustas habuerint; at si necessitas jubeat, iis etiam venam secabis.

6.) De animi affectibus. *In omnibus animi perturbationibus, quaere honesta solatia, vtere amicis, conuiujs non tristibus, tange chelyn digitis. lude fidibus, canta dulcisonum melos, quo tristia corda reficiantur, animique habitus moderentur.*

Ex Viribus vero Alimentorum, ordine alphabetico digestorum, non nisi *Saluam* et *Serum lactis* adjiciam:

Salvia calida est et sicca, in cibo sumta confortat cerebrum, Stomachum, et hepar, utilis est nervis, manuum tremori, et paralyticis, in fluidis ventribus satis apta.

Serum lactis aluum subducit, praesertim qui hoc potu plurimum vtuntur, si ipsam magis subducere velis, salis quam plurimum injicies. Datur quoque comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantis, ac articularibus morbis, valet item cutis infectionibus, splenis oppilationibus et duritiei, et hac ratione fiunt euacuationes humorum crassorum et melancholicorum lieni insertorum.

ARTICULUS XXVI.

LIEBEZEIT (Georg. Sigismundus) Nobilis hic Hungarus Sempronii primam lucem adspexit die 11. Nov. an. 1689. Domi ad omnem cultum et humanitatem formatus, peradolescens anno aetatis decimo octavo; qui erat huius saeculi

culi octauus, comparandae eruditionis gratia sedes Musarum Saxoniae Academicas adiuit, Halae Magdeburgicae potissimum diuersatus, Stahlianum, Hoffmannum, Albertium duces secutus est, Lugdunum Batauorum digressus in inuestigandis artis salutaris mysteriis Boerhaviu aufcultauit aliquamdiu. Horum institutionibus eas in hoc studio fecit progressionem, vt posteaquam ex Batauis Regiam Fridericianam iterum repetiisset, elapso biennio viam sibi ad doctoralem dignitatem aperuit, et summos laurea medicae honores, conferente Stahlio, anno demum 1713. consecutus est. Vt hoc Doctoris nomen ipso facto tueretur, auspiciatum artis suae facturum periculum, quinto, quam exierat, anno in patriam reuertit. Postquam salutarem artis Scientiam iam septem annorum vsu exercitationeque firmasset, vrbis Sempronienfis Magistratus anno 1720. ciuium salutis et valetudinis privatim ac publice curandae praesidem constituit. Vix hanc ornare coeperat prouinciam, superuenit anno postero auctoritatis Caesareae Diploma, quo in consortium Collegarum Societatis Natur. Curiosor. receptus, cognomentumque *Nilei* indeptus est. Id quoque dignitatis ipsi postea contigit, vt a Sereniss. Principe Brandenburgo - Byrutino, Friderico, in suorum Consiliariorum, et Aulae Medicorum numerum referretur. Quod ad matrimonium attinet, duxit in vxorem virginem, Michaëlis Meisneri sacrorum antistitis filiam, cum qua annos XXV. sine querela transegit duas post mortem superstites relinquens filias.

Morbi

Morbi vi ac diuturnitate fractus anno aetatis vndequinquagesimo III. Eidus Nov. an. 1739. mortuus est. In funeris celebritate laudatus a Cl. Daniele Haynoczio, Sempron. Evangel. Con - Rectore, praeceptore meo aestumatissimo, Societatis Latinae Ienenfis Commembro; quae lugubris oratio typis excusa anno eodem Sempronii in 4. plag. 2. Repetita in Append. Act. Natur. Curios. Vol. VII. pag. 303. seqq. (*)

O P E R A.

1.) Disput. Medico-legalis, praef. Alberti, *De abortus noxia et nefanda promotione*. Halae Magd. an. 1711. in 4. Iterata ibidem an. 1730. 4. plag. 6.

2.) Dif-

(*) Pietas erga Praeceptorem hunc iure postulat, ut cursim saltim, prout hic licet, nonnulla aliaquoque quae memoria suggerit, iam adpingam opera. 1.) Differt. praef. Mart. Chladenio. *De Pharisaeis et Scribis in Cathedra Moſis ſedentibus audiendis*. Vitemb. an. 1718. 4. plag. 5. 2.) Oratio funebris in laudes Stephani Török de Telekes, Incl. Comitatum Sempron. et Caſtrifer. Tab. Iudic. Aſſeſſoris ad d. VIII. Id. Apr. habita. Lipſ. an. 1723. 4. plag. 5. 3.) Epitaphium apellae Iosepho Süß Oppenheimio ob nefanda facinora, conatusque impios an. 1738. in furcam ferream acto scriptum. Tubing, an. 1738. 4. plag. 1. 4.) Epistola gratulatoria ad Virum summe Rev. Ios. Sipkovits Toth Superattendentem scripta. Halae Magd. an. 1740. 4. pl. 1. 5.) Laudatio funebris, qua Sereniff. Principem Eugenium Franciscum Sabaudiae ac Pedemontii Ducem Marchionem Salutiarum etc. ad d. VII. Id. Quintil. an. 1736. publice elatum, sollemni exsequiarum pompa auctoritate publica profecutus est. D. H. Vien. an. 1737. 4. plag. 12. Inserta legitur Actis Societatis Latinae Ienenſis, ita etiam, quod sequitur. 6.) Sacrum

- 2.) Differt: inaug. med. *De tumore oedematoso podagrico.* praef. Stahlio. Halae Magd. an. 1713. 4. plag. 4. Cui adnexa est gratulatoria Albertii Epistola, qua podagram sine sale explicare adnititur.

ARTICVLVS XXVII.

MARQVARDVS. In Albo Cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis notatum est ad an. 1450. Marquardum Medicinae Doctorem a Principe Friderico de Cillia renunciatum fuisse successorem Ioanni de Gretz, archidiacono Urbocz et Canonico Zagrabiensi, qui Romam pergens in itinere mortuus fuerat. Dum scilicet Cilliae Principes Fridericus et Vlricus, Ecclesiae Zagrabiensis designati Gubernatores, Ius Patronatus vacantium beneficiorum vsurparent, in adipiscendo honorifico hoc Canonici munere non leuia sibi posita fuisse obstacula certis expertus est

Sacrum Parentale, quo Dium Carolum VI. Rom. Imp. semper Aug. etc. Rei litterariae conseruatorem munificum rebus humanis an. 1740. d. XIII. Kal. Nov. aet. LVI. Heroibus fatali, exentum, Musae in Sempron. Evang. Gymnasio profequutae. Sempron. an. 1740. 4. 7.) Emblemata in Natalem Regii Principis Iosephi, Benedicti etc. ex Sereniss. Hungar. ac Bohem. Regina, Archiduce Austriae etc. Maria Theresia, anni MDCCXLI. d. III. Id. Mart. nati, cum natalis ille Sempronii, Dominica Quasi modo geniti, sive in Albis, solemniter celebrabatur. Legitur in MScpto, vt et sequens. 8.) Iter Sempronio Noui-Jolium an. 1741. susceptum, in quo Historico-politica locorum, per quae transiuit, singulorum descriptio, cum adjecta rerum naturalium et curiosarum commemoratione, continetur.

est Marquardus Medicus documentis, quoad an. 1453, Vienna Feria VI. post festum S. Georgii Ladislaus postumus, Hungariae Rex, anno Regni XIII. vniuersas quorumlibet beneficiorum in Zagrabiensi et Chasmeni Ecclesiis per Comites Cilliae Fridericum et Vlricum Sclauoniae Banos, factas Collationes quibuscumque hactenus Personis vigore Iuris Patronatus sui regii, tamquam Rex Apostolicus, ratas firmasque haberet, ac vt loquitur, iterum constitueret ac confirmaret, vt horum series Num. 843. in laudato statim Ecclesiae Libro lucide satis exponitur. Missis reliquis, quae in hanc rem sonant, documentis, exstant in eodem Ecclesiae Archiuo Regis Ladislai V. Litterae, quae vocantur, Consensuales, Feria VI. post festum S. Georgii Budae an. 1456. exaratae, in quibus Rex recognoscit per Marquardum Medicinae Doctorem, Archidiaconum Urbocz, Ladislaum item Custodem et Clementem de Gara, Canonicos Zagrabienses, preces pro consensu Regio sibi nomine Capituli fuisse exhibitas.

ARTICVLVS XXVIII.

MARTINVS. Viri huius Spectabilis memoria in Actis MScis Facultatis Artium Vniuersitatis Vindobonensis Lib. III. fol. 317. nobis conseruata est, quem Artium Magistrum et Medicinae Doctorem, nec non Ecclesiae B. V. Mariae Budensis Plebanum fuisse aperte edocemur: ob id vero quam maxime memorabilem, quod eius potissimum opera effectum esse crederetur,

retur, dum Matthias Coruinus Viennam anno 1485. deditioe caperet, et Rex victor cum conjugē Regina Beatrice ouans urbem ingrederetur, Vniuersitatem ipsam festiua oratione se studiaque sua deuouentem in choro Ecclesiae Cathedralis D. Stephani benigne audiuerit. Duobus praeterea illorum temporum Instrumentis dictum hunc Medicinae Doctorem, Martinum, antiquissimae Matricis Ecclesiae B. Mariae Virginis Budensis fuisse plebanum euincitur, quorum prius Rev. Stephanus Kaprinai Histor. Diplom. sub Matthia Corvino Part. I. pag. 78. eruit, et simul docet eundem Theologiae Professore ibidem egisse, quod ita incipit et explicit: *Nos Martinus Arcium et sacre Theologie Professor, Apostolice sedis protonotarius, Plebanus Maioris Ecclesie Beate Marie Virginis Budensis. Recognoscimus presentibus nos accepisse etc. In cuius rei testimonium presentes sigillo nostro annulari consignauimus feria VI. in professo conceptionis gloriose Virginis Marie Anno 1487.* alterum vero Rev. A. Balth. Kerckelich Histor. Eccl. Zagrab. Part. I. pag. 200. seqq. produxit; in Epistola illa longiore Angelus, Episcopus Ortanus, Innocentii Pontificis ad Regnum Hungariae Legatus, Sedis Apostolicae Nuntius et Orator, Budae in Domo solitae Residentiae an. 1490. d. 5. Iul. ad Germaniam, Hungariam etc. exarata, qua litem de Decimis Ecclesiae Zagrab. motam diremit, his verbis Nostrum pro rei veritate testem in calce Epistolae adducit: *Praesentibus Venerabilibus Viris, D. Martino Prothonotario Apostolico et Budensi Plebano, caeteris.* Rev. Xystus

stus Schier in Buda sua Sacra sub priscis Regibus, pag. 23. opinatur Nostrum hunc eundem ipsum fuisse cum Martino illo Presbytero Budensi, Viro astrologiae iudiciariae callentissimo, quem Matthiae Regi longissimum vitae tempus, falso tamen, spondidisse a plerisque narratur.

ARTICVLVS XXIX.

MELCHIOR. (*Nicolaus*) Cibinii primam lucem adspexit in Transilvania, celebris aevo suo artis chemico-philosophicae fuit Magister, Adeptorum numero se adscriptum aperte gloriatur in Libello suo Alchemistico, *Gloriae Mundi*, seu *Tabulae Paradisi* cum tali inscriptione inserto: *Processus vniuersalis Viae Tincturae Rubedinis et Albedinis Alchymicae Artis Magistri, Nicolai Melchioris, Cibiniensis Transilvani, sub Forma Missae feliciter incipit etc.* Quae dicta Mundi gloria continetur in *Musaeo Hermetico Sopho-Spagyricae artis discipulos fidelissime erudienti*, quo pacto summa illa veraque Medicina, qua res omnes qualemcumque defectum patientes inslaurari possint, quae alias *Benedictus Lapis Sapientum* appellatur, inveniri ac haberi queat. Francofurt. an. 1625. in 4. Repetita in eodem Musaeo reformato et amplificato, Francofurt. an. 1677. et 1678. in 4. (*) Teste Fabricio Biblioth. Graec. Vol. XII.

(*) Dum Nicolai Cibiniensis Vngari huius Icona inter caeteras totius Europae Adeptorum Effigies in Musaeo hocce Hermetico contentas curatius circumspicerem, eamque vestitu clericali indutam ipso adspectu

XII. pag. 720. iam antea excusus legitur Processus iste Melchioris in *Theatro chemico* edit. an. 1622. in 8. volum. III. pag. 853. seqq. Aurifer hic Libellus oblatuſ est legenduſ glorioſiſſimo Principi Wladislao II. Hungariae et Bohemiae Regi, ea fini, vt benediſtae artis huiuſ Alchemicae beneficio, vt ipſe in *Complenda* ad calcem Miſſae loquitur, Antichriſti et Turcarum fiat extirpatio, et omneſ regiae Maieſtatiſ de-

ſpectu animaduertentem, ea, vt candide mentem aperire liceat, mihi tacite ſubnata eſt opinio, Noſtrum hunc ſcientiae Spagyricae Magiſtrum, eundem forte eſſe cum Nicolao illo Olaho Archiepiſcopo Strigonieneſe, qui in breui Chronica aetatiſ ſuae Miſta, nouiſſime a Belio et Peterſio ad praeſentem reuocata, Cibinii ciuitate principali Saxonum Tranſilvaniae an. 1493. ſe in lucem editum fuiſſe ipſe profitetur, ibi quoque, ſuffragante Francisco Forgáts, honorum aemulo, in Hoſtoria ſui temporis Miſta Lib. XIII. et XVI. inter Valachos, vnde nomen fortituſ, educatuſ, et, vertente tempore ita in Aulam Wladislai II. Regiſ noſtri, cui Libelluſ iſte chryſopoeuſ nuncupatuſ eſt, iuuenilibuſ in annis commigraſſe, teſtibuſ Litteriſ Ferdinandi I. Imp. et Regiſ, Olahianae familiae vniuerſae priuilegia Nobilitatiſ Hungaricae confirmantibuſ, ab Illuſtriſſimo Adamo Francisco Kollario in *Hungaria et Atila*, haud ita pridem Vindobonae primum publicatiſ, pag. 229. ſeqq. ex mox Gazophylacio quoque Eccleſiae Albenſiſ, et aliis muniſ ſacriſ gerendiſ admotuſ, quem ibidem ita effuſe ab Rege hoc noſtro laudatuſ legimuſ, vt *docti homineſ ob excellentem omnium bonarum artium doctri nam ſuſpicerent et admirarentur*; quaſ vero qua lege ſibi reddiderit familiares, ipſe in Metriſ ad *Emericum Kalnaium* ſcriptiſ hocce expreſſit diſticho.

*Si quid ineſt nobiſ, quod multum exile, fatemur,
Hoc furtim taciti me docuere libri.*

defectus qualescumque instaurentur. At promisso benedicto hoc Sapientum Lapide nugivendus chryfopoeus hicce Magister quem in modum Regem nostrum ditauerit, *Nicolaus Istvanfus* Histor. R. Hungar. Lib. IV. edit. Vien. an. 1758. pag. 33. aliorum Historicorum domesticorum fide nixus nos edocuit: *nisi Regina virilis animi industriaeque mulier rerum domesticarum et aulae munia curamque suscepisset, procul dubio etiam in iis, quae ad quotidiani victus necessitudines pertinent, accisis per incuriam et inertiam eius tributorum et ve-*
ctiga-

Ast in coniectandi hac libertate stimulum omnino mihi addere videtur *Becherus* in *Physica* sua *subterranea*, qui Alchymistam nostrum aequae Archipraefulem nuncupat in verbis, quae ex laudato opere excerpta, statim recitabo: *Collecta ab Archipraefule Nicolao Melehio Cibiniensi Trnnsylvano ad Vladislaum Hungariae et Boemiae Regem olim missa: Deus largitor totius bonitatis, qui maxime in fine temporum sola tua bonitate et sapientia famulo tuo non suis meritis praecedentibus, sed tua ineffabili pietate et gratia praeveniente lumen sacrae artis Alchymiae inspirasti; praesta quaesumus, ut quae ex Maiestatis dono accepit, ad salutem animae et corporis eius profit, in ipsoque omnia vitia mortifica, et gratiam virtutis Infunde, ut eandem sacram artem solummodo ad laudem et gloriam Nominis tui et fidei Christianae propagationem fideliter expendat per Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.* Verum *Theophrastus* quoque *Paracelsus*, dum *Dialogi von den gelben und rothen Mann Nicolai Cibiniensis* in *Tractatibus* meminit, honorificentissimo *Reverendissimi Domini Domini Cardinalis* nomine eum insignit: licet hoc perperam, illo enim *Olahum* numquam donatum fuisse lego axiomate, voluit forte homo extraneus non nisi singularem illius in sedem Apostolicam eminentissimo illo titulo notam facere observantiam: sed chorus Medicorum Hungariae et Transilvaniae in sinu suo maximopere sibi gratulabitur, ubi dicta haec evidentioribus demonstrata documentis olim legere poterit.

ctigalium reditibus, aut ab rapacissimis et perditissimis praefectis, procuratoribusque in priuatos usus subreptis, defectus quam plurimos consequi necessum fuisset. etc. Exemplum Proceſſus huius Alchemici Melchioris, quo vtor, continetur in *Theſaurinella Olympica aurea tripartita, Part. I.* auctore *Benedicto Figulo, Vtenhoviante, Poëta L. C. Theologo, Theosopho, Philosopho, Medico, Eremita D. T. P. D. G. N.* Francof. Anno trIsMegIstae benEDICTIonIs et gratiae nobIs apparentis, edita in 8. alph. 1. plag. 2. Rudolpho II. Imper. nuncupata. Audiamus iam, si placet, quas stupendas noster hicce Adeptus, Alchemista Transiluanus, Lapidum philosophorum adtribuat virtutes; ita ille in *Alleluia* cum reliquo suo Hermetico coetu mystico elata voce cantando exclamat: *O felix conditor terrae, nive albior, dulcor suauitatis, fragrans in fundo vasis, ad instar Balsami: O salutaris Medicina hominum, quae curas in breui morula omnem corporis languorem, et das longaeuum vitae terminum, naturam humanam renouas, paupertatem fugas, diuitias tribuis, tristitiam compeſcis et sanitatem incolumem propinas, etc.* Et mox paucis interiectis ita artem suam sub Tono *Aue Praeclara* explicantem, immo vt hoc mirandum hominum genus in more habet, tali obscurantem aenigmate: *Salue coeli iubar speciosum, mundi lumen radiosum, hoc cum Luna copulatur, fit copula maritalis, Mercuriiqae coniunctio. Ex his tribus maxime per fluminis alueolum nascitur ille gigas fortis, quem quaerunt mille millia artis magisterio. Quibus sic solutis non in aqua nubis, numquam emendatur nostrum gumma, sed in aquam mer-*

curialem resolvitur nostrum gumma, id est corpus quod soluitur. Hoc gumma nostrum, id est corpus, seu aqua vitae, benedictum per se solutum, ut est dictum, iam nomen habet philosophorum spermatis, id est sales sunt radices nostri operis. Nunc petit copulari virgini, sponsae desponsari, eamque in Balneo praegnare per ignis temperantiam sponsae, id est Q. Essentiae. Sed non repente virgo impraegnatur, nisi amplexibus crebris ei osculum tribuatur. Tunc in matrice concipitur, sic felix partus procreatur naturae ordine: (*) tunc in fundo vasis apparet aethiops fortis, combustus, calcinatus, colore discoloratus, penitus mortuus, vita carens: iam rogat inhumari, et suo humore subrigari, id est liquore suo se erigere, ignique suaviter calcinari, donec ex ignis fortitudine appareat candidissimus: sed prius
per

(*) Sacerrimum hoc Hermeticum Philosophorum Mysterium sub Virginis huiuscemodi, infantem in utero gerentis, et turgidis vberibus fororientis emblemate egregie adumbravit M. Dan. Stolcius de Stolcenberg, Med. Cand. Poëta Laur. coron. in Hortulo suo Hermetico, flosculis Philosophorum cupro incisis conformato, Tab. XII. fig. 23. quem Iac. Mangetus Bibliothecae suae Chemicæ Tom. II. subsection. X. pag. 895. seqq. inseruit. Circulus, cui Virgo mystica expansis manibus inclusa, stat utero grauida, hanc in circumferentia exhibet epigrammen: Philosophicus Philosophorum Lapis ut infans lacte nutriendus est virginali; cui inferius Pannonii Hermetis nostri nomen subscriptum legitur: Melchior Cibiniensis Vngarus Philosophus. Numero vero CXIX. pag. 902. ita aenigma totum tetrasticho iugratiam chymiatricae studiosorum Stolcius interpretatur:

*Hic Lapis ut parvus (magnorum cura Sophorum)
Infans virgineo lacte cibandus erit.
Hinc sumet vires, tandemque aetate fauente,
Auspicis tantis regia sceptrā geret.*

per se sunit potum, per se fit iam bene lotum in ignis perseuerantia. Nunc efficitur gratum, proprio sudore renatum, et redditur albatum corpus prius obtenebratum. En mirabilis aethiopis renouatio. Hinc vindicat sibi nomen nouum per regenerationis lauacrum, quod Philosophi appellant Sulphur naturæ, et eorum filium, qui est Lapis philosophorum. Dein affectat nosler Lapis, confortari, et suae naturae fermento fermentari, deinde humore suo subrigari, sic temperatim destillari, donec satis biberit. Tunc incipit regnare et contra vim ignis fortiter pugnare, sic ascendendo in coelum spaciari, quousque rex regum coronetur diademate, postea propria virtute prosternit omnes rebelles inimicos, et facit eos obediētes suo in perpetuum imperio. Hic est thesaurus thesaurorum, summa Medicina philosophorum, coeleste secretum antiquorum. Beatus, qui illud inuenit. Qui videt talia manifeste, scribit et loquitur, et scio, verum est eius testimonium. En Alchymistam, lacrymistam! turgidum Sophiae Hermeticae Adeptum Sophistam! longaeuam Nestori vitam, et immensas Croeso diuitias distribuentem, ipsum vero cum paupertate colluctantem, bullae natantis instar, hominem cito euanidum!

ARTICVLVS XXX.

MICHAEL. In Tabulario Lib. Regiaeque Ciuitatis montis Graecensis Zagrab. an. 1422. temerarios Canoniorum ausus aduersus ciues referenti, Michaël hic Canonicus Ecclesiae Zagrabienſis Magister Artium et Medicinae Doctor adpellatur. Dum scilicet circa an. 1420. Ven.

Capitulum Zagrabiense in Sclavonia Hungarica nonnullas Ciuitatis Regiae terras ad se pertraheret, et adhibita vi armata Iura sua praetensa sedulo tueretur, immo Mandatum quoque Imperatoris et Regis Sigismundi in fauorem ciuium publicatum vilipenderet, exacerbatisque vtriusque partium diu multumque inter se litigantium animis, anno 1422. in Feste S. Margarethae sacro, dato prius aeris campani signo, ad cruenta deuentum est verbera, immo caedes et homicidia perpetrata; in propudioso cleri et ciuitatis tumultu Nostri quoque huius Michaëlis Medicinae Doctoris et Canonici domus integra vna cum reliquorum muneris sui Collegarum aedibus direpta est, vt ne vtenilibus quidem sacris parceretur: vt haec vberius Rev. Kerckelich in Histor. Eccles. Zagrab. Tom. I. pag. 160. docet ex Thoma Kavachevichio ex infelici illa Historia, quam Georgius quoque Marcellevich loci Canonici in Extractu dictae Ecclesiae vberius descriptam reliquit. Inquisitiones in gestam hanc rem collectae et vna cum supplice Cleri aduersus ciues concinnato Libello Regi Hungariae Sigismundo exhibitae, in Capituli Zagrab. Archiuo adseruatae, Michaëlem hunc Nostrum Medicinae Doctoris cohonestant titulo; immo Sigismundiquoque Regis Mandatum ad Capitulum Chasmense Posonii feria II. post festum Briceii an. 1422. expeditum, vt. Num. 357. signatum est, eodem ornat axiomate. (*) Idem docent

(*) Sigismundi Regis huius nostri Medicum, eumque non incelebratum, Ioannem quoque quemdam Hu-

cent Chasmenſium Inquiſitiones, idem Evocatorium, vt vocamus, Ciuium ad Octauas ſub Num. 364. idem denique ſententiae Fororum tam ciuilium, quam et latorum aduerſus Cives per Epiſcopos cenſurarum: in quibus omnibus Michaëli noſtro honorificus Medicinae Doctoris titulus expreſſis adtribuitur verbis.

ARTICVLVS XXXI.

MONAVIVS (*Fridericus*) Natiuitas eius intra Vratiſlaviae moenia an. 1592. die 30. Iul. patre Iac. Monauio ICTO, a Melchiore Adami in Vitis ICTorum German. pag. 178—9. laudato, et matre Anna Holtzbecheriana contigit. Patre praematura morte an. 1603. d. 6. Oct. erepto, erectae hic mentis adoleſcentulus, vnicus fortunarum et virtutum paternarum haeres optimis praeceptoribus erudiendus traditur, bre-

I 4

vi

Hunnelburgenſem exſtitiffe legendo incidimus, de quo Aeneas Syluius in Libros Antonii Panormitae, de dictis et factis Alphonſi Regis Memorabilibus, commentario, Libr. IV. n. 32. pag. 47. edit. Helmſtad. an. 1700. lepidam narrat hiftoriolam. quam ipſius Aeneae Syluii hic adſcribam verbis: *Inter eos, inquit, qui mendaciſſimi ſunt, adde ſi placet, et qui militaſſent multum, Ioannes Hunnelburgenſis non incelebratus Medicus, iubente aliquando Sigismundo Imperatore ſecedere paululum omneis, qui Comanum nescirent. Nam cum Comanis ei res erat, qui ſunt Hungariae populi, non paruit imperio. Interrogantique caeſari cur non exiſſet; quia ſolos, inquit, abire iuſſiſti, qui Comanum ignorent. quae iuſſio haud quaquam me comprehendit. Nam mentiri ac furari, quod eſt Comanorum proprium, nemo aequè ignorat, atque ego calleo.*

vi temporis spatio aequales suos ingenii acumine et bonitate iam in teneriore superauit aetate, perlustratis mox vtriusque Germaniae, Galliae, Hispaniae, Helvetiae et Italiae Vniuersitatibus omnibus, lauream doctoralem ab Academia Tubingensi d. 4. Nov. an. 1622. demum sollempni medicorum ritu impetrauit, et mox tandem ad penates suos, amicorum sollicitationibus victus, post multorum annorum decursum reuertit: At peregrinationum nondum satur, iterum per Germaniam vt et Poloniam vltro citroque diu fatisque diuagatus est, Hungariam quoque nostram aliquoties ingressus, Pofonium, Comorram, Iaurinum etc. perlustrauit, herbario impetu impulsus repetitis vicibus praealtos Carpati montes, Kesmarckino vicinos, loci V. D. Ministro duce, aliisque peritis itineris comitibus, conscendit, Neosolium, Crémnitzium, reliquasque vrbes metallicas naturae mysteria indagaturus peragravit: inde an. 1634. mense Maio Claudio-polin Transiluanorum, mox Albam Iuliam delatus, Inscriptionibus veterum Romanorum colligendis strenuam nauauit operam; hinc Coronam anno sequente 1635. inuitatus, vrbis Physicus et gymnasii Professor vltima Iun. die constitutus est; (*) inde mox Mediam, Fogarasinum, Albam Iuliam, Enyedinum digressus, Bistricium

(*) Literas vocationis ad haec officia Monauio exhibitas, sigillo vrbis Coronensis munitas, placet adscribere: *Dieweyll wir Richter vndt Rath zu Cronstadt den Edlen, Ehrenvesten, und Hochgelahrten H. Doctorem Fridericum Monauium Philosophum et Medicum*

stricium an. 1636. commigrauit, vbi denuo eandem Physici ordinarii et Professoris publici spartam intrauit: sed quum labente tempore, reliquam quoque Hungariam peragrandi eum incessisset cupido, relicta Transsilvania, ex hisquoque oris nostris, in Borussiam, vt fauentiorem experiretur fortunam, exspatiatus est, Gedani Medici pestilentialis munere defunctus, Thorunium, mox Regium Montem concessit, in hac Academia vt Doctor Philosophus et Medicus scholas publicas docuit, nouissime omnium in Vniuersitate Gryphica a Regina Sueciae Chri-

I 5

stina

cum diese Zeit legitime vocirt vndt angelangt, principaliter zwar fur einen ordinarium Medicum et Physicum bey dieser unserer Repub. Corona sich gebrauchen zu lassen, vndt daneben more Professorio vnsern Schuellern wochentlich 4. Stunden vorzulesen vndt Sie zu instruiren: Alsx haben auch wir hierüber nicht allein des H. D. Monavii postulata recht vernohmen vndt meystentheyls ratificiret, sondern zuegleich gegen demselben deuthlich vnnndt gantz freuendlich vnser hierdurch erklären wollen, also vndt dergestalt, dasz ihme H. D. Monavio außz gemeinem vnserm Stadt Aerario Iührlich deputirt sein sollen, Auffz Physicat No 140. Auffz gedachte Schuel-Amt No 60. vnnnd also Zuesamten No 200. vngerische Gülden oder Floren; solche per angarias paratis in pecuniis ihme heumbt-zuschiken; dartzu annuatim 10. Rümpffe oder Kübl Weitzen zum verbachen: vnnndt Maltzes zum verbrauen eben so viel; item freye Wohnung, frey Holtz, vndt exemption aller onerum civilium, vnnndt sindt daneben ferner erbötig ihme in gebür alle Ehrerbittung, Lieb vnnndt Freundtschafft zu wiederfahren laszen. Praesentium vi et testimonio litterarum nostrarum: Signatum Coronae die ultima Iunii. An. Domini 1635.

(L. S.)

Martin Schneewis,
Notarius,

stina oblato amplo stipendio, anno 1649. Professor Medicinæ renuntiatus est, in quo officio laudabiliter confecto, VI. Eid. Nov. anno 1659. Vir hic omnium scientiarum cultu illustris naturæ debitum soluit, et in Templo Iacobæo sub Lapide Facultatis Philosophicæ tumulatus. Ita de eo Ioannes Heunius in Protopographia Metrica, Gryphiswald. an. 1668. in 4. edita:

*Philologus simul ac herbaria in arte stupendus,
Cui nullum vidit Florida Flora parem.*

O P E R A.

- 1.) Dissert. inaug. med. præf. Io. Lud. Möglingo. *Lanx satura rerum medicarum.* Tübing. an. 1622. in 4.
- 2.) *Programma, quo munus professorium Brassovii, quam Coronam vocant, auspiciatus est Eidib. Octobr. an. 1635. in forma patente publicatum.* In fine Programmatis huius prolixè laudat Simonem Albelium, Ven. ministerii vrbici Coronensis Præsidem, et pastorem primarium, dioeceseosque Decanum, a quo in orchestram illam minervalem productus, et nouo professoris officio inaugurandus fit.
- 3.) *Programma Bistriciae Daco-Saxonum an. 1637. feriis τῶν ἁγίων Φώτων publicatum.* Duo hæc programmata *Gemellarum Dacicarum* titulo coniunctim denuo edidit an. 1641, in fol. Regiomonte.
- 4.) Hieronymi Fabritii ab Aquapendente opusculum de totius animalis integumentis editum
an.

an. 1618. in 4. recudit Regiamente anno 1642. 4.

5.) *Bronchotome, id est, gutturis artificiose aperiendi ἑγχείρησις. Appendix gemina de Elencho affectuum ocularium, hecatontadem excedente, et hypotyposi febrium omnium.* Regiomont. anno 1644. 4. c. fig. aen. Recus. Gryphisvald. an. 1652. 8. Repet. Ienae an. 1711. 8. curante Georg. Wolf. Wedelio, qui benignius de eo iudicasse videtur, quam Goelicke in Historia sua chirurgiae recent. pag. 238. reliqua, quae de hoc opere monuerunt viri eruditi, vid. Stolle in Histor. Medic. p. 848.

6.) *Programma, quo ad Lectiones publicas de Hippopotamo, Purpura, Pinna etc. habendas studiosam iuventutem inuitavit.* Gryphiswald. anno 1650. ipso Quadragesimae Peruigilio publicatum in forma patente.

7.) *Programma ad herbariones inchoandas inuitatorium Ips. Kal. Maj. an. eod. forma ead. edit.* Quae itinera emensus fuerit botanica, paucis hic complectitur verbis: *tot ut vigilatas taceam noctes de perreptato vsque Silesiano Zabocho ad viciniae Sudetes, trans voraginosos nigrae, quam vocant, sylvae labyrinthos in Hercyricis lustris, ad angustum vsque Galliarum ambitum, delitiosum Italiae paradysum, inuidendos Illyridis fundos, frondeos Daciae lucos, cereales Sarmatiae campos, intonsos Paannoniae montes, ac nominatim in Mysiam, Seruiamque Sparsum Carpaten (sic enim ex Ptolemaeo recte dices, non cum nugaci vulgo Carpathum, quod insulae nomen est) praeter Vogesum, Adulam, Apenninum,*

num, Summanum, Vesuuium, Pausylipum, Falerni itidem et Massici inuinia hodie praecordia. Nil jam addo de Euganeis nostris Antenoreis et Baldinis diuini Fracastorii Cophiis, aut lata ex porrecti per Celtiberos Pyrenaei umbra, vel Carnarum, Iuliarum, Vindelicarum, Cottiarum, Lepontiarum, Paeninarumque alpium partibus emensis etc. etc.

8.) *Crystallina*, puta *Luis venereae nouae Species*. Brunsvigae an. 1665. 8. ita referente Mercklino in Linden. renov. pag. 309. Heluigijs dubitat eam umquam typis excusam in Notis MSCtis ad Lindenium: at id certius est MSctum originale Exemplum, vt et sequentia Monauii opera inedita adseruari in Bibliotheca Helvigiana teste Stephano Scheffelio, qui Vitam Nostri dedit, et Scripta enumeravit in Vitis Profess. Medic. Gryphiswald. an. 1756. 4.

9.) *Index Herbarii Monavii Tomis XII. constantis*, quod an. 1646. continuit plantas 2486. Catalogus plantarum Horti Medici Monspelienfis. Catalogus plantarum Polonicarum. Botanica Cracoviensia an. 1626. Catalogus Plantarum Hungaricarum an. 1635. Vita coniugis suae, Mariae Windteysen. Observationum physico-medico-mathematico-philologicarum Tomus. etc. etc.

10.) *Itinerarii Monaviani Tomi II.* In posteriori continentur, misso priori; 1.) Iter Polonicum, et duplex excursio ex Polonia, in Hungariam ab an. 1626. ad an. 1630. 2.) Fuga Hungarica an. 1633. 3.) Iter Transilua-

filuanicum an. 1635. 4.) Discessus Coronensis eod. an. 5.) Iter Hungaricum an. 1636. Discessus Gedanensis an. 1648. etc. In utroque hoc Itinerarii Tomo plurimae inveniuntur res non modo curiosae sed scitu quam necessariae; dum loca omnia, per quae transit, singulari cum accuratatione descripsisse; plantas, aliaque ex tribus Naturae regnis notatu digniora, recensuisse, Inscriptiones vetustas et recentiores quascumque obvias indefessa immo admiranda prorsus industria adnotauisse ex lectione illorum dignoscitur; dignum itaque Opus esse, ut prae aliis multis itineratoribus in lucem publicam liberali Maecenatum munificentia protrahatur.

11.) *Hymnorum Sacrorum Volumen.* Conscripsit eos in peregrinationibus suis constitutus, alios Patauii, Basileae et alibi gentium, ut Sadeccii in Poloniae finibus ad montis Carpatici conspectum an. 1629. et Albae Iuliae in tetro exilio, alium Bistriciae an. 1636. alios Riuli Dominarum an. 1637. et 1638. etc, etc.

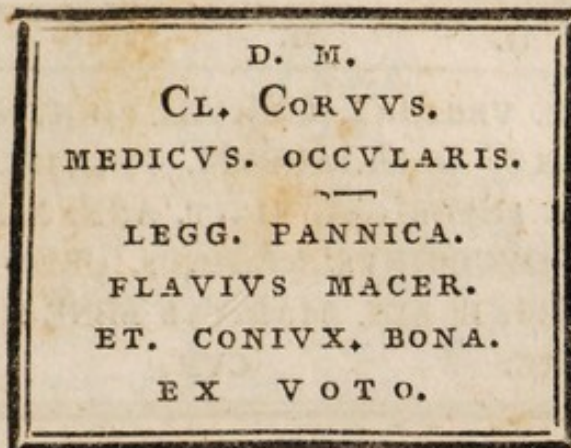
12.) *Fimbria Gruteriana Inscriptionum Dacicarum.* Operi Iani Gruteri de Inscriptionibus vetustis inferere meditatus est Inscriptiones ab eo in Transilvania in primis Albae Iuliae collectas numero quinquaginta nondum typis expressas. (*) Reliqua inedita et promissa opera
recen-

(*) Inscriptiones Monumentorum in Dacia Mediterranea repertorum plures quam CCXC. summa industria

recensuit l. c. laudatus Scheffelius, quae nos huc exscribere chartarum angustia iam prohibet.

ARTI-

fria collegit *Ioan. Seivertus*, Cibiniensis Saxo Transilvanus, et Vindob. an. 1773. in 4. alph. I. plag. I. edidit, omnes scilicet eas, quas *Lazius* in Republica Romanorum; *Zamosius* in Analectis Lapidum et Antiquitatum Dacicarum; *Trösterus* in Dacia Vetere et Noua; *Reychersdorffius* in Chorographia Transilvaniae; *Faschingus* in Dacia Veteri; *Köleseri* in Auraria Romano-Dacica; *Comes Ariostius* in deperditis et submersis; *Fridwalfskius* in Inscriptionibus Romano-Transilvanicis, et Mineralogia Transilvaniae; *Gruterus*, alii publicarunt, nec non *Ioan. Lebelius*, Transilvaniae Medicus in Historia de rebus Transilvanicis, item *Andr. Husztius* in Dacia Mediterranea s. Transilvania vetere, vterque in Opere MScto consignata reliquerunt, alii. Vtinam auctori huic doctissimo inspicere licuisset illamquoque *Sommersbergii* de vetere et noua Dacia Collectionem MSctam, ex Schedis potissimum *Köleserii* nostri auctam, et ad Belium transmissam, cuius *Kundmannus* in Rarior. Nat. & Art. Part. I. art. XXXVII. Epitomen exhibuit. Mirari interim haud desino, qui Inscriptiones Monumentorum in Pannonia Hungarica repertas, et in vum Volumen collectas, umquam publicasset, quod equidem sciam, in hunc vsque diem inuentum esse neminem. Habet nonnullas *Gruterus*, habetquoque *Muratorius*, *Scipio Maffaeus*, *Ligorius*, et non pauci alii, passim in Operibus suis adnotatas, at omnibus illis plus omnino hac in re praestitisse videtur, laudatus superius artis Spagyricae apud nos Magister, *Samuel Kazzay*, qui plures quam sexaginta praeter Gemmas litteratas in Scriniis suis adseruat eiusmodi antiquas Romanorum Inscriptiones, in Sempronienſi, Castriferrei, Szaladienſi, Iaurinenſi, Komaromiensſi, Albenſi, sed in primis Weizprémienſi, Comitatus, singulari sua industria collectas, quarum vnam dumtaxat, quae medici est argumenti, liberali Viri litteratissimi manu suppeditatam, hic adpingam:

Anno 1748. die 4. Dec. inuentus est Lapis rubei coloris, qui hanc gerit Inſcriptionem, in amplifſimo ad radices montis *Sisak* ex caeſis quadratis lapidibus exſtructo Romanorum *Catacumbo*, vix mille paſſibus diſſito *VAMIA*, celebri Romanorum in *Panonia ſuperiore* Legionis *Piae* Manſione, vt lateres excocti, et *fiſulae aquae ductuum lateritiae*, inſcriptione hac (*VAMIA. LEG. PIA*) ſignatae

teſtantur, quae retento priſco nomine *Vámos*, vicus hodie eſt non infrequens, ſingularibus regum ſuperbiens priuilegiis, et quae in triſtibus ſepulta ruderibus hodie dum conſpicuis non niſi altero diſtat Lapide ab oppido, dicto *Vezpremium*, quod facta literarum permutatione Romanorum *Praetorium*, vbi iura a Praetore dicebantur, a *Ptolemaeo Geograph.* Lib. II. cap. XV. commemoratum, fuiſſe forte dixeris, vt hoc ipſum *Conradus Celtes* in loco ſtatim *Ptolemaei* citato, edit. *Vlmenſ.* an. 1482. in fol. quam tenemus, margini manu ſua lemmatis inſtar adſcribendo haud perperam hariolatus eſt. Vtinam *Analecta Lapidum Pannoniae* a Cl. *Io. Severinio* in *Pannonia Veter.* Monument. illuſtr. Lib. I. cap. IX. pag. 28. promiſſa iam tandem aliquando ederentur! Sed haud quaquam mihi temperare poſſum, quin alteram quoque factam a Medico Romano Inſcriptionem, ex ſchedis celebriſſimi Medici *Poſoniensis I. Io. Torkos* acceptam, hic repetam, quam *Sarcophagus marmoreus* in *Vico Környe*, *Tatae* oppido, marmoris latomiis inſigni, vicino, anno 1746. erutus conſeruauit vna cum oſſibus et pepli muliebris partibus integram.

D.

M.

VICTORIAE. VERINAE. CONIVGI. PIENTISSIMAE.
 DOMV. FORO. HADRIANENSI. PROVINCIA.
 GERMANIA. INFERIORI. VIXIT. ANN. XXX.
 AEMILIVS. DECIMIVS. MEDICVS. ORDI-
 NARIVS. LEG. I. ADI. MARITVS BENE MERITÆ.
 FAC. CVR.

Lucernem ardentem perpetuam, quae Medicorum forte opera parabatur, Rusticos thesauri inventores e Monumento eduxisse, et improvida manu in harenam praecipitasse constanter ab incolis hodieum superstitionibus adseritur. Adseruatur Sarcophagus iste Majkini in horto Fratrum Camaldulensium. In Comitatu vero Szaladiensi tale Romanae antiquitatis monumentum an. 1758. repertum est, licet luxatum sit, proferam tamen in medium:

I. O. M. S A C
 - - - - IVS B R I N
 - - - - STG. V E N V-
 STI. VALERIANVS
 BF. COS. V. S. L. L. M.
 IMP. D. N. ALEXAN
 COS

Quas Vir eruditissimus *Stephanus Wdli*, ecclesiae Almasiensis prope Komaromium parochus, in sua collegit vicinia Inscriptiones, ad nos transmissas, oblectamento nobis est hic eas adpingere:

1.) In hac *Galli et Volufiani* Impp. memoria consecrata est:

IMP CAES C
 VIBIO TREBO
 NIANO GALLO
 — — — VICTORI

AVG

AVG — ONTIF — — —
 AXIMO TRIB
 POT III COS
 PP PRO COS — —
 — — — III AVG. TH
 RACIÆ GALLIÆ
 — — VOLVSIAN AF
 DE GERMANIA
 — — — TORE — — —

2.) In pago Szöny reperto Lapide legitur:

D. M.
 C IVL CEL
 LVPERCO **D** **M**
 SALA VET EX **D** **C**
AETITARA VIXIT
AM. C IVL CAN
 DIDIANVS BLEG i. e. Beneficiarius
 LEGatus.
 LEG I ADI DE i. e. LBGionis Imae
 ADIutricis DE-
 NEPOS QVI functi.
 ET HERES
 AVO N — — —
 PIENTISSIMO
 F. C.

3.) In eodem vico Szöny, qui Quiritum Bregetium fuit, iuxta Antonini Tabulas Itinerarias vrbs maxima olim in Pannonia:

D. M.
 CAES E **R** AVIAE Q SEVERÆ
 QVAE VIXSIT ANNIS XLIII
 AVR SILVANVS CONIVGI
 CARISSIMAE
 F. C.

K

4.) In

- 4.) In pago, *Hetény* dicto, Longi huius, e *Cassia* aut *Musfidia* gente orti, memoria producta est ex ruderibus aedis sacrae:

D O M.

C I V L L O N C V S V E- i. e. VElamen.
 I L E G T A V C i. e. Imae LÉgionis Tuto-
 CL S E C V N ris A V C toritate.
 D I N A E C
 O I V C I E T
 S I B I V I V O
 F E C I T

- 5.) Vetus lapis, in *Castro Dotensi* custoditus, hanc monstrat Inscriptionem:

D. M. C. M.

A E T E R N A E Q V I E T I E T P E R P E
 T V A E S E C V R I T A T I A V R E L I A E
 T E R N A E C O N I V G I K A R I S S I M A E
 Q V A E V I X I T A N N X X X E T T I B C L M
 C E D O N I Q V I V I X I T A N N X M E N S E S I I I
 E T C L I V S T I N A E Q V A E V I X I T A N N O S I I I
 M E N S E S V I E T C L L I G V R I N A E Q V A E V I X I T A N I
 M E N S E S V I I F I L I I S E I V S E T V L P.
 P. A V E N T I N A E T I B C L V A L E N T I N V S V E T
 X C A L E G I A D I E C O N I V G I E T F I L I I S E T S O C
 R V I K A R I S S I M I S

- 6.) Statua in aula Praefecti *Környensis* erecta hanc gerit Inscriptionem:

D E X T E R A T I
 F L A V I A V I C
 T O R I N A
 P R O S E E T
 R O S V I S O M
 V S L M. i. e. Dedicavit EX Testa-
 mento R A T I f i c a t o Flavia Victorina pro se et po-
 suis

fuis Optime Meritis Voto Solemni Loco Monumenti.

7.) *Vértini* in Curia *St. Nedeczky*, Iudicis Nobilium, Sarcophagus haeret hac ornatus epigraphe.

TI Q TIGINO E ROLIDEVCO
 ÆQVITIBVS ROMANIS
 AVRELIA VS CONS
 OB RINIS CARISSIMIS
 F. C.

8) *Csákvárini*, lateri rupis praealtae Baretzhazensis, naturae beneficio polito, *Divi Ioannis Ieiunatoris*, Constantinopolitani Patriarchae, nec non *Mauriciū Imp.* qui Tiberii II. Constantini gener erat, a Phoca misere trucidati, incisa nomina sic nobis hodie dum conferuantur:

D I A N E S A C
 MAVR CONSTA
 NTINVS VET EX
 EXPRET - . . . - O^r
 VS IMP - . . . -

Reliquas collectas suas Inscriptiones statim laudatus Vir admodum Rev. ipse propediem publicaturus est in *Historia Romanorum Imp. a Iulio inde Caesare ad Iosephum II. Nostrum usque* Rythmis Hungaricis deducta, et Illustr. Colonelli, *Nicolai Beleznay* honoribus nuncupata. Dolendum interea est maximopere, quod, dum *Bregetione*, vicus *Szőny* hodie nobis dicitur, Illustrissimus *Neffzerus*, loci Dominus, splendidam aedem sacram XXX. fere abhinc retro annis excitaret, indocti fabri murarii plures insignis molis lapides, Romanorum Inscriptionibus decoratos, pro firmando templi fundamento in profundas demerserunt foveas, mox deinde magno rei antiquariae detrimento lateribus obruendos. Sed ne tantae rei omnis prorsus inter nos intercideret memoria, missis ceteris, duas verbodumtaxat referimus Inscriptiones, sic in visceribus terrae in perpetuum delitescentes; vnam, quae ibidem *Bregetione* dicata *DROMONI ET HYLACI CANIBUS VENATICIS BONIS*; alteram, *DEO SOLI ALAGABAL AM-*

MVNATI MILLE GI AD BISPFi CON: =: cetera
non nisi dii iam supplebunt inferorum.

Tumba lapidea Rey-Comaromii in aula media Stephani
Sixt custodita talem indicato anno subministravit
nobis iuscriptionem:

AVRIAN **V**ARIVS - BF TRI
BVNI. VALERIE LVCILLE CON
IVGI PIENT. Q VIXIT. AN. XX.
IN. SECONVCIO FVERVNT
ANNIS. III S V E I 'ELIQVTI
FILIVM — — AV — — AXIMI
NVMV — — N. DVM OB MEMO
RIA DEFVNTI II — — SMAIS.

Recentissime vero anno hoc ipso labente in vico,
Quiritum Bregetioni vicino, Tarján hodie, vel po-
tius Trajan dicto, qui Traiani olim villa fuit, ta-
bula aenea, dolendum est, truncata, e terrae eruta
est visceribus, hac decorata inscriptione, Almasino
ad nos nuper transmissa:

O

IMP CAESAR DIVI HADRIANI F DIVI TRAIANI
PARTHICI NEPOS DIVI NERVAE PRONEPOS T
AELIVS HADRIANVS ANTONINVS AVG PIVS PONT
MAX TRIB POT VIII IMP II COS III P P
IS QVI MILITAVERVNT IN CLASSE PRAETORIA
MISENENSI QVAE EST SVB VALERIO PAETO
SEX ET VIGINTI STIPENDIS EMERITIS DIMIS
SIS HONESTA MISSIONE QVORVM NOMINA
SVBSCRIPTA SVNT IPSIS LIBERIS POSTERIS
QVE EORVM CIVITATEM ROMANAM DEDIT
ET CONVBIUM CVM VXORIBVS QVAS TVNC
HABVISSENT CVM EST CIVITAS IIS DATA
AVT SI QVI CAELIBES ESSBNT CVM IS QVAS

O

Si Tabula haec ad manus nostras devenire potuisset
integra, haberent procul dubio nonnullae Familiae
hodie-

hodieum alicubi gentium superstites, quae de generis sui antiquitate maximopere sibi gratulari possent.

ARTICULUS XXXII.

NAGY BOROSNYAI (*Martinus*) Transiluanus Siculus, Med. Doctor. Patrem Ioannem N. Borosnyai veneratus est, quem Comes Nicolaus Bethlen, summus Transilvaniae Cancellarius, cum filio Comite Michaële Bethlen, ut studiorum eius morumque esset moderator, quippe qui iter illud litterarium iam antea semel feliciter emensus fuerat, in nobiliores exterarum nationum, Germanorum, puta, Gallorum, Italarumque academias expediuit, et quam mox a reditu ex duplici hac peregrinatione in patriam, ob exantlatos hos labores in celebri Vizaknensium Ecclesia publicum sacrorum administratorem constituit. In hoc oppido tali ordinis sacri Viro genitus est Noster Medicus, Martinus; adolescens factus in Scholam Bethlenianam N. Enyediensem traditus est, pluribus annis omne genus litterarum et artium liberalium egregie hausit, quibus ita ad studia academica rite praeparatus, ad celebre illud Hallensium musarum emporium commigravit, ibi addiscendae Medicinae tam feliciter impendit operam, ut pro capeffendis summis in arte salutari honoribus ad d. 18. Octobr. an. 1729. publice cum omnium adplausu disputarit. Reduce in patriam facto prima praxeos suae exordia in Aula Iosephi. S. Rom. Imp. Comitum Teleki de Szék fecerat, et mox Cibinii fortunae suae sedem fixerat, ubi

Inclitiquoque Gubernii Transiluanici Medicus ordinarius cum annuo stipendio constitutus est, et ita felix euasit Practicus, vt nemo de salute sua desperauerit, quin hoc tanto artifice spem habuerit reliquam. Dum vertente anno 1738 contagiosa lues pestifera Cibinium adfligere inciperet, ipsis Kal. Augusti subito ab hoc malo correptus exspirauit, et nulla interiecta morula iussu magistratus ciuici tumulo conditus est, eo scilicet ipso die, quo frater germanus, Sigismundus, S. S. Theologiae ad Viam Anniam pluribus annis Professor publicus opera Principis Lobkovitzii liberatus est e carceribus, in quos maleuolorum inuidia cum aliis nonnullis primi subsellii Viris nihil tale meritum coniecerat. Monumentum, quod labente tempore manu artificis egregie fabrefactum est, hac lugubri signatum est Inscriptione:

Insignia Martini N. Borosnyai, Med. Doctoris, dum viueret experientissimi, Iohannis Filii.

Memento mori. Cupio dissolui, et esse cum Christo, quem nouissimo die tamquam redemptorem meum viuum contemplantor.

In Coemeterio Suburbano Cibiniensi Transilvaniae. Authore Fratre suo Sigismundo N. Borosnyai; Theologiae Doctore et Professore N. Enyediensi.

O P E R A.

- 1.) Dissert. inaug. med. praef. Frid. Hoffman.
De Potentia et impotentia animae humanae in corpore

pus organicum sibi iunctum. Halae Magdeb. an. 1729. in 4. pl. 9. Honoribus Illustriss. Iosephi S. R. I. Comitum Teleki de Szék dicata. De Nostri hac Dissertatione in Vnpartheische Kirchen Historie Tom. III. pag. 177. sequentia leguntur: *Im Jahr 1729. gab daselbst (Halle) Martin Nagy Borosnyai ein Siebenbürger seine Disputation, die er unter dem H. geheimden Rath Hoffman gehalten hatte: De potentia et impotentia animae humanae in corpus organicum, ob und wie weit die menschliche Seele in dem menschlichen Körper wirke? in qua animae in producendis motibus voluntariis potentia, spontaneis vero impotentia secundum Philosophiae Sanioris et Medicinae rationalis principia explicantur et demonstrantur, als ein Tractat heraus, darinnen Er wieder Leibnitzzen und Wolffen in Ansehung der Lehre von der Vereinigung der Seele und des Leibes stritte etc.*

2.) *Herbarium viuum, plantas Transilvaniae continens.* Opus hoc singulari elaboratum industria, laudatus Frater natus minor in publicam Collegii Bethleniani Bibliothecam intulit.

ARTICULUS XXXIII.

PALVMBINI (*Matthaeus*) Patria Divek-Ujfaluensis Thurocenus est, studia, quae domi adolescens assiduo prosequeretur ardore, Ienae apud externos coepit confirmare, itaque breui adeo eminuit, ut *Dissertatione de Principio actionum humanarum*, Marte suo conscripta, initium fecerit publicandi ingenii, eo quidem cum suc-

cessu, vt reduce in patriam facto, Moschoviensis scholae curatores efflorescentis in eo doctrinae opinione permoti an. 1668. Eliae Augustini in informanda iuuentute scholastica successorem denominarent: dum in obeundo hoc, quidquid erat muneris, magis magisque in dies inclaruisset, eam honoris nactus est accessionem, vt an. 1671. Solnam ad regendum ludum litterarium auocaretur: sed dum pari dexteritate et industria, spartam hanc administraret, et notissima illa decennialis Reip. sanctioris diuexatio infelici fato initium sumeret, (*) relicta in patria coniuge, pathmum quaesiturus, in academiam Ienensem remigravit, nihilque in hac mularum sede egit aliud, quam vt optimarum rerum, in primis illarum, quae Medico necessariae sunt, cognitione sese locupletaret, et mox ornamenta Doctoris Medicinae et priuilegia an. 1679. iure suo adipisceretur. In patriam deinde tellurem, quo OLIVA FELIX a PALVMbe In pannoniae oras DefertVr, denuo reuersus, ita medicinam facere coepit, vt non minus

viri

(*) Lugubrem temporum horum faciem vix alium quempiam tanta cum accuratione depinxisse nouimus, quam Nicolaum Bethlen, Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneum supremum in *Apologia* sua, anno 1677. in 4 plag. 8. impressa: si tamen vnum excipias Bruynninxium, foederatorum Belgarum nuntium, qui biennio iam ante, rem omnem illam singulari Libello, gloriosissimo Roman. Imperatori Leopoldo, exhibito complexam, in *Vera et clara Deductione* sua, cuius apographum phyliris 28. et amplius, manu descriptum tenemus, amplissimis verbis exposuerat.

viri experientissimi quam officiosissimi laude quam maxime effloruerit : quo factum est, vt breui tempore ordinarii Lib. Regiaeque Ciuitatis Trenchiniensis, ut et vniuersi Comitatus Physici munere ornaretur, quam quidem provinciam insigni gloria dexteritatis ac sollertiae administravit adeo, vt in splendidissimas Procerum regni aulas, Nobiliumque palatia aegrotorum caussa certarim arcesseretur. Tandem molestiarum et aetatis satur, Trenchinii et medendo et viuendo finem imposuit. Qui plura de eo scire cupit, legat *Vade Prosperum*, a Daniele & Christiano Kleschiis, Magistris, et reliquis ciuibus Hungaris, redeunti in patriam, Ienensi stanno euulgatum; sed consulat in primis Ioannis Rezikii Profess. olim Eperjessiensis Gymnasiolog. Evang. Hungaric. a Rev. Mart. Lautsekio adornat. Part. I. cap. X. §. 24.

O P E R A.

- 1.) Disput. theolog. absq. praef. *De Prouidentia Dei ex lumine Naturae deducta*. Ienae an. 1675. 4. Totus in eo auctor est, vt Sam. Rhetorfortii ratiocinia firmis conuellat argumentis.
- 2.) Dissert. s. praef. *De obiecto Metaphysicae formali*. Ienae an. 1678. in 4. adplaudentibus Matthia Gessen, illustr. Regim. Saxo-Ienenfis Aduocato ordin. et Io. Scholasticî, S. S. Theolog. et Philos. Studioso, discipulo nuper in Moschoviensi et Solnensi Scholis carissimo, qui posteaquam ordines sacros d. 16. Dec. an. 1705. suscepisset, teste Iac. Zable-

ro in Ind. ordin. N. 157. coetui Varnen-
fi docendo praefectus est.

3.) Dissert. inaug. medic. praef. Aug. Henr.
Faschio. *De Phthisi*. Ienae an. 1679. in 4.

4.) *Rev. Danieli Kleschio*, Poëtae Laur. Caesar.
Hungaro, Ecclesiarum Günziensis, S. Geor-
gii, Varallyensis, Olafziensis antistiti, et
Fraternitatis XXIV. Regal. Scepusiensis Se-
niori, sed iam exsuli, cuius postea vita a
Czvittingero in Specim. Hungar. litter. in
Artic. prolixè descripta est, in *Palma pressa*
altius assurgente in forma 4ti ordinis, flebilibus
carminibus XII. expressa, *tibi congratulatus est*
Elegia:

Hungara te luget sublatum concio mystam,
Improba quam diro turba furore quatit.
Tu patriam repetis, quorumque sub axe rotaris,
Exsulat a patria te exsule nostra salus.
Lipsia facundum miratur in ore Periclem,
Laurigerum spondet praemia grata decus.
Constans ergo tibi peperit fiducia palmam,
Exsilium lauro tempora docta premit.

ARTICULUS XXXIV.

PANNONIUS (*Michaël*) Artium Liberalium
et Med. Doctor, Spectabilium ac Magnificorum
Dominorum Ioannis et Georgii de Zapolya,
Comitum perpetuorum terrae Scepus. Secreta-
rius. Sic ille adpellatur in Liteis in Conuen-
tu Iaszouienſi adſervatis, & per Petrum de
Casschovia, AA. Liberalium Magistrum et loci
Praepositum in Sabbatho proximo post festum
ad-

adscensionis Domini an. 1522. signatis, in quibus Ioannes Henckel Archidiaconus de Thorna super vltima voluntate Christophori de Zemenchen praesente Pannonio hocce nostro Medicinae Doctore, et muneris sui collega, Benedicto de Szent Maria, et aliis, fassionem publico Instrumento celebrat. Posteaquam Iohannes ille Comes ad regiam in Regno Hungariae maiestatem sublimatus esset, archiatri quoque munere Pannonium nostrum in eiusdem aula functum fuisse accepimus. Praeter *Christophorum* et *Valentinum*, patrem et filium, *Pannonios*, vtrosque Medicos, nuper a nobis Centur. I. artic. 68. commemoratos, est alterquoque *Michaël Pannonius*, a partria Solnensis dictus, cui D. Lucam Osiandrum Licentiam in Arte Medica an. 1637. Tubingae impertiisse alicubi legimus. Verum minime hic cum cognomine *Michaële Pannonio Ascanio Solnensi* confundendus est, qui dum in Vniuersitate Pragensi a Dan. Basilio de Deutschenbergck, I. V. D. et Profes. Mathes. ad d. 5. Mart. an. 1620. prima philosophiae laurea insigniretur, et in acroaterio academico sequens axioma mascule defenderet: *Praestatne hostem foris adoriri, an eum domi exspectare*: eum Ioannes Bastnerus, Neoselinus, conterraneus, submissa excepit gratulatione, Ioannes vero Zabra tali adfatus est carmine, typo Pragensi expresso:

Omnis in Ascanio stat cari cura parentis,

Virtutum vt cumulet nobilitate genus.

Omnis et in Natis studii stat cura parentis,

Vt Studii gemmis quilibet auctus eat. etc. etc.

Asca-

Ascanium hunc Solnensem Scholae postea Solnensis Rectorem, et in Aula Principis Transilvaniae Rakotzii Medicum exstitisse Rezikius refert Gymnasiologiae suae MScptae Sect. II. quem vita aulica saturum ad Tenchinienses rediisse, atque arte sua Machaonia, quam passim exercebat, multis fuisse solatio; puellam vitam per somnium, panem in foro publico vendentem, in vxorem duxisse sed infelicissimam ultimam vitae aetatem Szakoltzae exegisse, poëtamque excitato et excellentissimo fuisse dotatum a natura ingenio, idem patrius commemorat Historicus. Inter reliquos omnes hos Pannonios, decus illud et ornamentum Patriae, *Ianus Pannonius*, Quinque-Ecclesiensis Praesul, Poëta, a domesticis et peregrinis Scriptoribus ob variam eamque solidam eruditionem concelebratus, meruit primo omnium loco commemorari, quem quidem medicinam vumquam fecisse minime crediderim, quum post reditum ab oris Italicis castra Coruini regia miles continuo secutus fuerit, et paullo post, eminentem Praesulis infulati dignitatem adeptus ab eiusmodi munere prohiberetur: ast tamen cognitionem non vulgarem in illo huius artis adfuisse, non est vt quidquam dubitemus, quam ille ex acroasibus Marfilii Ficini medicis, dum Florentiae studiis operam nauaret, hausisse constat. Ipsummet Ianum nostrum testem de se peridoneum et locupletissimum excitare possumus, qui in Epistola ad Fontium data, posteaquam rerum naturalium causas a Ficino apertas enumerasset, versu 169. seq. ita loquitur:

Et

Et modo pallentes humano corpore morbos.

Qua valeam medica pellere, monstrat, ope. ()*

Quid quod et alibi passim in eius versibus licet obseruare non obscura medendi scientiae vestigia. Sic in Elegia I. de fonte medicato Narniensi vers. 15. seqq. Item Elegia XI. dum e pede laboraret, ita Apollinem adloquitur vers. 4. 5. 11. 12.

Huc ades intonsus Paeon, formose capillis,

Huc ades, o medicae Phoebæ repertor opis!

Te coluisse mihi teneris rogo profit ab annis,

Atque Sabaea tuis thura dedisse focis. —

Quisque suos diuum cultores spectat, et illis

Propitio semper numine mitis adest.

*Tu quoque, Phoebæ pater, lacrymas ne sperne
tuorum etc.*

Nec non Elegia XII. vers. 16. 17. 18. 19. seq. quum dormire septem noctibus nequiret:

Quod fuit humanae, totum tentauimus, artis,

Inuenta est nostri nulla medela mali.

Nil

(*) Meminerim me olim in Bodleiana locum hunc ex antiquiore Iani operum editione in Aduersaria mea retulisse; quia nunc eundem saltim ex recentiore, Typo Budensi an. 1754. in 8. in lucem protrusa, repetere debuerim, et hanc mox magna ex parte foede castratam animaduertentem; non sine leui indignatione abieci in loca, nescio quae, numquam amplius in manus resumendam. Ciues patrii! ciues dulcissimi! cur fercula bene condita, mensae olim liberaliter adposita, incautius consilio iniquo subuertitis, quae alii sapide forte degustauerint: reddite, quaeso, Domino suo, quod ablatum luget litteratorum respublica acerbius.

*Nil rosa, nil violae, nil semina lactucarum,
Nil me cum lolio iuuat hyoscyamus.*

*Frustra aloë, frustra nobis fragrauit anethum,
Nec gelidis linier profuit vnguibus.*

*Non habuere suas in me vlla papauera vires,
In me Mandragorae non habuere suas. etc.*

Taedet exscribere, quae Elegia quoque XIV. v. 10. 11. 12. 13. seq. et alibi passim Machaonio cecinit ore. Quodsi Blondus, Sabellicus, et Tiraquellus, referente Freindio in Historia Medicinae edit. Paris. an. 1728. 4. pag. 55. Procopium, celebrem, Iustiniano imperante, historicum et sophistam, et alios ex huius generis descriptionibus medentem fuisse colligant, non minus argumento nobis in Iano Pannonio esse poterunt, opinor, ac debent, illum vt omnium doctrinarum libero homine dignarum longe peritissimum, ita Medicinae quoque haudquaguam fuisse expertem: Sic enim id temporis in Italia ab eodem homine omnes in vniuersum artes perdiscebantur, quod in Hieronymo Castello, Ludouico Carrio, et aliis innumerabilibus Medicis videmus, qui praestantissimi medentes, iidemque poëtae et oratores exstiterunt. (*)

ARTI-

(*) Ianum hunc Pannonium, *Quinque-Ecclesiensem Episcopum*, aliter *Ioannem Vitéz*, fuisse adpellatum-
tresque eodem nomine insignitos exstitisse in Hungaria Antistites ex Historiarum patriae fragmentis addidimus: alter horum Nostri huius auunculus *Ioannes Vitéz*, *Episcopus Varadiensis* est, *Ioannis Corvini*, Hungariae gubernatoris filiorum, *Ladislai* et
Mat-

ARTICULUS. XXXV.

PARSCHITIUS (*Nicolaus*) Georgius Parschitius, Solnensis, Thomae filius; primum patrii gymnasii Rector, et acerrimus Philosophiae Aristotelicae aduersus Rami sectatores defensor, inde Ecclesiae Aug. Confess. addictorum Rajecensis, mox Predmiriensis, atque B. Mariae, tandem Rosaeburgensis theomyta, contuberniique Liptouiensis Senior, in suggestu sacro ad d. 27. Iul. an. 1653. graui apoplexia tactus, teste Burio in Micis MSctis, reliquit filios a morte superstites quinque, Nicolaum, Eliam, Danielelem, Christophorum, et Zachariam: Christophorum quidem Philosophum, acutum, et Poëtam facilem; Danielelem vero Theologum, Philosophum, Philologum, Poëtam, Musicum, utrosque editis scriptis satis celebres, a Czvittingero in Specim. Hungar. litter. in artic. pag. 295. sequ. non vulgaribus laudatos encomiis. Hoc eruditorum Virorum patre et Catharina Kosselia, faecunda matre genitus est Nicolaus Parschitius, post-

Matthiae, in bonis artibus instructor, anno demum 1465. postulatus *Archiepiscopus Strigoniensis*; Virum Graecis Latinisque litteris, sed Matheleos in primis studio, liberaliter excultum *Ioannes Regiomontanus*, regius Professor Budensis, memoriae posteritatis commendauit in *Ephemeridibus Astronomicis* illi dedicatis. Tertius e Viteziorum gente Antistes, cui *Ioannis* nomen adhaesit, *Sirmiensis* primum, mox *Wespremiensis Episcopus* est, et novissime *Maximiliani Imp.* fauore *Ecclesiae* simul *Vindobonensis Comendatarius*, hunc nos eruditi quoque Sodalitii litterarii Celtico - Danubiani Budensis electum vnanimi sociorum consensione Praesidem existisse evidentibus alibi euincemus argumentis.

posteaquam in litterariis Patriae passim Ludis Paullum Nostitium, Georg. Conradi, M. Io. Iacob. Hengelmaierum, Ioannem Kucsera, alios audiisset, in exteris vero oris post exactos XVI. annos Dantisci, Regiomonte, Rostochii, et Gryphiswaldiae M. Ioan. Zimmermannum, Nicol. Henrici, Dan. Lagum, Abrah. Calovium, Ioan. et Dan. Boehmios, Christian. Dorscheum, Ioan. Ledselium, Georg. Vosegenium, Ioan. Beckerum, Dav. Keplerum, Nicol. Seligmannum, studiorum Duces fuisset veneratus, et nouissime in Academia Gryphiswaldensi titulum Licentiati in vtraque Medicina Galenica non minus quam Theophrastica an. 1659. fuisset consecutus, Patriae redditus, ex indulgentia Illustriss. Comitum Gabr. Illyésházy et Stephani Tökölyi prouinciam docendae scholae Rosaebergensis accepit et mox ad regendam ecclesiam Selniczensem an. 1666. ita Stephano Comite de Tökölyi volente transiuit, vix expleto in sacro illo munere anni vnus spatio ex vita hac fatorum necessitate decedere coactus est, posteaquam arte sua salutari, quam cum laude exercuit, ipsisquoque Regni Hungariae optimatibus innotuisset. Talia de Nostro hoc Parschitio memoriae posteritatis commendavit Ioan. Rezik in Gymnasiolog. Evang. Hungar. MSct. Part. I. cap. XV. §. 41. quam Cl. Mart. Lautsek, Felső-Sajoiensis et Redoviensis V. D. Praeco, doctissimis suis Adnotationibus an. 1772. auxit, vt Maecenatum liberalitate adiuta luci iam iam committatur publicae.

O P E R A.

- 1.) *Conclusiones Medicae Varii argumenti*, praef. Georg. Vofegenio, Med. Doct. et P. P. O. Regiomont. an. 1656. in 4. Inscriptae D. Stephano Tökölyi, supremo Comiti Comitatus Liptouiensis.
- 2.) Disput. inaug. med. praef. Ioan. Heunio, Med. Doct. et P. P. *De Colica*. Gryphiswald. an. 1656. in 4.
- 3.) Disput. theolog. Resp. Paul. Kubitza, Silesio. *De Iustitia Scribarum et Pharisaeorum*. Solnae in Hungaria typis Ioan. Dudan, an. 1665. in 4. Dedicata Ill. Comiti Emerico Tökölyi, Haereditario de Kesmarck, et Comitatus Maramarosienfis electo supremo Comiti, natalem suum Mense Novemb. feliciter celebranti.
- 4.) Michaël Institoris Chiliafimum suum dirutum dum Liberae Regiaeque Civitati Eperjesiensium nuncupatum, et Mich. Alauda Resp. in Schola Moschoviensi defensum an. 1665. publicaret, quam scite calculo et suffragio suo Nicol. Parschitius V. M. L. approbauerit cum aliis, ibi videri poterit. (*)

ARTI-

(*) Excussum Fraternitatis Liptouiensis Protocollum talia nobis suppeditavit quaedam aetate vitae testimonia, non reticenda, pag. 293. Anno 1660. Dominica Exaudi, Dominus Doctor Nicolaus Parschitzius celebravit nuptias, ad quarum solemnitatem Venerab. Fraternitas inuitata, praesentavit honorarium duos im-

ARTICVLVS XXXVI.

PATAKI (*Samuel*) Auum Stephanum Pataki veneratus, in oppido S. Patak comitatus Zempliniensis genitum, qui dum relicta Hungaria an. 1638. Claudiopoli Transiluanorum fortunarum suarum sedem figeret, ibi filium sibi cognominem Stephanum ex Anna, Nicolai Körrösi viri praenobilis n̄lia suscepit, in vico postea Toroczko Sz. György etGörgény Sz. Imreh, nec non in Aula Sereniss. Principis Michaëlis Apafii concionatorem facundissimum: hoc patre et matre Catharina Nagy Böszürményi Kal. Ian. an. 1693. in hanc mundi lucem editus est Samuel. Simulac anni permiserunt, idoneis praeceptoribus erudiendus traditus, an. 1713. numero ciuium togatorum celebris gymnasii Claudiopolitani adscriptus, Samuelis Szathmár - Némethi, Matthaei Batzoni, Andr. Zilahi

periales per Rev. D. Simon. Fabritium, et Rev. D. Benjam. Carbonarium, tanquam deputatos fraternitatis Ablegatos. Item pag. 344. An. 1666. d. 7. Iul. Excellent. Superintendens Ioach. Kalinka litteris mouit Ven. Fraternitatem ad B. Mariam congregatam, ne recipiatur D. Nicol. Parschitius, Pastor Selniczenfis, idque propterea quod nullam acceperit vocationem, sed signaturam dumtaxat proventuum cum scandalosis conditionibus in derogamen S. ministerii, et diminutionem proventuum parochiae illius vergentibus. Accusarunt eum subditi quoque parochiae illius quod eos laboribus nimium oneret, iuxta consuetudinem piorum suorum praedecessorum non alat, atque secularibus percutiendos tradat, cum protestatione, quod nisi de rigore remiserit, sessiones suas deserent. Denique litem ei mouit Vidua Rev. Andreae Palik causa frugum et metretarum etc.

hi et Ioan. Remetei, institutionibus in cultiori latinitate, lingua Graeca, aliisque, quae hodie ibi doceri solent, disciplinis usus, et variis scholasticis defunctus muneribus an. 1720. Comitibus Paulli Teleki stipendio adiutus, cuius filio Adamo ephorus ante commendatus fuerat, iter academicum ingressus, per Poloniam Dantiscum, inde Franequeram, mox Ultrajectum, et tandem Lugdunum Batauorum adpulit, ibi Boerhavius, Albinus, Oosterdickius, fidelissimos artis medicae interpretes auscultauit, anno vero 1723. et sequente, Halae Magdeburgicae, Hoffmanno, Albertio, Iunckero, medicam scientiam omni fide scientiaque explicantibus, auditorem se dedit adeo diligentem, ut salutaris artis, cui se totum consecrauerat, praecipua sibi redderet familiaria: his itaque, quae Medicum ornare debent, necessariis instructus dotibus, visitata prius Dresda, Berolino, aliisque illustrioribus Germaniae locis, an. 1726. vna cum Ill. Comitibus Adamo et Iosepho Telekiis, itineris litterarii comitibus saluus et incolumis in patriam reuertit, Kendilonam se contulit, et e re sua esse putauit, ut ibi praxeos suae initium faceret, inde mox Desinnum transiit, ibi fidissimam thalami vitaeque sociam Mariam, Danielis Dálnoki in Comitatu Szolnok interiore Vice - Comitibus filiam, inuenit, quae cum viginti quatuor annos dum suauiter sine querela viueret, trium ex ea liberorum parens factus est. Dum per decennium in dicto hoc oppido sat bene viueret, et in Comitatu Szolnokienfi prouincialis Medici officium non sine

rerum successu administraret, collectis reculis an. 1738. Claudiopolim amplificandae praxeos medicae studio ductus vna cum coniuge et tribus prolibus Maria, Samuele, et Sara commigravit, hic per longam annorum seriem aegris eius consilia implorantibus salutare porrexit manus: in medendo cautum, prudentem, patientem, constantem, salutemque aegrotorum serio cupientem fuisse Medicum vniuersa testis est Transilvania, merito suo Dacicum aevi sui Aesculapium adpellitando. Sicut autem pietas eius erga Deum vera fuit et candida, ita Deus Eum probaturus tandem lecto adfixit, vbi sensim augescente morbi regii grauitate corporis vires cum subsequente hydropisi an. 1766. prosternerentur, et senex LXXV. aetat. annum supergressus, VIII. Kal. Octobr. mortalium numero eximeretur. Naenias lugubres tristi in funere, typis Claudiopolitanis in 4. plag. 2 $\frac{1}{2}$. exscriptas, cum adnexo frequenti musarum choro decantauit Vir clarissimus, Michael Tfomos, Iuris publici Professor ordinarius. Vix alios excellentis ingenii sui foetus luce publica dignos, praeter *Traëtatum de Peste, Nomenclatorem plantarum Transiluanicarum, et Obseruationes clinicas*, amplissima praxi impeditus, relinquere potuit, at reliquit filium non degenerem sibi cognominem SAMVELEM PATAKI, anno seculi huius tricesimo primo, die mensis Martii vicesimo genitum, cui ita contigit esse felici, vt a prima iam inde aetate in sacrorum cultu scientiarumque elementis a priuatis publicisque, quibus tradebatur, praeceptoribus sollertissime erudi

erudiretur, et iuuenis XVI. annos natus, dignus iudicaretur, qui altioris indaginis doctrinas ex Francisco Csepregi, Georg. Verestoi, Georg. Hufzti celebribus Lycaeii illius professoribus percipere posset, quare in numerum ciuium togatorum relatus, animum ab initio impellebat in philosophiam et mathesin, post hanc vero principem studii sui laborumque finem volebat esse artem medicam: quidquid igitur ad hanc excolendam domi forisque inueniebat, illud sedulo conquirebat, Lugduni Batavorum, quo an. 1752. cognitionis suae ambitum amplificaturus peruenit, in Physica et Mathesi explicanda desudantem immortalis memoriae Virum Muschenbroeckium, praeceptorem, summa cum diligentia per triennium sequebatur, reliquos quoque in ea academia Doctores, Lulofsium in Metaphysica et usu globorum, Alemannum in physica, Hemsterhusium in lingua Graeca, Schultensium in Hebraica et Arabica, Oudendorpium in Historia vniuersali, Albertium in Theologia, et ceteros, haud negligebat. Hic ad miniculis ad studia medica rite praeparatus, ad artem salutarem, in cuius quippe culturam a puero insigni ferebatur instinctu excolendam, Francofurti ad Viadrum an. 1755. Carteusero et Bergenio viam praeuentibus propius accedebat, sed exorto mox funesto bello Borussico, Batauiam anno sequenti ob turbatas Musas repetere coactus fuit, Traiecti ad Rhenum Oosterdickium, Wachendorffium, Woertmannum fidelissimos artis medicae interpretes praeceptores nactus, anno 1758. d. 11. Septembr. Do-

etoris Medicinae axiomate a celebri illa Vniuersitate cohonestari meruit, et meritis etiam doctrinae praemiis a Patria ornari debuit, factum id est, nam anno statim infecuto munus Professoris in docenda Philosophia et Mathefi ordinarium a Collegii Claudiopolitani curatoribus ad eum sollempni ritu delatum est, cui tanta cum fide curaque in hunc vsque diem praeesse intelleximus, quantum ab eo exspectare iubet vitae integritas, et tanta cum vtilitate discipulorum, quantam facile promittebat multorum annorum vsu comparata solida eruditio: reliquumque ab officiis his scholasticis tempus curandis aegrotantibus, qui illius opem implorant, sedulo nec absque prospero rerum successu impendere.

O P E R A.

- 1.) *Theses Medicae XXXV.* pro Gradu Doct. in Medicina consequendo. Traiecti ad Rhen. an. 1758. 4. plag. 2. Illarum XVtam, quae maxime placuit, depromimus: *Febris saepe mirifice adeo salutaris est, vt certius aliud potentiusve auxilium natura vel ars vix agnoscit. Unde merito eius faciendae magis, quam abigendae potestatem sibi negatam Medici dolent.*
- 2-) Vtilissimos in sanctiore republica Francisci P. Pariz, Med, Doctoris libros *Pax animae, Pax sepulcri* inscriptos, item *Wolffii Mathefin*, et *Baumeisteri Elementa Philosophiae* litteris Claudiopolitanis cum cura recusos publicauit; *Seileri Historiam theologiae reuelatae ex*
Teuto-

Teutonico sermone in vernaculum transfundendum praecepit, et iconibus Amsteledamo aere suo procuratis adornavit; *Lugubres orationes* plures publice cum auditorum adplausu recitavit; vnam in funere Med. Doctoris, *Iosephi Zoltán*, idioma natio huiuscemodi argumenti: *Elég annyí idót az embereknek élni évilágon, á'mennyit rend szérént közönségessen szoktunk elérni*; alteram in exequiis Viri Nobilissimi *** probaturus nos in vita hac non nisi dormire, & tum demum euigilare, ac somnum primum animaduertere, cum morimur; tertia dicta est Illustr. Lib. Baronis *Georgii de Korda* filiolo. de praerogatiua aetatis puerilis prae iuuenili et senili; quarta, stanno Collegii Ref. *Claudiopolitani* signata, Illustr. S. R. I. Comiti, *Adamo Teleki Székienfi*, de propellenda in exsilium morte, diserto ore parentatum est: habet Vir hic, promouendis rei scholasticae in primis commodis intentus, alios quoque libros luci litterariae iam iam exponendos.

ARTICULUS XXXVII.

PECK (*Ioannes Christophor.*) Tyrnauiam natalem Urbem agnoscit: in duobus patriae gymnasiis, altero *Pofoniensi*, altero *Sempronienfi* studia humaniora absoluit, atque dum naturali velut instinctu animum ad studium Medicum excolendum haberet intentum, anno 1736. *Hallensium* musarum palaestram ingressus est, cupiditate plura discendi incitatus, inde *Berolinum* pedem promovit, quo in loco in anatomicis et

chirurgicis Caffebohmium atque Senffium, celebres duumviros praeprimis audiuit, sed privilegia doctoralia Halae Magdeburg. d. 4. Nov. 1739. conferente Albertio, obtinuit. Anno eodem ad exitum vergente Sempronium reuertit, in qua vrbe dum industriam suam quotidianis exercet experimentis, eum amorem benevolentiamque ciuium sibi comparauit, vt anno 1747. vrbis senatus, publicae valetudinis antistitem constituerit. Sed vix integrum annum obtentam hanc ornare potuit prouinciam, cum ecce morbo correptus acuto, eoque lethali in optimo aetatis flore ex viuis excessit.

O P E R A.

I.) Differt. inaug. med. Praef. Alberti. *De Phrenitide Pannoniae idiopathica.* Halae Magdeb. an. 1739. in 4. (*)

2.) Ca-

(*) Vtrum Morbus hic nationi nostrae familiaris recentioris sit aetatis, vel iam ipsiquoque cognitus Hippocrati Epidem. Lib. III. sect. 3. hic illud disquirere non licet: verum id multo certius est duos hos endemios patriae morbos, *Csömör* et *Hagymász* vernaculo sermone adpellatos, a plerisque scriptoribus medicis, peregrinis in primis, perperam confundi, qui tamen diuersis prorsus stipati sunt symptomatibus; nos interim praecipuorum auctorum nomina exhibebimus, qui de morbis his Pannoniae idiopathicis commentati sunt: *Balthas. Conradinus* de Febre miscellanea Vngarica, theriodes dicta. Graecii an. 1571. 8. plag. 21. ex Germano conuersa in Latinum per *Iac. Suter.* Passav. an. 1598. 8. *Samuel Spielenberger* de Morbo Hungarico. Basil. an. 1597. in 4. *Mart. Ruland* de Luis Hungaricae tecmarfi et curatione Francf. an. 1600. 8. Stetin. an. 1651. 4. Ed-

Edmund. Holling de fomite Luis Hungaricae. Ingolstadt. an. 1592. 8. *Io. Oberndorfer* de febre Hungar. an. 1607. in 4. *Idem* Descriptio morbi Hungarici, *ibid.* an. 1610. 4. *Matth. Vntzer* de curanda peste Hungarica. Halae an. 1615. 4. *Henric. Petraeus* de genuina febris Hungar. natura et cura. Marburg. an. 1618. 4. *Greg. Horstius* enodationes luis Hungaricae. Giesae an. 1622. 4. *I. Iac. Federer* Febris Hungaricae curandae et ab aliis febribus discernendae methodus. Friburg. an. 1624. 8. *Christ. Langen* de morbo Hungarico castrensi. Lips. an. 1649. 4. *Georg. Behrens* de Lue Pannonica. Erford. an. 1685. 4. *Io. Adam. Zapff* de morbo castrensi s. Hungarico. Ien. an. 1666. 4. *Io. Andr. Graba* de morbo Hungarico. Giesae an. 1665. 8. *Io. Hiskias Cardilucius* de morbo s. petechiali Hungarico. Norimb. an. 1677. 4. *Io. Georg. Sartorius*. Hungarorum Magiar betegseg, hoc est, de morbo militari, Hungarico dicto. Bamberg. an. 1684. fol. *Iust. Vesti* de febre Hungarica. Erfurt. an. 1687. 4. *Steph Parschitzius* de morbo Hungar. Francof. ad Viadr. an. 1693. 4. *I. Phil. Eifel* de Febre castrensi seu Polonica et Hungarica. Erford. an. 1716. 4. *Ioan. Milleter* de morbo Csömör, Hungaris endemio. Lugd. Batavorum an. 1717. 4. *Io. Theophil. Windisch* de Languore Pannonico. Erford. an. 1714. 4. *Sam. Köleseri* de Keres-eer de Scorbuto mediterraneo. Cibin. an. 1707. 12. *Christ. Felsman* de dysenteria castrensi s. Hungarica. Erf. an. 1732. 4. *I. Ioan. Torkos* de febre petechiali Hungar. Halae Magd. an. 1724. 4. *Io. Georg. Schüller* de morborum Hungarorum endemio Hagymász, eiusque cura per specificum. *ibid.* an. 1726. 4. *Ios. Csapo* de Febre Hungarica. Basl. an. 1759. 4. *Steph. Benkóczy* de Febre Hungarica s. Castrensi. Erlang. an. 1759. in 4. *Tob. Cober, Ioan. Kramer, Oberkamp, Orofzi, Facetius*, alii innumeri. Quia nemo ex indicato auctorum horum numero patrii morbi Csömör naturam ita genuine, umquam explicuit, quam notissimus ille Transilvaniae Medicus, *Franciscus Páriz Pápai, Senior*, in epistola quadam ad *Sam. Kotzi*, Physicum Cibiniensem, ad d. 2. August. an. 1711. Enyedino exarata, non ingratum itaque futurum Lectoribus confido, si illam ex Auctoris MSep̄to depromptam, quia brevis est, hic integram praelegero: *Accepi tuas rarae humanitatis _____ . Quod ad morbum de quo quaedam quaeris, et iudicium meum honorifice postulas _____ illud brevibus hac vice sic accipe: Hungarorum illa perpetua et quotidiana querela de morbo Csömör in Germania nomine Carfünckel venit,*

et non minus frequens est in ore plebeculae, quam apud Hungaros ille, nec iudico quicquam aliud esse, quam febrem _____ modo his modo illis symptomatibus comitatam, quales in primis sunt lassitudo artuum, dispositio ad vomitum, et nonnumquam ipse vomitus, dolor capitis vel in toto, vel in parte, temporibus, syncipite, nuca, et saepe numero sudatione aut vero deiectione aliqua biliosa et pituitosa soluitur, in iuncturis et partibus tendinosi sentiuntur ad tactum conglobati nodi glandulosi, sequitur fastidium cibi, immo auersatio eiusdem, sitis vero non semper. Obnoxii huic morbo in primis repleti et plethorici, et qui hepatis, lienis, mesenterique obstructione laborant, ob fuligines quas obstructiones dictae in ventriculum regurgitare faciunt, et acidum esurinum ibi obtundunt. His adnumeramus hypochondriacos; obnoxii eidem morbo, ex morbis, fame, itinere nimium languidi, quales languores maxime post cruciatus arthriticos obseruamus, quibus omnino perit appetitus, et ad quaeuis pingua assumpta nauseant. Obnoxii eidem et sedentarii et otio assueti magis, quam qui se motu exercent, hic saepe solo corporis exercitio, ambulatione, equitatione, et vngitatione laboreque manuum curantur. Saepe bolus vnus cum auersatione assumptus, nec probe masticatus. et aut subito aut vi deglutitus id efficit, vt vires concidant, et artus mox lassentur, nec hoc modo assumpta subiguntur a ventriculo sed cruda et non digesta saepe post bidui aut tridui moram in ventriculo, vomitu rejiciuntur, et rejecta seu mox, siue serius, leuamen praesentaneum afferunt. Tubercula vero illa glandulosa fiunt ex inordinata chylicatione, quando chylus crudior sanguini remixtus haeret in capillaribus venis, quod praecipue in iuncturis et partibus minus carnosus aduertitur, hinc si durior frictio earum partium fiat, tubercula soluantur, quod mulierculis, hic illico frictionem adhibentibus, non est ignotum. Hinc in talibus sanguis venae sectione detractus obseruatur crudior, immo aliquando cibi paullo ante assumpti condimentum redolens. Cum vero morbus hic quouis anni tempore accidere possit, vere tamen et omnium maxime autumno arbitror ob humidiores et minus sincerum aërem. Nec dubito cujusuis conditionis homines huic morbo esse expositos, si supra dicta dispositio adsit, Nobiliores hunc morbum vincunt cibis aromaticis, et vinis generosis, item nasturtio et mustarda; rustici apud nos alvatis, acetariis, ac improbo labore, et, vt verbo absoluiam, vtrique sudore et insensibili humorum crudorum per cutaneos poros transpiratione hinc leuantur.

Haec

- 2.) *Casus rarus vteri, eique adnexarum partium hypochondriaco - hysterico - rheumaticis stipatarum symptomatibus fistens adfectum, in femina 49. annorum obseruatus. Plures huiusmodi obseruationes medicas reliquisse in MScto, relatum accepimus. (*)*

ARTICVLVS XXXVIII.

PERECTOLDVS. In Litteris ciuitatis Strigoniensis Latinorum, anno 1332. exaratis, de Perectoldi, Medici huius regii, moribus & muniis talia memoriae posteritatis commendata legun-

Haec modo inter occupationes ex me Loni consules, nam si hic latius exspatiabimur; Liber ex epistola surget. Enyedino 2. Aug. an. 1711. F. P. P.

- (*) Casus vero, oppido rarissimus est, qui in Praxi Clinica in Vrbe hac nostra Anno 1766. nobis se se obtulit, ex lege Artis curandus: *Obseruata* scilicet est in Virgine, annos 19 nata, totalis vaginæ uterinæ procidentia, cum plenaria eiusdem inversione, facta cum descensu vteri, absque tamen illius inversione; cuius historicam enarrationem pluribus verbis dedimus insertam Nouis Academ. S. Rom. Imp. Nat. Cur. Actis Tom. IV. Obs. 9. pag. 41. seqq. compendio vero in Commentariis de Reb. in Scient. Nat. et Med. gest. Vol. XX. Part. I. pag. 107. Sanitati pristinae opera nostra restitutam fuisse virginem loco cit. significauimus, eandem vero ab initio cum *Ladislao Belényesio*, musico, Cive huiate, matrimonio, ter grauidam existisse partu primo molam, altero infantem sexus feminei perfecte maturum peperisse: anno vero superiore catharo Suffocativo vexatam medio gestationis tempore abortivisse, atque in hunc usque diem integra, absque praegressae procidentiae uterinae incommodis, perfrui valetudine. Amicis, talia ex nobis cognoscere cupientibus hac nunc serie annunciandum esse duximus.

guntur: *Ad Vniuersorum notitiam volumus peruenire, quod vir prouidus, et honestus, Magister Perectoldus Cirolicus, seu Medicus excellentissimi Domini nostri regis Karoli, Dei gratia illustris regis Hungariae etc. (*) Cirolicus hic regius, ita sermone vulgi recepto, aeuo medio, adpellabantur Chirurghi, tractat cum incolis laudatae ciuitatis de coemenda Domo quapiam, in qua Vissegrado Strigonium subinde procurrens habitare posset quam commodissime. Italicae originis Virum fuisse illo solo constare poterit indicio,*

(*) Caroli Roberti Regis huius aetate intra Hungariae Limites nonnullis in locis medicinam factitasse perhibetur Gvilielmus quoque Varignana, Meladini Croatiae et Bosniae Bani personae Medicus, quem Mercklinus in Lindenio Renov. pag. 385. sublimem et excellentem Medicum adpellando circa an. 1300. Ianuae vixisse refert ex Iusti Chronol. Medicorum. Exstat inter Farsetti, Nobilis Veneti, Codices Manuscriptos, recensitos a Ioh. Frid. Le Bret in suo Magazin zum Gebrauch der Staaten- und Kirchengeschichte. Part. IV. 1774. in 8. pag. 170. seqq. sub num. XXXIV. pag. 188. *Gvilielmi de Varignana Practica Medicina ad Meladinum Croachorum et Bosnae Banum. Codex chartaceus in fol. seculi XIV.* Ad cuius Libri mentionem hoc adscripsit Le Bret pag. 189. *Wilhelm. Bartholomaei von Varignana Sohn, war in December an. 1304. unter den Antianen und Consuln von Bologna S. Alidosi in Dottori di Filosofia Bolognesi p. 79. Das hier von ihm angeführte Werck erschien im Jahr 1520. in Venedig bey Alexander Bindoni im Drucke, P. Orlandi in seiner Notizie degli Scrittori Bolognesi pag. 184. Jedoch ersiehet man aus diesem Codex am Ende, das er dieses Werck in Zara (locus in Dalmatia Iadra Latine vocatus) im Jahr 1319. aufsetzte, wo er in Diensten des Bans von Croatien und Bosnien Meladins Leibarzt war. Reliquas operum Varignanae editiones enumerat Mercklinus in Linden. Renov. l. c.*

cio, quod domum non alibi, quam in ciuitate Latinorum siue Itolorum emtam esse voluerit, Litteras, ex quibus haec excerpta depromsimus, Cel. historiographi regii, Georgii Pray, scrinia nobis liberaliter suppeditarunt, quae duplici sigillo pendente munitae integre conseruatae sunt, cuius perigraphae antica sic habet: *Sigillum Latinorum Ciuitatis Strigoniensis*: postica vero hanc gerit inscriptionem: *Secretum Latinorum ciuitatis Strigoniensis*. Facies auersa Sigilli exhibet Basilicam cum quatuor turribus: aduersa quatuor fluuios eundem prorsus in modum, quo in Sigillis regiis visuntur.

ARTICVLVS XXXIX.

PÉTSI (*Andreas*) Claudiopoli quo sit patre genitus Philosophiae hic et Medicinae Doctor, quibus scientiis domi forisque innutritus, quibus honoribus apud Patauinos fuerit cum laude maectatus, Diploma Vniuersitatis Medicum, singularibus prorsus elogiis refertissimum, quod prae manibus est, hic iam connotandum, optime nos edocere poterit: "Praeclarus ac eruditus Vir, D. Andreas Pétsi, Transilvano Vngarus, quondam Georgii filius, adductus est ad nos cum vberimis testimoniis ingenuitatis et probitatis suae, nec non diuturni studiorum curriculi in artibus liberalibus et disciplinis philosophicis et medicinalibus, et cum certissimis documentis laborum, vigiliarum et exercitationum per idoneum annorum continuatorum numerum, quem a promotoribus
„ suis

„ suis de meliori nota Nobis commendatum et
 „ oblatum ad subeundum suum vltimum examen
 „ doctrinae, quod rigorosum vocant. Punctis
 „ in Philosophia et Medicina hesternae die sorte
 „ eductis, et pro more huius Academiae eidem
 „ adsignatis, hodie diligenter et acriter exami-
 „ nari coram nobis et excuti curauimus. Ipse
 „ autem locis persequendis, argumentis tractan-
 „ dis, quaestionibus et oppositionibus clare
 „ soluendis, casibus explicandis, et curationibus
 „ proponendis, in omni denique sua periclita-
 „ tione satis docte, laudabiliter, excellenter,
 „ egregie, et doctoreo more se gessit, talem-
 „ que vigorem ingenii, ac tantam ostendit vim
 „ memoriae, doctrinae, facundiae, et cetera-
 „ rum rerum, quae in consummatissimo Philo-
 „ sopho et Medico solent, vt magnam sui ex-
 „ spectationem, quam apud omnes iam pridem
 „ concitauerat, non solum sustinuerit, sed
 „ etiam longissime superauerit. Quamobrem
 „ ab Excellentissimo Inelyti Ordinis praefati
 „ Doctoribus et Professoribus omnibus ibidem
 „ continuo existentibus vnanimiter et concorditer
 „ cunctisque suffragiis, ac eorum nemine
 „ penitus discrepante, aut dissentiente, nec
 „ haesitante quidem idoneus, aptissimus ac suf-
 „ ficientissimus Philosophus ac Medicus fuerit
 „ iudicatus, et merito quidem adprobatus, si-
 „ cut ex eorum omnium suffragiis et singulorum
 „ sententiis in scrutinio secreto nobis porrectis
 „ euidenter et perspicue constat. Nos itaque
 „ antiquam sequentes consuetudinem Patauinae
 „ Academiae etc. etc. Actum et datum Paduae

„ in

„ in loco solito Examinum Academiae Pataui-
 „ nae, currente anno Domini 1659. Indiēt.
 „ XII. die vero Sabbathi XIII. mensis Decem-
 „ bris. „ Post impetratos lege hac summos in
 Medicina honores, quinquennii spatio in lauda-
 ta hac Venetæ ditionis Vrbe antiquissima praxim
 exercuisse clinicam, testimoniales docent Lit-
 terae apud nos superstites, variis laudum enco-
 miis onustae, Claudiopolim adportatae; in qua
 patriae civitate habitationis futurae et exercen-
 dae praxeos medicae sedem a reditu fixerat.
 Vir hic exquisitissima doctrina praestantissimus
 dum non plebeiorum solum sed honoratorum
 quoque et luculentorum hominum fauorem op-
 tato felicique artis suae euentu in Transilvania
 parauisset, vitae curriculum satis laudabiliter
 peractum anno 1688. confecit. Vxorem plu-
 ribus annis viduam, Elisabetham Steno adpella-
 tam, a patrio solo ob id, quod Socinianorum
 opinionibus constanter adhaesisset, a quarto de-
 cimo aetatis anno exfulantem, et ad d. 8. Mart.
 an. 1712. mortuam Samuel Kereszturi, Scholae
 Vnitariorum Claudiopolitanae Lector, lugubri
 Oratione, typis quoque postea exscripta, in fu-
 nere egregie laudauit. (*)

ARTI-

(*) Homonymus quidam Nostro huic alter *Pecsius*, is-
 que Tyrnauiensis, vir Botanica scientia inclutus,
 qui *Lucae* nomen in sacro baptisimatis fonte acce-
 pit, nuper admodum nobis innotuit, ad *Petri Me-
 lli*, et *St. Bejthe*, celebrium patriae antiquioris
 aevi Botanicorum aetatem referendus; is sermo
 vernaculo *Librum*, typorum beneficio anno 1591.
 edi-

editum, publicavit cum titulo: *Pechy Lukach Keresztyen szüzeknec tisztességes korszoroia, avagy Lelki füves kert, Lelki viragos Kert*. Dum scilicet auctor hic docuit Virgines solere ex viginti potissimum selectis floribus fertum contexere, ita totidem virtutibus Christiano homine conuenientibus se quoque ipsas debere exornare: tum plantarum illarum naturam et indolem, nec non virtutem medicam egregie et quidem totidem adiectis *Iconibus*, Ligno periti artificis manu incisus, scite admodum explicuit. Ita rarus est Libellus iste, vt nullum Historiæ litterariæ Hungaricæ scriptorem in hunc usque diem mentionem illius umquam fecisse nouerim; hoc quoque quod teneo, exemplum lacrum est, et non nisi vltima dimidiati prooemii verba e naufragio mihi conseruata sunt: *Költ Nagy Szombatba, magam hazam mellet ualo uiragos füves Kertben, Szent Mihaly Archangyal Napián. 1591. Pechi Lukach*. Continet Liber, in forma octauæ ordinis exscriptus, alph. 1. plag. 2. definit in fol. 188. cetera desiderantur. E re esse duximus, vt antiquior scribendi loquendique, quæ fuerit in patria, ratio adpareat, speciminis loco de plantis his *Iconibus* scite repræsentatis non nihil referre:

Az saarga fü ki-kelettel nyilic, kit primulam veris, auagy verbascum odoratumnac hiunac, mindgyart az kikeletnec es tauasznac elein talaltatic, es öszel szünic meg: ez uirag örömeft szaraz mezökön neuekedic: ez virag gutta üttestul oltalmaz, embernec szüuet eröfiti, es ha vizet veszic, minden fekelt es fakadekot gyogit es szarazt.

Az Szekfu tellyes, veres, feier, auagy chepegetet szineuel fölötte ekesiti a korszorut es kanuat: az szekfü nemely tellyes nemely közepszerü, nemely chac paraszt: valamennyire keserü, mindazonaltal, gyönyörűseges illatot ad magatul: füf faldalmot, szüu fogast, gutta üttest, keleuent, kigyó serteft, harapast, es egyebfele betegsegec ellen szolgal.

Az saarga, feier es szederies iuolac ü magokban szepec es illatozasokkal gyönyörűsegeft, az korszorut is ekesitic es kaszdagettyac: az vize embernec szemet tisztitya, minden fekelyeknec genesiet szaraztya, es az aszonallatoknac természet szerint valo folyas betegseget inditya es hamar kikergeti: az ember szianac inbéli faldalmat gyogyitia, midön ezeket az viragokat megaszallyac, töric, es vgy iszac, auagy vele moffac.

Az keec iuola kikeletben szokot nyilni; az büit mas hoban viragozo kec iuola, az ü gyönyörűseges, vastag es erős illatozasaua, kulömböz az eb nevö vad iuolatul, nem ok-nekiül neuezek is az regiec iuolanac propter violentiam odoris: az iuolac öromest nönc arnyekba, köfal, auag' sövenyec mellet, az iuolaknac kiseded viragoc es röuid szaroc vagon; ember nec feiet hiuesitic, es könyebitic, az alomban nyugodalmat hoznac, es az eltetö lelegzetet erössetic.

*A Rukercz törpe virag,alachon es chac az földhöz közel vagon, könyen is eltürheti, hogy egyeb füvec ü mellette magassabban felnöheffenec, az kojzorut igen ekeffiti, es vg'an chac azért is tartyac ekeffegert, midön vendegseg vagon, egesz esztendö által mind talalyac, de fökeppen kikelettel: ez igaz sebgyogyito virag, ha vízben megfözc, es vgy megiszac, mind belsö es kilsö sebet gyogyit. Cetera, quae Botanicen spectant, iam mitto, prolixior esse deüno, sed Librum interim bonae frugis, educandis filiabus, Fenelonis loco inter Pannonos, accommodatissimum, aegre e manibus depono. Dolendum est maximopere populares nostros, qui Botanicen lingua vernacula inter nos aetate nostra edere tentarunt, priscos hos rei herbariae in patria scriptores consulere aut noluisse, aut vero non potuisse. Laudabile fuit Procomitis Comitatus Szaboltsiensis, Ladislai Ibranyii, institutum, qui ante XXX. et quod excurrit annos, P. Andr. Matthioli Commentarios in Libr. VI. Pedacii Dioscoridis Anazarbei de Materia Medica ex editione Casp. Bauhini in Hungaricum transfuderit sermonem ea quidem cum accuratatione, prout ex fragmentis, quae nobis legere licuit, certo adparuerit indicio, Virum hunc litteratissimum non minus Dioscoridis, quam eius Commentatoris Matthioli mentem egregie fuisse adsecutum. Vastum opus hoc MSctum apud haeredes non procul in nostra hac uicinia delitescit. Samuel vero K** exercitatissimus apud nos Pharmacopoeus, C. Plinii Secundi Historiae naturalis eam partem, quae de animalibus, arboribus, herbis, agrorum hortorumve cultura inscribitur, Hungarica donauit ciuitate, et integrum nobis obtulisset Plinium, Hungarico idiomate nos erudentem, nisi ex Viris patriae quibusdam eruditissimis intellexisset priscum illum Historiae naturalis conditorem pridem exstrare in lingua vernacula impresum. Non enim absque graui quadam animi id hic commemoramus aegritudine, ita infeliciter no-*

biscum seculis superioribus actum esse, vt dum patria continuis hostium bellis, intestinis potissimum arderet diffidiis, nonnullorum librorum, in lucem publicam emissorum, in tantum interciderunt exemplaria, vt nulla amplius in vniuerso regno nostro conspiciantur residua.

ARTICULUS XL.

DE PLACENTIA (*Iacobus.*) Fuisse hunc primum Caroli Roberti Hungariae Regis archiatrum, et tandem ab anno 1333. quo Benedicto successor datus est, Episcopum Chanadiensem, et mox anno 1343. dum Ludouicus clauum imperii Hungarici teneret; cuius Medicum quoque egerat, (*) ex sede hac ad Episcopum Zagrabiensem translaturum Ioannes Archidiaconus de Gvercse et Canonicus Zagrabiensis testis est, qui Acta, Statuta et priuilegia Ven. Capituli Ladislao Episcopo hortatore colligere et in Libros an. 1334. redigere incepit; in hoc Ecclesiae Protocollo in membrana litteris monasticis, vulgo Gothicis conscripto, et in interiori Sacristia catena ferrea inclauato, de Nostro hoc Physico Regio talia leguntur: *Anno 1343. in Sede*

(*) Praeter Iacobum hunc, Chanadiensem Pontificem, alterumquoque reperimus quemdam Medicum, qui Ludovico I. Regi fuit a sanitatis consiliis, eum Litterae an. 1358. beneficia S. Andreae collata confirmantes, *Magistrum Franciscum Physicum Domini Ludovici Regis excellentissimi* nominant. Quae reliqua vitae morumque Francisci fuerit ratio, exculpi haud potuit ex instrumento hocce litterario, quod Celeber. Historiae Patriae antistes, Rev. Georg. Prayius, qua est in nos studiaque nostra propensione beniuola, novissime nobis suppeditavit.

de Zagrabiensi Ladislao translato ad Colocensem, sufficitur Iacobus de Placentia, qui fuit primo Medicus-Physicus Caroli Regis, et postea Episcopus Chanadiensis, et abhinc translatus ad Episcopatum Zagrabiensem. Quam indefessa cura & sollicitudine Bona et facultates viis et modis quantum potuit, omnibus augere, et parta conseruare studuerit, exhibet id pluribus verbis Cel. Kercselichius in Histor. Eccles. Cathedr. Zagrabiensis Part. I. Tom. I. pagg. 127. 128. in Vita Iacobi II. Sacri sui coetus commoda promoturus, dum an. 1349. Budam regni metropolin ad Ludovicum Hungariae proficiscitur, et Eidem de Regni Neapolitani victoriis gratulatur, in festo, S. Gallo Sacro, graui morbo enectus, ex hac colluione ad Coelites commigrauit. (*)

M 2

AR-

(*) In solo duntaxat hoc sterili et arctissimis limitibus circumscripto Biographiae fundo nostro plures omnino iam sunt inuenti numero, qui e nobilioribus sanctioris reipublicae ciuibus pascua Medicorum ingressi, sacris Machaoniis litantes, animarum simul et corporis custodes exstitisse certissimis constat documentis: *Adrianus*, archidiaconus in Transsilvania Dobocensis, Ioannis I. Regis Hungariae archiater; *Ladislau Demendy*, Ludovici I. et Sigismundi Regum Physicus, Praepositus Colocensis, et dein Episcopus Nitriensis, *Nicol. Ellebodius*, Ven. Capituli Pofoniensis Canonicus; *Nicol. de Dacia*, Ord. Praed. circa an. 1464. theologus; *Benedictus ab Italia*, Caroli Roberti Regis chirurgus, Episcopus Nirriensis; *Petrus IX.* ex sede Spalatenfi a Bela III. Rege ad Archi-Episcopatum Colochensem translocatus; *Ioannes Stock*, primum Vetro-Budensis, mox Ven. Capit. Scepusiensis Praepositus, Sigismundi et Alberti Regum, nec non Elisabethae Reginae archiater; *Mich. Váradi*,
ex

ex ord. S. Pauli I. Eremitae concionator Magna-
 Váradienſis; *Ioannes a Tranſilvania*, Corvino im-
 perante; *Lapidis Refugii* in Scepuſio coenobiarcha
 Carthuſianus, alchimiſta inſignis; *Marquardus*,
 medio ſeculo XV. Canonicus Zagrabiienſis; *Marti-
 nus*, temporibus Matthiae I. Regis, Eccleſ. B. M.
 V. Budenſis plebanus, theologiae profeſſor, apoſto-
 licae ſedis protonotarius; *Iacobus a Placentia*, Epi-
 ſcopus Cſanadienſis, Caroli Roberti et Ludovici I.
 Regum archiater; *Georgius Wirth*, Ludovici II.
 archiater, Budiſſinae Luſatorum decanus, plures
 alias enumerandi. Dum ſcilicet Ven. Clerus hon-
 orificum Magiſterii in Artibus axioma ſibi olim
 adtribueret, et in cathedralibus, vt vocantur, Ec-
 cleſiis vbivis Canonicorum dignitates Magiſtris hiſ
 diſtribueret, vt id ex Eruditiffimo Rev. Ad. Balthaf.
Kerchelichii Libello de Officio archidiaconi, an. 1772.
 edito, vbertim licet addiſcere, et ſimul longo re-
 rum vſu edoctus experiretur plus emolumenti ex
 Iuris et Medicinae, quam forte ſacrarum littera-
 rum ſtudio ſe percipere poſſe, ampliffimis Doctorem
 Iuris et Medicinae titulis et priuilegiis coepit ſe-
 met locupletare; in luculentiffimum rei huius te-
 ſtimonium cui ita licet eſſe felici, excutiat in pri-
 mis Matriculam ſeu Album Collegiorum Bononien-
 ſium, et innumeros inueniet Canonicos vtilibus
 hiſ ſtudiis vnice fuiſſe mancipatos: eumdem inter
 ipſos quoque Vindobonenſes noſtros Canonicos ri-
 tum obtinuiſſe, Catalogum ſaltem Reſtorum Vniuer-
 ſitatis, Hiftoriae eiufdem conſpectui Vien. an. 1725.
 in 8. edito adtextum, inſpicienti aperte conſtabit.
 Sed quam antiqua ſit Cleri haec Medicinam exer-
 cendi conſuetudo, non facile, vt opinor, quis-
 quam definiuerit. Iam ipſe *Gregorius Magnus Li-
 bro IV. Dialogor. cap. 55. Tom. I. pag. 1409. edit.*
Parif. an. 1586. refert in monaſterio ſuo exſtitiffe
Monachum quendam, Iuſtum nomine, qui ſibi ſedulo
in adſiduis aegritudinibus excubare conſueuerit, quod
eſſet medicinali arte apprime imbutus: vt haec Ma-
billonius quoque in Analectis Veter. Primae editio-
nis Tom. IV. pag. 501. vberius explicat. Immo in
Calcedonenſi Concilio an. 451. celebrato, Act. X.
Sabam diaconum, ſe Medicum appellare lego in
Actis Conciliorum Hardvini, cuius editione vtor,
Tom. II. pag. 534. Labente in dies tempore,
quam late malum hoc ſerperet; docet egregie prae-
*ter alios *Dan. Vinck in Amoenitat. philologico-medi-**
cis, Ultraj. an. 1730. in 8. et Proſp. Mandofius
 in

in *Theatro Archiattrorum PP. Maxim.* Romae anno 1696. 4. edit. inde factum est, vt dum *Monachi et Canonici Regulares Medicinam lucri gratia discerent*, vt verbis Concilii Remensis, anno 1131. sub Innocent. II. Papa celebrati, Canon. VI. vti liceat, *et avaritiae flammis accensi, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, sprete beatorum Magistrorum Benedicti et Augustini regula, passim vagarentur*, celebres mox Medicorum scholae Salernitana, Neapolitana, Monspeliensis, Bononiensis, aliae, ingens passae sunt detrimentum. Tentatum est saepius per secula, Pontificum et Consiliorum Decretis ab artis huius medicae exercitio Clerum depellere, vt in laudato statim Concilio oecumenico factum est, et quidem gravi sub poenae interminatione, vt *Episbopi, Abbates, Priores, huiusmodi ordinis monastici et Canonicorum enormitati consentientes, propriis quoque privarentur honoribus.* Idem in Concilio Lateranensi II. sub eodem Pontifice Innocent. II. an. 1139. celebr. canon. IX. iisdem, nihil immutatis, verbis repetitum. Item in Concilio Turonensi sub Alexandro III. an. 1163. can. 8. In Monspeliensi an. 1195. In Lateranensi III. sub Alexandro III. an. 1179. in Lateranensi IV. sub Innocent. III. an. 1213. cap. 8. In synodo Baiocensi, an. 1300. cap. 35. Repetitis his Patrum interdictis incassum tentatis, auctor Vniuersitatis Parisiensis Tom. II. 322. in eam nouissime erumpere coactus est sententiam, quam meis proferre verbis pusillanimitas mea minime profecto patitur, illius igitur sermone recitabo vernaculo: *cette coutume etoit comme un des stratagemes du diable pour affoiblir la Religion en tirant les Religieux hors de leurs Convents, sous pretexte de faire du bien a leurs freres malades et languissans*, etc. Consuli de hac re potest *Conringius quoque de Antiquit. Academ. Diss. 3. pag. 101. seqq.* nec non *Programmata Cl. Franc. Schvenmetze. Prof. P. O. Heidelberg. et cum primis Program. an. 1771.* in quo Vir eruditissimus ex domesticis academiae instrumentis docuit, quam acres ab an. 1479. et deinceps enatae sint contentiones, dum primum munus profitendi publice scientias medicas in ea Vniuersitate Laicis demandaretur, ante quos Clerici munere hoc perfuncti fuerint. Licet S. R. E. Cardinalis Etouteville celebris, academiae Parisiensis olim Restaurator lege aetate sua caverit seuerere, ne vlli medicinam facerent amplius, qui

vitam ducerent coelibem, tamen non prius Clerus in ea, aliisque regionibus, artis medicae exercitium profus interrumpere potuit, quam adulto Seculo XVI. dum Sacrorum vt et totius reipublicae litterariae facies felici auspicio nimium quantum immutata est. Sed quam difficulter, hoc quoque tempore Clerus manum de tabula hac sustulerit, ex sacris sequioris temporis constitutionibus oppido liquet: In Concilio Cameracensi, an. 1586. conuocato, Tit. XVI. cap. 3. *Meminerint Clerici, omnes sui nominis, quo continue admonentur, se a mundi curis sequestratos, et in sortem Domini vocatos — nec chirurgiam nec medicam artem ex professo ad quaestum exerceant.* Leguntur haec in Act. Concilior. Hardvin. Tom. IX. pag. 2170. In Concilio Mediolanensi I. an. 1565. *Qui Deo militat, implicare se negotiis secularibus prohibetur, idcirco adjicimus, Clericus ne artem medicam faciat.* Tom. X. pag. 667. Addantur Concil. Turonens. an. 1583. Tit. IV. Tom. X. pag. 1897. et Concil. Camerac. an. 1586. Tit. I. cap. 7. Tom. IX. pag. 2155. Piget his diutius immorari. Versa hac lege pagina, tandem Monasteria, augendarum fortunarum causa, tabernas passim instruxerunt pharmaceuticas tot tantisque saluberrimis Conciliorum monitis jam jam paritura, sed ea profecto utilitate in socios redundatura, vt discutiendum problema merito tale inde enatum fuerit: *An Clero exercitium artis Medicae, vel Monasteriis Pharmacopoeae vberiores opes adtulerint?* Sed vt Ars Medica, ita etiam Pharmaceutica, AVGVSTAE NOSTRAE prouidentia debito suo honori et nitori iam est inter nos vindicata sapientissime.

ARTICULUS. XLI.

SAILER (*Carol. Wilhelm.*) Georgium Wilhelmum Sailerum, patricium Sempronensem, virum Senatorii ordinis, patrem nactus est, ab hoc in Academiam Fridericianam an. 1724. missus est, quum prius in patrio gymnasio humanioribus ac philosophicis studiis probe fuisset imbutus. Frid. Hoffmanni potissimum et Alber-

tii institutionibus vsus adeo in arte Apollinea increuit, vt an. 1728. studiis academicis optatum finem imponere potuerit, mense enim Iunio Philosophiae et Medicinae Doctor renunciatus est. Redux in patriam ciuitatem, frequentem praxim tamdiu ibi exercuit, donec an. 1737. a Comitatu Comaromiensi ad munus Physici ordinarii auocaretur, quo tamen ob valetudinem praeprimis infirmam an. 1748. se se abdicauit, iterumque Sempronium, vbi antea medicinam facere coeperat, reuertit. Mortalium numero anno 1755. die 16. Iul. exemptus est. (*)

O P E R A.

I.) Differt. inaug. med. praef. Mich. Alberti.
De Pulmonum subsidentium experimenti prudenti applicatione. Halae Magdeb. an. 1728. 4. plag. 3 $\frac{1}{2}$.

M 4

2.)

(*) Reliquorum quoque Medicorum nomina, qui aëre fructi sunt Sempronienſi, quantum quidem nobis innotuerunt, hoc adnectemus ordine: Andreas Conrad, Io. Wilhelm. Deccard, Io. Thom. Degenhard, Georg. Sigism. Ebbhard, Io. Christoph. Elhárd, Io. Bapt. Foegler, Io. Andr. Furlani, Io. Mich. Fürst, Io. Adam. Gensel, Abrah. Gruber, Hartung, Honor. Wilh. Kaſtenholtz, Tobias Kober, Georg. Sam. Küttel, Franc. Kerészuri, Io. Petr. Komáromi, Io. Carol. Kövesdi, Georg. Sigism. Liebezeit, Andr. Loew, Car. Frid. Loew, Io. Iacob. Neuhold, Io. Christoph. Peck, Iof. Raymund, Sigism. Theoph. Rothe, Andr. Schemberger, Ierem. Scholtzius, Mich. Gottfried Stockinger, Andr. Topolits, Io. Gottlieb Frogmayr, Mich. Ugróczi, alii.

- 2.) *Az Halálos Dögleletnek a' természeteti és orvos tudomány szerént való Megvizsgálása, annak tulajdonságira, okaira és orvoslásának módjára nézve ki bortsáttatott D. Sailer Vilhelm Károlytól, Nemes Komárom Vármegyének és az ott való Hadi - rendnek Ordinarius Physicusától. Sopronii absque mentione loci et anni in 8. plag. I $\frac{1}{2}$.*

ARTICULUS XLII.

SCHEMBERGER (*Andreas*) Patria Pofoniensis, sedulam studiis medicis in Academia Salana nauauit operam, Wedelium in primis praeceptorem veneratus, eo praefide publice saepius disputauit, vt eius *Libri II. de Medicamentorum Facultatibus cognoscendis et applicandis* Ienae an. 1696. in 4. editi, testes sunt locupletes. In hac Musarum sede consecutus est honores medicos die 3. Iun. an. 1678.. A reditu in Hungariam, sedem fixam, praxim clinicam exercitaturus, Sempronii sibi delegit, factusque est eiusdem ciuitatis Physicus ordinarius.

O P E R A.

- 1.) *Dissertat. medic. praef. Henr. Faschio. De Latices.* Ienae an. 1677. 4. plag. 2.
 2.) *Disput. inaug. med. praef. Georg. Wolffg. Wedelio. De Archeo.* Ien. an. 1678. in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$.
 3.) *Prodromus Iuris Medici, das ist: Vorbereitung des medicinischen Rechts.* Neostad, Austr. an.

an. 1690. 4. Labor hic populari saltim sermone Germanico scriptus est, in quo auctor in turbam medicastrosum et empiricorum grauer inuehitur, altera ex parte magistratui seruo inculcat, vt vnice legitime promotis Medicis artem medicam exercendi, et salutem ciuium promouendi plenariam ac liberam concedat facultatem.

ARTICVLVS XLIII.

SCHWARTZ (*Ioan. Theophilus*) Ioannes Schwartz, artis chirurgicae Magister et Senator Posoniensis ex ducta in matrimonium uxore, nobili Anna Sophia Goldfuszia, ciuis et pharmacopolae eiusdem vrbs filia, duos suscepit filios, vtrosque non vltimi subsellii vertente tempore in patria vrbe Medicos, alterum *Ioannem Michaëlem*, qui an. 1727. d. 15. Iul. edita in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$. dissertatione de *Haemorrhoidum praeservatione*, Halae Magdeburgicae pro summis in Arte Medica honoribus consequendis praeside Albertio egregie disputavit; alterum, fratrem huius natu maiorem, *Ioannem Theophilum Schwartz*, qui nostram in primis adtentionem promeruit, an. 1690. die 16. Mart. in hanc mundi lucem editum. Hic posteaquam Nouisoli an. 1702. Ioanne Burio, et Pilarikio praeceptoribus animum studiis humanioribus inuississet, et Posonium post biennii moram ad continuanda coepta altiora studia reuertisset, tantum in iis Bitnero et Muffero scholae Rectoribus profecit, vt an. 1709. Hallensium Vni-

uersitatem tuto adire potuerit, vbi Schneideri, Stahlii, Albertii, Heinrici, Ottomanni, aliorum institutionibus ita feliciter vsus, vt honores medicos die 25. Apr. an. 1714, cum ad-
plausu obtinuerit. Reuersus ad suos Pofonium anno postero, felicem vndique nactus est pra-
xim clinicam, sed febre hectica debilitatus, die 21. April. an. 1721. aetat. 31. septim. 8. et
dier. 2. mortalium numero mature exemitus est. Nobilitatis Hungricae Schwartziorum Insigne
Burgstallerus aeri incisum publicauit inter Insignia Nobil. Familiarum Regni Hung. Decad. II.
num. 8.

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. praef. Mich. Alberti, *sistens Theses Medicas miscellaneas*, ex Aphorismis Hippocratis deductas. Halae Magdeb. an. 1714. in 4.
- 2.) Obseruationes Annalibus Physico - Medicis Vratislauenfibus inscriptae :
 - 1.) *De Lumbrico lato, vlnas quatuordecim et amplius longo, pilulis mercurialibus, luna decrescente, repetitis vicibus expulso.* Tentam. VII. pag. 202.
 - 2.) *De Pluuia, sanguineis guttis colorata.* Tentam. XII. pag. 659. Guttas huiusce-
modi cruentatas in aliisque Hungariae locis super herbas, frondes, tegulas ac saxa decidisse, vt creditum est, Dan. Fischeri, Medici Liptouienfis, et Matthiae Belii, historiographi nostri l. c.
con-

constat obseruationibus, sed in aliis quoque orbis partibus idem nonnumquam euenisse, docuit Linckenius in Annalibus medico-physicis Vratislav. Tentam. IX. pag. 97. seqq. Noster, modo, rectae rationi consentaneo, papilionum multitudini nimia aestatis siccitate diarrhoea correptæ, eorumque excrementis in ea loca depositis, omne hoc phaenomenon adscribit, quod imperitum hominum vulgus ad portenta referri debere falso opinabatur.

ARTICVLVS XLIV.

STANCARVS (*Franciscus*) Theologus, Romanae sedis Sacerdos, Mantua oriundus, Basileae titulo Doctoris Medicinae insignitus est, sede sua ob disseminatos errores pulsus Germaniam intrauit, Villaci Carinthiae oppido substitit, inde eum Episcopus Cracouiensis, Maciejovius, initio anni 1550. ad professionem litterarum Hebraicarum in Cracouiensem euocauit Academiam, sed mox ob suspicionem haereseos, prout creditum est, ab eodem infulato praesule in carceres detrusus, at opera famuli sui liberatus, apud diuersos vtriusque Poloniae magnates asylum inuenit, eorumque fauore fretus veteribus sacris in eo regno nouam faciem inducendis plurimum felici successu impendit operae, quoad Regiomontanam dilapsus academiam Hebraicas ibidem quoque docere inciperet litteras; heic enim loci Osiandri importunitas

in

in eum praecipitavit contentionis errorem, ut mediatorem Iesum Christum esse iustificatorem nostrum secundum solam humanam naturam, exclusa diuina, perperam crederet, quare ex oris illis Borufficis ob notatum crimen pulsus, et iter per Francofurtum cis Viadrum faciens dum a theologis loci quoque illius, habita disputatione publica, erroris conuincitur, et urbe exterminatus, rediit iterum, vnde exiuerat, in Poloniam; opiniones quae suas licet Nouator hic nullis postea synodis, ut Sendomiriensi, Vladislauensi, Pintzouiensi et alibi celebratis, fratribus Polonis inculcare potuerit, ita eos purioris doctrinae adsertoribus in fide confirmantibus, effecit tamen singulari sua linguarum in primis orientalium peritia, et multijuga, qua pollebat, eruditione, ut fidos tamen non nullos nancisceretur ad mortem vsque sectatores, quae post varias regnorum discursationes an. 1574. aetat. 53. Stobniczae contigit. Bayle in Dictionar. Histor. critic. in Artic. scripta Stancari, quae tamen in Indice Libror. prohibet. Benedict. XIV. atro notantur carbone, ex Gesneri potissimum Bibliotheca enumeravit, vitam multo accuratius, quam alius quisquam descripsit, sed quia ignorare se palam profitetur, quae in Hungaria et Transilvania patrauerit ille facinora, hunc Viri longe eruditissimi defectum quodammodo suppleturus, placebit in rei elucidationem sequentia hic adpingere: Eum in oris nostris Hungaricis et Transiluanicis diuersatum fuisse, multasque contra se hic celebratas esse synodos in *Libro de Trinitate et Mediatore aduersus*

uersus Tigurinos Dubniczae scripto et Cracoviae an. 1562. edito aperte profitetur, (*) eo scilicet tempore dum Vir Magnus Petrus Petrovitzi, arcis Munkatsiensis, mox Temesvariensis Comes et Praefectus, tandem Reginae Isabellae Locumtenens in partibus Hungariae et Transilvaniae plurimum auctoritate valeret. Stancarum an. 1553. in aula nobilissimi Viri huius coepit primum Medicinam facere, et novum mox de Mediatore dogma Hungarorum sensim instillare animis, sed dum Bartfae ad Colloquium admissus a doctissimo Viro Leonardo Steckelio et D. Radaschino loci illius V. D. M. aliisque viris eruditis in diuersis Hungariae partibus detegitur, in Transilvaniam commigrare

(*) Prima aduersus Stancarum an. 1554. *Ovarini* celebrata est *Synodus*, in qua IX. articulos Eiusdem erroribus oppositos refert *Schmeizel in Dissert. Epistol. de statu Eccl. Luther. in Transilv. pag. 44.* edit. Ienae an. 1722. in 4. hanc postea statim secuta est *Talyiensis*, tandem *Szekiensis*, cui Apologiam suam maledicis verbis conceptam illico opposuit, ministrosque in oppido Szék congregatos ter pessimos Arianos, Sycophantas, Melanchtonis creaturas etc. adpellit. Scripto huic Stancari virulentia pleno respondit publico Ministrorum nomine Franciscus Davidis, *Claudiopolitanus* antistes, in Libello, qui talem gerit in fronte titulum: *Dialysis scripti Stancari contra primum articulum Synodi Szekiensis, qui de doctrina controuertitur, conscripta per Franciscum Davidis.* *Claudiopoli Transilvaniae* per Georg. Hoffgrevium an. 1555. in 8. plag. 5. Quomodo disseminati passim errores Stancari in Germania quoque condemnati sint, docetur hic pag. 12. ex Libro paullo ante aliquot menses anno eodem impresso et composito per *Erasmum Sarcerium Superattendentem in ducatu Mansfeldenâ De forma visitationis verae*; verba

re cogitur, Claudiopoli potissimum commoratur, post habitas vltro citroque cum hujatibus theologis velitationes, scriptis publice editis refutatur, horum praecipuo talis datus est titulus: *Confessio de Mediatore generis humani Iesu Christo, vero Deo, et Homine, contracta nomine et voluntate Ministrorum in vrbe Claudiopoli in Pannonia a Caspare Helto, eius Loci pastore ex veterum et recentium theologorum scriptis.* Vitteb. an. 1555. 8. In Libro hoc purior primitiuae Ecclesiae Catholicae doctrina proponitur, eaque argumentis ex verbo Dei et Patrum testimoniis petitis confirmatur, mox Stancari sententia ex iisdem fontibus falsa esse demonstratur. Post celebratam in eadem vrbe an. 1557. Synodum, vt varia-

rum

ba Libri sic se habent: *Visitandi et excludendi sunt ex Ecclesia immo et hospitio prohibendi omnes haeretici et falsi doctores, vt sunt Anabaptistae, impostores Stancariani etc.* In fine Libri Davidici, quem tenemus, manu possessoris coeua adscriptum hoc legitur: *Haec confessus est aperte Stancarus coram Illustriss. Principe Marchione et Electore et in coetu bonorum et doctorem vult ea defendere:*

- 1.) *Christus est mediator noster secundum humanam naturam tantum.*
- 2.) *Nos sumus iusti non essentiali iustitia Dei, sed iustitia hominis Christi creata.*
- 3.) *Executio iustitiae diuinae est tantum secundum humanitatem facta.*
- 4.) *Qui aliter statuunt, sunt omnibus gentibus inferiores. Nam gentes faciunt suos Deos immortales, ipsi vero faciunt suum Deum mortalem contra rationem et sensum communem.*
- 5.) *Qui dicunt Christum et mediatorem etc. etc.*

Haec ideo totidem verbis referre debui, quod Stancarum hunc non satis clare et perspicue suam in Scriptis edidisse sententiam queratur Philippus Melanchton in Responsione sua de Controuersis Stancari an. 1553. in Arce Dessläensi scripta et impressa absque mentione Loci anno 1554. in 8. plag. 5.

rum seditionum auctor publica auctoritate inde extruditur, sed mox Cibinium vna cum coniuge et liberis data prius bonae fidei dextera recipitur, at inde quoque ob turbatam pacem breui eliminandus Claudiopolin reuertitur, et habito vltima Decembris die publico de rebus sacris cum eo Colloquio, sedem iterata vice mutare cogitur, primum Bistriciam cum domesticis digreditur, mox Székely-Vásárhelyinum proficiscitur, plenus furore eas ob repetitas has repulsas ex dicta hac ciuitate ad Isabellam reginam viduam eiusque regni proceres querulas dat litteras, quibus modo sanguinario, longo argumentorum adparatu persuadere conatur ex officii ratione incumbere Reginae regnique primoribus, vt aduersarii sui, orthodoxae scilicet fidei propugnatores, quos tamen ille vtrique reipublicae sanctiori non minus quam ciuili noxios homines clamitabat, admoto ferro igneque quantocius e medio tollantur, et facultates fisco regio addicantur: eadem contumelia, iisdem conuitiis adfecit omnes dissentientes a se theologos, eodem gladio per magistratum puniendos adseruit in litteris quoque ad Senatum Cibinensem vt et Kolosvariensem iam antea exaratis. Aduersus belluinas huiusmodi nugatoris maledicentias, quas in vulgatis a se scriptis omnibus repetiit, anno superius indicato omnium Ecclesiarum Transiluanicarum consensione Apologia conscribitur, et mox in Synodo Tordam convocata Stancari sententia ab uniuerso orthodoxo Patrum ordine conuulsa penitus exploditur. Mortuis circa haec tempora Petroviczio et

Kendio, summis rerum Transiluanicarum administratoribus, apud quos ille nonnumquam artem exercebat medicam, nonnumquam vero castra quoque secutus est, Stancarus umbra citius ex Transilvania disparuit, tutiora loca alibi gentium quaesiturus. De his videantur ea, quae ex Capitulo Mediensis protracta publicavit P. Ember in Histor. Eccles. Hungar. pag. 680. seqq. Francisc. Pariz in Ruder. rediu. pag. 142. seqq. M. Miles in Siebenburg. Würg-Engel. et Franc. Benjam. Szilágyi in Syntagmat. Eccl. Histor. chronolog. MSct. Sed in primis Mich. Siglerus a Belio in Adparatu editus Chronologiae Rerum Hungaric. Lib. II. cap. 1.

ARTICVLVS XLV.

TICHTEL (*Ioannes*) Matthiae Coruini Regis Hungariae Medicus fuit praestantissimus, Beatricis Reginae in primis sanitati tutandae sedulo inuigilauit: posteaquam enim Rex gloriosissimus Vindobonam deditioe cepisset, Regina vero Beatrix molestissimo quopiam morbo conflictaretur, ex consilio Tichtelii in Thermas S. Berchtoldi haud procul Vienna distitas abire iussa est, quibus tam felici cum successu vsa est, vt depulso morbo pristinae sanitati opera archiatri sui restitueretur ex integro; in vsu quippe artis medicae tam felix passim ille existit, vt fortunas quoque domesticas non mediocriter auxerit. Haec ex Diario Tichtelii MScto, quod hodieum superest, deprompta referimus, in quo reliqua quoque vitae actae fata manu

manu sua adnotata reliquit, scribit scilicet Tichtelius se Greynam Austriae superioris oppidum pro natali solo agnoscere, Viennam an. 1463. delatum sub AA. Magistro Kreutzero Medicinae studio operam dedisse, a cuius parente Pancratio gradum quoque Doctoris Medici ad d. 16. Decembr. an. 1476. sollemni ritu in ea studiorum Vniuersitate recepisse. Addit Noster, anno postero quo frater Bartholomaeus Tichtel Magister AA. et Theologiae Licentiatus fasces Academiae gesserat, vt Facultatis Decanum, prout iubebatur, Auicennae Canones publice auditoribus praelegisse, et mox an. 1482. vnanimi collegarum consensione munus Professoris publicum ex manibus, vt loquitur, Friderici Imperatoris suscepisse, in quo munere fungendo postea quam Vienna expugnata est, a Matthia Coruino confirmatum fuisse, et lautiori, quam sub Friderico Imperatore utebatur, annuo stipendio liberaliter donatum. Hac Matthiae Regis nostri munificentia motus Tichtelius maioribus Hunc Maecenatem suum, quam Fridericum Caesarem cumulandum subinde duxit elogiis: coniugem in matrimonio aluisse Margaretham Ioannis Steberi, Ciuis Vienensis filiam, ex qua quinque filios, et vnā filiulam sustulisse, ipse in eodem MScto suo testis est locupletissimus.

ARTICULUS XLVI.

TOLNAI (*Stephanus*) Patre Ioanne Séllyei,
ciuitatis Tolnensis Iudice primario, matre vero

N

Hele-

Helena Gergely, superioris seculi anno tricesimo genitus est : primis studiorum elementis in patria schola feliciter perceptis, solidioris doctrinae venam quaesiturus in gymnasiis Ecsedini et Magno-Varadini constitutis, se totum mansuetioribus musis consecrauit, et tantum profecit, vt litterario ludo in oppido Comitatus Bihariensis non infrequenti Szalontensi regundo admoueretur : inde S. Patakinum humaniorum litterarum emporium secessit, et nouissime Senioris quoque defunctus est officio, tandem Tarczalinum digressus Iuuentutem scholasticam biennii spatio in docendo exercuit, mox studiorum, quae nunc colere et publice profiteri volebat, caussa iter in exteris regiones suscipiens in Belgium se contulit, inde in Angliam transfretaturus. Praeclarissimis variae scientiae accessionibus auctus, an. 1662. rediit in patriam, et illico spartam Ministerii sacri in Ecclesia Transiluanorum Kezdi-Vásárhelyiensis intravit, quam dum triennii spatio cum laude exornasset, Claudiopolim euocatus est, vt in florentissimo loci illius gymnasio S.S. Theologiam et Philosophiae doceret elementa, hoc in Athenaeo dum ille omnes vires ad augenda iuuentutis commoda et provehendam publicam vtilitatem XX. annis integris fere conferret, reliquum vitae tempus ab an. 1685. in ministerio sacro apud eosdem Claudiopolitanos expleuit, in Dioecesi vero Kolosiensi et Kalotaszegiensi Senioris quoque inter Fratres Contubernii functus est officio. Ast ita felici nexu Medicinam, quod iam dicendum restat, cum animorum

rum medela coniunxit, vt vtrumque munus pari fide, vigilantia et integritate semper coluerit singulari felicitate coniunctum, eiusque medicum auxilium ab omnis generis hominibus certatim expetitum fuerit. Ex congenito corporis habitu, quod esset cacheticus, post varias infirmitates incidit in pleuritidem diris symptomatibus, superueniente diarrhaea, comitatam, quae eum anno aetatis LX. die 25. Mart. hora 4. matutina an. 1690. mortalitatis vinculis exfoluit. Theologi huius consummatissimi, et Medici felicissimi fata haec, in Charta lugubri consignata, hodiedum adpenfa, leguntur in Templo Helv. Confess. addictorum Claudiopolitano.

O P E R A.

- 1.) *Igaz Keresztyéni és Apostoli Tudomány's Valás utára vezetö, és az eltévelyedettröl jó utban hozó Kalauz.* Tolnai István mostan a' K. R. C. edgyik méltatlan Professora által iratott, Kolosvárátt 1679. 8. alph. 2. plag. 21.
- 2.) *A magános tselédek közt lévő áhítatofságnak megaluvó tüzetkének felgerjesztésére való Predikállószékbeli Szikrák, avagy edgynehány tudós egy-házi Tanítóknak Predikátzió előtt való Könyörgéseknek kulomb-kulomb féle Formái.* Melyeket a'könyörgésben buzgó Lelkeknek hasznára Anglus nyelvböl Magyarra fordított és kibotsátott Tolnai István. Lötsén 1661. 16. plag. 6.

3.) *Demonstratio compendiosa Dialecticæ veræ in usum Philo-Ramaeorum Illustris Collegii Claudiaci Reformati. Cui aliquot exempla praxeos Logicae sunt subiecta, et compendiosa fallaciarum delineatio in fine Appendicis loco eidem adiecta, opera Stephani Tolnai P. T. C. R. C. R. Claudiop. an. 1680. in 12. plag. 4 $\frac{1}{2}$.*

ARTICVLVS XLVII.

TOXARIS. Lucianus in Dialogis suis, quos Scytham et Toxaridem inscripsit, Oper. edit. Reitzian. Tom. I. pag. 859. seqq. et Tom. II. pag. 507. seqq. de Scythae huius Philosophi et Medici vita et fatis plurimum commentatus est: scribit eum non de nobili atque pileatorum, sed Scytharum octipedarum genere fuisse prognatum; Graecæ disciplinae cupiditate captum, relicta domi vxore et paruulis, Athenas facto per Pontum itinere, commigrauisse, ibi Solonis sapientia delibutum, illo singulari amico et praeceptore duce tantam nominis celebritatem fuisse consecutum, vt Viri sapientis, pulcrarum rerum amantis, optimorumque quorumuis institutorum studiosi nomen a Graecis acceperit, inter quos ad supremos vsque vitae dies comoratus, Athenis mortuus est, et eam simul famae immortalitatem adeptus est, vt pro Heroë habitus in numerum Deorum communi suffragio referretur, atque pro Aesculapii posterorum vno reputatus, illi vt hospiti Medico Athenienses hostias immolarent, eo quod Architelis Areopagitæ vxorem in somnio adstans edocuisset

fe

se crederetur, qua salutaris artis lege ab vniuersa lue pestilentiali Graeciam deuastante commodissime liberaretur. Merces curationis ea Scythae Medico coepit a morte quoque persolui, vt equus albus vertente quouis anno ad illius monumentum immolaretur, cui columna inscriptione ornata fuit imposita cum effigie coronata, dextera manu librum, sinistra vero arcum intentum tenente fabrefacta; adeoquidem medicinae peritia Nostrum excelluisse, referret Sophista ille l. c. pag. 862. Tom. I. vt febre correptos, instituta religiosa ad defuncti tumulum peregrinatione, ope illius etiam post mortem fuisse a morbo suo liberatos. Dicendum est verbo, elegantissimas in homine hoc peregrino scientias, et optumas artes, virtutisque studium, candorem in primis et amicitiam, vna cum singulari medendi dexteritate vniuersa admirata est Graecia. Quae ad acquirendam Toxaridis videntur pertinere notitiam, eorum ex Luciano depromptorum epitomen exhibet Bruckerus quoque in Historia critic. Philosoph. Tom. I. Lib. II. cap. XI. §. 6.

ARTICVLVS XLVIII.

VALMARIN (*Israël*) Ineunte anno 1757. Israël hic et nomine et gente et educatione et religione Hebraeus a Coetu Iudaeorum Pofoniensi ex singulari Ill. Comitís Ioannis Palfy indultu in eam Lib. Regiamque ciuitatem evocatus est. Is se Göritii an. 1725. patre et matre vtrisque religioni Iudaicae addictis genitum per-

hibuit, adulta aetate posteaquam studio Medicinae, anatomiae et praxi clinicae in Xenodochio Patavii per quinquennium litasset, et propositos, ut moris in ea Vniuersitate est, Locos partim ex Aristotele, partim ex Hippocrate vel Galeno selectos bene explicuisset, oppositiones, ut par est, soluisset, Casum medicum rarius obuium resoluisset, in Doctorem Medicinae ritu sollemni an. 1746. ab ordine Medicorum, dato in testimonium verae eruditionis diplomate, inauguratus est. Patriae redditus, sub auspiciis Ioan. Baptistae de Radiis, ciuitatis comitatusque Göritiensis Medici ordinarii tribus annis praxim exercuit, inde Venetias delapsus, ibi Marte suo coepit primum Medicinam facere, quam Trebitschii in Moravia, mox Eisenstadii in Comitatu Sempronienfi feliciter continuauit, quoad Posonium a gente recutita inuitatus commigraret; hoc loco sollerter ordinarii inter suos physici munere defunctus est, quoad an. 1772. mense Aug. in finum Abrahæ, prout desiderauit, recumberet. Eum bene latine doctum, expedite et loqui et scribere potuisse, nostro confirmare possumus testimonio.

Ante Valmarinum hunc *Michaël Nathanaël HIRSCHEL* fuit, itidem Hebraeus, cui frequens Iudaeorum respublica Posoniensis in oppido regio subarcensi sanitatem suam tutandam concrediderat: hoc in loco parentibus Iudaeis ille natus est, ibi magno cum adplausu medicinam factitasse dicitur vsque ad annum 1756. quo e uis excessit. Eum Halae Magdeburgicae ad d. 11. Iun. an. 1734. edita prius dissertatione inaug.

aug. medica, sub praesidio Mich. Alberti defensa, *De caussa februm intermittentium, earumque pertinaciae ratione*, summos honores et priuilegia medica capessuiffe ex Fastis Academiae Hal-
lensis publicis edidicinus. *Marpurgerum* vero quemdam Medicum Pofonienfem, non abfimili-
ter et gente et religione Iudaeum, cuius Frider.
Ern. Bruckmannus in Memoralibus Pofonienf.
mentionem an. 1735. fecit Epistol. Itiner. 48.
Centur. I. nil amplius commemorare conuenit
pluribus. (*)

N 4

ARTI-

(*) Inter eos, quos Pofonium finu suo fouit Medicos
eosque plurimos, priorem aetate *Georgio Eberlino*
reperimus neminem: hinc *Paulus Spindlerus* celebris
ille Obseruationum Medicinalium Auctor, Pofonien-
fis, dum adhuc Argentinae studio medico litaret,
Disputationem XII. de Pharmacia, 99. quaestioni-
bus comprehensam, dedicauit, Argentinae typis Io-
annis Andreae an. 1628. excusam. Epigramma de
dicationis ita habet: *Nobilissimo, clarissimo et expe-*
rientissimo D. Georg. Eberlino, Med. Doct. celebra-
issimo, Poliastro Pofonii Hungarorum praeeminentis-
simo, Fautori et Evergeti suo, omni obseruantiae
cultu aetatem honorando. Nec ea vltima est Pofoni-
ensium gloriatio, quod Leucoreis quoque Athenis
Doctorem Medicinae publicum e ciuium suorum nu-
mero, eodem seculo, suppeditauerit, *Ioannem* puta
Fridelium, Apollinis ibidem laurea, Decano Ioan.
Strauchio, die 5. Mart. an. 1667. redimitum: sub
illius praesidio duplicem scrutando comperimus ha-
buisse disputationem medicam *Martinum Kölschium*,
Segesvaria Transiluanum, alteram *de Hydrope* excu-
sam Vitteb. in officina Fincelliana Mich. Meter an.
1668. dicatam *Serenissimo*, verba sunt auctoris, po-
tentissimo, celsissimoque Principi ac Domino *Michaëli*
Apafi, Transilvaniae, ac superiorum partium Hunga-
riae, Principi, Siculorum Comiti etc. Principi *Opt.*
Max. Pio, Felici, Augusto. Oeconomia operis com-
plectitur XV. capita satis proluxa. Defendenti ap-
plau-

ARTICVLVS XLIX.

VETTE (*Georgius*) Graudentii Borufforum, Culmenfis Praefecturae oppido, natus est d. 30. Octobr. an. 1645. Thorunii apud Godofredum Reinhardt sex annis arti pharmaceuticae addiscendae nauauit operam, ad magisterium admissus Fraustadium se recepit, inde Dantiscum in regium pharmacopaeum profectus, tandem an. 1672. in Transiluaniam a Cibiniensibus euocatus est, a quibus administrandae officinae phar-

plauferunt eleganti carmine Mich. Clausenburgerus aliter Kolosvári, Medio-Transilvanus, Theol. cult. Andreas Henning, Coronensis, Mart. Maurer Kis-Schenkinus, et Ioannes Schuller Prodensis, Transilvani; alteram vero *de Pleuritide*, sub eiusdem Fridelii praesidio, eodem et loco et anno typis Ioannis Haken promulgatam, Danieli Tiefftrunckio, Gymnasii Soproniensis Rectori, et Eliae Thomae Poëtae Laureato Caesareo, et Gymnasii Pofoniensis Rectori nuncupatam. Iuuabit forte reliquorum quoque Medicorum Catalogum nominum tenus dumtaxat hic adnectere, qui Pofonium aut natale solum aut fortunarum suarum sedem saltim agnoscunt: Iosephus Balbus, Ioan. Theophilus Belius, Io. Ephraim Boehm, Nicol. Conhard, Nicas. Ellebodus, Ioan. Mich. Graaff, Dan. Geiger aliter Waldman, Esaias Waldman, Andr. Herman, Ioan. Christoph. Huber, Ioan. Sam. Hueber, Honorius Wilhelm. Kastenholz, Mich. Klement, Car. Ios. Klement, Ioan. Christophor. Knogler, Casp. Korman, Komorzky, Io. Georg. Koller, Ier. Maehrl, Mart. Christoph. et Christoph. Dan. Mezger, Car. Otto Moller, Sam. Neuman, Oswaldus, Christoph. Preis, aliter Pannonius, Samuel et Christoph. Andr. Pauer, Ios. Carol. Perbegg; Wilhelm. et Carol. item Carolus Rayger, pater, filius, et nepos, Gideon Ribe, Ioan. Dav. Ruland, Ioan. Theoph. et Ioan. Mich. Schwartz, Io. Andr. et Ioan. Mich. Segner, Andr. Schemberger, Ios. Sgolants, Ioan. Strobelberger, Schilpacher, Georg. Eric.

pharmaceuticae publicae admotus, vixit ad annum vsque 1704. laudabiliter illo functus munere. Eximius fuit Botanicus, fuit Societatis quoque Naturae Curiosor. commembrum, in quorum Ephemeridibus aliquae prostant obseruationes :

Decur. I. An. IV. & V. Observ. 170. *De Draconibus Transilvaniae, eiusque dentibus.*

Obs. 171. *De Aquis ardentibus Transilvaniae.*

An. VI. et VII. Obs. 239. *De Luxuriantibus quibusdam Trans-*

N 5 *silua-*

Eric. Till, Ioan. Mart. Trost, Iust. Ioan. et Ioan. Torkos, Io. Car. Wieland, Io. Theoph. Windisch, Maximil. Honor. Zolicofer, Oesme, Car. Ios. de Bukisch, Ioan. Godofred. Haberland, Ioan. Wallaszkai, David. Gömöri junior, et alii. Ast nouissime ex autographis Sigismundi Tordae Ephemeridibus MS&is edocti sumus, fuisse an. 1561. Medicum Posonii nomine Procopium, vt id ex sequenti obseruare licet pericope: 7. *Novembr. venimus Viennam vocati a Regia Maestate, R. D. Praefectus Ioannes ab Uylak, et ego.* II. *Redii Posonium.* IX. *Dec. Doct̃or Procopius accessit ad Euphemiam et peruestigauit morbum et causas ex Historia symptomatum.* X. *Dec. Coepit curationem, etc.* Euphemia haec erat Sigismundi Torda, viri eruditissimi vxor, cuius soror germana, natu minor, Sabina, Iosepho Te&andro, Medicinae Doct̃ori fuit desponsata; sed quum hic nuptiis praemoreretur, Georgius Vernherus, sororum bis geminarum pater, tale posuit genero suo Te&andro epitaphium in *Luctibus Pannoniae*, Cracoviae apud Hieronymum Vietorem, anno MDXLIII. editis:

*Te&ander iacet hic Medicus, Medicina valet!
Quid sperent alii, si perit author opis?*

*silvaniae plantis, Mastago-
puta fasciato, Primula ve-
ris fasciata, et Ranunculo
fasciato.*

Filius huius, *Ioan. Georgius Vette*, posteaquam in patria ciuitate Cibiniensi eruditus esset, artem Hippocraticam excolendi gratia in Germaniam excurrit, inde pedem in Belgium promouit, et mox ipsas quoque fortunatas insulas, Angliam intellige, penetrauit, gradum Doctoris in Medicina ad d. 21. Maii an. 1711. Harde-rouici mercatus est, dum fasces Academicos Westenbergius teneret. Patriae telluri prospere redditus, in ordinem senatorium adlectus est, et magistratum gessit, et medicinam pluribus annis inter ciues suos factitauit. Opuscula academica, quae scripsit, duo sunt:

1.) *Differt. anatom. De Cerebro.* Vitteb. an. 1709. in 4.

2.) *Diff. inaug. med. De Catameniis.* Har-derov. an. 1711. 4. Tale Distichon Stephanus Aunerus, Transiluanus philia-ter, publice cum laude disputanti adiecit:

*Ingeniū dotes Salam sat propter et Albim
Spectatas Anglis iam Batauisque probas.*

Andreas Vette vero, Med. Doctor, hunc patrem, illum autem auum profitebatur, qui mox infelici fato in morbum hypochondriacum incidit, factusque est dein insigniter melancholicus, ita vitam caelibem duxit in solitudine miseram, finiitque. Dum in Doctorem Medicinae ad d. 4. Maii an. 1740. in Academia Lipsica inaugu-
rare-

raretur, defendit Dissertationem medic. praef. Io. Zachar. Platnero, *De Noxis ex cohibita sup-
puratione.* Lips. an. 1740. 4. plag. 5 $\frac{1}{2}$. Cui
Ioan. Ernest. Hebenstreit Programma *De Metho-
do plantarum ex fructu optima adtexuit.* (*)

ARTI-

(*) Plures sunt, qui Cibinii Transiluanorum Medici-
nam fecerunt, at Ioanne Salio, Doctore Medicinae
priorem inuenio neminem, huius memoriam nobis
Mich. Siglerus, Syndicus Cibiniensis, in Chrono-
logia Rerum Hungaricarum Lib. I. cap. V. conser-
uauit, quam M. Belius in Adparatu Rerum Hungar.
Pofonii an. 1735. in fol. edito publicauit; dum
Michne, Draculae filius, regno Transalpinensi pul-
sus, et Cibinii ob summam crudelitatem trucidatus,
in templo S. Crucis, fratrum Praedicatorum anno
1510. honorifice tumularetur, tale cum inscriptione
posuit Epitaphium:

*Heu res humanae fragili quam flamine pendent!
Quam ruit aligero gloria nostra gradu!
Regnabam nuper multo cumulatus honore,
Sede parentali splendida sceptrā gerens.
Militia notus, qua Cynthius astra subumbrat,
Quaque terit gelidum Parrhasis vrsa polum.
Ante meam faciem prouincia nostra tremebat,
Me quoque finitimae pertinuere plagae.
Praedonum fueram domitor, furumque flagellum,
Iustitiam rigide fortiter ense gerens.
Christigenis volui sociata iungere signa
Inque Byzantinos arma mouere lares.
Iam mihi non vires, auri neque copia fului
Defuit, aut quidquid principis aula tenet.
At breuis hora graui mea subruit omnia casu,
Omnia ceu paleas disjicit aura leues.*

Dum

ARTICVLVS L.

WIPACHER. (*David*) Adulto seculo superiori Joannem Henric. Wipacherum, Modrensum Verbi diuini Ministrum, eumque disertissimum fuisse, Schreiberus memoriae prodidit in descriptione vrbs Modrensis idiomate Germanico typis publicata; hoc auo, ut relatum accepimus, in eadem Lib. Regiaque superioris Hungariae ciuitate progenitus est *David Wipacherus*, qui relictis patriae laribus, comparandae eruditionis gratia Lipsiensium Musarum sedem salutauit sub initium labentis seculi,
et

*Dum mea gens patrio pepulit me perfida regno,
Turcarum immensa concomitata manu.
Cibinium fugi, insignem dum incedo per urbem,
Sepositis armis omnia tuta putans;
Irruit hostis atrox, multoque satellite cinctus,
Vitam furtiuo surripit ense meam.
Exoritur clamor, vulgus cita corripit arma,
Horrendique reos criminis ense ferit.
Flebat luctifico populus mea funera planctu,
Sed nequit ad dulcem me reuocare diem.
Sic quasi momento volucris cecidere ruina,
Nosler honos, regnum, gloria, robur, opes.
Corpus humo tegitur, pius aethera spiritus intrat,
Et clarum toto nomen in orbe manet.*

Ioannes Salius, Doctor Medicinae faciebat.

et mox an. 1717. d. 28. Octobr. (*) dignam Doctore medico in arte salutari capeffiuit lauream poſtea quam eruditam prius praefide Ioan. Bohnio defenſam concinnaffet ſuo Marte Diſſertationem medicam, *Cafum aegri ſomnambulationis morbo laborantis reſolutum*, exhibentem. Lipſ. an. 1717. 4. plag. 7. quae Laufannae an. 1760. recuſa legitur inter Diſputationes ad Hiſtor. morbor. et curation. facient. ab Ill. Hallero collectas, Tom. VII. part. II. pagg. 438. ſeqq. Praxin medicam dum inſigni cum laude in vniuerſa exerceret vrbe, docendo publice ſtudio Botanico admotus eſt; et in gratiam ſtudioſae Iuuentutis academicae, *Floram Lipſienſem*, et *Geneſin Morborum*, Librum vtrumque auditorum uſibus deſtinatum, typis Lipſicis exſcriptum vulgavit. Apud exteros muneribus publicis deſunctus, vitam quoque laudabiliter actam apud eodem clauſerat. Filius, *David Wipacherus*, vnicus paternae eruditionis haeres, ſedulo dum genitoris ſibi cognominis legit veſtigia, anno

1753.

(*) Annum hunc 1717. Wipachero ſollemnem elegantiffimo chronoffico expreſſit Ioan. Theoph. Bauer in adgratulatorio ſuo Carmine Teutonico, ſtanno Lipſico in fol. expreſſo, quod his ſequentem in modum claudit verbis:

*Trifft ſtets, wie ietzt den Nahm und Jahrzahl
überein,
So wird in kurtzer Zeit dein Titul größer
ſeyn.*

DoCtor DaVIDes WIpaCher.

per Anagram.

h. proVIDa DeI CVra CVſtoDe.

1753. purpura doctorali Lipsiae sollempni ritu inuestitus praxin clinicam auspicatus est, et Hungariam patris natale solum ingressus, Schemnitzium futuram fortunarum suarum sedem delegit, Physici ordinarii spartam ibidem intrauit, quam non modo solam, sed vitam quoque, fati necessitate compulsus, anno 1771. deserere coactus est magni a ciuibus aestimatam.

O P E R A.

- 1.) Disput. Philos. resp. Georg. Gottlob Kuchelbeckero. *De Phlogisto minerali vnionis rerum metallicarum vinculo.* Lips. an. 1751. in 4.
- 2.) Dissert. inaug. med. *De phlogisto animali, vt variorum morborum caussa.* Ibid. an. 1753. 4.
- 3.) Disput. pro Loco in facultate medica Lips. obtinendo. *De Phlogisto animali, vt variorum morborum medela.* Ibid. an. 1764. 4.
- 4.) *Genuina ratio, cur pleuritide vera jaeuiente, V. S. adfecti lateris, alias deriuatoria dicta, praeoptanda sit, Libro singulari complexa.* Lugd. Batav. an. 1756. 12. plag. 8. Recensetur in Commentar. Lips. de Reb. in Scient. Nat. et med. gest. Decad. I. Supplement. 3. pag. 433.
- 5.) *De Thermis Ribariensibus in Hungaria Liber singularis.* Lipsiae an. 1768. 8. Laudatur a Ienenfibus in Erudit. Ephemerid. an. 1769. pag.

pag. 294. 295. et a Göttingensibus an. 1769.
part. 141. pag. 1277. (*)

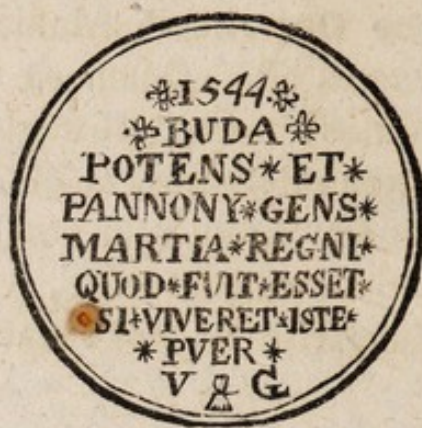
ADDITAMENTVM.

WIRTH (*Georgius*) Leobergae, Silesiae oppido, nobili familia prognatus est an. 1470. primis studiorum tirociniis in patria factis, dein in Academias varias profectus, optimisque artibus ornatus, Lipsiae primum an. 1509. Magistri in Philosophia, tandem an. 1515. amplissimo Doctoris in Medicina titulo Bononiae decoratus est. Quum ex Italia per Liburniam ad patrios lares regredi cogitaret, praeter spem in ea ditione detentus, et Physicus prouincialis delegatus est: breui eam nominis celebritatem in arte salutari adsecutus est, vt in Aulam Ludouici II. Hungariae et Bohemiae regis, Mohacsiana postea

(*) *Car. Frid. Loewius* refert in *Dissert. sua epistolica, ad Mart. Schmeizelium de Scriptoribus rerum physico medicarum Hungaricarum exarata*, Mista, quam ex Bibliotheca Cibiniensi descriptam acceperam, pie defunctum patrem suum, *Andream*, Nob. Hung. Med. Doct. et Physic. Sempronensem, reliquisse *Consilium de Balnei Altenburgensis in malo ischiadico salutari vsu*. Dolendum est, filium, vt promisit, id publici juris facere, morte praepeditus, non potuisse, agitur enim in eodem non modo de doloris ischiadici vera atque genuina causa, sed et in hoc affectu tum efficacia calidarum aquarum celebratur, tum earum modus agendi exponitur. Prae aliis vero laudat auctor *Altenburgense*, cuius et principia constitutiva, quibus tamen adhuc sal quoddam alcalinum addit, et modum operationis et adhibitionis rationem describit, subiunctis regulis diaeteticis, aliisque.

stea clade notati, euocaretur, et dum splendidi-
 ssimo archiatri munere cum laude et dignitate
 non nullis annis defungeretur, id nouissime sin-
 gulari suo merito effectum est, vt a nostro Re-
 ge hoc iuvene (*) Sacerdotio donaretur, et
 Budif-

(*) Numum argenteum oppido rarissimum, e numophy-
 lacio amici integerrimi huiatis depromptum, in me-
 moriam coronationis Ludouici II. Regis huius, ad
 Mohatium caesi, cufum siso lectoribus conspicien-
 dum,

cuius facies anterior regium infantem bimulum,
 supposito puluinari insidentem, caput sacro regni
 diademate cinctum repraesentat tali in peripheria
 adiecta epigrapha * LVDVICVS * FILIVS * R *
 VNGAR * BOHEMI * 1508 * sub pedibus * CORO-
 NATVS *. In auerso vero latere tale legitur disti-
 chon cum anno 1544. praemisso :

BVDA * POTENS * ET * PANNONY * GENS * MARTIA *
 REGNI *

QVOD * FVIT * ESSET * SI * VIVERET * ISTE *
 PVER *

V & G

duos numismate hoc Historicorum nonnullerum pa-
 triae, Cl. Timonis in primis in *Epitom. chronolog.*
Rer. Hungar. emendari posse errores certo colligi-
 mus indicio, dum ille *Dubrauii* fide nixus tempus
 peractae inaugurationis regiae ad annum praecedentem
 1507. collocat; et, quod numisma nostrum in
 Hun-

Budissinae Lusatorum Decanus crearetur. Ast superueniente immodico mox sanguinis fluxu, ad d. 9. Mart. an. 1524. aetat. 54. Görlicii suffocatus, ibidemque tumulo conditus, qui tali ornatus erat Inscriptione lugubri: *Georgius Wirth, Leobergensis Silesius, Ludouici Boemiae et Pannoniae Regis archiater, a quo tandem, splendidissimo isto cum laude et dignitate perfunctus munere, Budissinae Lusatorum constitutus est Decanus singularis meriti ergo. Görlicii feliciter obiit an. 1524. aetat. 54.*

Carniolae ducibus, Regi dein Pannonis orae

Gratus eram, medica Doct̄or in arte bonus.

Nicolaus vero Reusnerus in Iconib. Illustr. Viror. pag. 39. tali cohonestauit epitaphio:

Arte fui magnus Ludouici Regis in aula

Pannonici: Carni me colueré Viri.

Budissina facit me, Rege iubente, Decanum;

Görlicii sacra sum tumulatus humo.

Caspar vero Cunradi ita accinuit:

Credita Pannonici Regis mihi vita, salusque,

Dic Medici nonne est laus ea magna viri?

Piget

Hungariane an Transilvania percussum fuerit, ignoret; quum vero locus officinae monetariae, a Carolo I. excitatae, et per duo amplius secula florentissimae, e qua prodit, Vice-Gradum puta literis V. G. aperte indicatur. Occupata a Turcis Buda, Vacia, Strigonio, hostis castro huic regio inter dictas vrbes medio occupando dum inhiaret, numum hunc nostrum et voto et vaticinio praeposito omnium vltima vice Vissegradi signatum fuisse opinamur.

Piget plures eiusmodi versiculos a Reusnero, Boiffardo, Rivio, Treutlero non inuita Minerva factos repetere. Vitam Wirthii nostri a plurimis viris, iisque eruditis, descriptam accepimus, verbo saltim commemorandis: *Hankeus* in *Silesiis Indigenis* cap. 65. *Henelius* in *Silesia Renouata* Tom. I. cap. VII. *Conradi* in *Silesia Togata* pag. 338. *Boiffardus* P. IV. Icon. Illustr. Viror. pag. 101. seq. *Koenigius* in *Bibliotheca* sua pag. 812. *Melchior Adami* in *Vitis Medicor.* pag. 6. *Langius* Libr. I. Epist. 40. *Reusnerus* loc. cit. et infiniti alii. Sculptas Nostri Imagines sedulo collegit *Moehsenius* in *Collection. Icon. Viror. in arte medica celebr.* Part. II. pag. 147. edit. Berolin. an. 1771. in 4.

O P E R A.

Vita Christi ex quatuor Evangelistis collecta. Francof. an. 1594. in fol. Scripti huius meminit *Königius* in *Bibliotheca* sua pag. 87. (*) Dum vero *Reusnerus* l. c. *Litterarii otii sui Symbolas in omne aeuum duraturas scribat reliquisse*, eae forte aut hodiedum haerent in
MScto,

(*) Auctor anonymus *Vergnügen müßiger Stunden*, Part. VII. pag. 20. pulcre monuit, opusculum hoc theologici argumenti non Wirthio Nostro, vt fecit perperam *Koenigius* l. c. Sed Wirthio potius adscribendum illi, quod rationibus euincit, qui *Caroli V. Imperat. et Philippi filii Regis Hispaniarum*, in aula *Bruxellenâ* octo annorum interualla fuit archiater.

MScto, aut certe de aliis Wirthiis cognominibus intelligendum venit, quos post alios recentissime *Kestnerus* in Lexico suo Medico recensuit.

Supplementa ad Biographiae Medic. Hungar. et Transilv. Centuriam Primam addenda.

IN ARTICULO 2. AEMILIUS. In Nota asterisco signata pag. 3. vltimis his verbis: *quidquam de eo tradidit*, adnectantur hoc ordine sequentia: Adhibito tamen mox diligentiori scrutinio incidimus in illum *Ecclesiae Veszpremiensis praesulem*, qui in principem seu directorem eruditae Societatis litterariae Celtico-Danubianae Budensis omnium forte primo electus est: eum vero *Ioannem Vitéz* fuisse certo nobis constare poterit ex eo potissimum diplomate, in Castro *Sárvár* feria VI. proxima post fest. b. Georg. Martyr. an. Dom. 1497. dato, quod admodum *Rev. Georg. Pray Spec. Hierarch. Vngar. P. I. pag. 301.* primus omnium in lucem produxit; nec non Litteris Vladislai II. manu Ioannis Vitéz Episcopi Veszpremiensis an. 1495. signatis, hodie in Collectione MSctorum Szekelianorum Tom. V. haerentibus, quibus Rex noster exemptionem Iobbagiorum Monasterii de Monte Pannoniae confirmat; at perpetuus hic loci eiusdem Comes, et Aulæ Reginalis Maiestatis Regni Vngariae Supremus Cancellarius,

haud confundendus cum *Archipraefule Strigoniensi Ioanne Vitéz* cognomine, vt perperam feciffe putamus Rev. *Ladislauum Szörényi* in *Vindiciis Sirmiensibus* pag. 74. Budae an. 1746. publicatis, quia neuter horum umquam alteri in sede sua successit. Hic idem *Ioannes Vhytéz*, sodalitatis Princeps, est, quem *Aldus Manutius* corrupto vocabulo *Ianum Wyrthesium Pannonium* adpellat, cui *Athenaeum* suum, Venetiis anno demum 1514. in fol. editum, inscripsit, his verbis orationem exorsus: *Quantum tibi gratuler Iane, etc.* eumque multis ob Latinam, et Atticam dictionem cumulat encomiis: laudat eum *Galeotus* quoque *Martius* in dictis et factis *Matthiae* regis cap. 27. Inter *Epistolas Matthiae Coruini* Cassov. an. 1743. in 8. edit. quae LXX. est, legitur *Ioannes* hic *Vitéz* fuisse regius in aula summi Pontificis orator et *Episcopus Sirmiensis*; hanc illi praefulis dignitatem adscribunt *Articuli* quoque *Matthiae* imperante an. 1486. publice in *Diaeta Budensi* conditi; idem ille *Ioannes* est, qui in *Articulis Comitiorum* an. 1495. et 1498. conuocatorum *Ecclesiam Veszpremiensem* administrasse legitur, quo vero postmodum *Mysta* hic merito *Vienensem* quoque, retento priori sacerdotio, obtinuerit a *Maximiliano* infulam, fusius narratur apud *Bonfinium* in *Append. Decad. V. Lib. I.* succincte vero ab *Istvanfio* *Lib. I. pag. 6.* Ast quando eruditorum hoc *Virorum Concilium* in *Pannonia* florere desierit, vix quisquam facile illud certo desiniuerit: ante

tamen

tamen infelicem cladem Ludovici Mohácsianam paene fuisse dissolutum, suspicio fuit nostra, non vano suffulta argumento, in Centur. I. artic. 26. pag. 52. iam indicata.

IN ARTICULO 23. ELISABETHA. Postremis verbis adiiciantur vberioris elucidationis gratia sequentia: At Hoyerus sine dubio memoria lapsus est, cum formulam Elisabethae aureis litteris signatam in Bibliotheca Augusta Vindobonensi exstare adseruit, ea apud familiam *Podagastarorum* in Cypro delitescit: prostat enim in tabulario Illustr. Familiae *Splenyianae* Schemdasma MSctum, quod triennio abhinc ab erudito Amico Pofoniensi G.*P.* exscriptum, et exmissum huius tenoris esse cognoui: *Ioannes Pravotius, Roviacensis Medicus, in Libello Secretorum remediorum omnium haec ad verbum habet* — — — *Cum certum constet, multorum casibus vis admiranda subscripti remedii, narrabo, qua fortuna in illud inciderim. Anno 1606. vidi inter libros Francisci Podagastari ex nobilissima Cypria familia, cum quo summa mihi erat familiaritas, pervetustum Breviarium maxime apud eum venerationis, quod a S. Elisabetha Hungariae Regina Maioribus suis datum asseruarat in mutuae benivolentiae Symbolum. In libri huius vestigio remedium contra Podagram illius Reginae manu inscriptum mihi oblatum fuit perlegendum, quod his formalibus, quae inde exscripsi, erat expressum: „Ego Elisabetha, Hungariae Regina annorum aetatis septuaginta duorum multum infirma et podagrosa vfa sum per vnum annum ista Recepta, quam mihi dedit quidam anti-*

„quus Eremita, quem nunquam videram nec
 „antea nec post, et fui cito sanata, atque om-
 „nibus apparens vltra modum pulcra, ita, vt
 „Rex Poloniae me petierit in matrimonium,
 „quum ego et ille vidui essemus, renui tamen
 „id agere amore Domini mei Iesu Christi, a
 „cuius Angelo, credo, me hanc accepisse
 „medicinam.

Recepta. *Aquae vitae quater destillatae partes tres, summitatum et floris Rosmarini partes duas, ponantur simul in vase bene clauso, stentque in loco calido per horas 50. tum Alembico destillentur, & mane in cibo vel potu sumatur drachma vna singulis septimanis semel, et omni mane lauatur facies cum ea, et membrum aegrum. Renouat vires, acuit ingenium, mundificat medulam et nervos, visum instaurat et conseruat, vitamque auget. Hoc in Breuiario. Ita Pravotius. Sed vides, L. B. me non monente; Prauotium errare, cum S. Elisabetham, Andreae II. filiam, quae XXIV^{to} aetatis anno obiit, Elisabethae illi, quae Ludovici I. mater fuit, perperam substituit: nuptiae perinde a Polono oblatae non leuem suspicionem mouere poterunt. Ceterum Elisabetha duorum Breuiariorum in Testamento suo meminit; vnum ex his donat Reginae, Ludouici coniugi, alterum Dominae Clarae de Pukur, ea tamen cum lege, vt durante in his terris vita Horas inde diceret, ab obitu vero maneret in claustro B. Mariae Virginis de Veteri Buda. Alterutrum ex his facile ad Maiores Podagasta-*

gastari peruenire potuisse, quis inficiari audeat?

IN ARTICULO 24. FISCHER. Operibus Fischirianis adtexenda sunt sequentia:

- 1.) Dissert. med. inaug. praef. Christian. Vater. *De Deliriis*. Vitteb. an. 1716. in 4.
- 2.) *Relatio ex Philosophia naturali de fulgore, tonitru et fulmine, nec non phaenomeno Kesmarkini viso*. Leutschov. an. 1717. 4.
- 3.) *Consilium pestilentielle, oder Medicinisches Gutachten von der Pest, derer Indole, propagatione und differance von andern hitzigen Fiebern, wie auch praeservation und Cur mit historischer Feder entworfen von D. Dan. Fischer etc.* Lipsi. et Vratisl. an. 1740. 8.
- 4.) *Observationes Annalibus Physico-medicis Vratislaviensibus inscriptae:*
 - Observ. 1. *Historia febris epidemiae an. 1717. circa Kaesmarkinum in Hungaria sub typo febrium continuarum malignarum grassantis*. Tentamine I. mens. Septembr. pag. 39.
 - Observ. 2. *De proprietatibus et usu fruticis Carpatici, et Libani Carpatici, et medicamentis inde praeparari solitis*. Tentam. II. pag. 331.
 - Observ. 3. *Historia pleuritidis mense Aprili an. 1718. epidemice Kaesmarkii in Hungaria obseruatae*. Tentam. IV. pag. 984.
 - Observ. 4. *Crinones seu comedones M. Maio et Junio in 4. aegris notati Kaes-*

markii in Hungaria. Ibid. pag. 1085.

- Observ. 5. *Sectio Puellae Hydropicae anatomica. Tentam. V. pag. 1393. Repetita in Ephemerid. Nat. Curios. centur. IX. obs. 50.*
- Observ. 6. *De efficacia Castorei ad praecauendum abortum. Ibid. pag. 1609. Repetita in Ephemerid. Nat. CC. Centur. IX. Obs. 57.*
- Observ. 7. *De lumbrico cucurbitino vlnarum quinque cum semisse longo excreto. Tentam. VII. pag. 203.*
- Observ. 8. *Historia Leprae ex Lue venerea. Tentam. VIII. pag. 733.*
- Observ. 9. *Historia Variolarum a M. Martio ad Mens. Decembr. an. 1718. grassantium, tandemque rursus quibusdam an. 1719. recrudescentium. Tentam. X. pag. 565.*
- Obs. 10. *De pluvia cum intermixtis sanguineis guttis. Tentam. XII. pag. 658.*
- Obs. 11. *Historia Morborum in Comitatu Lip-toviensi in Hungaria grassatorum, Mens. Ianuar. Februar. & Mart. Aprili an. 1720. Tentam. XIII. pag. 35. et pag. 162.*
- Obs. 12. *Historia Morborum in Comitatu Lip-toviensi in Hungaria grassatorum Mens. Maio, Iunio, et Iulio, Augusto, Septembre, et Oct. Nov. Decembr. Tentam. XIV. pagg. 39. 510. 609.*

Obs.

- Obs. 13. *Historia Morborum aestiualium et autumnalium an. 1725. Kaesmarckini in Hungaria, Mensibus scilicet Julio, Augusto, et Sept. grassatorum. Tentam. XXXV. pag. 51. 172. et 321.*
- Obs. 14. *Continuatio Historiae Morborum autumnalium an. 1725. Mensibus Oct. Nov. Dec. Kaesmarckini grassatorum. Tentam. XXXVI. pagg. 435. 552. et 687.*
- Obs. 15. *Constitutio epidemia Comitatus Scepusiensis, et in Specie Regiae Liberaeque Ciuitatis Kaesmarckiensis Mens. Ian. Febr. et Martio an. 1726. Tentam. XXXVII. pagg. 46. 189. et 314.*
- Obs. 16. *Constitutio epidemia Comitatus Scepusiensis, et in specie Regiae Liberaeque Ciuitatis Kaesmarkiensis an. 1726. Mens. Aprili, Maio, et Iunio. Tentam. XXXVIII. pag. 514. et 639.*
- 5.) In Supplemento IV. ad Annales Physico-medicos Vratislauienteses prostant sequentes Relationes naturalium rerum Hungaricarum:
- 1.) *Descriptio Fontis foetidi, vulgo sulphurei Leibitzensium. pag. 103.*
 - 2.) *Descriptio Acidularum Nagy - Szalokiensium cum collatione cum reliquis acidulis Comitatus Scepusiensis. pag. 120.*
 - 3.) *Descriptio Lapidum stalactites in antris Carpati Scepusiensis inuentorum. pag. 124.*

4. *Descriptio Lapidum granatorum in Carpato Scepusiensi repertorum.* pag. 129. *Iterata per Bruckmannum in Magnal. Dei in Loc. subter. P. I.* pag. 1003.

6.) *Medicamenta composita inuentionis Fischerianae in Indice Annalium Vratislav. vniuersali* pag. 313. *seqq. recensita talia sunt :*

a.) *Fischeri Emulsio antifebrilis temperans, descripta.* Tentam. I. Mense Septembr. pag. 40.

b.) *Fischeri Essentia contra vertiginem composita.* Tentam. II. pag. 335.

c.) *Fischeri Elixir. antivenereum.* Ibidem.

d.) *Fischeri Elixir antiscorbuticum.* Tentam. XIII. pag. 172.

e.) *Fischeri Essentia regia.* Ibidem.

f.) *Fischeri Pulvis diureticus.* Ibid. pag. 39. 43.

g.) *Fischeri Elixir menstruum.* Ibidem pag. 165.

h.) *Fischeri Mistura in passionibus hystericis.* Tentam. XXXV. pag. 53.

i.) *Fischeri Species odontalgicae.* Ibidem eod.

k.) *Eiusdem Massa stomachalis.* Ibidem pag. 54.

l.) *Eiusdem Pulvis anti-epilepticus.* Ibid. pag. 173.

m.) *Fischeri Vnguentum matricale.* Tentam. XXXVI. pag. 554.

7.) *Observationes Miscellaneis Physico-medico-mathematicis Büchneri intertextae alio tempore enumerandae.*

IN ARTIC. 27. GENSEL. Opera Annalibus Physico-medicis Vratislaviensibus inserta leguntur :

I.)

- 1.) *Constitutio epidemia inferioris Hungariae an. 1717. cum historicis et meteorologicis obseruationibus. Tentam. II. pag. 393.*
- 2.) *Constitutio epidemiae. an. 1718. Mens. Ian. Febr. et Mart. cum similibus obseruationibus. Tentam. III. pag. 797.*
- 3.) *Constitutio epidemia an. 1718. Mens. April. Maio et Iun. Tentam. IV. pag. 1178. Mens. Iul. Aug. Sept. Tentam. V. pag. 1586. Mens. Oct. Nov. et Dec. Tentam. VI. pag. 1953.*
- 4.) *Constitutio epidemia Regni Hungariae singulorum mensium totius an. 1719. Tentam. VII. pag. 298. Tent. VIII. pag. 673. Tent. IX. pag. 313. Tent. X. pag. 674.*
- 5.) *Descriptio Olei s. Balsami Hungarici, nondum omnibus promiscue cogniti. Tentam. VIII. pag. 749.*
- 6.) *Obseruatio de abortu et tempore animationis foetus. Tent. XI. p. 207.*
- 7.) *De Pilorum defluuio totius corporis. Ibidem pag. 210. Iam ante inserta Ephemeridibus Nat. CC. Centur. III. et IV. observ. 137.*

IN ARTIC. 40. KASSAI. Addantur in fine, quae hic referuntur, omnia: *Antonium Cassouiensem Basileaequoque et Patauii studio medico nauasse operam ex litteris Erasmi Rotterodami ad Rudbertum a Mosham, Decanum Patauiensem, Basilea 12. Nov. an. 1524. datis, quae Oper. Tom. III. Part. I. pag. 825. exstant, licet cognoscere; dum his eum collaudare sustinuit verbis: Si Medicus Antonius Cassoviensis*
has

*has reddiderit, vt Iuuenem cognoscere velis, ro-
 go; cognitus placebit, sat scio: discessit hinc ma-
 gno meo dolore etc.* A reditu in patriam,
 litterarium cum Erasmo instituisse commer-
 cium, *quatuor ad Nostrum missae Rotterodami*
abunde docent Epistolae, Oper. Tom. III.
Part. I. et II. publicatae, quarum prima, quae
in ordine DCCLV. Basil. an. 1525. 25. Aug.
scripta est, significat Regni Hung. Thesaura-
rio Librum suum, Cassoviense consultore,
dicatum iam Budam vna cum litteris exmif-
se; altera Basil. 9. Dec. an. 1527. data scri-
bit pectus Antonini tribus Regnis sibi esse pretio-
sus; Alexium Turzonem abunde sibi satisfecisse
etc. tertia an. eodem exarata, quae DCCCC-
XXI. est, Res Hungariae redditas esse ex cla-
de Mohacsiana turbulentas maiorem in modum
dolet, et, ob id consilium ex se requirenti
amico suo Antonio, his ita respondet ver-
bis: dum Principum res in ancipiti sunt, nulli
vehementer me addicerem, certe neminem laede-
rem: quare relicto patrio solo, in vicinam
se subduxit Poloniam, et inter primates rei-
publicae coepit medicinam facere, in aula
potissimum Christophori a Schiedlovitz, Palati-
ni et Capitanei Cracoviensis, regnique Can-
cellarii, nec non Petri Tomicii, Episcopi
Cracoviensis, ita non nullis laudati Viri lit-
teris testibus, commoratus est aliquamdiu; in
quarta, MLVII. Friburgo, 9. Iun. an. 1529.
exarata, nominat Eum Erasmus Amicum vita
sua cariorem. Sed redditis mox pacatioribus
Hungariae rebus, ad proprios Lares Medicus
noster

noster vna cum domesticis suis revertit, ibidem an. 1544. diem obiit supremum, cui *Clemens Ianitius* huiusmodi concinnavit Carmen, *Lućibus Pannoniae*, Cracouiae apud Hieronymum Vietorem anno **MDXLIIII.** editis, insertum:

*Antonine, vir es sapiens, qui viuus, et omni
Parte valens, summum scis meminisse diem.
Iussisti, tibi do carmen funebre, sed illo
O tibi et ante decem secula ne sit opus!
Dum medeor multis, succumbo laboribus, hancque
Sic repeti requiem, cura laborque vale!*

Supplementa haec loco Speciminis ad primam Biographiae Medicorum Centuriam addenda sufficiant, reliqua alio commodiori persequemur tempore.

F I N I S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY 101

PHILOSOPHY 102

PHILOSOPHY 103

Hi praeprimis sunt Patriae Medici,
quibus in subsequentibus Centuriis lo-
cus assignabitur:

- A.** Adami Paul. Albrecht Io. Ignat. Alstedius
Io. Arkosi Bened. Artzt Io. Auner Steph.
Ausfeld Christoph. Apostolovits Ioan.
- B.** Balbus Ios. Baligha Sam. Bacsmegyei Io.
Balog Sellyei Steph. Balog Soos Mich. Bed-
deus Sam. Belius Io. Theoph. Benedek Io.
Benkoczi St. Binn. Io. Iac. Birgel. Birkel
Ludov. Boehm Io. Ephr. Bukisch Car.
- C.** Cassai Georg. Mich. Centner Io. Chenot
Ad. Chernel Christian. Chytraeus Chrysaeus.
Barthol. Clofius Steph. Clostein Simon. Con-
hard Nic. Conrad Andr. Cornarius Diomed.
Cramer Io. Henric. Csapo Ios. Csernánzky
Sam. Curtius Andr. Czeglédi Ioan.
- D.** Deccard Io. Gvil. Degenhard Io. Thom.
Deimbl Franc. Ad. Dentulini M. Thom.
Dietrichius. Dömök Greg. Dombi Sam.
Drauth Sam.
- E.** Eberlin Georg. Ebhardt Georg. Sig. El-
hard Ioann. Christoph. Enyedi Casp. et
Steph. Erdélyi Steph.
- F.** Fabri Io. et Paul. Fabritius. Facetius Elias.
Farkas Steph. Fejérvári Steph. Félfalusi Ios.
Felvintzi Georg. Ferrati. Fischer Car. et
Franc. Godofr. Foegler Io. Baptist. Fogarasi
Ge. et Sam. Foit Mart. Francisci Paul. et
Andr.

Andr. it. Io. Magister Franciscus. Franckenstein Mart. Henr. Friedel Io. Fromknecht Mich. Gabr. Fronius Andr. Fucker Iac, Fuerst Io. Mich. Furlani Ioan. Andr.

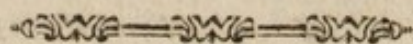
G. Geiger Dan. et Esaias. Gerngrofz. Gezenovius Io. Gilg von Gilgenberg Io. Giraldus M. Mich. Glatzinger Io. Mich. Glosius Sam. Goemöri David junior. Gorgius Valent. Graaff Io. Mich. Greising Valent. Grinaeus Simon. Gröffe Andr. Car. Gruber Abrah. Gruenblat Dav. Grundel Georg. Grundler Io. Bapt. Gunesch Io.

H. Haberland Io. Godofr. Hammer Nic. Hartung. Hatvani Steph. Hauptman Iosf. Heinze-ly Mart. Heldius Matthaeus. Hennel. Hentzidai Matthias. Herman. Hertel Io. Hervartowfzky Sam. Hoffinger Io. Mich. Huber Io. Christoph. Hueber Io. Sam. Hunnelburgensis Io. Hutter Iacob.

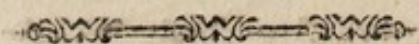
I. Iánossi Georg. Ibrányi. Ioni Henricus.

K. Kastenholtz Honor. Wilh. Kehr Io. Frider. Keller Steph. Kepler Lud. Kereszturi Franc. Keszler Io. Mich. Keyl Andr. Khien Ferd. Kis-Vitzai Iosf. Klein. Klement Mich. Knogler Mart. et Io. Christoph. Kochlatsch St. Anton. Koelsch Mart. Koemives Paul. Ad. Koepetzi Io. Koermendi Io. Koevesdi Io. Carol, et Io. Koller. Komorzky. Korman. Kotze Sam. Kuettel Io. Georg.

L. Lalangue Io. Bapt. Landani Mich. Car. Lange Io. Godofr. Lani Paul. et Georg. Lenhardt Iosf. Liedeman Iosf. Sigism. Lieffman Frid. Lippai Io. Lipszky Paul. Lischo-
vini Io. et Andr. **M.**

- M. Maehrl Ierem. Major Sigism. Mare Franc.
Xav. Markowfzky Mart. Martini Dan. Mar-
kot. Marthius Io. Matolai Ioan. Mátyus St.
Maxai Mich. Metzger Mart. Christ. et Chri-
stoph. Io. Miliarius Io. Ant. Milloradowitsch
Petr. Milner Sam. Moller Dan. Wilh. et Ioan.
it. Godofr. Molnár Adam. Mylius Io. Frider.
Myfz Mart. Mayer. Malázt.
- N. Nadányi Io. Nagy Georg. Neuman Sam.
Némethi Steph.
- O. Ofwaldus, Oervendi Ioan. Oefme.
- P. Pariz Pápai Franc. junior et Andr. Parschi-
tzius Steph. Pauer Sam. Pázmándi Gabr.
Pedemontanus Io. Perbegg Ios. Pétfi Andr.
Perfa. Pfeifer Mich. Pillich Io. Ferd. Pla-
cer Erhard. Plenck Ios. Portner. Prandt Ad.
Ignat. Privigyei Nicol. Procop. Ioan. Pruck-
man Anton.
- R. Radnitzky Ign. Raenner Theoph. Rayman
Sam. et Io. Adam. Raymund Ios. Reticus
Ioach. Rezenei Ioan. Ribe Gideon. Ribe-
zius Israél. Richter Car. Godofr. Rod Georg.
Roscius Achat. Frid. Rothe Sig. Theoph.
Rumbäum Car. Frid. Raab Franc. Mich.
- S. Sailler Io. et Car. Wilh. Salius Io. Sambucus
Ioan. Schanckebanck Ioan. Schedius Sam.
Christoph. Schilpacher. Schirmer Io. Schmidt
Ioan. Christian. et Io. Georg. Schoenlin.
Schoppel Andr. Schneller Io. Georg. Schul-
ler Io. Gottl. Schuun Iac. Schuster Iac.
Schwabius Christian. Ioach. Schwannefeld
Ignat. Io. Nep. Schwartz Io. Mich. Scopo-
li Io. Anton. Sebastianus Magister. Securius

Iof. Segner Io. Mich. Seivert Mich. Selin-
gus Andr. Seuler Luc. Sgolanits Iof. Sho-
retits Mich. Ign. Simoni Mart. Slaby Franc.
Somogyi Iof. Sontag Sam. Soterius Andr.
Steiner. Stocker Laurent, Stockinger Mich.
Godofr. Strobelberger Ioan. Stuckard. Sz.
Iváni Mart. Szathmári Paul, Szoboszlai N.
Sam. Seredi Valent. Szegedi Sam. Sterius.
T. Tarczali Paul, Temlin Matthias, Teutsch
Andr. Textoris Dan. Theis Mich. Gottl.
Thill Georg. Eric. Thomas. Topolits Andr.
Torkos Io. Torner Mich. Trangus Elias et
Mich. Theoph. Trnka Wencesl. Troester
Io. Trogmayer Iof. Gottl. Trost Io. Mart.
Tutius Mart. Tzak.

V. Váradi Matthias. Vásárhelyi Iac. et Steph.
Vejsa. Verešói Sam. Vietoris David. Vgro-
czi Mich.

W. Wachsman Sigism. et Andr. Wághi Georg.
Waldman Dan. et Esaias. Wagner Luc. Wer-
nischeck Io. Iac. Wieland Io. Car. Winck-
ler Iof. Winder Iof. Windisch Io. Theoph.
Winterl Iac. Iof. Weiß.

Z. Zacharides Georg. Zágoni Gabr. Zágoni Ba-
ra Steph. Zamolxis. Ziegler Andr. Zolicaf-
fer Maximil. Honor. Zoltán Iof. Zurbrucken
Mich. et reliqui, qui adhuc desiderantur.

Viros Patriae eruditos enixe rogamus, immo
per communia Reipublicae litterariae sacra
obtestamur, vt suas hic adjicere Symbolas,
easque perbenigne nobiscum communicare
nulli intermittant.

Vitia operarum ita L. B. corrigat.

Pag.

9. Linea 1. exratae: lege, *exaratae*.
 — Linea 22. hirtetlen: lege, *hirtelen*.
 — Linea 41. hözül: lege *közül*.
 12. Linea 19. 40. lege, 30.
 — Linea 29. Lyeo: lege, *Lycaeo*.
 13. Linea 4. Sofiorate: lege, *Sofiocrate*.
 — Linea 13. concliata: lege, *conciliata*.
 14. vltima, egregie: lege, *egregie*.
 15. Linea 21. sempiretnam: lege, *sempiternam*.
 16. Linea 3. domi: lege, *domui*.
 21. Linea 10. septentrionalibus: lege, *septem trionibus*.
 22. Linea 16. edito Dissertatione: lege, *edita Dissertat-
 tione*.
 23. Linea 22. in vfu Excelsi: lege, *jussu Excelsi*.
 — Linea 34. Milletes: lege, *Milleter*.
 24. Linea 42. humanissima: lege, *humanissime*.
 25. Linea 2. Supperattendens: lege, *Superattendens*.
 30. Linea 15. mértékletesség: lege, *mértékletessek*.
 46. Linea 10. credabatur: lege, *credebatur*.
 51. Linea 9. Protestantes: lege, *Remonstrantes*.
 59. Linea 3. demoueretur: lege, *dimoueretur*.
 60. Linea 7. Filium: lege, *Filiam*.
 61. Linea 38. Panoniam: lege, *Pannoniam*.
 — Linea 45. Apolonius: lege, *Apollonius*.
 63. Linea 2. post artis pharmaceuticæ: adde, *Magistri*.
 65. Linea 5. voatus est: lege, *vocatus est*.
 — Linea 33. supleant: lege, *suppleant*.
 68. Linea 31. inauspicato: lege, *in auspicato*.
 75. Linea 2. conspices: lege, *conspicies*.
 77. Linea 9. & 10. frequenter fuisset: lege, *frequenter
 fecisset*.
 78. Linea 10. & 12. foterriis, & offere: lege, *sot-
 riis, & offerre*.
 — Linea 26. 33. Sempornium, Pifonium: lege, *Sem-
 pronium, Pifonium*.
 80. Linea 1. Habacheri: lege, *Hambacheri*.
 — 39. Salutem: lege, *salutarem*.
 81. Linea 15. PROPTER: lege, *PROPTER*.
 83. Linea 17. Dominorumque: lege, *Dominiorumque*.
 — Linea 28. Lycaeo: lege, *Lyceo*.
 48. Linea 2. togarotum: lege, *togatorum*.
 91. Linea 18. iustitia fora: lege, *iustitiae fora*.
 93. Linea 18. Physiologiam: lege, *Physiologiam*.
 97. Linea 14. ideomate: lege, *idiomate*.
 98. Linea 11. in defessæ: lege, *indefessæ*.
 103. Linea 9. policeretur: lege, *polliceretur*.
 106. Linea 16. Ruyfius: lege, *Ruyschius*.
 107. Linea 5. Galeocti: lege, *Galeotti*.

Pag.

Pag.

110. Linea 1. *pirrupisset, arum*: lege, *irrupisset parum*.
— Linea 22. *examinandus*: lege, *exanimandus*.
112. Linea 36. *No ri*: lege, *Nostri*.
119. Linea 27. MDXLI: lege, MDLI.
— Linea 28. *Juuentutis*: lege, *Juuentuti*.
120. Linea 28. *reditus est*: lege, *redditus est*.
129. Linea 30. *ex mox*: lege, & *mox*.
130. Linea 9. *sufcepiffiet*: lege, *sufcepiffet*.
— Linea 15. 27. *nostrum, & solummodo*: lege, *nostrum, & solummodo*.
132. Linea 24. *quem*: lege, *quem*.
142. Linea 27. & *in vum*: lege, & *in vnum*.
143. Linea 3. OCCVLARIS: lege, OCVLARIS.
144. Linea 8. *Lucernem*: lege, *Lucernam*.
— Linea 28. *consecrata est*: lege, *conferuata est*.
149. Linea 14. & *quam*: lege, & *quem*.
151. Linea 15. *retionalis*: lege, *rationalis*.
154. Linea 4. *De Phthifi*: lege, *De Phthisi*.
— Linea 28. *Liteis*: lege, *Literis*.
156. Linea 5. *Tenchinienses*: lege, *Trenchinienses*.
158. Linea 2. *Hyoscyamus*: lege, *Hyosciamus*.
165. Linea 22. *Hic adminiculis*: lege, *His adminiculis*.
171. Linea 16. *Casus vero, oppido*: lege, *Casus vteri oppido*.
— Linea 28. 32. *ab initio, & catharo*: lege, *ab initio, & catarrho*.
177. Linea 47. *extrare*: lege, *exstare*.
178. Linea 15. *translaturum*: lege, *translatum*.
179. Linea 13. *post Hungariae*: adde *Rtgem*.
181. Linea 12. *Confiliorum*: lege, *Conciliorum*.
186. Linea 10. *Hungricæ*: lege, *Hungaricae*.
187. Linea 20. 1550: lege, 1546.
193. Linea 25. *Vienensis*: lege, *Viennensis*.
195. Linea 6. *cacheticus*: lege, *cachecticus*.
197. Linea 10. *referret*: lege, *refert*.
199. Linea 14. *hinc*: lege, *huic*.
200. Linea 8. *regium pharmacopaeum*: lege, *regiam pharmacopaeam*.
201. Linea 36. MDXLIII. lege, MDXLIII.
NB.
147. num. 8. *Csákvárina Inscriptio ab erudito amico recentissime transmissa sic legenda est:*
DIANESAC
MAVR CONSTA
NTINVS VET EX
EXP RETO
VS IMPRETO
ACON
NTIM
INRE
ESVAP.

Reliquos errores L. B. pro aequanimitate sua emendet.

